

แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR INTERNALIZING THAI CORE VALUES OF NATIONAL COUNCIL FOR PEACE
AND ORDER THROUGH BUDDHIST REFINEMENT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Development Education
Department of Educational Policy Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

เดวิทย์ หมายถึง : แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา (GUIDELINES FOR INTERNALIZING THAI CORE VALUES OF NATIONAL COUNCIL FOR PEACE AND ORDER THROUGH BUDDHIST REFINEMENT) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. จรูญศรี มาตลิกโกวิท, 198 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 406 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูผู้ดูแลประสานงาน และพระวิทยากร จำนวนทั้งหมด 16 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีวิธีการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการเพื่อวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test 2) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเพื่อขอเสนอแนะแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา 3) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ผลวิจัยพบว่า

1) ผลการเรียนรู้ค่านิยม ภาพรวมมีผลการเรียนรู้ค่านิยมค่อนข้างสูง และพบว่าสอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. จำนวน 10 ข้อ และมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง 4 อันดับแรก คือ ข้อที่ 11 มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน ข้อที่ 4 ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ข้อที่ 1 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีผลการเรียนรู้ค่านิยมเฉลี่ยน้อย 2 ข้อ คือ ข้อที่ 7 เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย ข้อที่ 8 มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย และผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเข้ารับการอบรม (pre-test post-test) พบว่า หลังเข้ารับการอบรมมีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้ (1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง คือ 1.สถานภาพส่วนตัว ได้แก่ เพศ นักเรียนหญิงมีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนชาย ระดับการศึกษา ม.6 มีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่าม.5 และ ม.4 เหตุผลที่เข้าร่วมอบรมแบบสมัครใจมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่าเหตุผลแบบอื่นๆ ส่วนจำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรม พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจำนวน 3 ครั้งมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่า 1 และ 2 ครั้ง 2.เจตคติ 3.แรงจูงใจ และ 4.การรับรู้ข่าวสารจากสื่อ ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ 1.ครูเป็นแบบอย่างที่ดี 2.นโยบายของโรงเรียน 3.บรรยากาศโรงเรียน

3) แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา มีดังนี้ (1) ควรแยกจัดอบรมเฉพาะกลุ่มนักเรียนชายหญิงและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ (2) ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย (3) ควรมีพระวิทยากรช่วยสอนและแนะนำในโรงเรียน (4) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน (5) ควรมีการสร้างครูต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างและจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน (6) โรงเรียนควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่องประจำปี (7) โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศโรงเรียนและจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสม (8) ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test)

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิติดี .....

สาขาวิชา พัฒนศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2560

5883417927 : MAJOR DEVELOPMENT EDUCATION

KEYWORDS: GUIDELINES FOR INTERNALIZING / THAI CORE VALUES / BUDDHIST REFINEMENT

DEVIT MAIMUN: GUIDELINES FOR INTERNALIZING THAI CORE VALUES OF NATIONAL COUNCIL FOR PEACE AND ORDER THROUGH BUDDHIST REFINEMENT. ADVISOR: ASSOC. PROF. CHAROONSRI MADILOGGOVIT, Ph.D., 198 pp.

The research aimed to: 1.) use Buddhist refinement to analyze values (and related factors) contained in the guidelines for internalizing Thai core values issued by the National Council for Peace and Order; and 2.) propose guidelines for internalizing the NCPO's core Thai values using techniques borrowed from Buddhist refinement. The subjects were 406 high school students, and there were 16 contributors to the study, holding the following positions: administrators, grade level teachers, school coordinators, Buddhist monks, and 5 scholars. Research was conducted via the following methods: 1.) quantitative research was done using SPSS for Windows to find frequencies, percentages, means, standard deviations, and T-test of the 12 Thai values to evaluate the results and determine the factors which are related to Buddhist refinement in accordance with the core Thai values identified by the NCPO; 2.) qualitative research was conducted via interview to discover relevant factors and suggestions for cultivating the NCPO's core Thai values using Buddhist refinement to analyze the content and draft guidelines for instilling Thai core values according to the NCPO through Buddhist refinement; and 3.) 5 scholars reviewed the study results and created a core Thai values model based on them.

The study found:

1.) The results of overall values were quite high and were in line with 10 of the 12 NCPO core Thai values. There were four that had high averages. The second highest were honesty, willingness to make sacrifices, and patience. The fourth highest was pursuing knowledge. The first were the patriotic attitudes towards religion and the monarchy. The two lowest averages were: the seventh value, democratic acceptance & understanding, the eighth was respect for the law. A pre-test/post-test training was completed, which found the post-training test was higher than the pre-training test, with statistical significance of 0.05.

2.) The relevant factors found were: (1.) Individual demographic attributes - female students have better outcomes than male students, according to the results sixth graders scored higher than fifth and fourth graders. There were four reasons volunteers had the best outcomes, the number of times one took the training was a key factor as three-time participants had higher scores than all others; (2.) Family factors, such as guiding and taking care of parents; (3.) Factors related to school were: 1. having teachers as role models, 2. school policies, 3. school spirit and student morale.

3.) The Guidelines for Internalizing Thai NCPO's Core Thai Values has been presented through Buddhist refinement trainings and are (1.) activities should gender appropriate; (2.) activities should be age appropriate; (3.) Buddhist monks should be invited to teach and instruct students at school; (4.) The school should encourage parents to participate in school activities and projects; (5.) schools should have exemplary teachers create events and activities; (6.) schools should promote annual training and participation policies; (7.) schools should create an appropriate atmosphere for activities and training; (8.) schools should evaluate the pre-test/post-test training results.

Department: Educational Policy Management and
Leadership

Field of Study: Development Education

Academic Year: 2017

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้วิจัยในการพัฒนา งานวิจัยให้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.จรรยา มาตลิกโกวิท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่มีบทบาท ต่อสังคม จนกระทั่งพัฒนาเป็นวิทยานิพนธ์ได้ในที่สุดวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จล่วงได้ ทั้งนี้เพราะความมีเมตตา ความเสียสละ ความอดทน ความทุ่มเทของท่านอาจารย์ทุกท่านที่ช่วย ชี้แนะให้คำปรึกษาดูแลจนสำเร็จเสร็จสิ้นได้ในที่สุด ผู้วิจัยจึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขออนุโมทนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นชนก โควินท์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้ และกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ ดร.มหาขวัญชัย กิตติเมธี ป.ธ.9 กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่เมตตาช่วยให้คำแนะนำในการทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จและมีความ สมบูรณ์มากขึ้น และขออนุโมทนาขอบคุณไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน คณะครูทุกๆโรงเรียนที่ได้ กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้สัมภาษณ์ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ตลอดจนความร่วมมือในการพัฒนา เครื่องมือซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอน้อมบูชาพระคุณของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ) อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช อดีตเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร พระอุปัชฌาย์ ผู้เป็นบรมครูต้นแบบในการศึกษาเล่าเรียน และครูบาอาจารย์ตลอดจนสหธรรมิกทั้งพระอารามที่ ช่วยให้คำแนะนำให้กำลังใจตลอดมา

ขออนุโมทนาขอบคุณ พี่ๆเพื่อนๆพัฒนศึกษาทุกคน และเจ้าหน้าที่ทุกๆท่านที่คอย ช่วยเหลือดูแลผู้วิจัยทั้งเรื่องการเดินทาง การติดต่อประสานงาน ตลอดจนคอยดูแลเรื่องภัตตาหาร

สุดท้ายนี้ขออนุโมทนาบุญกับโยมมารดาบิดา ครู อาจารย์ทุกท่าน และญาติพี่น้องทุกๆ ท่าน สำหรับกำลังใจและความปรารถนาดีตลอดมา จนสำเร็จการศึกษาได้ในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ขอบเขตในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. แนวคิดการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา.....	8
1.1 สมัยพุทธกาล.....	8
1.2 ยุคหลังพุทธกาล.....	16
2. บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมไทย.....	19
2.1 บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมไทย.....	19
3. กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์.....	28
3.1 ประวัติความเป็นมา.....	28
3.2 การดำเนินงานของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม.....	30

3.3 การประเมินผล.....	34
4. ค่านิยมไทย 12 ประการ.....	35
4.1 ความเป็นมานโยบายค่านิยมไทย 12 ประการ	35
4.2 การประเมินของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	42
4.3 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ.....	47
4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ.....	51
4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย.....	53
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP).....	56
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย	64
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล.....	67
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	71
4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	73
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลา ตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)... 76	
1.1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่ สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	76
1.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่ สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	101
ตอนที่ 2 การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่าน การขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา	111

2.1 ร่างแนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลา ตามแนวพุทธศาสนา	112
2.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	116
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	123
ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัย	123
ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัย	128
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ	133
รายการอ้างอิง	135
ภาคผนวก	141
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	142
ภาคผนวก ข แบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ	145
ภาคผนวก ค รายละเอียดหัวข้อพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ	161
ภาคผนวก ง คำอธิบายรูปแบบ ตัวอย่างกิจกรรมกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม	166
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	198

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประเทศชาติในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง	24
ตารางที่ 2 ความเห็นประชาชน เห็นด้วยกับ “ค่านิยม 12 ประการ”	38
ตารางที่ 3 อันดับค่านิยมที่ประชาชนให้ความสำคัญ.....	38
ตารางที่ 4 การจะปลูกฝัง “ค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการ” ให้ได้ผลในทางปฏิบัติ ประชาชนคิดว่าควรทำอย่างไร.....	39
ตารางที่ 5 อันดับค่านิยม 12 ประการที่ถูกใจประชาชน.....	39
ตารางที่ 6 ค่านิยม 12 ประการ ที่ประชาชนเห็นว่าควรทำอย่างเร่งด่วน	41
ตารางที่ 7 ค่านิยมที่มองว่า สามารถทำให้เป็นรูปธรรมได้.....	41
ตารางที่ 8 ค่านิยมที่ประชาชนเห็นว่า ยากต่อการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม.....	41
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่านิยมไทย.....	43
ตารางที่ 10 การพัฒนาและประเมินในแต่ละระดับชั้น	46
ตารางที่ 11 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ	48
ตารางที่ 12 หมวดหมู่ค่านิยม.....	50
ตารางที่ 13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ	52
ตารางที่ 14 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย.....	55
ตารางที่ 15 ลักษณะโครงสร้างแบบวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ.....	69
ตารางที่ 16 สรุปผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม	76
ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม	83
ตารางที่ 18 สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	109

ตารางที่ 19 ที่มาร่างแนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัด
 เกลาตามแนวพุทธศาสนา..... 112

ตารางที่ 20 สรุข้อเสนอนะเพื่อจัดทำแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบ
 แห่งชาติผ่านการขัดเภาตามแนวพุทธศาสนา..... 117

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	66
ภาพที่ 2 การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการ จัดเกล้าตามแนวพุทธศาสนา	111

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบให้เกิดความสำเร้จยั่งยืน และการสร้างสรรค์ประเทศให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น สิ่งที่ยังเป็นปัญหาสำหรับคนไทย และต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือการปลูกฝังจิตสำนึกให้ยึดมั่นในค่านิยมหลักของชาติ โดยต้องมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุกระดับชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดค่านิยมหลักของคนไทยขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยประกาศเป็นนโยบายให้ปลูกฝัง “ค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ” เพื่อที่จะสร้างประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยให้ดำเนินการเสริมสร้างและปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชนรวมถึงชาวไทยทุกคน จึงถือว่าเป็นวิสัยทัศน์หลักของรัฐบาลที่มีนโยบายยึดคนเป็นศูนย์กลางพัฒนาแบบองค์รวมและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน โดยมีมุ่งหมายให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

ภายหลังจากการประกาศนโยบายค่านิยมหลัก 12 ประการ ในช่วงแรกของการรณรงค์ทำให้เกิดการตื่นตัวในสังคมไทย มีทั้งการเขียนเป็นบทอาขยานให้ท่องจำ การแต่งเพลงเพื่อให้จำได้ง่าย หรือการจัดทำป้ายติดไว้ในโรงเรียนหรือสถานที่ต่างๆ กระทั่งกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) โดยปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายเรื่องการพัฒนาคนและสร้างค่านิยมของคนไทย 12 ประการ โดยบรรจุไว้ใน Roadmap ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนอย่างยั่งยืน (พ.ศ.2558-2569) เพื่อการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบในหลายด้าน ในทิศทางเดียวกันนายกมล รอดคล้าย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) เปิดเผยภายหลังการประชุมผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ว่า การสร้างค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบายนั้นเพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติให้มีค่านิยมไทย 12 ประการ ซึ่ง สพฐ.ได้นำหลักการดังกล่าวมาขยายผล โดยได้เผยแพร่เรื่องดังกล่าวไปสู่สถานศึกษาและบูรณาการค่านิยมไทย 12 ประการเข้ากับหลักสูตรของ สพฐ. ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ 8 ข้อ โดยทั้งหมดได้บรรจุไว้ในหลักสูตรอยู่แล้ว ส่วนที่ คสช.กำหนดค่านิยมไทยนั้น ก็ถือว่าครอบคลุมคุณลักษณะของ สพฐ.แล้ว ทั้งนี้จึงเน้นหลักไปยังการปลูกฝังแก่เด็กนักเรียนเป็นหลัก โดยได้สอดแทรกลงไว้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง รวมไปถึงใช้กิจกรรมค่ายลูกเสือ และกิจกรรมทางพุทธศาสนา เป็นต้น ปัจจุบันการดำเนินการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการนั้น ในส่วนต่างๆ โดยเฉพาะสถานศึกษา ภายใต้อำนาจหน้าที่การศึกษา

ต่างๆได้ประเมินการดำเนินกิจกรรมปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมไทย 12 ประการ ครอบคลุมประการให้กับนักเรียนได้ในระดับดีและปานกลาง ตามลำดับแต่ละข้อ โดยให้โรงเรียนส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับค่านิยมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะตามจุดเน้นของช่วงชั้นผ่านกิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ซึ่งจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องใช้เวลาการปลูกฝังและสังเคราะห์จนนำไปปฏิบัติได้ โดยพบว่า มีปัญหาอุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน คือ เวลาในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด การดำเนินการที่เป็นลำดับขั้นตอนและมีระยะเวลาที่กำหนดที่แน่นอน ทำให้การดำเนินงานต้องเร่งรัดดำเนินการ ครูและบุคลากรมีภาระงานมาก ส่งผลถึงการแบ่งเวลาเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมค่านิยมไทย 12 ประการ ขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในการประเมินพฤติกรรมตามคุณลักษณะค่านิยมไทย 12 ประการ ในตัวนักเรียน และชุมชน และผู้ปกครองบางส่วนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคของแต่ละพื้นที่ก็มีแตกต่างกันออกไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ฉะนั้นการจะผลักดันเรื่องนี้คงไม่ใช่แค่ภาคการศึกษาเพียงฝ่ายเดียว เพราะเรื่องความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจนั้น ทุกภาคส่วนของสังคมต้องร่วมกันดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังค่านิยมเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางจิตใจ ซึ่งตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ต้องใช้เวลาและการบ่มเพาะที่เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ภาคส่วนต่างๆจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันทำหน้าที่เพราะการปลูกฝังค่านิยมกับเด็กและเยาวชนให้เกิดคุณภาพนั้นนอกจากจะให้ความรู้จากสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพแล้วยังจะต้องมีเรื่องของการเป็นแบบอย่างของผู้ใหญ่ในสังคมควบคู่กันไป ทั้งนี้สภาพแวดล้อมครอบครัว ภัณฑรมิตร และที่สำคัญ คือ สถาบันศาสนา ที่มีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณโดยหน้าที่และโดยนโยบายที่คอยขัดเกลาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จะทำให้เขาเหล่านั้นเติบโตเป็นบุคลากรของประเทศชาติได้อย่างสมบูรณ์ ตามที่ชาวไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม โดยเฉพาะช่วงเวลาใดที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่างๆ ค่านิยมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง (พระมหาทองสุรีย์ สุริยโชโต, 2533) ส่วนหลักธรรมนั้นไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามได้เพราะเป็นสัจธรรมอยู่แล้ว แต่สามารถประยุกต์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การพัฒนาค่านิยมของเยาวชนไทยก็สามารถกระทำโดยประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วยได้ เพราะประเพณีวัฒนธรรมไทยรวมทั้งกิจกรรมทางสังคมบางประการ ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ประเพณีเป็นเวลาช้านาน ซึ่งส่งผลถึงการปลูกฝังค่านิยมด้วย เพราะค่านิยมไทย 12 ประการนั้น ก็คือหลักธรรมทางพุทธศาสนาถึงแม้จะไม่ได้ประกาศไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น ค่านิยมข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม ตรงกับหลักพรวาจาธรรม 4 สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เป็นต้น (พระครูปริยัติธรรมวงศ์, 2557) และคณะสงฆ์ภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการการส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรมด้วยกระบวนการจัดค่ายคุณธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนาที่ขับเคลื่อนให้เป็นนโยบายใหม่ และในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไป ให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการขัดเกลาผ่านกระบวนการจัดค่ายคุณธรรมนั้นถือได้ว่า มีส่วนเน้นการปลูกฝังค่านิยม โดยมุ่งหมายที่จะนำหลักธรรมทางศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กดี เด็กเก่ง และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ (2558) ระบุไว้ว่า การสร้างสังคมไทยให้มั่นคงและยั่งยืนนั้น ควรเริ่มจากการพัฒนาคนก่อน เพราะคนมีความสำคัญสูงสุด เพราะเป็นศูนย์กลาง คือ เป้าหมายที่แท้จริงของการปฏิรูปที่จะต้องปฏิรูปพฤติกรรม ต้องพัฒนาระบบค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมที่กำกับการทำงานของคน และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 เป็นแผนระยะ 5 ปี ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหลักสำคัญของแผน คือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ว่าด้วยยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนในสังคมไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีงามทางสังคม โดยให้สถาบันต่างๆ ร่วมกันโดยเฉพาะสถาบันศาสนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นต้นแบบการดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุก โดยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ดำเนินโครงการต่างๆ เป็นเวลามากกว่า 15 ปี เพื่อให้ให้นักเรียน นักศึกษา เห็นคุณค่าและความสำคัญของคำสอนทางพุทธศาสนาแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำหน้าที่ในบทบาทของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจากสถิติย้อนหลัง 3 ปี (กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม, 2559) พบว่า จำนวนโรงเรียนสถานศึกษา ที่ได้นำนักเรียนเข้าร่วมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนั้นเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปีงบประมาณ 2558-2560 มีผู้เข้าร่วมอบรมฯ จำนวน 44,779 คน มีสถาบันการศึกษา/หน่วยงานภาครัฐและเอกชน/โรงเรียน จำนวน 150 กว่าแห่ง โดยกระจายการดำเนินงานทั่วทุกภูมิภาคภายใต้การกำกับดูแลงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่เล็งเห็นความสำคัญที่กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ ประสบความสำเร็จอย่างมากตามวัตถุประสงค์หลักคือ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ดำเนินการอบรมด้วยกระบวนการฝึกอบรมบนฐานไตรสิกขา และการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มอย่างเป็นระบบมีการประเมินผลประจำปีงบประมาณชัดเจน โดยพระวิทยากรที่ได้รับการอบรมผ่านหลักสูตรที่คอยดูแลผู้เข้าอบรมอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับสุเชาว์ พลอยชุม (2547) ที่ได้ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมของสังคมตามแนวพุทธศาสนา พบว่า แนวทางแก้ไขวิกฤตทางคุณธรรมของ

สังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งในทางกายทางใจ และทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจคือคุณธรรม และด้านปัญญาคือต้องทำความรู้ความเข้าใจ ฉะนั้นแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมทางสังคม จึงต้อง ดำเนินการทั้งทางกายทางใจ และทางปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางตามหลักการของไตรสิกขาในคำสอนของ พระพุทธศาสนา กล่าวสั้นๆ คือ ต้องดำเนินการปลูกฝังอย่างบูรณาการหรือแบบองค์รวมจึงจะเกิดผล ตามวัตถุประสงค์ได้ดี

ฉะนั้น เมื่ออนาคตของการพัฒนาประเทศชาติ ผูกไว้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ดังคำที่ว่า “เด็กคืออนาคตของชาติ ผู้ใหญ่เป็นอนาคตของเด็ก” การพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนา วัตถุกับการพัฒนาจิตใจ ย่อมนำไปสู่ความเจริญที่ยั่งยืนได้ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนการ พัฒนา หากประชากรของประเทศใดมีคุณภาพทั้งในด้านความรู้ความสามารถในการประกอบ สัมมาชีพ มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนมีคุณสมบัติภายในจิตใจ ซึ่ง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอดีตหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตของชาวไทยอยู่บนหลักของพุทธศาสนา ซึ่งได้ ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2540) หลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตนตามหลักศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคน ไทยทุกคน จึงกล่าวได้ว่า ทุกระดับได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิต จนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา และถือว่าเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชนชาติไทย ซึ่งจะเห็นได้จาก การที่มีวัดวาอารามอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้านทุกชุมชน ซึ่งจัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทย และ นอกเหนือจากศาสนวัตถุที่เป็นเครื่องเจริญจิตใจเตือนใจของสาธุชนแล้ว การใช้หลักธรรมทางพุทธ ศาสนาขัดเกลาก็เป็นที่ยอมรับและพิสูจน์ทราบจนถึงปัจจุบันซึ่งก็สอดคล้องกับคณะสงฆ์ที่มีบทบาท ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งค่านิยมทั้ง 12 ประการนั้นก็ถือได้ว่า เป็นธรรมะทางพุทธศาสนา เมื่อ ได้เน้นการขัดเกลาและกิจกรรมทางพุทธศาสนาก็เป็นช่องทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยปลูกฝังค่านิยม ไทย 12 ประการได้อย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลา ตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แล้ว นำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยนั้นผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา โดยจะเป็นแนวทาง เสริมอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียน สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษารวมไปถึงหน่วยงาน องค์กรต่างๆ สามารถนำแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาไป ประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเอง เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการปลูกฝังสำหรับเด็กและ เยาวชน เพราะว่าเมื่ออนาคตของชาติมีแนวปฏิบัติตามหลักการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ก็ได้ชื่อ ว่า เป็นผู้ได้ปฏิบัติค่านิยมไทยที่ดี หรือจะเรียกว่า มีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจก็ได้ ซึ่งเป็นไปตาม ความต้องการของภาครัฐ และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติสืบไป

คำถามวิจัย

1. ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช.เป็นอย่างไร
2. จะมีแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช.
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผลการเรียนรู้ค่านิยม หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทักษะของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมการอบรมของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงามโดยใช้แบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ

ค่านิยมไทย 12 ประการ หมายถึง ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายรัฐบาลและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (National Council for Peace and Order) ประกอบด้วย

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ ในปัจจุบัน
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย อังนังงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจ เรียนรู้ การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

การขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา หมายถึง การอบรมด้วยหลักธรรม และผ่านกิจกรรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีศรัทธา นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ภายใต้กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

ผลการเรียนรู้ค่านิยมที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. หมายถึง ผลค่าเฉลี่ยจากการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการของนักเรียน เฉพาะค่านิยมไทยบางข้อที่มีผลการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.00 หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมสูง และ 2.51–3.50 หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมค่อนข้างสูง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการเรียนรู้ค่านิยม หมายถึง ปัจจัย 3 ด้านคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีทั้งปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ค่านิยม

เด็กและเยาวชน หมายถึง ผู้เรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตในการวิจัย

ด้านประชากร

1. นักเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรมโครงการของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม ประจำปีพุทธศักราช 2560 และเป็นโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรมซ้ำตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ประจำชั้นครูผู้ดูแลประสานงาน และพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม

ด้านเนื้อหา

1. แบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ โดยมีข้อคำถามเชิงสถานการณ์ จำนวน 36 ข้อ
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สถานศึกษา โรงเรียนและหน่วยงานของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชนได้แบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ และแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนานำไปปรับใช้เพื่อปลูกฝังค่านิยมไทยตามบริบทต่างๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการ
ขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา” ได้ศึกษาแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. **แนวคิดการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา**
  - 1.1 สมัยพุทธกาล
  - 1.2 หลังพุทธกาล
2. **บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม**
  - 2.1 บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
3. **กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความมั่นคงแห่ง
สถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์**
  - 3.1 ประวัติความเป็นมา
  - 3.2 การดำเนินงาน
  - 3.3 การประเมินผล
4. **ค่านิยมไทย 12 ประการ**
  - 4.1 ความเป็นมานโยบายค่านิยมไทย 12 ประการ
  - 4.2 การประเมินของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.3 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ
  - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ
  - 4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย
5. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)**
6. **กรอบแนวคิดในการวิจัย**

1. แนวคิดการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

1.1 สมัยพุทธกาล

นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เมื่อวันเพ็ญ เดือน 6 ได้ทรงเริ่มสั่งสอนแก่ผู้แสวงหาทางหลุดพ้นจากทุกข์ สอนครั้งแรกคือ ไปโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ท่าน เมื่อวันอาสาฬหบูชา คือวันเพ็ญเดือน 8 ในปีเดียวกับที่ทรงตรัสรู้ จนถึงวันเพ็ญเดือน 3 ของปีถัดมา มีพระภิกษุที่เป็นพระสาวกในขณะนั้นกว่า 1,300 รูป ซึ่งพระสาวกเหล่านี้ พระพุทธองค์ได้ทรงส่งออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ทรงค้นพบไปยังเมืองต่างๆ ส่วนพระองค์ประทับอยู่ ณ วัดเวฬุวัน หรือป่าไผ่ กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ที่พระเจ้าพิมพิสารถวาย และถือเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา ในวันเพ็ญเดือน 3 ซึ่งห่างจากวันที่ตรัสรู้ 9 เดือน พระสาวกเหล่านี้ เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวันโดยมิได้นัดหมายถึง 1,250 รูป จึงได้กำหนดเรียกวันนี้ว่า วันจาตุรงคสันนิบาต คือวันประชุมใหญ่ครั้งแรกและเป็นครั้งพิเศษ พระองค์ทรงเห็นเป็นโอกาสเหมาะที่จะให้การมาครั้งนี้ของพุทธสาวกเป็นการประชุมพิเศษในการแสดงโอวาทปาติโมกข์เพื่อประกาศหลักการอุดมการณ์และวิธีการปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้นำไปใช้ได้ในทุกสังคม ซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญแห่งพระพุทธศาสนา ที่ชาวพุทธทั้งหลายจะได้ยึดถือเป็นแม่บทสำหรับประพฤติปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ และยังเป็นแม่บทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์ทำให้มีพระอรหันตสาวกมากขึ้นและก่อให้เกิดพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา อันถือเป็นเสาหลักที่ค้ำครองตนเองของพระพุทธศาสนาต่อมาอีกด้วย ดังนั้น จึงพอสรุปหลักสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าที่นำไปสู่ความสำเร็จ 5 ประการ คือ 1) พุทธจริยาของพระพุทธเจ้า 2) หลักการสอนและจุดมุ่งหมาย และผู้รับการสอน 3) วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า 4) ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า และ 5) คุณสมบัติของผู้สอน

1. พุทธจริยาของพระพุทธเจ้า

ตลอด 45 พรรษาพระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก (โลกัตถจริยา) ในฐานะที่พระองค์เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมโลกซึ่งหน้าที่นี้เรียกว่า พุทธกิจประจำวัน 5 ประการ คือ (พระราชมุนี [ป.อ.ปยุตฺโต], 2531)

ประการที่ 1 เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เพื่อเป็นการโปรดสัตว์โลกผู้ต้องการบำเพ็ญบุญ

ประการที่ 2 ในเวลาเย็นทรงแสดงธรรมแก่คนผู้สนใจในการฟังธรรม

ประการที่ 3 ในเวลาคำทรงประทานพระโอวาทให้กรรมฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย

ประการที่ 4 ในเวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรม และตอบปัญหาแก่เทวดาทั้งหลาย

ประการที่ 5 ในเวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่อาจจะรู้ธรรมซึ่งพระองค์ทรงแสดงแล้วได้รับผลตามสมควรแก่อุปนิสัยบารมีของเขาเหล่านั้น

2. หลักการสอน, จุดมุ่งหมาย และผู้รับการสอน

การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมีหลักในการสอน ผู้ถ่ายทอดธรรมแก่ผู้อื่นพึงตั้งธรรมไว้ เรียกว่า องค์แห่งพระธรรมกถึก คือ ธรรมที่ผู้แสดงธรรมหรือสั่งสอนคนอื่นควรตั้งไว้ในใจ 5 ประการ ดังนี้

1. อนุพุพพิกถิ (กล่าวความไปตามลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากกลุ่มเล็ก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป)

2. ปริยายทสสารี (ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความ ยกย่องไปต่างๆ ตามแนวเหตุผล)

3. อนุทยตฺ ปฏิจจ (แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ เป็นประโยชน์แก่เขา)

4. น อามิสนตโร (ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส คือ สอนเขาไม่ใช่เพราะมุ่งที่ตนจะ ได้ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน)

5. อตตานญจ ปรณจ อนุปทจจ (แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงธรรม แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น)

การแสดงธรรมของพระพุทธองค์ ทรงคำนึงถึงผู้รับการสอนด้วย ก็คือ บุคคล 4 ประเภท โดยแบ่งตามระดับความรู้สติปัญญา ดังนี้

1. อุกษมถิตฺถญญ คือ ผู้ที่พอยกหัวข้อธรรมขึ้นก็รู้ ผู้เข้าใจได้ฉับพลันเป็นสัมมาทิฐิ

2. วิปจิตฺถญญ คือ ผู้รู้ต่อเมื่อขยายความ ได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติมจะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันไม่ช้าเป็นสัมมาทิฐิ

3. เนยยะ คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ ผู้ที่พอจะแนะนำได้เข้าใจได้ ด้วยได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มอยู่เสมอ ในที่สุดก็สามารถรู้และเข้าใจได้ในวันหนึ่งข้างหน้า

4. ปทปรมะ คือ ผู้มีบทรเป็นอย่างยิ่ง ผู้แก้ปัญหา สอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวบท คือ พยัญชนะ หรือถ้อยคำ ไม่สามารถเข้าใจความหมายได้

หลังจากพระองค์ทรงพยายามบากบั่นในการ แสวงหาโมกขธรรมเป็นเวลา 6 ปี เมื่อตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดสัตว์ให้พ้นจากทุกข์พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญประโยชน์ 3 ประการ คือ อุตตตถะ ประโยชน์ตน ปรีตถะ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น และอุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย พระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์คือการตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ และทรงบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พุทธศาสนา โดยการแสดงธรรมแก่เวไนยสัตว์ ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ ได้ทรงประกาศหลักคำสอน สร้างผู้สืบทอดพุทธศาสนา ตลอดจนยังศรัทธาให้เพิ่มกับคนที่ยังไม่มีศรัทธา ทรงกระทำกันหลายรูปแบบ เช่น โดยการแสดงธรรม การสนทนาธรรม การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยที่พระองค์ได้ประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ให้สาวก และผลิตบุคลากรทางศาสนา ที่เรียกว่าพระธรรมทูต เพื่อที่จะนำหลักธรรมคำสอนของพระองค์ไปเผยแผ่ทุกแห่งหนตำบลเมือง (ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี, 2550)

3. พุทธวิธีในการสอน

การสอนธรรมสำหรับบุคคลที่มีความรู้สติปัญญาแตกต่างกัน พระพุทธเจ้าจึงทรงมีพุทธวิธีการ สอนและอุบายในการสอนหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้ประสบผลสำเร็จได้ดี โดยจำแนกไว้แต่ละประเภทตามลำดับ ดังนี้

ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี 4 แนวคิดการสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีไขควงที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ สามารถจะสำเร็จผลดีได้ ก็ด้วยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2559)

1. สันทสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริง
2. สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแก่กล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะมีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งานไม่หวั่นไหวไม่กลัวเหนื่อย
4. สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

ทั้งนี้ยังมีอรรถกถาชี้แจงเพิ่มเติมว่า ข้อ 1 ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว ข้อ 2 ปลดเปลื้องความประมาท ข้อ 3 ปลดเปลื้องความอืดคร้าน ข้อ 4 สัมฤทธิ์การปฏิบัติโดยจดจำ 4 ข้อนี้สั้นๆ ว่า ชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ คว้าให้กล้า ปลุกให้ร่าเริง หรือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้ากล้า ร่าเริง และในการขัดเกลาตามแนวพระพุทธศาสนานั้นยังได้มีวิธีการกลวิธี/อุบายในการสอนด้วย

สรุปได้ว่า การสอนของพระพุทธเจ้าโดยใช้พุทธลีลาการสอนนั้น ทรงให้ความสำคัญกับผู้ที่จะสอนเป็นอันดับแรก ซึ่งจะตรวจดูอุปนิสัยด้วยข่ายคือพระญาณ แล้วพิจารณาว่าจะสอนผู้นั้น หรือหมู่คณะนั้นอย่างไร ด้วยหลักธรรมะชุดไหนที่จะเหมาะสมกับอุปนิสัยความรู้ของเขาเหล่านั้น แล้วจึงจะทรงดำเนินการสอนไปตามลำดับโดยจะชี้แจงให้เห็นชัดถึงเรื่องที่จะสอน เพื่อให้หายข้องใจ แล้วจึงจูงใจให้น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ จนประสบผลสำเร็จ เป็นต้น ทั้งนี้ในปัจจุบันก็มีผู้ถูกสอนเป็นศูนย์กลางสำคัญเช่นกัน แต่จะตรวจดูอุปนิสัยเช่นพระพุทธเจ้าก็หาไม่ได้ ดังนั้น พระสงฆ์หรือผู้สอน อาจจะมีการกำหนดการสอนตามความเหมาะสมด้วยช่วงวัย, สถานะ, การศึกษา, วัฒนธรรมประเพณี เดิมด้วย หรือแม้แต่การงานที่เขาเหล่านั้นทำอยู่ก็ได้ และการใช้ลีลาการสอนก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ใช้เรียงตามลำดับข้อ แต่อาจจะใช้ข้อใดข้อหนึ่งก่อนเลยก็เป็นได้ตามเหตุปัจจัยต่างๆ และ จำเป็นอาจจะใช้กลยุทธ์ประกอบกันแต่จะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

วิธีและกลวิธี/อุบายในการสอนตามหลักพระพุทธเจ้า

(1) วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต], 2542)

วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งการสอนธรรมะของพระพุทธเจ้ามีวิธีการที่หลากหลาย พระองค์จะทรงพิจารณาถ้าบุคคลมีระดับสติปัญญามาก ก็จะทรงสอนธรรมะอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้มีปัญญาน้อยก็จะใช้อีกรูปแบบหนึ่ง แต่ถึงจะมีวิธีการสอนที่หลากหลายอย่างไร สามารถจำแนกวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าได้ 4 แบบ คือ

1. แบบสากัจฉาหรือสนทนา เป็นการสอนที่ทรงใช้บ่อย โดยใช้วิธีการสนทนาถามตอบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมะและความเลื่อมใสศรัทธา
2. แบบบรรยาย พระพุทธเจ้าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวันซึ่งมีประชาชนและพระสาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง ถือว่าเป็นวิธีการที่พระองค์ใช้มากที่สุดในการแสดงธรรม
3. แบบตอบปัญหา การสอนแบบตอบปัญหาของพระพุทธเจ้า จะทรงสอนให้พิจารณาคู่ลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม

4. แบบวางกฎข้อบังคับ เป็นการสอนโดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์กฎ และข้อบังคับให้พระสาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อม

(2) กลวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

การสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ทุกเรื่องถึงแม้ผู้ถ่ายทอดจะมีความรู้ดีสักเพียงใดก็ตาม หากขาดอุบายการสอนที่ดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจได้ การสอนนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือภาษาปัจจุบันเรียกว่า ขาดเทคนิคในการสอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความ เป็นเลิศในการใช้กลวิธีหรือเทคนิคการสอนเป็นอย่างยิ่งประกอบด้วย 10 วิธี คือ

1. การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบ คำอธิบาย ช่วยให้เข้าใจเนื้อความได้ง่าย
2. การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา เป็นการอธิบายเพื่อทำเรื่องที่ยากให้ เข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรม
3. การใช้อุปกรรม์การสอน เป็นการใช้อย่างรอบตัวเป็นสื่อในการสอน
4. การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู วิธีการสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางจริยธรรมคือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนอง การสาธิตให้
5. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่เป็นเรื่องของการใช้ ความสามารถ ในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ
6. การใช้อุบายเลือกคนและการปฏิบัติเป็นรายบุคคล การเลือกคนเป็น อุบายสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้เร็ว ซึ่งวิธีนี้เราจะ เห็นได้จากหลังการตรัสรู้ใหม่ๆ ของพระพุทธองค์ การสอนแต่ละครั้งในช่วงนั้น จะเน้นหนักไปในด้าน ผู้นำในชุมชน
7. การรู้จักจังหวะและโอกาส พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงพุทธวิธีในการ สอน ที่พระองค์ทรงปฏิบัติต่อบุคคลระดับต่างๆ ได้ดี การสอนแบบนี้พระองค์จะทรงดำริถึงความ เหมาะสม ความพร้อมของผู้ที่จะรับฟัง ตลอดจนจนถึงเหตุการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม ในการที่จะแสดง ธรรมหรือบัญญัติข้อปฏิบัติต่างๆ
8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ วิธีการสอนนี้เป็นการแสดงถึงการรู้จักผ่อน หนักผ่อนเบาของพระพุทธองค์ที่ใช้สอนบุคคลแต่ละระดับ

9. การลงโทษและการให้รางวัล การลงโทษในที่นี้คือการลงโทษซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัย มีบทบัญญัติความประพฤติอยู่แล้ว การให้รางวัลคือการแสดงธรรมไม่กระทบกระทั่ง ไม่รู้ใคร แต่เป็นการกล่าวสรรเสริญในการกระทำที่ถูกต้อง และถือว่าเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วย

10. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้งต่างคราวย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมต้องอาศัยปฏิภาณ คือความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและเทคนิคต่างๆ สอดคล้องกับวศิน อินทสระ (2545) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธวิธีในการสอนว่า พุทธวิธีในการสอน หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัทด้วยพุทธวิธีหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้ฟังและเมื่อเข้าใจแล้วปฏิบัติได้ถูกต้องก็จะเป็นประโยชน์มากที่สุด การสอนโดยวิธีมีจุดมุ่งหมายในการสอน 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้ผู้ฟังรู้จักเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น
2. เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริง ได้ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง
3. เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจริยสามารถยังผู้ฟังปฏิบัติตามให้ได้รับผล ตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตนๆ

สรุปว่า การเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าในยุคต้นที่ประกาศศาสนาจำเป็นต้องใช้พระปริชาญาณเฉพาะอย่างมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า เป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนานั้นก็คือการบรรลุพระนิพพาน แต่จะให้เข้าถึงได้นั้นหนทางก็ยาวไกล ดังนั้น การสั่งสมอุปนิสัยคุณงามความดีตั้งเป้าหมายไว้ทีละขั้นตามกำลังสติปัญญาย่อมจะดีกว่า และทรงใช้วิธีการเผยแผ่อย่างรัดกุมโดยปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม บ้านเมือง หรือแม้แต่สติปัญญาของผู้ได้รับถ่ายทอดอีกทั้งวัฒนธรรมจารีตของแต่ละที่ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์อย่างแนบเนียน มีอุบายเลือกคน ใช้เครื่องมือประกอบ ต่อมาเมื่อพุทธศาสนามีรากฐานที่มั่นคง มีพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า ผู้เป็นประมุขพระธรรม คำสั่งสอนทางศาสนา และพระสงฆ์ พระธรรมทูตผู้นำสารธรรมเหล่านั้นไปเผยแผ่มีศีลธรรมสำหรับการปฏิบัติอย่างชัดเจน ฉะนั้น การประยุกต์วิธีการบางอย่างก็ต้องเกิดขึ้นเพราะความเปลี่ยนแปลงของคนมีอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะด้านจิตใจของคน ด้วยเหตุผลที่ว่า พุทธศาสนามุ่งเน้นการดับทุกข์ทางใจ เจื่อนใจหรือสลายเฉพาะตนของผู้สอน พระธรรมทูต พระวิทยากร ก็ย่อมแตกต่างออกไปก็ขึ้นอยู่กับประเพณีผลด้วยว่า ใช้วิธีนี้ คำสอนแบบนี้ มีความเหมาะสมมากน้อยเพื่อจะได้ยึดหยุ่นและสามารถปรับได้ ทั้งนี้ก็เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก ผู้รับก็ได้รับความสุขเช่นกัน และสรุปย่อได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามี 5 รูปแบบ คือ 1)

การแสดงธรรม 2) การสนทนาธรรม 3) การแนะนำสั่งสอน 4) การปฏิบัติตนให้เป็นที่เลื่อมใส และ 5) ตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย

4. คุณสมบัติของผู้สอน

(1) คุณสมบัติของผู้สอนในพระพุทธเจ้า

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นักเผยแผ่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกที่นำเคารพเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นและผู้ฟัง พระองค์ทรงมีพระคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกที่นำเลื่อมใสเป็นอย่างมาก ทรงมีพระบุคลิกภาพ มีความงดงามแห่งพระวรกาย มีพระสุรเสียงอันไพเราะทำให้เกิดความศรัทธาปสาทะได้ตลอดเวลาสำหรับผู้พบเห็น คือ มหาปุริสลักษณะ 32 ประการ และอนุพยัญชนะ 80 ประการ ภายในทรงมีพุทธคุณ 3 ประการ คือ ปัญญาคุณ วิสุทธิคุณ และมหากรุณาคุณ

(2) คุณสมบัติของผู้สอนในพระสงฆ์สาวก, พระธรรมทูต

โดยยึดหลักโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในวันมาฆบูชา วันเพ็ญเดือน 3 ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญ หรือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หลักธรรม 3 อุดมการณ์ 4 และ วิถีการ 6 (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2541)

หลักการ 3 ประการ

1. การไม่ทำบาปทั้งปวง ไม่ว่าจะด้วยกาย วาจาและใจ
2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดีทุกอย่าง
3. การทำจิตใจให้ผ่องใส ด้วยการละบาปทั้งปวง ถือศีลและบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาจนถึงขั้นบรรลุอรหัตผลอันเป็นความผ่องใสที่แท้จริง

อุดมการณ์ 4 ประการ

1. ความอดทน คือการอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งกาย วาจา ใจ
2. ความไม่เบียดเบียน คือ การงดเว้นจากการทำร้าย รบกวนหรือเบียดเบียนผู้อื่น
3. ความสงบ คือ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย วาจาและใจ
4. นิพพาน คือ การดับทุกข์ที่เป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อดำเนินชีวิตตามมรรคมืองค์แปด

วิธีการ 6 ประการ

1. ไม่ว่าร้าย คือ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือโจมตีใคร
2. ไม่ทำร้าย คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. สำรวมในปาติโมกข์ คือ ความเคารพระเบียบวินัย กติกา กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติงามของสังคม
4. รู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี พอกินพออยู่
5. อยู่ในสถานที่ที่สงบ คือ อยู่ในสถานที่ที่สงบและมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
6. ฝึกหัดจิตใจให้สงบ คือ การฝึกจิต หมั่นทำสมาธิภาวนา

สำหรับหลักการ 3 ถือได้ว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้น และเป็น การสอนหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชน ส่วนอุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 นั้น อาจจะเรียกได้ว่า เป็นหลักครูหรือหลักของผู้สอนคือ วิธีการที่จะนำไปปรับปรุงตัวให้เป็นกัลยาณมิตร ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งผู้ใดปฏิบัติได้นอกจากจะเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ยังจะช่วยเผยแผ่พระศาสนา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

สรุปแล้ว วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมคำสอนในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้ วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะทรงใช้วิธีไหนก็ตาม เช่น ทรงใช้อุบายในการ เลือkbุคคล หรือหาโอกาสอันเหมาะสม เป็นต้น พระพุทธองค์และพระธรรมทูต มิได้จำกัดบุคคลใน การสั่งสอนว่าเป็นชนชั้นวรรณะใด เพศใด อาชีพใด หรืออายุวัยใด ทรงแสดงธรรมแก่บุคคลทุกระดับ ไม่จำกัดขอบเขต หากแต่มีอุปนิสัยที่รับรู้ธรรมได้ ก็ทรงให้โอกาสเสมอจนมีพุทธศาสนิกชนทุกระดับ ตั้งแต่เจ้าฟ้ามหากษัตริย์จนถึงคนยากไร้ ทั้งทุกๆวรรณะ พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ได้แทรกซึม อยู่ในบุคคลเหล่านั้น สิทธิเสรีภาพได้ถูกเปิดออกโดยหลักการของพุทธศาสนา เพราะเมื่อก่อนเรื่องชน ชั้นเป็นเรื่องใหญ่ระดับชาติที่ถูกฝังลึกลงในจิตใจชาวเมืองมาช้านาน เมื่อคำสอนของพระองค์สามารถ พิสูจน์ได้แล้ว ประชาชนส่วนมากได้รับอิทธิพลในการดำเนินชีวิต เช่น การมีความเชื่อเรื่องกฎแห่ง กรรม แทนความเชื่อเรื่องบุญช้ายัญ เป็นต้น ถือว่า เป็นยุทธศาสตร์ที่พระองค์ทรงปฏิบัติความเชื่อนำไปสู่ การพัฒนาปัญญาอันรู้จริงให้กับชาวบ้าน เมื่อทุกวรรณะหันมานับถือพระรัตนตรัย ดำรงตนเป็นพุทธ มามกะ เห็นความสำคัญของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แล้ว นำไปประพฤติปฏิบัติ จนทำ ให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น ก็ยังเป็นตัวชี้วัดอย่างประจักษ์ถึงความสำเร็จในการนำพาพุทธบริษัทให้พ้น

จากความทุกข์ได้ พระธรรมคำสอนดังกล่าวนี้ เหล่าพุทธบริษัทได้น้อมนำเข้ามาปฏิบัติทราบเท่าปัจจุบันขณะนั้นการอบรมสั่งสอนของพระองค์ ก็คือทรงยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

1.2 ยุคหลังพุทธกาล

ก่อนการเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) “ดูก่อนอานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราได้แสดงไว้และบัญญัติไว้ด้วยดี นั้นแหละจักเป็นพระศาสดาของพวกเธอสืบไปแทนเราตถาคต เมื่อเราล่วงไปแล้ว” ดังนั้น พุทธบริษัททั้งหลายได้ยึดหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าท่านนั้นเองเป็นศาสดา ในสมัยหลังพุทธกาลมา โดยมีพระภิกษุเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา เพื่อประโยชน์สุขของเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลาย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ภายหลังพุทธปรินิพพาน คณะสงฆ์บริหารด้วยธรรมวินัย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราช กระทำสังคายนาครั้งที่ 3 ได้ส่งพระธรรมทูตออกไปเผยแผ่ศาสนาในต่างประเทศ 9 สาย นับเป็นพระธรรมทูตที่เดินทางออกนอกชมพูทวีปครั้งแรก ในประเทศไทยอดีตเรียกว่า สุวรรณภูมิ มีท่านพระโสณะเถระ และท่านพระอุตตระเถระ พร้อมด้วยภิกษุและภิกษุณีกลุ่มหนึ่งได้เดินทางนำเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังดินแดนสุวรรณภูมินี้ จนก่อร่างสร้างฐานพระพุทธศาสนาไว้ในแถบนี้ การที่พระมหาเถระทั้ง 2 พร้อมคณะได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิครั้งแรกนั้น ถือได้ว่า เป็นการใช้ความรู้ความสามารถของผู้เผยแผ่อย่างมาก เพราะนอกจากคณะเผยแผ่เองที่ต้องมีความรู้จริงแล้ว การเข้าถึงผู้รับการสอนในดินแดนที่ต่างถิ่นฐานบ้านเรือน ซึ่งเป็นอุปสรรคของการปรับใช้วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าครั้งใหญ่ โดยปรากฏด่านแรกที่ติดขัด คือ ภาษาในการสื่อความหมาย แต่ภาษาธรรมนั้นสื่อกันได้โดยไม่ต้องพูด คือ ภาษากายและที่สูงไปกว่านั้น คือ เข้าใจกันด้วยสื่อภาษาใจ และรูปแบบที่ใช้ในยุคนี้คือ การท่องจำด้วยวาจาและการสาธยายทั้งโดยบุคคลคนเดียวหรือสาธยายเป็นหมู่คณะ เช่นการสาธยายพระคัมภีร์ พระวินัยโดยการสวด เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยทวารวดี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน คือ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ระยะเวลาแรก เป็นการสร้างราชอาณาจักรและพุทธจักร ในระยะต่อมาภาวะความทันสมัยได้เข้ามาสู่ประเทศไทย วิทยาการและนวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้การเผยแผ่กิจการพระศาสนาโดยคณะสงฆ์ได้รับอุปกรณ์และเครื่องมือใหม่ๆ นับเป็นวิวัฒนาการของการเผยแผ่ศาสนา เริ่มตั้งแต่พิมพ์หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบต่างๆ จึงทำให้มีหลากหลายรูปแบบขึ้นและสะดวกมากขึ้น ง่ายต่อผู้สอนและง่ายต่อการเข้าถึงของผู้ศึกษาเรียนรู้ ในภาคประชาชนที่อยู่ ในสังคมของภาวะทันสมัย จิตใจก็เปลี่ยน จะป่วยกล่าวไปใยถึงการดำเนินชีวิตก็ยอมเปลี่ยนไปจากที่

เคยเป็นอย่างมาก ทำให้พระภิกษุสามเณรผู้สอน ต้องประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้ได้ผลมากที่สุด (พระธรรมวินัย โภคากรรม, 2555)

สอดคล้องกับที่พระมหาไฉน แก้วสด (พระมหาไฉน แก้วสด, 2551) ได้อธิบายสรุปไว้ถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันไว้โดยย่อ ดังนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน คือ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของบ้านเมืองและคณะสงฆ์ โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับต่างๆ เป็นตัวแปรสำคัญ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ.121 (2445) ซึ่งใช้มาจนถึง พ.ศ. 2484 ได้กำหนดให้พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งการปกครอง การศึกษาและการพระศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนารวมอยู่ในส่วนของการพระศาสนาซึ่งรวมถึงการสั่งสอนหลักธรรมคำสอนแก่ประชาชน

มาถึงยุคที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 ได้แบ่งการปกครองของคณะสงฆ์ออกเป็น 4 ด้าน คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และสาธารณูปการ นับเป็นครั้งแรกที่คณะสงฆ์จัดตั้งองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาชัดเจน โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติช่วยภาระในปัจจุบัน อันแสดงถึงความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในภาพรวมแล้ว การขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนานั้น ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ 1) นโยบายว่าด้วยการเผยแผ่ 2) บุคลากรในการเผยแผ่

นโยบายว่าด้วยการเผยแผ่นั้น มหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2550 (กรมการศาสนา, 2559) กำหนดให้มีศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนโยบายและแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีอุดมการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และวิธีการในการนำเสนอหลักธรรมไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้นำไปประยุกต์ในการประกอบสัมมาชีพ และดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ เช่น ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทุกหมู่บ้าน, การจัดฝึกอบรมและสอบธรรมศึกษา ภายใต้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม, โรงเรียนวิถีสอน, โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, การฝึกอบรมพระธรรมทูต 2 สายคือ พระธรรมทูตในประเทศ และพระธรรมทูตต่างประเทศ, สถานีวิทยุคลื่นพระพุทธศาสนา, ครูพระสอนศีลธรรม, โครงการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา, เป็นต้น

บุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ ทั้งส่วนเอกชนและส่วนที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสนับสนุนและ

พัฒนา โดยแบ่งไว้ 5 ประเภท คือ 1) พระนักเทศน์ 2) พระวิปัสสนาจารย์ 3) พระธรรมทูต 4) พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทในพระศาสนา 5) พระสังฆาธิการทุกระดับผู้ทำหน้าที่บริหารงาน

สรุป คือ บุคลากรผู้ทำการสอนที่ดี ต้องมีลักษณะ 4 ประการคือ 1. มีความดี 2. มีการสอนดี 3. มีการปกครองดี 4. มีความประพฤติดี

โดยนัยนี้ (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2538) ภารกิจสำคัญก็คือ การฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง และสภาวะของสิ่งทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ตลอดจนเข้าถึงผู้ที่สอนได้อย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามสมควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตนและผู้อื่น คือ ความมีชีวิตสมบูรณ์ที่สุด

ดังนั้นแล้ว การเผยแผ่ธรรมะทั้งยุคพุทธกาล และหลังพุทธกาลนั้น ปัจจัยหลักสำคัญที่ต้องปรับเข้าหากันให้สมดุล ก็คือ 1) ผู้สอน 2) ผู้รับสาร (ผู้ศึกษาเรียนรู้) 3) วิธีการสอน ทั้ง 3 อย่างนี้เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและกาลเวลา ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สอน และยุคปัจจุบันผู้สอนและผู้รับการสอนเกิดความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นวิธีการสอนก็ต้องปรับไปตามยุคตามสมัย จึงพอจะแบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

1. ยุคการสื่อสารโดยคำพูด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ
2. ยุคการสื่อสารโดยการเขียน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำจารึกลงในใบลาน แผ่นทองแดงทองเหลือง เป็นต้น
3. ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา
4. ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์
5. ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัล มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ เป็นต้น

สรุปว่า ในแต่ละยุคมีรูปแบบ กระบวนการและประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไป ผู้สอนต้องใช้วิธีการบางอย่าง อาจจะเหมาะสมกับคนในยุคสมัยหนึ่งๆ แต่พอความเจริญผ่านไป ก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัย

2. บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมไทย

2.1 บทบาทพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมไทย

ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมาจะเห็นว่า พระสงฆ์และวัดมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิดแบบญาติธรรม ทั้งสองฝ่ายต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในฝ่ายชาวบ้านก็ได้สร้างวัดซึ่งเกิดขึ้นจากความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับพระภิกษุสงฆ์จะได้มีที่พักอาศัย เพื่อประพฤติปฏิบัติธรรม และสั่งสอน เผยแผ่พระธรรมคำสอน นอกจากนั้นพระสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนา มีฐานะเป็นเนืองนาบุญของโลก เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้คำปรึกษาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจสำหรับพุทธศาสนิกชนอีกด้วย ส่วนพระสงฆ์นั้น นอกเหนือจากการมีสถานที่พำนักที่เป็นหลักแหล่งสำหรับการปฏิบัติธรรมและประกอบกิจของสงฆ์แล้วที่สำคัญ คือพระสงฆ์ต้องพึ่งพาชาวบ้านเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกันพระสงฆ์เองก็สามารถสงเคราะห์ชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาในโอกาสต่างๆได้ นอกเหนือจากศาสนกิจ การอบรมสั่งสอนญาติโยมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในภพนี้และสัมปรายภพเบื้องหน้า เพราะเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ามีพระดำรัสสั่ง พระอรหันต์ 60 รูป ออกไปประกาศพระศาสนา พระองค์ทรงแสดงเจตนาไว้ชัดเจนเรื่องการทำประโยชน์สุขของภิกษุสงฆ์ต่อชาวโลกทั้งหลาย ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

...ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน...

ถ้าพิจารณาแล้ว เมื่อพระพุทธเจ้ากล่าวถึงการอนุเคราะห์ชาวโลก ก็ได้ระบุไว้ว่าเป็นเรื่องทางด้านจิตใจหรือด้านวัตถุสิ่งของ แต่มักเข้าใจกันว่าเป้าหมายของพระพุทธศาสนา แต่หากจะเป็นการช่วยสัตว์โลกให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจและปัญญามากกว่า ดังนั้นย่อมต้องมีส่วนร่วมทั้งภาคส่วนต่างๆ หลากหลาย ที่จะคอยอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านวัตถุซึ่งเป็นเรื่องทางโลก ส่วนการสนับสนุนความคิดที่ว่าการอนุเคราะห์ช่วยเหลือชาวโลกและการทำประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมากของพระสงฆ์เป็นด้านธรรมทาน คือให้ความรู้พระธรรมหรืออบรมศีลธรรม ส่วนคฤหัสถ์มีหน้าที่ต่อพระสงฆ์ในทางอาμισทานคือถวายสิ่งของแก่พระสงฆ์ เป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพระธรรมในขณะเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ เมื่อกกล่าวถึงการอาศัยพึ่งพิงกันและกันของพระสงฆ์และชาวบ้านรวมไปถึงฝ่ายบ้านเมือง ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมอันดีงาม ที่ฝังลึกในจิตใจชาว

พุทธหล่อหลอมความรักฉันทิธรรมให้รู้จักห่วงหาพันพุทธศาสนาอันมีศาสนธรรมที่เป็นปรมัตถธรรม
เกื้อกูลแก่ชีวิตชาวโลก

ดังนั้น บทบาทการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ หรือช่วยเหลือเกื้อกูลของพระสงฆ์ต่อชาวบ้านใน
พุทธศาสนา จึงมักใช้ตามจารีตที่หมายถึงการช่วยเหลือด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ในประเทศ
ไทยคณะสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนาแต่เดิมมิได้มีการนิยมปฏิบัติ ในการสร้างสถานที่เพื่อ
สงเคราะห์ประชาชนทางด้านวัตถุอย่างนักบวชคณะต่างๆ แต่การสงเคราะห์ชาวบ้านของวัดและ
พระสงฆ์ในอดีตที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือเรื่องการศึกษา เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่
แล้ว วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางตั้งห้องเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ ยิ่งเฉพาะในอดีตการเมือง เศรษฐกิจ
เป็นไปตามสถานการณ์ในวัด เริ่มตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยอย่างการให้คำปรึกษา ให้กำลังใจเรื่องฤกษ์ยาม
การใช้วัดเป็นฐานสู่การบริหารอำนาจ อีกทั้งในยามสงครามการปกป้องบ้านเมือง วัดเป็นศูนย์รวม
จิตใจ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอนทั้งศิลปะวิทยาการต่อสู้ ทั้งยังสอนตำราความรู้ทางโลกและอบรม
ศีลธรรมให้กำลังใจ ในยามศึกถึงคราวคะนองก็จะฮึกเหิมกันไป เป็นเหตุให้เสื่อมเสียไม่มีใครจะคอยให้
โอวาทหักเตือน ถึงคราวทุกข์ร้อนก็อาจุระส่ำระสาย ไม่มีใครจะปลดเปลื้องบรรเทาได้ พระสงฆ์ก็คอย
ทำหน้าที่ทุกยามแก่บ้านเมืองชาวบ้านลูกหลานในชุมชนมาเป็นเวลานาน เช่น ยุคสมัยที่พุทธศาสนา
กำเนิดในสมัยสุโขทัยเน้นหนักไปทางวรรณกรรม พัฒนาศีลธรรมและจิตใจของ ประชาชน พร้อมกับ
การก่อสร้างวัดวาอารามและเจดีย์ต่างๆ ปลายกรุงศรีอยุธยาบ้านเมืองมีสงครามกับพม่าบ่อยครั้ง ยุค
นั้นจึงเน้นการบำเพ็ญเพียรทางจิตเพื่อให้บรรลุอิทธิปาฏิหาริย์และสนใจการปฏิบัติที่จะผลต่อการศึก
สงคราม มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากจะมีบทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจเช่นสมัยต่างๆ
ที่ผ่านมาแล้ว ยังมีบทบาทในการสั่งสอน วิชาการสมัยใหม่แขนงต่างๆ แก่ประชาชนในสังคมอีกด้วย
และที่เห็นได้ชัดเจนในประเทศไทยยุคของกองทัพธรรมรุ่นแรกคือ หลวงพ่อพุทธทาส และหลวงพ่อ
ปัญญานันทะได้เริ่มเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุกยุคต้นด้วยการปาฐกถาธรรม โดยสร้างโรงมุงใบตองตั้งขึ้น
ในที่ของชาวบ้าน ซึ่งเรียกว่า ศาลาธรรมทาน ประมาณปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา เทศน์ทุกวัน
อาทิตย์และวันพระออกเทศน์ตามหมู่บ้านต่างๆ โดยรถยนต์ติดเครื่องขยายเสียง และเขียนเรื่องลง
หนังสือพิมพ์ ด้วยการใช้นโยบายสมัยใหม่เข้ามาช่วยเสริมการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ เพื่ออบรมสั่ง
สอนชาวบ้านด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบใหม่ในยุคนั้น ดำเนินการร่วมกับภาคประชาชน
เปิดห้องสมุดธรรมะขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงการเรียนการอ่าน รวมไปถึงดึงดูดให้เด็กและ
เยาวชนได้มีที่ศึกษาค้นคว้า ทั้งเป็นต้นแบบการทำหนังสือทำวัตรสวดมนต์แปลเพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจได้
ง่ายขึ้น แต่ด้วยเงื่อนไขการสื่อสารที่ล่าช้า การจะปลูกศรัทธาคนจำนวนมากในเวลาเดียวกันนั้น ต้อง
อาศัยการบรรยาย ปาฐกถาธรรมผ่านช่องทางต่างๆ ให้กระจายไปทั่วถึงนอกวัดมากขึ้น ผ่านประชุม
ชนจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและโครงสร้างการทำ

หน้าที่ เพราะหลังการเปลี่ยนแปลงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินแยกเป็นกระทรวงทบวงกรมต่างๆ แบบตะวันตก การศึกษาจึงเปลี่ยนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้มีการก่อตั้ง กระทรวงธรรมการขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลศาสนา การศึกษาการพยาบาล และพิพิธภัณฑ์ ต่อมาได้มีการแยกหน่วยงานต่างๆออกไป ซึ่งกระทรวงธรรมการมีการเปลี่ยนชื่อไปมาหลายครั้งจนเป็นกระทรวงศึกษาธิการดังปัจจุบัน โดยความเป็นมาของการศึกษากับพุทธศาสนาในไทยมีมาอย่างยาวนานและได้สนับสนุนกันมาอย่างยาวนาน แต่การเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ก็ทำให้บทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายเปลี่ยนไปตามทิศทางที่เป็นไปได้ตามความเหมาะสมและบริบทความเปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย เพราะบทบาทของวัดในประเทศไทยตั้งแต่อดีตมีหลายด้านที่นอกเหนือจากการเผยแผ่พระธรรมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และอบรมศีลธรรม เนื่องจากวัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสมบัติร่วมกันของชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นๆ ในส่วนบทบาทสรุปได้ดังนี้ (พระราชมุนี [ป.อ.ปยุตโต], 2530)

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านสั่งสอนกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมถึงเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านทั่วไปที่ยากด้อยได้มาอาศัยเลี้ยงตนเองอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงการได้ทำหน้าที่รักษาดูแลพระศาสนา ด้วยการอุปฐากดูแลพระสงฆ์สามเณร
2. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายบอกยาและรักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนสมัยนั้น และเป็นที่พักคนเดินทาง
3. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาล และมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด ทั้งในยามมีคติความก็เป็นทีที่ไกลเกลียดชังพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ
4. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆของชาติ ตลอดจนเป็น เสมือนพิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น
5. เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บสิ่งของอุปโภคบริโภคของใช้เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน

ดังนั้น หน้าที่การขัดเกลาพุทธบริษัทซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองความต้องการได้รอบด้าน จากที่เป็นสถาบันหลักในการให้การศึกษาทุกรูปแบบ มีชุมชน บ้าน และวัด จนมีการขยายส่วนการศึกษาออกมาเป็นรูปแบบตะวันตก การศึกษาแบบเดิม การอบรมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ก็จำเป็นต้องหาวิธีการใหม่ที่จะไม่ทิ้งของเดิมคือวัฒนธรรมจารีตประเพณีอันเป็นคุณงามความดี และไม่หลงอยู่กับของใหม่จนเกินไป เพราะว่าในการพัฒนาแบบยั่งยืนในสังคมไทยตามแนวทางพุทธศาสนานั้น จะเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก ในการ

พัฒนาคนนั้น สิ่งสำคัญของการพัฒนาคือ ปัญญา เพราะทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายและรู้ว่าจะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร ฉะนั้น คณะสงฆ์โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาช่วยภาครัฐอยู่ตลอดมา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามผ่านนโยบายต่างๆ ที่สำคัญ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและมีสถานที่ต่างๆ ทำให้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาขยายกว้างออกไป ทำให้มีผู้เคารพนับถือเลื่อมใสในพระรัตนตรัย โดยการนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนได้แก่ หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ไปแสดงแก่สาธุชนทั้งหลาย เพื่อการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดความสันติสุข ความร่มเย็น มีคุณค่าอันเป็นแก่นสารแก่ชีวิต ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ดำเนินการเผยแผ่พุทธศาสนามากมายจะเห็นได้จากการมีหน่วยงานพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา หน่วยงานพัฒนาด้านจิตใจอบรมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ภายใต้การกำกับของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีหลักสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนามีทั้งแบบประเพณีที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่คณะสงฆ์หรือหน่วยงานของคณะสงฆ์ดำเนินการ ดังนี้ (กรมการศาสนา, 2542)

1. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณี ได้แก่การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา 2 รูปขึ้นไป

2. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรมในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือโดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแผ่ในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแผ่ หรือลงในหนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสื่อสังคมออนไลน์

3. การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานทำการเผยแผ่ หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีการเผยแผ่ทางสื่อ การออกหนังสือวารสาร การพิมพ์แผ่นพับ บทสวดมนต์ หนังสือธรรมะ ตลอดจนถึงพระธรรมเทศนาลงในหนังสือพิมพ์ การออกเผยแผ่ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ รวมถึงการทำเว็บไซต์ธรรมะต่างๆ ส่วนกิจกรรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยปรับให้เหมาะสมไปตามบริบทพื้นที่

การดำเนินงานเหล่านี้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินการแบ่งแยกไปตามส่วนต่างๆในประเทศ โดยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถแบ่งออก 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายคณะสงฆ์ ฝ่ายรัฐบาล และประชาชนทั่วไป ในส่วนพระสงฆ์นั้นมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมและให้การส่งเสริม ส่วนผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ คือพระภิกษุที่เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองที่จะต้องรับผิดชอบงานด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา 37 (3) คือเป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ (มาณพ พลไพรินทร์, 2541)

การเผยแผ่หลักธรรมคำสอน จึงถือได้ว่า เป็นหน้าที่โดยตรงของคณะสงฆ์เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น จะต้องอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดมีศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนรู้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนไว้ในสัมมาปฏิบัติ โดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่จะต้องเป็นภาระธุระร่วมกันสรรสร้างสังคมประเทศชาติให้เดินไปได้ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการที่จะทำให้คนเราอยู่ร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น การมีสัมมาปฏิบัติ คือความคิดชอบร่วมกันเป็นไปในทิศทางร่วมกัน ก็ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติตนต่อกันและกันได้อย่างมีความถูกต้องและมีความสุขได้ ภายใต้กฎระเบียบต่างๆที่เป็นแนวทางพอจะเป็นเครื่องเตือนสติสำหรับผู้คนที่หลงคิดผิดพลาดไปให้กลับมาสู่ภาวะปกติได้ ฉะนั้นจิตใจของมนุษย์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้ผู้มีบทบาทต่างๆ จำต้องปรับกระบวนการให้สอดคล้องแก่การดำเนินงานของส่วนอื่นด้วยเพื่อให้ได้ผลที่จะออกมาดีที่สุด โดยเฉพาะด้านการพัฒนาจิตใจคน เพราะการพัฒนาสังคมใหญ่ได้ดั่งนั้น ต้องพัฒนาโดยมุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งในประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนาการที่มีศีลธรรมประจำใจนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพัฒนาและปลูกฝังให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นหลักเพื่ออนาคตของชาติจะได้พึ่งพาเขาเหล่านั้นต่อไป

เมื่อได้ศึกษาเอกสารและงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บทบาทของคณะสงฆ์ในระดับหมู่บ้าน ชุมชนมีความเกี่ยวข้องในฐานะผู้นำทางด้านความเชื่อ เป็นดั่งญาติธรรมคอยเอื้ออื้อเพื่อแผ้วแผ้วกัน เป็นขวัญกำลังใจกับชาวบ้านมาโดยตลอด และในระดับชาติคณะสงฆ์ดำเนินการผ่านนโยบายหลากหลายในการที่จะช่วยภาครัฐภาคเอกชนช่วยดำเนินการอันเป็นประโยชน์อย่างใดที่จะพอทำได้ตามสมณสาธูป ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาพบว่าเมื่อเกิดเหตุวิกฤติทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองต่างๆ เบื้องต้นพระสงฆ์ มีบทบาทช่วยเป็นขวัญกำลังใจ และส่งเสริมกิจการพุทธศาสนาปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชาติสืบมา ดังที่ได้สรุปมาพอสังเขป ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประเทศชาติในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง

ช่วงเวลา	รัชสมัย	บริบทสังคม	บทบาทพระสงฆ์	หมายเหตุ
1820	พ่อขุนรามคำแหง	ประชาชนต้องการศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างมาก	พัฒนาศีลธรรมและจิตใจแก่ประชาชน ตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดิน	
1897-1919	พระเจ้าลัทธิไทย	สืบเนื่องจากสมัยพ่อขุนรามคำแหง ความเป็นอยู่ของชาวประชาก็มีความแตกต่างกันบ้าง ตามบริบทคนจำนวนมาก	พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นเหมือนนักวิชาการ พระอาจารย์ สอนหนังสือ มุ่งเน้นด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนพิธีกรรม	มีพระราชนิพนธ์หนังสือเตภูมิกถา หรือไตรภูมิพระร่วง พร้อมทรงสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนด้วยพระองค์เอง และนิมนต์พระสงฆ์เข้าเรียนพระไตรปิฎกในมหาปราสาท
	อยุธยา	ประสบกับภาวะสงครามกับพม่า และวิกฤติทางศาสนาหลายครั้ง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์	มีธรรมเนียมให้บุตรชายในบ้านต้องบวชเรียนอย่างน้อย 1 พรรษา และวัดก็เป็นโรงเรียน เป็นสถานศึกษา อักษรศาสตร์และวิชาอื่นๆ	ก่อสร้างถาวรวัตถุ โบสถ์วิหารลานเจดีย์ พุทธปฏิมา
	รัตนโกสินทร์	อิทธิพลแนวคิดทางตะวันตก ชาวบ้านกลับถิ่นฐาน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในรัชกาลที่ 5	ให้มีพระอาจารย์สอนหนังสือภาษาไทย และสอนเลขต่างๆอาราม โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติโปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงตามวัด และทำวราชอาณาจักให้สอนคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนใกล้เคียงชุมชน	ความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาเป็นลำดับมา โดยเฉพาะรากฐานการศึกษาโดยสถาบันพระสงฆ์และภาคประชาชนร่วมกัน หลอมรวมเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ตารางที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประเทศชาติในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง (ต่อ)

ช่วง เวลา	รัชสมัย	บริบทสังคม	บทบาทพระสงฆ์	หมายเหตุ
2500 เป็นต้น มา	รัชกาลที่ 9	การเปลี่ยนแปลงที่สืบต่อมา จากระบบการปกครองสืบ เนื่องมาจาก พ.ศ. 2475 นั้น ทำให้ความไกลห่างของ บ้านเมืองหลากหลายประการ	สมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้วางนโยบายให้พระสงฆ์ ทำหน้าที่พัฒนาจิตใจ ไว้ในแผ่นดินชาติฯ ฉบับที่ 1 ในยุคนี้ปราชญ์พุทธศาสนา อย่างหลวงพ่อพุทธทาส หลวงพ่อปัญญาอันตะได้ริเริ่ม การเผยแผ่พุทธศาสนาสอน ธรรมะเชิงรุกให้ประชาชน โดยใช้วิทยุกระจายเสียง บรรยายธรรมฯลฯ ทั้งนี้คณะสงฆ์ยังได้เริ่มส่งพระ ธรรมทูตเผยแผ่ศาสนาใน ต่างประเทศด้วย	
2534	รัชกาลที่ 9	จากความเปลี่ยนแปลงทาง การเมืองหลายยุคหลายสมัย ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเด็ก และเยาวชน มีความเห็นไปใน ทิศทางต่างๆ	พระสงฆ์ได้ดำเนินการอบรม คุณธรรมจริยธรรม ที่เรียกว่า ค่ายพุทธบุตร และกิจกรรม ทางพุทธศาสนาอื่นๆอีก	
2535- 2539	รัชกาลที่ 9	ด้านสังคมความเหลื่อมล้ำทาง รายได้คนในเมือง การทำ เกษตรมีรายได้ต่ำ ทำให้สภาพ ครอบครัวแตกแยก ทั้งเรื่อง อุตสาหกรรม ธรรมชาติป่าไม้ เป็นต้น	และพระสงฆ์ก็ได้ทำหน้าที่ ร่วมกันนักวิชาการ ประชาชน และเอกชน จัดตั้งศูนย์ วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา หมู่บ้าน คณะกรรมการเพื่อ การพัฒนา พระสงฆ์ ออกมา ตั้งศูนย์ตั้งหน่วยงานเพื่อช่วย แก้ไขปัญหา เป็นต้น และมี พรบ.การศึกษา สงเคราะห์ ปี 2535 เพื่อช่วยเหลือเด็กและ เยาวชนให้มีการศึกษา	

ตารางที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อประเทศชาติในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง (ต่อ)

ช่วง เวลา	รัชสมัย	บริบทสังคม	บทบาทพระสงฆ์	หมายเหตุ
2540- 2543	รัชกาลที่ 9	วิกฤติเศรษฐกิจทางด้าน การเงินของประเทศ รวมไปถึงปัญหาเสพติด เป็นต้น	พระสงฆ์รับสนองพระราช ดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 ปลุกฝังเรื่องความพอเพียง ให้รักวิถีชีวิตวัฒนธรรม	
2543- 2545	รัชกาลที่ 9	จากผลต่อเนื่องของวิกฤติ เศรษฐกิจทางด้านการเงินของ ประเทศ ทำให้มีการกู้ทุนให้ ภาครัฐนำเงินไปภาคส่วนต่างๆ แล้วเกิดการทุจริตโดย เจ้าหน้าที่รัฐ	ส่งเสริมการปลุกฝังหลักธรรม มาภิบาลให้กับภาครัฐทุกภาค ส่วน และกลุ่มพระสงฆ์ช่วยเหลือผู้มี แนวคิดลงพื้นที่พัฒนาชุมชน กันเป็นยกใหญ่ในยุคนี้ โดย ใช้หลัก บวร. (บ้าน วัด โรงเรียน)	
2549 เป็นต้น มา	รัชกาลที่ 9-10	เหตุการณ์บ้านเมือง เปลี่ยนแปลง เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ ของประชาชน	พระสงฆ์รุ่นใหม่ทำหน้าที่ พร้อมกับสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงหลายด้าน จำเป็นต้องปรับตามโลก เช่น การปรับรูปแบบกรอบธรรม คุณธรรมฯ การใช้เทคโนโลยี ให้ทันกับกลุ่มเป้าหมาย และ พยายามขยายกำลังกองทัพ ธรรมออกไปตามภูมิภาค	

โดยรวมแล้วนั้น พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ทำให้ประชาชนพันทุกข์ ดังนั้น ความเป็นนักพัฒนา นักสังคม นักการศึกษาซึ่งในสมัยพุทธกาลก็มีแบบอย่างเป็นต้นมา การเกิดขึ้นเพราะต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย เริ่มตั้งแต่เจ้าฟ้ามหากษัตริย์ ทรงถวายหน้าที่แก่พระสงฆ์ในด้านการปลูกฝังคุณงามความดีแก่คนในชาติ ด้านสังคมพระมีบทบาททำหน้าที่ตามหลักสมณกิจ ที่จะต้องเข้าไปช่วยชาวบ้านแก้ไขปัญหาพัฒนาจิตใจตามสมควรแก่กำลัง เมื่อในยามสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลหลักที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจได้นั้นย่อมสำคัญ ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถทำได้ในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการเลยหรือไม่ รวมไปถึงการทำหน้าที่สมณทูตไปในตัวด้วย คือเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็เพราะการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเข้าใจกันนั้น ต้องมีพื้นฐานทางความคิดอย่างเดียวกันก่อน จึงจะนำไปสู่ภาคปฏิบัติได้ นี่ก็เป็นความสัมพันธ์กับหน้าที่สมณกิจที่จะช่วยญาติโยมด้วยการเผยแพร่พุทธศาสนาไปในตัว สุดท้าย ด้านสมณบริโภค ถาวรวัตถุในพุทธศาสนาที่มีความโดดเด่นในเรื่องราวประวัติศาสตร์ผสมกับเป็นเอกลักษณ์ที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย นั่นคือความวิจิตรงดงามของศิลปะลวดลาย การที่พระสงฆ์ทำหน้าที่ดูแลรักษาไว้ซึ่งสมบัติของชาติที่มีประชาชนเป็นเจ้าของร่วมกันนั้น ประโยชน์นอกจากด้านความรักความห่วงหาที่มีผลต่อจิตใจแล้ว ด้านการท่องเที่ยวก็ถือได้ว่าเป็นอันดับต้นของประเทศที่สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าใจความเป็นไทย ดังนั้น คำว่าความเป็นพุทธกับความเป็นไทยนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันเพราะความเป็นไทยมาจากรากฐานของความเป็นพุทธศาสนา มาจากรากฐานแห่งความคิดอันเป็นพุทธ พระสงฆ์ก็เป็นแบบอย่างในเชิงของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไว้เรื่อยมา เพราะวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของปวงชนชาวไทย

ดังเช่นในอดีตสมัยยุคหลังพุทธกาล สมัยพระเจ้าอโศก และสมัยลังกา คือผู้มีบทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ การเป็นที่ปรึกษาศีลธรรม และจิตใจ บทบาทในการช่วยสงเคราะห์ประชาชนในสังคมการประสานความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ที่ต่างกันบ้างแล้วแต่พื้นที่ โดยรวมๆ แต่ละยุค คือ บทบาทในการทำเครื่องรางของขลังและบทบาทในการให้ความรู้ในศิลปวิทยาวิชาการแขนงต่างๆทางโลกแก่ประชาชนในสังคม แต่ที่ชัดเจนมากคือ การดำเนินงานผ่านความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งแต่ละพระองค์ทรงเห็นความสำคัญของพุทธศาสนา ที่มีพระธรรมคำสั่งสอนอันจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญได้ และมีพระสงฆ์ทำหน้าที่คอยแนะนำให้คำปรึกษาทั้งในยามทุกข์และยามสุข ในสมัยปัจจุบัน บทบาทพระสงฆ์กว้างขวางมากยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน และเข้ามาร่วมกับแผนพัฒนาประเทศตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และเปลี่ยนแปลง มาจนกระทั่งมีฝ่ายนักวิชาการ องค์กร NGO เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์กับสังคมตามประวัติศาสตร์ไทยที่สำคัญๆ แต่แล้วเมื่อโลกหมุนเปลี่ยนเวียนไปตามกระแสตะวันตก เทคโนโลยีก้าวหน้า เข้าสู่ยุค 4.0 จิตใจคนก้าวไป แต่คุณธรรมที่คอยประคับประคองให้ปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ทางกาย วาจา ใจ นั้นขาดการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก จนไม่เกิดการพัฒนาในสังคม ฉะนั้น คณะสงฆ์ จึงได้ปรับประยุกต์การเผย

แผ่ธรรมะปรับวิธีการแนะนำพร่ำสอน ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ โดยอยู่บนฐานของพุทธธรรม เพียงแต่มีกระบวนการใหม่ เครื่องมือประกอบการสอน และความร่วมมือใหม่ๆ ที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงในสังคม

3. กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

3.1 ประวัติความเป็นมา

ในการพัฒนาประเทศชาตินั้น เด็กและเยาวชน นักเรียนนักศึกษา นับเป็นกำลังหลักสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา ตลอดจนความมั่นคงของประเทศชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากจะส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนเก่งมีความรู้ความสามารถแล้ว สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม มีทัศนคติที่ถูกต้อง มีอุปนิสัยที่ดีงามในการดำรงชีวิต มีสติปัญญาสามารถรักษาตนได้ และมีความรักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ยินดีที่จะสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการพัฒนาชีวิตไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในทางพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์ทุกคนเป็นผู้มีคุณค่าสามารถพัฒนาได้ การได้รับกัลยาณมิตร การได้รับแรงบันดาลใจ กำลังใจ และได้เรียนรู้ฝึกฝนตนเองให้มีวิริยอุตสาหะ วิถีปฏิบัติอย่างถูกต้อง จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์กับสังคม และหลักวิธีการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่วิถีแห่งความดีงามในทุกๆด้านของชีวิต

ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการส่งเสริมงานเผยแผ่พุทธศาสนาของคณะสงฆ์ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสนับสนุนส่งเสริมนั้น เป็นการดำเนินการตามนโยบายของคณะสงฆ์และรัฐบาลที่มุ่งให้พระสงฆ์ดำเนินการเผยแผ่เชิงรุกโดยการนำหลักพุทธธรรมสู่ประชาชนถึงระดับครอบครัว เพื่อให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีคุณธรรมจริยธรรม สร้างความสามัคคี มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ พระศาสนาและพระมหากษัตริย์ หลักการพัฒนาคนตามหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมซึ่งได้ผ่านมติมหาเถรสมาคม ที่ 412/2556 เรื่องเห็นชอบให้สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้นแบบและตัวอย่างหน่วยสนับสนุนการดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุกที่สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์และรัฐบาลอย่างประจักษ์ชัดและเป็นรูปธรรม โดยปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ ดำเนินภารกิจด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุก ซึ่งกระบวนการฝึกอบรมให้ทุกช่วงวัยในทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องโดยกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม

สำหรับกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม เกิดจากการรวมตัวของกัลยาณมิตรเพื่อความดีงามและความดีที่มีจุดเริ่มต้นเล็กๆจากพระนิสิตจิตอาสา ระดับปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา รุ่น 12 และรุ่น 13 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการเรียนรู้เนื้อหาวิชาจิตวิทยาพระพุทธศาสนา สู่การตระหนักรู้เนื้อแท้แห่งใจ ถึงการตื่นรู้ในเนื้อหาแห่งธรรม ด้วยกระบวนการที่เน้นความเป็นกัลยาณมิตร พอๆกับการชวนให้คิดพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการ ในเดือนพฤษภาคม 2544 โดยมีกลุ่มธรรมจัดสรร ของพระอาจารย์มหาวิโรจน์ ชุตติปัญญา ได้รับนิมนต์ให้จัดค่ายธรรมะสำหรับนักเรียนชั้น ม.4 โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา จึงประสานงานให้พระอาจารย์มหานันท สุนติภทโท ออกแบบหลักสูตร และจัดกระบวนการฝึกอบรมฐานของไตรสิกขาโดยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม เน้นผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง นั้นนับเป็นก้าวแรกบนทางเพื่อธรรมในนามกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม โดยมีอาจารย์พระครูสิริวิหารการ (สมจิตร จิตตธมฺโม) เป็นประธานที่ปรึกษากลุ่ม และได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานภายใต้สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยมีพระเถรานุเถระทั่วประเทศสนับสนุน รวมถึงงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2552 เป็นต้นมา

ปรัชญา (Philosophy)

พัฒนาตน ด้วยการพัฒนาคน

วิสัยทัศน์ (Vision)

กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม เป็นองค์กรต้นแบบด้านพุทธจิตอาสา มุ่งพัฒนาคนและสังคม ด้วยกระบวนการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา และกระบวนการจิตวิทยาแบบกลุ่ม

ค่านิยมร่วม (Shared Value)

F	=	Faith oriented	ได้หัวใจ (ศรัทธา)
B	=	Based on wisdom	ให้หัวคิด (ปัญญา)
L	=	Learning from network	สร้างเครือข่ายเพื่อชีวิตดีงาม (กัลยาณมิตร)

พันธกิจ (Mission)

เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาคนและสังคม โดยรูปแบบที่หลากหลาย

และสร้างเครือข่ายเพื่อชีวิตดีงาม

3.2 การดำเนินงานของกลุ่มเพื่อชีวิตติงาม

รูปแบบกิจกรรมกลุ่มเพื่อชีวิตติงาม

กลุ่มเพื่อชีวิตติงาม จัดกิจกรรมภายใต้การพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และผสมผสานกับแนวคิดด้านการจัดการอารมณ์ตามแบบจิตวิทยา การผสมผสานนี้ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมไตรสิกขา พระพุทธศาสนาเน้นหลักการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดดุลยภาพที่เกื้อกูลระหว่างตนเองและสังคม สิ่งแวดล้อม ฉะนั้น การจัดกิจกรรมไตรสิกขาจึงเน้นไปที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการสร้างสติเสริมสร้าง ธรรมะ และการกำจัดความหลงยึดติดต่างๆ ดังนี้

1.1 ศีล คือ หลักการพัฒนาความสัมพันธ์ และการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุ และด้านสังคม อย่างเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทำร้ายเบียดเบียนกัน และเอื้อต่อการพัฒนา จิตใจ และพัฒนาปัญญาโดยเป้าหมายของศีล จึงเป็นไปเพื่ออบรมกายวาจา คือ เป็นการพัฒนาบน พื้นฐานการรับรู้ผ่าน ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ว่าจะรับข่าวสารต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ก็ได้ หรือก่อโทษก็ได้เช่นกัน แต่หากเรารู้จักมีสติควบคุม ก่อนจะใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย เสพอะไรก็ตาม ต้องเรียนรู้ที่จะสร้างสติ เพื่อคอยเตือนและตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอ

ฉะนั้น การฝึกศีลจึงเป็นกระบวนการสร้างสติเพื่อใช้ประกอบในการสัมผัสต่อโลกภายนอก ยิ่งสติมากเท่าไรยิ่งสามารถตรวจสอบการเสพสัมผัสของเราได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- กิจกรรมเน้นศีล เพื่อสร้างสติในการดำเนินชีวิต คือ

1. กติกาชีวิต 2. กติกาสัญญาใจ

1.2 สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจให้ยกระดับขึ้น โดยเป้าหมายเพื่อให้เกิด

1) คุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา กตัญญูตา หิริ โอตตปปะ เป็นต้น
2) สามัคคีธะ คือ ความสามารถ หรือ ความเข้มแข็ง เช่น วิริยะ ขันติ สติ และสมาธิ เป็นต้น

3) ความสุข เช่น ปราโมทย์ ปีติ สดชื่น ร่าจเริง เบิกบาน สดใส มีอริยสุข และความสุขอ่างประณีตต่างๆ เป็นต้น

- กิจกรรมเน้นสมาธิ เพื่อลดละความโกรธ และสร้างธรรมะในการดำเนินชีวิต คือ

1. มอบตัวเป็นศิษย์
2. จุดเทียนอุตมการณ์

1.3 ปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจ เข้าถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย โดยความรู้้นั้นเป็นการศึกษาที่พัฒนาชีวิตให้ดำเนินก้าวหน้าไป โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ใช้ชีวิตด้วยปัญญา และมีจิตใจที่เป็นอิสระจากกิเลส คือ

รู้เข้าใจความเป็นจริงไปตามลำดับจนจบอริยสัจ 4 (รู้ทุกข์ รู้เหตุเกิดทุกข์ รู้วิธีดับทุกข์ และรู้ความเป็นจริงของทุกข์เหล่านั้น)

- กิจกรรมเน้นปัญญา เพื่อลดละความหลง และเป็นอิสระจากกิเลส คือ

1. ศีลธรรมนำชีวิต
2. ชีวิตด้วยความรัก
3. วิธีคิดเพื่อชีวิตดีงาม
3. ชีวิตกับความผืนไฟ

2. กิจกรรมเชิงจิตวิทยา หลักจิตวิทยานั้นเน้นไปในเรื่องพฤติกรรมอันเกิดจากการแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งถูกจัดออกเป็น 5 ประเภท คือ

- ก. อารมณ์ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้า (arousal) โกรธ กลัว
- ข. อารมณ์ที่มีลักษณะรับรู้ด้านศีลธรรม เมตตา กรุณา
- ค. อารมณ์ที่มีลักษณะผูกพันยึดมั่น (attachment) ความรัก
- ง. อารมณ์ที่มีลักษณะจัดลำดับชั้น (ranking) อารมณ์ดูหมิ่นเหยียดหยาม การแบ่งชั้นวรรณะสร้างความสามัคคี และสันติสุข
- จ. อารมณ์ที่มีลักษณะเบา-สงบ/หนักรุนแรง (clam/violent) ปิติ พอใจในตัวเอง/ขุ่นมัว

กิจกรรมกลุ่มจึงเน้นไปที่หลักจิตวิทยาที่กำจัดอารมณ์ที่ไม่ต้องการและสร้างอารมณ์ที่ต้องการขึ้นบนฐาน 3 ฐาน คือ ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ด้วยอาศัยหลักการช่วยเหลือที่พระพุทธศาสนา เรียกว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ (ปิโย, น่ารัก) (ครุ, น่าเคารพ) (ภาวนิโย, นายก่อย่าง) (วตตา จ, รู้จักพูด) (วจนุชโม, อดทนต่อถ้อยคำ) (คมภีรณจ ถถ กตตา, อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย) (โน จฏฐาเน นิโยชเย, ไม่แนะนำเรื่องเสียหาย)

ฉะนั้น การจัดกิจกรรมจิตวิทยา จึงเน้นไปที่พหุชนทั้งหมดให้ได้เรียนรู้กัน และกัน โดยรูปแบบกัลยาณมิตร เพื่อลดอคติ ความโกรธ เพื่อสร้างความเมตตา กรุณา ความสามัคคี และสันติ ดังนี้

2.1 ศิลธรรม คือลักษณะทางพฤติกรรมที่ดั่งงามทางกายและวาจา การสร้าง ศิลธรรมจึงเป็นการส่งเสริมอารมณ์ที่มีลักษณะผูกพันยึดมั่น (attachment) คือ เมตตา กรุณา

กิจกรรมเน้นศิลปธรรม คือ

1. ชีวิตจิตใจ
2. สายน้ำแห่งชีวิต
3. เพื่อชีวิตดั่งงาม

2.2 คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณ ความดี, สภาพที่เกื้อกูล การสร้าง คุณธรรมจึงเป็นการจำกัดอารมณ์ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้า (arousal) คือ ความโกรธและอคติ

กิจกรรมเน้นคุณธรรม คือ

1. ธรรมรับอรุณ
2. ข้อคิดก่อนนิทรา
3. ธรรมวาไรตี้

2.3 จริยธรรม คือ การประพฤติ คือ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรม การ สร้างจริยธรรมจึงเป็นการจำกัดอารมณ์จัดลำดับชั้น (ranking) และความรุนแรง (clam/violent) และสร้างความสามัคคี และสันติ

กิจกรรมเน้นจริยธรรม คือ

1. นิทานประสาณใจ
2. ดี 500

โดยมีพระเถรานุเถระให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการและในฝ่ายคฤหัสถ์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตลอดจนความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการติดต่อประสานงาน ประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงานการอบรมฯ

ประธานที่ปรึกษากลุ่มเพื่อชีวิตดั่งงาม

1. พระครูศัพทสุนทร ดร. (กิจการ โขติปัญญา)
2. พระมหานันท สุนติภทโท ป.ธ.9
3. พระมหา ดร.ขวัญชัย กิตติเมธี ป.ธ.9

พระวิทยากรหลัก

1. พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป ประธานกลุ่มเพื่อชีวิตดั่งงาม
2. พระมหา ดร.ไกรวรรณ ชินทตติโย ป.ธ.9
3. พระมหาชาอุชัย พุทธิมปติภูโธ

4. พระครูปลัดทรัพย์ชู มหาวิโร
5. พระมหาเด่นศักดิ์ ธรรมปาโล
6. พระมหาอภิชาติ ธรรมาภินนโท
7. พระปลัดอัศภูมิ อคคจิตโต
8. พระชูชัย ธีรเมธี
9. พระศุภชัย สีสลัโว

โครงการหลัก 2 โครงการ คือ

1. โครงการสถาบันแห่งคนดี เรียนดีและมีความสุข ซึ่งมีพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นคนมีคุณค่า การมีกัลยาณมิตร การได้รับแรงบันดาลใจ กำลังใจ และได้เรียนรู้ฝึกฝนตนเองให้มีวิถีชีวิตวิถีพุทธ วิถีลงมือทำได้ถูกต้อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียน นักศึกษา ได้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษา ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดแรงบันดาลใจ สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา และมีความสุขในการดำเนินชีวิต
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของการเป็นคนดีมีคุณค่า เช่น การเป็นลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี และพุทธศาสนิกชนที่ดี

หัวข้อจัดกิจกรรม/บรรยาย

1. สำหรับอนุบาล (ปฐมวัย)

- ธรรมกับเด็กอนุบาล
- อนุบาลหรรษา นำพาสุข
- คนดี คนเก่ง เราทำได้
- กิจกรรมฝึกสติสอดแทรกคุณธรรม

2. สำหรับ ระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา

- คุณธรรมนำเด็กไทยสู่ความเป็นเลิศ
- ชีวิตดี สังคมดี ด้วยมีค่านิยม 12 ประการ
- ชีวิตกับความรัก (รักแท้ดูแลอย่างไร)

- อ้อมกอดที่ควรตอบแทน (พระคุณพ่อแม่)
- ชีวิตที่ฝัน ฉันททำได้ (ทางแห่งความสำเร็จ)
- ปฐมนิเทศ (ธรรมะวัยใส หัวใจรักดี)
- ปัจฉิมนิเทศ (ก่อนจาก ฝากธรรม)
- ศีล 5 รักษาเรา รักษาโลก
- ตามรอยธรรมพระราชานำพาสุข (ในหลวง ในดวงใจ)
- การบริหารจัดการ เจริญปัญญา
- คุณค่าของชีวิต วิธีคิดเพื่อชีวิตดีงาม
- เรียนรู้แก้ปัญหา ด้วยหลักปัญญาธรรม และหัวข้ออื่นๆตามโอกาส ความเหมาะสม

2. โครงการค่าย “DEAR Camp เพื่อชีวิตดีงาม” มีเป้าหมายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เก่ง ดี และมีความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายมีผู้เข้าร่วมอบรมเป็นศูนย์กลางเน้นการมีส่วนร่วมพัฒนาวิธีคิด การดำเนินชีวิต บนฐานของคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการเรียน การทำงาน อันเป็นกุญแจพิชิตความสำเร็จ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

3.3 การประเมินผล

สรุปผลการดำเนินงานค่ายคุณธรรม จริยธรรมฯ และบรรยายธรรม ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2559 มีผู้เข้าร่วมอบรมฯ จำนวน 26,675 คน มีสถาบัน/หน่วยงาน/โรงเรียน จำนวน 134 แห่ง (เพิ่มเติมย้อนหลัง 3-5 ปี และโรงเรียนที่เข้าร่วมการติดตามผลระยะยาว)

และผลการประเมินผลความพึงพอใจ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2559 พบว่า จากข้อมูลของเด็กและเยาวชนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 236 คน โดยสรุปด้านความพึงพอใจ ในโครงการอบรมฯอย่างมาก คิดเป็นร้อยละ 99.3 เปอเซ็นต์ (พระมหากษัตริย์ กิตติเมธี และคณะ, 2559) ทั้งนี้ทาง สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้มอบหมายให้กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม ดำเนินโครงการพิเศษ คือ

โครงการอบรมพระวิทยากร หลักสูตรพระวิทยากรกระบวนธรรม รุ่นที่ 1-2 ประจำปี พุทธศักราช 2559-2560 โดยมีพระสงฆ์ทั่วประเทศผ่านหลักสูตรการอบรม จำนวน 150 รูป

4. ค่านิยมไทย 12 ประการ

4.1 ความเป็นมานโยบายค่านิยมไทย 12 ประการ

เป็นที่ทราบกันดีแล้ว ว่าในรอบหลายปีที่ผ่านมา สังคมไทยผู้คนบางกลุ่มมีแนวคิด และค่านิยมที่แตกต่างจนนำไปสู่ความขัดแย้ง จนนำไปสู่ความแตกแยกบ่อยครั้ง ทั้งทำท่าว่าจะลุกลามนำไปสู่การสูญเสียดังกล่าวอย่างประมาทค่าไม่ได้ ความต่างบนความคิดด้วยความรู้สึกความชอบ ความเชื่อที่พัฒนาการไปสู่ค่านิยมที่ไม่สมควร อาจจะมีสาเหตุมาจากค่านิยมของคนบางกลุ่มที่ผ่านมา นั้น บัดนี้ ได้รับการแก้ไขปกป้องคุ้มครองเยียวยาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ในอดีต ค่านิยมซึ่งเป็นวัฒนธรรมจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนไทย คือความเอื้ออาทรเมตตากรุณาต่อกันด้วยค่านิยมของความเป็นไทยที่ถูกถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ชาวต่างชาติที่ได้มาเยี่ยมเยือนต่างซาบซึ้งและประทับใจในความมีวัฒนธรรมด้วยค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งบางชาติไม่มี (สมบัติ มหารศ และคณะ, 2540)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในโลกนี้ที่มีเสน่ห์ ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใส ทรัพยากรเพียบพร้อม ตลอดความสุภาพเรียบร้อย มีธรรมประจำใจ ใครมาเยือนจะประทับใจในมิตรไมตรีที่ไม่อาจจะลืมเลือน จนมีสื่อมวลชนตลอดจนองค์กรต่างๆ ได้เผยแพร่เกียรติภูมิไปทั่วโลก ด้วยค่านิยมและวิถีชีวิตที่แปรเปลี่ยน ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ล้วนเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ โดยวันนี้ก็นำคนไทย สังคมไทย ยิ่งเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชนหรือ ผู้หลักผู้ใหญ่บางกลุ่ม กำลังจะลี้มและห่างไกลจากค่านิยมที่ดีงามจนน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

เป็นสังขธรรม ความเป็นจริงของสรรพสิ่งใดๆ เมื่อมีเกิด ก็ย่อมมีดับ แต่อย่างไรก็ตาม นับว่าเป็นความโชคดีของสังคมไทยเมื่อมีกลุ่มบุคคลได้เข้ามาปกป้องและทวงคืนความเป็นไทยให้กับคนไทยอีกครั้งหนึ่ง นั่นก็คือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของประชาชนวันนี้ก็เปรียบเสมือนอัศวินขี่ม้าขาวที่กำลังปฏิรูปและทวงคืนความผาสุกสงบให้กลับคืนแก่ประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดออกมาเป็นขั้นเป็นตอนได้อย่างน่าสนใจยิ่ง กล่าวได้ว่า ทุกยุคทุกสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ล้วนต้องมีผู้กอบกู้ ส่วนในยุคนี้ คสช.ก็ขอเข้ามาเป็นกำลังที่หวังได้ของคนไทย และได้รับโอกาสในการสร้างสรรค์คุณค่าเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวไกลสู่ออนาคต (รัฐพงษ์ บุญญานุวัตร, 2557)

ดังนั้น พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กล่าวในรายการ "คืนความสุขให้กับคนในชาติ" เมื่อคืนวันที่ 11 กรกฎาคม 2557 ตามความตอนหนึ่ง

ว่า สิ่งของคนไทย ประเทศไทยยังเป็นปัญหา และต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ต้องมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุกระดับชั้นทุกเพศทุกวัย เรื่องที่ 1 อยากจะเรียนว่า เราน่าจะกำหนดค่านิยมหลักของคนไทยขึ้นมาให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อเราจะสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง ฉะนั้น คนไทยต้องเข้มแข็งก่อน คนในชาติจะต้องเป็นอย่างไร ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในปัจจุบัน

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย อังนังงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจ เรียนรู้ การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุขที่ถูกต้อง

8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

และเพื่อให้ความสำคัญแก่นโยบายนี้ หน่วยงานราชการทั้งภาคส่วนองค์กรต่างพากันขานรับที่จะร่วมรณรงค์ เริ่มจากทาง คสช. มอบค่านิยมไทย 12 ประการ ให้ทุกหน่วยทหารกำลังพล และครอบครัว เพื่อให้ยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามให้กับสังคมไทย และจะนำไปสอดแทรกไว้ในหลักสูตรของกองทัพ ส่วนกระทรวงศึกษาธิการก็จะนำค่านิยมไทย 12 ประการ นี้ไปสานต่อเป็นรูปธรรม บรรลุจุดในเป้าหมายของแผนปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2558 และจะให้มีการปรับปรุงการสอนวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองให้บรรลุค่านิยม 12

ประการเข้าไปด้วย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ก็ให้มีการจัดสร้างภาพยนตร์สั้น 12 เรื่อง เผยแพร่ค่านิยมดังกล่าว โดยเชิญผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงมาเข้าร่วม สำหรับ พระมหาวุฒิชัย หรือ ว.วชิรเมธี ก็ช่วยสร้างความสำคัญให้กับค่านิยมนี้มากขึ้น โดยกล่าวว่า ค่านิยม 12 ประการ คสช. คล้ายคลึงกับหลักธรรมะของพระพุทธศาสนา ซึ่งในประเทศประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงเหมาะกับการที่จะฟื้นฟูจริยธรรมให้สังคมในขณะนี้

ต่อมา พล.อ.ประยุทธ์ได้นำค่านิยมไทย 12 ประการนี้ ไปปรับเป็นอาชญากร ให้เด็กท่องจำในโรงเรียน โดยเมื่อวันที่ 18 กันยายน ที่ผ่านมา พล.ร.อ.ณรงค์ พิพัฒนาศัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ในขณะนั้น ได้นำเอาบทอาชญากรมาให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นำไปเผยแพร่และหาแนวทางขยายผล ให้นักเรียนใช้ท่องเต็มรูปแบบตั้งแต่วันเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป และ นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้กล่าวด้วยว่า นอกจากการท่องอาชญากรแล้ว สพฐ. จะนำมาแต่งเป็นเพลงเพื่อใช้ร้องด้วย และได้สั่งการให้ทุกเขตพื้นที่การศึกษาทำเป็นป้ายไว้นิลติดตามโรงเรียนทั้งหลาย

อันที่จริง การแต่งเพลงรณรงค์สร้างค่านิยมเพื่อปลูกฝังความคิดให้เด็กและเยาวชนได้มีมาก่อนแล้วตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อาจจะมีเริ่มจาก พ.ศ.2445 ที่กระทรวงธรรมการ ได้เผยแพร่ “บทดอกสร้อยสุภาชาติ” 34 บท มีบทแรก ที่ขึ้นต้นว่า “เด็กเอ๋ยเด็กน้อย ความรู้เรายังด้อยเร่งศึกษา” จากนั้น ที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ เพลง “เด็กเอ๋ยเด็กดี ต้องมีหน้าที่ 10 อย่างด้วยกัน” ซึ่งใช้รณรงค์สมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในขณะที่ นายกประยุทธ์ จันทร์โอชา และ ณรงค์ พิพัฒนาศัย ยังเป็นเด็กอยู่ในโรงเรียน แต่ที่น่าสังเกตคือ เพลงนี้ไม่ได้บังคับให้เด็กท่องเป็นอาชญากร ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โรงเรียนก็ลดการปลูกฝังอาชญากรในลักษณะนี้ เพราะได้สร้างเป้าหมายที่จะให้เด็กและเยาวชนรู้จักคิดเป็นด้วยตนเองมากขึ้น การสร้างคำขวัญและการรณรงค์สร้างความคิดโดยผู้นำ และรณรงค์ให้เด็กรับเป็นอาชญากรจึงไม่ปรากฏขึ้นอีกจนกระทั่งถึงสมัย คสช.นี้เอง (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2557)

ทั้งนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน มหาวิทยาลัยสวนดุสิตโดยสวนดุสิตโพล (2557) กรณีค่านิยม 12 ประการทำให้พบว่า “ประชาชนส่วนใหญ่” ร้อยละ 95.78 รู้สึก เห็นด้วยกับค่านิยม 12 ประการ โดยประชาชนร้อยละ 64.44 รู้สึก “เห็นด้วยมาก” เพราะเป็นเรื่องสำคัญ เป็นค่านิยมที่คนไทยทุกคนควรมีหากทำได้จริงประเทศชาติจะสงบและน่าอยู่มากขึ้น และประชาชน ร้อยละ 31.34 รู้สึก “เห็นด้วย” เพราะบ้านเมืองประสบปัญหาวิกฤติมานาน ควรเร่งฟื้นฟูเยียวยา โดยเฉพาะเรื่องจิตสำนึกของคนไทย

ตารางที่ 2 ความเห็นประชาชน เห็นด้วยกับ “ค่านิยม 12 ประการ”

1.	เห็นด้วยมาก	64.44%
	เพราะเป็นเรื่องสำคัญ เป็นค่านิยมที่คนไทยทุกคนควรมี หากทำได้จริงประเทศชาติจะสงบและน่าอยู่มากขึ้น ฯลฯ	
2.	ค่อนข้างเห็นด้วย	31.34%
	เพราะบ้านเมืองประสบปัญหาวิกฤติมานาน ควรเร่งฟื้นฟูเยียวยา โดยเฉพาะเรื่องจิตสำนึกของคนไทย ฯลฯ	
3.	ไม่ค่อยเห็นด้วย	2.46%
	เพราะเป็นไปได้ยาก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือแนวคิดของคนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ฯลฯ	
4.	ไม่เห็นด้วย	1.76%
	เพราะควรเร่งแก้ปัญหาอย่างอื่นก่อน หากกฎหมายเข้มงวด เศรษฐกิจดี คุณภาพชีวิตคนก็จะดีขึ้น ฯลฯ	

และตามที่ภาครัฐได้มีนโยบายที่จะสร้างค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและเผยแพร่เรื่องดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนที่จะส่งเสริมค่านิยมหลักให้กับคนไทย สรุปลงได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 อันดับค่านิยมที่ประชาชนให้ความสำคัญ

อันดับ 1	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	96.13%
อันดับ 2	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์	90.80%
อันดับ 3	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม	87.28%
อันดับ 4	คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง	82.30%
อันดับ 5	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน	80.12%
อันดับ 6	ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม	79.88%

ตารางที่ 3 อันดับค่านิยมที่ประชาชนให้ความสำคัญ (ต่อ)

อันดับ 7	มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัว	78.40%
อันดับ 8	มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่	75.79%
อันดับ 9	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ถูกต้อง	75.14%
อันดับ 10	รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสฯ	72.55%
อันดับ 11	มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส	71.29%
อันดับ 12	12รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม	70.68%

ตารางที่ 4 การจะปลูกฝัง “ค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการ” ให้ได้ผลในทางปฏิบัติ ประชาชนคิดว่าควรทำอย่างไร

อันดับ 1	ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ แทรกเนื้อหาในบทเรียนทุกระดับชั้น	36.41%
อันดับ 2	ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะนายกา รมต. นักการเมือง ข้าราชการ	27.64%
อันดับ 3	ภาครัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง จัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อ	21.66%
อันดับ 4	ต้องเริ่มที่ตัวเอง มีจิตสำนึก ตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี	14.29%

ตารางที่ 5 อันดับค่านิยม 12 ประการที่ถูกใจประชาชน

อันดับ 1	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	93.56%
	เพราะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศชาติ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้รักและสามัคคี ฯลฯ	
อันดับ 2	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์	92.76%
	เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงมีช่วยให้ตระหนักและระลึกถึงคุณความดีของผู้มีพระคุณมากยิ่งขึ้น ฯลฯ	
อันดับ 3	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง	89.48%
	เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนจะต้องรู้และเข้าใจชัดเจน เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ฯลฯ	

ตารางที่ 5 อันดับค่านิยม 12 ประการที่ถูกใจประชาชน (ต่อ)

อันดับ 4	มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	88.78%
	เพราะการมีสติช่วยให้คนมีความคิดมีเหตุผล รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ถูกชักนำไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ฯลฯ	
อันดับ 5	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม	88.08%
	เพราะเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่ดีให้กับคนไทย ทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาประเทศได้ ฯลฯ	
อันดับ 6	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน	87.32%
	เพราะสังคมจะน่าอยู่และสงบสุขหากคนอยู่ในศีลธรรมดีงาม รู้จักการให้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ	
อันดับ 7	มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่	87.14%
	เพราะเพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ง่ายต่อการควบคุมดูแล จะได้เป็นสังคมที่น่าอยู่ ฯลฯ	
อันดับ 8	ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม	86.34%
	เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคน คุณภาพชีวิต และส่งผลต่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ฯลฯ	
อันดับ 9	รู้จักดำรงตนโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส	85.67%
	เพราะในหลวงทรงเป็นแบบอย่างที่ดี เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเหมาะสมทำให้รู้จักพอ ฯลฯ	
อันดับ 10	รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม	84.57%
	เพราะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของชาติไทย ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไปเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติ ฯลฯ	
อันดับ 11	มีความแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ มีความละเอียดรอบคอบ	83.05%
	เพราะหากรู้จักควบคุมตนเอง ทำจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อไม่ยอมแพ้ด้วยการทุจริต การคอร์รัปชันอาจลดน้อยลงหรือหมดไปได้ ฯลฯ	
อันดับ 12	คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ตนเอง	81.72%
	เพราะมีบทเรียนให้เห็น ประเทศชาติต้องประสบปัญหาต่างๆมากมาย เพราะคนเห็นแก่ตัว อำนาจและผลประโยชน์ ฯลฯ	

ตารางที่ 6 ค่านิยม 12 ประการ ที่ประชาชนเห็นว่าควรทำอย่างเร่งด่วน

อันดับ 1	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	84.32%
อันดับ 2	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์	74.46%
อันดับ 3	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทนมีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม	71.45%

ตารางที่ 7 ค่านิยมที่มองว่า สามารถทำให้เป็นรูปธรรมได้

อันดับ 1	ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์	80.32%
อันดับ 2	มีความรักชาติศาสนา พระมหากษัตริย์	79.70%
อันดับ 3	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทนมีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม	75.11%

ตารางที่ 8 ค่านิยมที่ประชาชนเห็นว่า ยากต่อการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

อันดับ 1	มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลสมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา	77.97%
อันดับ 2	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน	75.15%
อันดับ 3	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง	74.64%

สรุปได้ว่า ค่านิยมของรัฐบาลที่ประชาชนให้ทัศนะว่า มีความสำคัญมากที่สุด คือ การมีความ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ร้อยละ 96.13 รองลงมา ได้แก่ กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ร้อยละ 90.80 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม ร้อยละ 87.28 ค่านึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ร้อยละ 82.30 รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน ร้อยละ 80.12 ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ร้อยละ 79.88 มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของในหลวง ร้อยละ 78.40 มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ ร้อยละ 75.79 เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง ร้อยละ 75.14 รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสฯ ร้อยละ 72.55 มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลสฯ ร้อยละ 71.29 และรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม ร้อยละ 70.68

วิธีที่ประชาชนคิดว่าจะปลูกฝัง “ค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการ” ให้ได้ผล ในทางปฏิบัติได้ดีที่สุด ร้อยละ 36.41 คือ ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ แทรกเนื้อหาในบทเรียนทุกระดับชั้น รองลงมาได้แก่ ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีโดยเฉพาะนายกฯ รมต. นักการเมือง ข้าราชการ ร้อยละ 27.64 ภาครัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อต่าง ๆ ร้อยละ 21.88 และต้องเริ่มที่ตัวเอง มีจิตสำนึก ตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี ร้อยละ 14.29 ซึ่งสอดคล้องกับกรณีการ ภิรมย์รัตน์ (2555) แนวทางด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นประจำ เพื่อจะได้ซึมซับและติดตัวไปตลอด

4.2 การประเมินของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการ ก็ได้รับนโยบายของคสช. ด้วยการนำค่านิยม 12 ประการ ไปปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนในสังกัด เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็งพร้อมขยายผลสู่สถานศึกษา โดยผ่านการเรียน การสอนในวิชาประวัติศาสตร์ และวิชาหน้าที่พลเมือง รวมถึงจัดการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ในวงกว้าง คาดหวังสร้างคนในชาติให้เข้าใจและเห็นความสำคัญในค่านิยม 12 ประการ

ในเรื่องการนำแนวคิดค่านิยม 12 ประการเข้าสู่สถานศึกษานั้น เลขาธิการ กพฐ. กล่าวว่า อันที่จริงก่อนหน้านี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้อยู่ 8 ประการ ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการนั้น สอดคล้องกับค่านิยมหลักของคนไทยทั้ง 12 ประการของ คสช. แต่ของ คสช.จะมีจุดเน้นที่โดดเด่นเป็นรูปธรรม ในบางเรื่องมากกว่า อาทิ ข้อ 3 กตัญญูต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ หรือข้อ 9 มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สพลฐ. จึงจะปรับหลักสูตรหน้าที่พลเมืองให้ครอบคลุมค่านิยม 12 ประการ รวมทั้งจะให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก (เจริญ สุขทรัพย์, 2558)

การปลูกฝังค่านิยมหรือปลูกจิตสำนึกให้คนในชาติได้เข้าใจในบริบทของความเป็นไทยอย่างแท้จริง และสามารถรักษาหรืออนุรักษ์ไว้ได้อย่างยั่งยืนตลอดกาล การเริ่มต้นที่สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะนักเรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่สุด การรับลูกของเลขาฯ กพฐ.ต่อการสานต่อนโยบาย คสช. จึงถือได้ว่า สพลฐ.เดินมาถูกทาง เข้าใจในบริบทของสังคมไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบของสถานศึกษาทุกระดับและน่าชื่นชมยิ่ง

ทั้งนี้เมื่อได้ศึกษาถึงความเป็นมาของค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการนั้น พบว่า เห็นได้ว่า เกิดจากการวิวัฒนาการมาจากหลักค่านิยมหลักที่แต่ละยุคสมัยกำหนดขึ้นมาผนวกกับสถานการณ์

บริบทปัจจุบัน และที่สำคัญคือ ได้น้อมนำหลักปรัชญาธรรมถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นสำคัญด้วย และนำหลักธรรมะที่จำเป็นต่อคนในชาติในปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักคุณธรรมจริยธรรมทางพุทธศาสนา บรรจุลงเป็นค่านิยมไทย 12 ประการ ดังตารางที่ได้แสดงไว้พอเป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ (เขาวลิต สู่โลมานดี, 2543)

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่านิยมไทย

ที่	เพลงหน้าที่เด็ก	คุณธรรม 8	ค่านิยมพื้นฐาน 5	ค่านิยมไทย 12 ประการ
1.	นับถือศาสนา	ขยัน	รู้หน้าที่ มีวินัย ภูมิใจในความเป็นไทย	รักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์
2.	รักษาขนบธรรมเนียม	ประหยัด	รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน
3.	เชื่อฟังพ่อแม่ ครู อาจารย์	ซื่อสัตย์	ซื่อสัตย์ สุจริต	มีความกตัญญู
4.	วาจาสุภาพ อ่อนหวาน	มีวินัย	พอเพียง เสียสละมีน้ำใจ	ใฝ่เล่าเรียนศึกษา
5.	มีความกตัญญู	สุภาพ	ปฏิบัติตามคุณธรรมศาสนา	รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทย
6.	รับผิดชอบหน้าที่การงาน	สะอาด		มีศีลธรรม มีน้ำใจ แบ่งปัน
7.	ใฝ่เรียน ไม่เกียจคร้าน	สามัคคี		เรียนรู้อธิปไตย
8.	ประหยัด	มีน้ำใจ		รักษาวินัย เคารพกฎหมาย
9.	ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ			ปฏิบัติตามพระราชดำรัส
10.	มีจิตอาสา รู้จักบาป บุญคุณโทษ			ปฏิบัติตนพอเพียง
11.				เข้มแข็งทั้งกายใจ
12.				คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม

อันที่จริงการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนตระหนักและนำไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อเป็นวิถีชีวิตนั้นทุกภาคส่วน ทุกระดับ ทุกสถาบันของสังคมจะต้องร่วมกันอย่างจริงจัง ไม่ใช่เฉพาะ สภฐ.ที่จะดำเนินการในสถานศึกษาเท่านั้น ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐและเอกชนทุกระดับต้องตระหนักและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ปัญหาค่านิยมที่ผิดๆ เพียงๆไป ในบ้านเราส่วนใหญ่มาจากผู้ใหญ่ในสังคมส่วนหนึ่ง กระแสโลกาภิวัตน์ส่วนหนึ่ง ที่สำคัญสื่อมวลชนบางแขนงก็เป็นหนึ่งในต้นแบบให้คนเปลี่ยนค่านิยมไปในทางที่ไม่เหมาะสม ขณะที่มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสังคมอุดมปัญญา ก็เป็นอีกหนึ่งองค์กรหลักที่จะติดอาวุธทางความคิดให้กับเหล่าบรรดานักศึกษา ซึ่งถือได้ว่า เขาเหล่านั้นเป็นทรัพยากรอันสำคัญของชาติ วัยรุ่นหรือนักศึกษาในมหาวิทยาลัยยุคนี้ต่างจากอดีต เมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมามีความคิด ความอ่าน วิถีชีวิตส่วนหนึ่งอยู่กับค่านิยมผิดๆ ลุ่มหลงอบายมุขโดยเฉพาะแสงสีเสียงจนกลายเป็นบริโภคนิยม ขาดความตระหนักต่อขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

การที่ คสช.กำหนดแนวคิดให้ผู้คนตระหนักและตื่นตัวกับค่านิยมไทย 12 ประการ วันนี้ชาวมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไม่ควรมองข้าม ควรที่จะนำแนวคิดดังกล่าวไปถ่ายทอดแก่นักศึกษา ครู อาจารย์ พนักงาน โดยให้ถือเป็น Agenda หนึ่งของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ และเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของนักศึกษา

ดังนั้น รัฐบาลปัจจุบัน นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงมีแนวนโยบายในการส่งเสริมปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกที่ดีให้เด็กเยาวชนและประชาชน ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทุกๆกระทรวงได้นำนโยบายนี้ไปปรับใช้ในหน่วยงานองค์กรของตน และที่สำคัญ คือ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิด มีวิธีคิดวิเคราะห์ ให้มีเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ปลูกฝังค่านิยมหลัก คุณธรรม จริยธรรม สร้างวินัย จิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่มีทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์จากการเรียนรู้และปฏิบัติจริงโดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดสรรเวลาจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน โดยมุ่งสร้างคนในชาติตั้งแต่เยาว์วัยให้มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง และให้เกิดการพัฒนาทางความรู้สึกรักนึกคิดและการปฏิบัติอันเป็นไปในแนวทางเดียวกันสืบไป

นโยบายหนึ่งที่ถือว่า สะท้อนความคิดฝันอันยุคสมัยของชนชั้นนำไทยสมัยนี้ได้ดี คือ การที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)ได้เสนอ “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ” ในรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ต่อมาเรื่องนี้กลายเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเมื่อ พล.อ.ประยุทธ์ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยย้ำว่า จะใช้ค่านิยมไทย 12 ประการนี้ เป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคม เสริมสร้างมาตรฐานของคนในชาติ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน คือกลุ่มเป้าหมายระยะยาว

โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำนโยบายค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ สู่การปฏิบัติ โดยกำหนดแนวปฏิบัติในสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรการส่งเสริมเพื่อให้บรรลุผลทางนโยบาย ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมไทย 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีการประกวดเล่าเรื่องอ่านทำนองเสนาะ ท่องบทอาขยาน คัดลายมือ แต่งเพลง กาพย์

กลอน ฯลฯ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งประวัติศาสตร์ ทำโครงการ/โครงการตามแนวพระราชดำริกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการประกวดวาดภาพ ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

2. ให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมไทย 12 ประการให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ให้มีการพัฒนาและประเมินอย่างเข้มข้นในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

- **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** เน้นในด้านการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ข้อ 1) ความกตัญญู (ข้อ 3) และการมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย (ข้อ 8)

- **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6** เน้นในด้านชื่อเสียง สละ อุดม (ข้อ 2) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน (ข้อ 4) และมีความเข้มแข็งทั้งกายใจ (ข้อ 11)

- **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3** เน้นในด้านรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย (ข้อ 5) เข้าใจเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง (ข้อ 7) และปฏิบัติตามพระชาสดัมมจักกัปปวัตตนสูตร (ข้อ 9)

- **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6** เน้นในด้านมีศีลธรรม รักษาความสัตย์ (ข้อ 6) ดำรงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม (ข้อ 12)

3. ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ ให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพผู้เรียน เช่น

- **ระดับประถมศึกษา** ให้เรียนรู้ผ่านบทเพลง นิทาน เหตุการณ์ หรือ การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ สถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ หน่วยงานตามโครงการพระราชดำริ พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

- **ระดับมัธยมศึกษา** ให้เรียนรู้ผ่านการศึกษาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ชีวิตประวัติ บุคคลสำคัญ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบันเพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์

4. ให้ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับ ค่านิยมไทย 12 ประการให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามนิเทศและประเมินผล สถานศึกษาที่ดำเนินการค่านิยมไทย 12 ประการอย่างเป็นรูปธรรมและให้เกิดประสิทธิผลให้ชัดเจน

ตารางที่ 10 การพัฒนาและประเมินในแต่ละระดับชั้น

ค่านิยม	รายการค่านิยม 12 ประการ	เน้นการปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน			
		ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์				
2	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม				
3	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์				
4	ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม				
5	รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม				
6	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน				
7	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง				
8	มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่				
9	มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว				
10	รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง				
11	มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา				
12	คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง				

ปัญหาที่พบระหว่างการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน (โรงเรียนอพป.คลองน้ำใส, 2559)

1. เวลาในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด การดำเนินงานที่เป็นลำดับขั้นตอนและมีระยะเวลาที่กำหนดที่แน่นอนทำให้การดำเนินงานต้องเร่งรัด
2. ครูและบุคลากรมีภาระงานมาก ส่งผลถึงการแบ่งเวลาเพื่อการทำงานส่งเสริมค่านิยมไทย 12 ประการ

3. ขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในการประเมินพฤติกรรมตามคุณลักษณะค่านิยมไทย 12 ประการ ในตัวนักเรียน
4. ชุมชน และผู้ปกครองบางส่วนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน
5. พฤติกรรมตามคุณลักษณะค่านิยมไทย 12 ประการ ในตัวนักเรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมอาจไม่ชัดเจนและไม่คงทน

สรุปได้ว่า การปลูกฝังค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการนั้น กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังในระยะยาว โดยจะเห็นได้จากการแบ่งช่วงชั้นอายุ ช่วงชั้นระดับการศึกษาแล้วให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้หลักค่านิยมที่เหมาะสมกับวัย ทั้งนี้ก็ด้วยเนื้อหา ความยากต่อการเข้าใจบางข้อสำหรับเด็กเล็กอาจจะลำบาก ฉะนั้นการปลูกฝังจากหัวข้อที่ง่ายไปก่อน ย่อมมุ่งใจให้มีกำลังใจ กำลังกายที่เข้มแข็งต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน รวมไปถึงศักยภาพของแต่ละสถานศึกษาที่มีความสามารถแตกต่างกันออกไปด้วย เหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำพาอนาคตชาติไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องได้

4.3 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ

สังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกันทำมาหากินด้วยเกษตรกรรม คนในสังคมส่วนใหญ่ก็นับถือพระพุทธศาสนาบรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา จะเห็นได้จากวัฒนธรรมประเพณีอันดีของไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีที่มาจากพิธีกรรมความเชื่อต่างๆซึ่งก็ล้วนเกิดจากการประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาให้เข้ากับวิถีการปฏิบัติของแต่ละบุคคล

ทั้งนี้หากพิจารณาค่านิยมของสังคมไทยในอดีต ค่านิยมในปัจจุบัน และค่านิยมทั้ง 12 ประการ ซึ่งให้เห็นว่า ค่านิยมของสังคมไทยทั้งหมดล้วนแต่วางอยู่บนพื้นฐานของศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น แม้พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ยังยึดโยงอยู่บนหลักพุทธธรรม อาจเป็นเพราะว่า พระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมค่านิยมไทย 12 ประการนั้น ก็เพื่อการฟื้นฟูค่านิยมในอดีตให้คนไทยและสังคมไทยเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและมีศรัทธาที่จะนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตอีกครั้งในปัจจุบันเท่านั้น เนื้อหาของค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการโดยภาพรวมแล้ววางอยู่บนฐานพุทธธรรมโดยเฉพาะหลักคุณธรรมจริยธรรมของการเป็นคนดีตามลักษณะคนดีในพระพุทธศาสนาที่สังคมไทยต้องการซึ่งแต่ละข้อก็สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมได้ ดังนี้ (พระครูปริยัติธรรมวงศ์, 2557)

ตารางที่ 11 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ

ที่	ค่านิยมไทย 12 ประการ	หัวข้อธรรม ในพระพุทธศาสนา	กิจกรรม ที่สอดคล้อง กลุ่มเพื่อชีวิตติงาม
1.	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	กัตถัญญุกตเวที บุคคลผู้รู้อุปการะ ที่ท่านทำแล้ว และทำตอบแทน, อุปทานิยธรรมข้อที่ 6 การให้ ความเคารพและปกป้องรักษา ปูชนียสถานที่สำคัญ และ อุปริมทิส ทิศเบื้องบน	สวตมณต์เจริญจิต ภาวนา / เดินจงกรม กิจกรรมลงฐานศึกษา ธรรม 4 ฐาน ธรรมะรับอรุณ ข้อคิดก่อนนิทรา
2.	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อ ส่วนรวม	สังจะ ทมะ ชั้นติ จาคะ	ลงฐานศึกษาธรรม 4 ฐาน จุดเทียนอุดมการณ์
3.	กัตถัญญต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและอาจารย์	ปุรัตถิมทิส ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา, มงคลข้อที่ 11 ดูแลบำรุงบิดา มารดา, ทักษิณทิสทิศเบื้องขวา คือ ครู อาจารย์	มอบตัวเป็นศิษย์, อ้อมกอดที่ควรตอบ แทน, อ้าลาอาลัย/ ขอขมาโทษ
4.	ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่า เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม	มงคลข้อที่ 9 หลักธรรมว่าด้วย หลักการศึกษาที่ดีอย่างมีวินัย	คาถาแห่งสติ จุดเทียนอุดมการณ์
5.	รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย อันงดงาม	มงคลข้อที่ 23 มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน และปรีศัญญตา (รู้จัก ประเพณีบ้านเมือง)	มารยาทชาวพุทธ
6.	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และ แบ่งปัน	เบญจศีล เบญจธรรม สังจะ การให้ทาน, เมตตา กรุณา มุทิตา	สายน้ำกับชีวิต ธรรมะวาไรตี้ จุดเทียนอุดมการณ์
7.	เข้าใจเรียนรู้การเป็น ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขอย่างถูกต้อง	โลกาธิปไตย (ถือโลกเป็นใหญ่) ธรรมาธิปไตย (ถือธรรมเป็น ใหญ่)	กตिकाชีวิต กตिकाสัญญาใจ

ตารางที่ 11 หลักพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ (ต่อ)

ที่	ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ	หลักคุณธรรมจริยธรรม ในพระพุทธศาสนา	กิจกรรมที่ สอดคล้อง กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม
8.	มีระเบียบวินัย เคารพ กฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการ เคารพผู้ใหญ่	หลักธรรม คือ อาชชวะ (ซื่อตรง) มัททวะ (อ่อนโยน), อวิโรธนะ (เที่ยงธรรม), และกาลัญญุตตา เป็น ผู้รู้จักกาลเทศะ, อปริหานิยธรรม ข้อที่ 4 เคารพนับถือผู้ใหญ่การ เคารพและรับฟังคำสั่งสอนของ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี	กตिकाชีวิต กตिकासัญญาใจ มารยาทชาวพุทธ
9.	มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว	สติและสัมปชัญญะ, สัมมาทิฏฐิ (ความเข้าใจถูกต้อง) สัมมา สังกัปปะ (ความไม่ใจถูกต้อง)	ลงฐานศึกษาธรรม 4 ฐาน ชีวิตจิตใจ
10.	รู้จักดำรงตนโดยใช้หลัก เศรษฐกิจพอเพียง	อัตตัญญุตตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตตา (รู้จักประมาณตน) และสันตมูฐิ (มีความสันโดษ)	เพื่อชีวิตดีงาม ดี 500/ธรรมะติดปีก
11.	มีความแข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจ มีความสะอาด เกรงกลัวต่อบาป ไม่ยอมแพ้ ต่อบาป	ธรรมคัมภรอกโลก 2 ประการ คือ ทิริ และโอตตปปะ อวิโรธนะ คือ ความเที่ยงธรรม หมายถึง ไม่ประพฤตีสั่งผิด	เพื่อชีวิตดีงาม กตिकाชีวิต กตिकासัญญาใจ
12.	คำนึงถึงประโยชน์ของ ส่วนรวมและของชาติ มากกว่าผลประโยชน์ตนเอง	อตัลจริยา (การประพฤตีสั่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น)	นิทานประสานใจ กิจกรรมลงฐาน ศึกษาธรรม 4 ฐาน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณานิยามและเนื้อหาค่านิยมไทย 12 ประการนั้น โดยมีหลักธรรมเป็นพื้นฐาน
สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ค่านิยมได้ 2 หมวด คือ (เกริก ท่วมกลาง, 2558)

1. หมวดค่านิยม มุ่งกำกับดูแลตัวเอง จัดเป็นค่านิยมสำหรับเยาวชนก้าวหน้า

แบ่งเป็น 6 ประการได้แก่ ข้อที่ 3,4,6,8,9 และ10

2. หมวดค่านิยม มุ่งการคุ้มครองหรือปกป้องสังคมใหญ่ จัดเป็นค่านิยม สำหรับพัฒนา
ชาติไทย

แบ่งเป็น 6 ประการได้แก่ ข้อที่ 1,2,5,7,11 และ12

ตารางที่ 12 หมวดหมู่ค่านิยม

ที่	หมวดมุ่งกำกับดูแลตัวเอง	หมวดมุ่งการคุ้มครองหรือปกป้องสังคมใหญ่
	ค่านิยม	ค่านิยม
1.	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และอาจารย์	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2.	ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้ง ทางตรงและทางอ้อม	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดี งามเพื่อส่วนรวม
3.	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อ ผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน	รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
4.	มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อย รู้จักการเคารพผู้ใหญ่	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขอย่างถูกต้อง
5.	มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระ ราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว	มีความแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ มีความ ละเอียดรอบคอบ
6.	รู้จักดำรงตนโดยใช้หลักเศรษฐกิจ พอเพียง	คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติ มากกว่าผลประโยชน์ตนเอง

ค่านิยมทั้ง 2 หมวดนั้นเมื่อวิเคราะห์ตามหลักพุทธธรรมแล้ว อาจสรุปเป็นหมวดธรรม 2
อย่าง คือหมวดมุ่งกำกับดูแลตัวเอง หมวดมุ่งการคุ้มครองหรือปกป้องสังคมใหญ่ นี่จึงเป็นดัง
จุดมุ่งหมายของการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการ ก็เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดในการดูแลชีวิตความ
เป็นอยู่ของผู้ปฏิบัติได้และเป็นเครื่องหมายของการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือ การพัฒนา
ตนเองจนสามารถแสดงออกถึงความพร้อมเพียงในการอยู่ในสังคม ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมอัน
เดียวกัน เพราะถ้าเด็กเยาวชนตระหนักรู้ถึงบทบาท หน้าที่ และแนวทางในการพัฒนาตน เพื่อเป็น

กำลังสำคัญในการพัฒนาชาติในอนาคต ตลอดจนผู้ใหญ่ในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีที่ควรก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่ผลสำเร็จได้

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ

การวัดค่านิยมอันมีพื้นฐานทางจิตวิทยาเป็นการวัดสิ่งที่เป็นนามธรรมในตัวบุคคล เป็นการวัดทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ดังนั้น การได้มาซึ่งผลนั้นๆที่ตรงตาม สิ่งที่มีงวัดหรือมีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสม ส่วนใหญ่เครื่องมือวัดทางจิตวิทยาจะมีข้อจำกัดด้าน ไม่ยาวมากเกินไป ไม่สั้นเกินไป ซึ่งจะส่งผลต่อการตอบของผู้ตอบ เช่นเดียวกับแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ ของนักเรียนที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือ การใช้เครื่องมือแบบวัดค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยได้สังเคราะห์ตัวแปรร่วมที่สอดคล้องกับตัวแปรค่านิยมไทย 12 ประการด้วยแบบวัดเชิงสถานการณ์

เอมอร สังเว (2547) กล่าวว่า การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินรายปี ในการประเมินนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมืออย่างมีคุณภาพ จึงได้สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้มีคุณภาพสำหรับนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยได้แบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ด้านละ 6 ข้อ รวมจำนวน 60 ข้อ สอดคล้องกับ บุญยภา ชมศิริ (2547) ได้ทำการสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอโพนทอง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 10 ฉบับ ฉบับละ 20 ข้อ มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ ออมสิน ศรีพลัง (2549) ที่พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการวัดภายในจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก นึกคิดที่จะแสดงออกมาเป็นความประพฤติ ยากที่จะสอบถามได้ จึงจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือแบบวัดที่เหมาะสมสะดวกต่อการนำไปใช้และมีประสิทธิภาพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และสอดคล้องกับสมชัย จันทร์มา (2549) ที่ได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งเป็นแบบวัดคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมอันดีงามของนักเรียนที่แสดงออกตามสถานศึกษา โดยมีลักษณะ คือ ด้านความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ความอดทนอดกลั้นมีวินัย ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

และชนิกานต์ สุขใจ (2559) สิรอร นามโสม (2553) และภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ (2551) กล่าวไว้ว่า การวัดผลทางด้านจิตวิทยาที่ไม่มีเป็นรูปธรรม ฉะนั้นการจะได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ตรงตามสิ่งที่ต้องการหรือมีคุณภาพ จะต้องสร้างเครื่องมือที่ดีและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดนั้น

โดยได้แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เชิงสถานการณ์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่มีตัวแปรร่วมที่สอดคล้องกับค่านิยมไทย 12 ประการ ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันและมีพื้นฐานมาจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ด้วย โดยได้สังเคราะห์จากแบบวัดเชิงสถานการณ์ไว้ตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ

งานวิจัย (พ.ศ.)	ตัวแปรร่วมที่สอดคล้องกับค่านิยมไทย 12 ประการ											
	รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ซื่อสัตย์ เสีย สละ อดทน	กตัญญู ต่อพ่อแม่ ครู	ใฝ่หา ความรู้ หมั่น ศึกษา	รักษา วัฒนธรรม ประเพณี	ศีลธรรม รักษา สัตย์	เข้าใจเรียน รู้การเป็น ประชาธิปไตย	วินัย เคารพ กฎ หมาย	สติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ	ดำรงตน เศรษฐกิจ พอเพียง	เข้ม แข็งกาย จิตใจ กล้าบป	คำนึงถึง ผลประโยชน์ ส่วนรวม
ชนนิกานต์ สุขใจ (2559)	√	√		√	√			√	√	√		√
สิริอร นามไสม (2553)	√	√		√	√			√	√	√		√
ภาณุภัทร ลิมจรรยา (2551)		√	√	√				√		√		
อมสิน ศรีพลึง (2549)				√			√	√			√	√
สมชัย จันทร์มา (2549)						√		√		√	√	√
บุญญา ชมศิริ (2547)					√	√	√	√		√	√	√
เอมอร สังเว (2547)		√		√	√					√	√	

4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทยนั้น จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ดังนี้

จันทนา เริ่มสินธุ์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมชีวิตของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏแล้ว ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่านิยมของชีวิตนักศึกษาภูมิหลังของนักศึกษาต่างๆ มีเพศ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา มีความคาดหวังที่จะศึกษาต่อ เจตคติต่ออาชีพครู และบรรยากาศของมหาวิทยาลัย ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางลบ คือ การเรียนในสาขาวิชาเอกอื่นๆที่ไม่ใช่วิชาเอก คณิต วิทยาศาสตร์ ภาษาและสังคม

อาทิตย์ญา โพธิ์สวาย (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันพบว่า นักเรียนเพศชายและชายหญิงรวมไปถึงนักเรียนที่มีผู้ปกครองรายได้ต่างกัน นำค่านิยมไปใช้ในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีผู้ปกครองอาชีพต่างกัน นำค่านิยมไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันนำค่านิยมทางไปใช้ในชีวิตประจำวันต่างกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

อัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซินเตอร์พอยท์ ซึ่งมีตัวแปร กลุ่มวัยรุ่นสองกลุ่ม เอกลักษณ์แห่งตน สัมพันธภาพในครอบครัวดีและไม่ดี ลักษณะทางชีวสังคมมีเพศ ชายหญิง ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว และผลการเรียน โดยพบว่า เอกลักษณ์แห่งตน สัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกทั้งสองกลุ่ม วัยรุ่นทั่วไปมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมดีกว่าวัยรุ่นเซินเตอร์พอยท์ วัยรุ่นเพศหญิงมีทัศนคติดีกว่าเพศชาย วัยรุ่นที่มีระดับเศรษฐกิจครอบครัวสูงมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยดีกว่าเด็กที่มีระดับเศรษฐกิจครอบครัวต่ำไม่แตกต่างกัน วัยรุ่นทั่วไปที่มีผลการเรียนสูงและวัยรุ่นที่มีผลการเรียนต่ำมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยไม่ต่างกัน ส่วนวัยรุ่นเซินเตอร์พอยท์ที่มีผลการเรียนสูงกว่ามีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยดีกว่ากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ

วรางคนาง ชูแก้ว (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้านคือ (1) ด้านลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งวัดได้จากผลการศึกษา แรงจูงใจใฝ่เรียน และลักษณะมุ่งอนาคต (2) ด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว วัดได้จาก การเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ระดับการศึกษาพ่อแม่ และฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัว (3) ด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน วัดได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเป็นแบบอย่างของครู และบรรยากาศของโรงเรียน (4) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

และวัฒนธรรม วัดได้จากการคบเพื่อน ขนบธรรมเนียมท้องถิ่น และการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ และกล่าว
ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยม 4 ด้านสูงสุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ด้านลักษณะส่วนบุคคล
และด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว

ผาสุกสันต์ ไหมทิพย์ (2540) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติตามค่านิยม
พื้นฐานไม่ว่าจะเป็นกรอบมเลียงดู สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษา และศาสนา
พบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษา การนับถือศาสนา และฐานะของครอบครัวที่ต่างกันมีการปฏิบัติ
ตามหลักค่านิยมพื้นฐานสูงไม่แตกต่างกัน ส่วนกรอบมเลียงดูแบบประชาธิปไตย มีการปฏิบัติตาม
หลักค่านิยมพื้นฐานสูงกว่าการเลียงดูแบบปล่อยปละละเลย

พเยาว์ ฤทธิแพทย์ (2542) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ
ค่านิยมความมีอาวุโสของข้าราชการไทย ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม เพศ อายุ การนับถือ
ศาสนา สถานภาพโสด จำนวนบุตร จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ ฐานะผู้ปกครอง ระดับการศึกษา พบว่า
ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมความมีอาวุโสสูงสุด คือ ระดับการศึกษา รองลงมาคือ อายุ ระดับซี และ
ฐานะของผู้ปกครอง

วิระวรรณ อามระดิษ (2522) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนชายและหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยม
ทางจริยธรรมไม่ต่างกัน และนักเรียนที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว พื้นฐานการศึกษาผู้ปกครอง
สภาพอาชีพผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และการเลียงดูอบรมสั่งสอนของบิดามารดาความ
คิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมต่างกัน

ภัญญามล กระจายแก้ว (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
พบว่า นักเรียนเพศชายเพศหญิง การได้รับการปลูกฝังความเป็นไทยในครอบครัวและโรงเรียน เจตคติ
เฉพาะตน และอิทธิพลสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังค่านิยม ส่วนนักเรียนชายอิทธิพลสื่อมวลชน
ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมมากที่สุด สรุปรตามลำดับคือ อิทธิพลสื่อมวลชน การปลูกฝังความเป็นไทย
ในครอบครัว เจตคติเฉพาะตน

กฤติกา สีสภาพตะ (2544) กล่าวว่า นิสิตเพศชายหญิง คณะที่เรียน ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ
ภูมิลำเนา อิทธิพลครอบครัว และสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลจากเพื่อนและสื่อต่างๆ ส่วนมากมีอิทธิพล
ในระดับมากและปานกลาง ต่อการส่งเสริมค่านิยมไทย โดยแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ศักสิทธิ์ อินทพย์ (2546) ได้ศึกษาบทบาทครูในการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน 5
ประการในโรงเรียนมัธยม พบว่า ผู้ปฏิบัติงานเสริมสร้างการปลูกฝังเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้าง

จิตสำนึกสร้างแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามค่านิยม ตลอดจนมีแนวทางวางแผน นโยบายกับทุกฝ่ายและ
สุดท้ายด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่แสดงให้เห็นค่านิยมที่พึงประสงค์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก

นิวัต กลั่นงาม และคณะ (2539) ได้ศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็ก
และเยาวชนที่เป็นปัญหาทางสังคมในจังหวัดสงขลา พบว่า ภาพรวมค่านิยมของเด็กและเยาวชนชาย
หญิงอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมคือ สถานภาพเด็กมีอายุ ระดับการศึกษา
สภาพทางครอบครัวมีการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพ รายได้ เขตที่พัก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
และสถานภาพผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักสนับสนุน การเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สุดท้าย
คือพฤติกรรมทางสังคมเบี่ยงเบนของเพื่อน พบว่า แต่ละปัจจัยแตกต่างกัน หากจะกล่าวโดยรวม
สามารถ แสดงไว้ในตารางปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย

งานวิจัย	เพ ศ	อายุ	ผลการ เรียน	ระดับ การ ศึกษา	การ เลี้ยงดู ผู้ปกครอง	การศึกษา ผู้ปกครอง	ฐานะผู้ ปกครอง	เจต คติ	แรง จูง ใจ	บรรยา ภาค โรงเรียน	การ คบ เพื่อน	การ ปลูกฝัง ของ โรงเรียน	ผู้สอน แบบ อย่าง	รับรู้ ข่าว สารสื่อ
1.จินทนา เริ่มสินธุ์ (2553)			✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓			
2.อาทิตย์ญา โพธิ์สวย (2550)	✓				✓		✓							
3.อัมพรศรี ประเสริฐสุข (2545)	✓		✓		✓		✓	✓						
4.วรางคนาง ชูแก้ว (2551)					✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
5.เพยาร์ ฤทธิแพทย์ (2542)	✓	✓		✓		✓					✓			
6.ผาสุกสันต์ โหมทิพย์ (2540)				✓	✓		✓							
7.วิระวรรณ อามระดิน (2522)	✓					✓	✓			✓				
8.กัณญามล กระต่ายแก้ว (2550)	✓							✓				✓	✓	✓
9.กฤติกา ลีลาพตะ (2544)	✓				✓	✓	✓			✓	✓			✓

ตารางที่ 14 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย (ต่อ)

งานวิจัย	เพศ	อายุ	ผลการเรียน	ระดับการศึกษา	การเลี้ยงดูผู้ปกครอง	การศึกษาผู้ปกครอง	ฐานะผู้ปกครอง	เจตคติ	แรงจูงใจ	บรรยากาศโรงเรียน	การคบเพื่อน	การปลูกฝังของโรงเรียน	ผู้สอนแบบอย่าง	รับรู้ข่าวสารสื่อ
10. ศักสิทธิ์ อินทพย์ (2546)					✓	✓			✓		✓		✓	
11. นิวัต กลินงาม และคณะ (2539)	✓	✓		✓	✓		✓							

จากตารางที่ 14 ผู้วิจัยได้จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง 1.สถานภาพส่วนตัว ประกอบด้วย เพศ, ระดับการศึกษา, ผลการศึกษา 2.เหตุผลการเข้าอบรม 3.จำนวนครั้งที่เข้าอบรม 4.เจตคติ 5.แรงจูงใจ 6.การรับรู้ข่าวสารจากสื่อ

ด้านที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว 1.การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง 2.การศึกษาของผู้ปกครอง 3.ฐานะของผู้ปกครอง

ด้านที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 1.ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี 2.นโยบายของโรงเรียน 3.บรรยากาศโรงเรียน

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ (knowledge) ความรู้สึกทัศนคติ (attitude or affection) และพฤติกรรม (practice or behavior) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภนี้ ที่จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสาร ได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะไปมีผลทำให้เกิด ทัศนคติ และจนถึงขั้นสุดท้าย คือการก่อให้เกิดการกระทำได้ทั้งด้านบวกและลบ

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมาก จะได้รับประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแล้ว จัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตาม ความรู้ก็อาจส่งผลต่อ

พฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์เราได้ และผลกระทบเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ (สำเนียง ประถมวงษ์, 2553)

1.1 การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศ โดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตนให้ได้

1.2 การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคติ ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติ ให้คนยอมรับการแพร่ในนวัตกรรมนั้นๆ (ในฐานะความรู้)

1.3 การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชน และค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

1.4 การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมกับการกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อถือหลากหลาย และลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นไปเรื่อย ๆ

1.5 การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชน ผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นได้อย่างชัดเจนขึ้น

การเกิดความรู้ไม่ว่า ระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์ กับ ความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคล นั้นเอง รวมไปถึงประสบการณ์ และลักษณะทางประชากร (การศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ) ของแต่ละคน ที่เป็นผู้รับข่าวสาร ถ้าประกอบกับการที่บุคคลมีความพร้อม ในด้านต่างๆ เช่น มีการศึกษา มีการเปิดรับข่าวสาร ก็มีโอกาที่จะมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้ดีกว่า และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เข้ากับความเข้าใจที่มั่นคงได้ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม สิ่งที่เกิดตามมาก็คือ ทัศนคติ ความคิดเห็นในลักษณะต่างๆและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า ความรอบรู้ หรือความรู้ทั่ว ปัญญา มี 3 ประการ คือ

1. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการได้ศึกษาเล่าเรียน การได้ยินได้ฟัง และการสังสมข้อมูลด้วยวิธีการสากลก็ดี วิธีการส่วนตัวก็ดี

2. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิดใคร่ครวญ พิจารณาหาเหตุผล

3. ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรมจิตให้บริสุทธิ์

2. ระดับความรู้ ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2534) ดังนี้

2.1 ความรู้ระดับต่ำได้แก่ ความรู้อันเกิดจากการเดา หรือภาพลวงตาทางประสาทสัมผัส

2.2 ความรู้ระดับธรรมดาได้แก่ ความรู้ทางประสาทสัมผัส หรือความเชื่อที่สูงกว่า แต่ยังไม่แน่นอน เป็นเพียงขั้นอาจเป็นไปได้

2.3 ระดับสมมติฐาน ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากความคิดหรือความเข้าใจซึ่งไม่ได้เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความรู้ขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นสมมติฐาน เพราะเกิดจากคำนิยามและสมมติฐานที่ไม่ได้พิสูจน์

2.4 ระดับเหตุผล ได้แก่ ความรู้จากตรรกวิทยาเป็นความรู้ที่ทำให้มองเห็นรูปหรือมโนภาพว่าเป็นเอกภาพ

3. เครื่องมือในการวัดความรู้ เนื่องจากความรู้ คือความสามารถทางพุทธิปัญญา ซึ่งแบ่งได้หลายระดับดังกล่าว ดังนั้นการวัดความรู้ จึงควรวัดความสามารถในทุกระดับ เครื่องมือในการวัดความรู้ จะต้องอาศัยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) ที่จะเป็นการวัดความสามารถทางปัญญา

และทักษะต่างๆ ตลอดจนสมรรถภาพ ด้านต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในอดีตยกเว้นการวัดทางร่างกาย การวัดความรู้ทางเครื่องมือแตกต่างกันตามความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

3.1 พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ (Knowledge) ความรู้ ความจำ หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นหลักเบื้องต้นของพฤติกรรมด้านอื่นๆ ซึ่งนอกจากความจำแล้วยังมีการระลึกได้ (Recall) อีกด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องใช้ความเข้าใจไปตีความหมายเรื่องนั้นๆ

3.2 พฤติกรรมด้านความเข้าใจ (Comprehension) ความเข้าใจ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถจับใจความสำคัญในเรื่องราวต่างๆ ได้ ทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม

3.3 พฤติกรรมด้านการนำไปใช้ (Application) การนำไปใช้ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถนำเอาสิ่งที่ได้ประสบมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือนำไปแก้ปัญหาลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

3.4 พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยหรือเป็นการหาความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการหรือทฤษฎีที่มีมูลเหตุของเรื่องราวต่างๆ ได้

3.5 พฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาเรื่องราว หรือส่วนประกอบย่อยๆ มาผูกสัมพันธ์กันเป็นเรื่องราวเดียวกัน โดยมีการดัดแปลง ริเริ่มสร้างสรรค์ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น

3.6 พฤติกรรมด้านการประเมินค่า (Evaluation) การประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัย หรือ การตีราคาอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นการตัดสินใจว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

สรุปได้ว่า ความรู้ คือ ความสามารถทางด้านสติปัญญาของบุคคลที่แสดงออก โดยการจำการระลึกได้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ซึ่งความรู้มีความสำคัญต่อการเกิดทัศนคติ จากง่ายสู่สิ่งที่ซับซ้อน และจากรูปรธรรมสู่นามธรรม ได้แก่ความรู้ความจำความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า โดยมีเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้แต่ละชนิดเหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่า มีสิ่งหนึ่งเหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือการได้ถูกคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดในภาวะของจิตใจแต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น สอดคล้องกับประสพชัย วัฒนสินธุ์ (2548) ได้กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นสภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับ ความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่าง ๆ เกิดจากการรับรู้และความสำนึกเป็นสภาวะที่บุคคลได้รับรู้มาก่อน เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น จึงเกิดความตระหนักขึ้นในที่นี้ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า การที่บุคคลถูกคิดหรือรู้ได้ว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง โดยที่ไม่ได้หมายความว่า จะต้องจำได้หรือระลึกได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ก็ได้

ฉัญฉวรรณ เกิดสมบัติ (2524) กล่าวว่า ทัศนคติของบุคคลสามารถทำให้เปลี่ยนแปลงหลายวิธี อาจใช้วิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งข่าวสารนี้อาจจะมาจากบุคคลอื่น หรือมาจากสื่อสารมวลชนอื่นๆก็ตาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้หรือการรับรู้ เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นก็จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ถ้าส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้เปลี่ยนแปลงก็จะมีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางอารมณ์ และส่วนประกอบด้านการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ในที่นี้ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า การที่บุคคลอุกคิตหรือรับรู้ได้ว่า มีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง โดยที่ไม่ได้หมายความว่าต้องจำได้หรือระลึกได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ก็ได้

1. ลักษณะของทัศนคติ เนื่องจากว่านักจิตวิทยาได้ศึกษาในความหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรกล่าวถึงลักษณะรวมๆ ของทัศนคติที่ทำให้เกิดความเข้าใจทัศนคติให้ดีขึ้น (ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร, 2545) ซึ่งลักษณะของทัศนคติ สรุปได้ดังนี้

- 1.1 ทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
- 1.2 ทัศนคติมีลักษณะที่คงทนถาวรอยู่นานพอสมควร
- 1.3 ทัศนคติมีลักษณะของการประเมินค่าอยู่ในตัว คือ บอกลักษณะดีไม่ดี ชอบไม่ชอบ เป็นอาทิ
- 1.4 ทัศนคติทำให้บุคคลที่เป็นเจ้าของพร้อมที่จะตอบสนองต่อที่หมายของทัศนคติ
- 1.5 ทัศนคติบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสิ่งของและบุคคลกับสถานการณ์นั้น คือ ทัศนคดีย่อมมีที่หมายนั่นเอง

2. องค์ประกอบของทัศนคติ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนคติ พบว่า มีผู้เสนอแนวคิดไว้ 3 แบบ คือ ทัศนคติแบบ 3 องค์ประกอบ ทัศนคติแบบ 2 องค์ประกอบ และทัศนคติแบบ 1 องค์ประกอบ (สำเนียง ประถมวงษ์, 2553) ดังต่อไปนี้

- 2.1 ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทัศนคติ 3 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 2.1.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วย ความเชื่อ ความรู้ ความคิดและความคิดเห็น
  - 2.1.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรือทำทางที่ดี ไม่ดี
  - 2.1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะนำไปปฏิบัติ
- 2.2 ทัศนคติมี 2 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทัศนคติ 2 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 2.2.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component)
  - 2.2.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component)

2.3. ทศนคติมีองค์ประกอบเดียว แนวคิดนี้จะระบุว่า ทศนคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ดังนั้นส่วนประกอบทางด้านความคิดหรือความรู้ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทศนคติและส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลอาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียน

และธงชัย สันติวงษ์ (2537) ได้กล่าวถึงทศนคติก่อตัวเกิดขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัย หลายประการด้วยกันคือ

1. การจูงใจทางร่างกาย (Biological Motivation) ทศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการหรือแรงผลักดันทางร่างกายตัวบุคคลจะสร้างทศนคติที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้

2. การรับข้อมูลข่าวสาร (Information) ทศนคติจะมีพื้นฐานมาจากการรับข้อมูลหลายชนิด ทั้งด้านดีไม่ดี และขนาดของข่าวสารที่ได้รับรวมทั้งลักษณะของแหล่งที่มาของข่าวสารด้วยกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่างๆ ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่บุคคลนั้นจะทำให้บุคคลนั้น เก็บไปคิดและสร้างเป็นทศนคติขึ้นมาได้

3. การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ทศนคติบางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่างๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องอยู่ทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด กลุ่มเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อนร่วมงาน และสังคมนอกข้างต่างๆ โดยกลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่างๆแล้ว ยังมีการถ่ายทอดข้อมูล ให้แก่บุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้างทศนคติขึ้นได้โดยเฉพาะครอบครัว และกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด ที่จะเป็แหล่งสร้างทศนคติได้อย่างดี

4. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของคนที่มิต่อวัตถุสิ่งของ ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่างๆ ตีค่าสิ่งที่เขาได้มีประสบการณ์มาจนกลายเป็นทศนคติได้

5. ลักษณะท่าทาง (Personality) ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้างทศนคติให้กับตัวบุคคล

โดยสรุปแล้ว ทศนคติที่จะเกิดขึ้นด้วยหลากหลายองค์ประกอบและปัจจัย ทั้งนี้อาจจะเกิดขึ้นจากความรู้ ประสบการณ์บ้าง ตลอดจนจนสภาพแวดล้อมสังคม เพื่อนฝูง และที่สำคัญคือจากจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลที่อยากจะมีจะเป็นอย่างไร นั้นจะผลักดันให้บุคคลนั้นได้พิจารณาตนเอง และเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นอย่างไรที่ต้องการแสดงออกจากภายในสู่ภายนอก ทั้งนี้องค์ประกอบและปัจจัยที่ก่อให้เกิดทศนคติแต่ละบุคคลก็จะมีผลแตกต่างกันมาอย่างน้อยบ้าง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

ตาวี พานิช (2545) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการตอบสนองของ มนุษย์ ต่อสถานการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์ใด หรือสิ่งกระตุ้นต่างๆ โดยการกระทำนั้นเป็นไปโดยมี จุดมุ่งหมาย และเป็นไปอย่างใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้สึกรู้สีกตัว และไม่ว่าสิ่งมีชีวิตบุคคลอื่นๆ สามารถสังเกตการณ์กระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ได้ให้นิยามไว้ว่า เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างกันในเรื่องการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนได้รับนั้น จึงทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และทำให้มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชน จนถึงระดับสังคม การโน้มน้าวพฤติกรรมของการสื่อสารสังคม อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการดังนี้

1. การปลุกอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นร่าเริงในการติดตามไม่ว่าจะเป็นภาพหรือเสียง
2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความเมตตา กรุณาปรานีต่อกัน
3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalize Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธา และเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การมอบรางวัล ประกาศเกียรติคุณ เพื่อเป็นการจูงใจในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ

ผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีดังกล่าวก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบคือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า

ดังนั้น สำหรับสิ่งที่เป็นผลกระทบจากสื่อสารที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เป็นผู้รับสาร สามารถแบ่งได้ เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความรู้เป็นการรับรู้เบื้องต้น ที่บุคคลได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแล้ว จัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมระหว่างความจำกับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้ จึงเป็นความจำที่เลือกสรร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจอุปนิสัยตนเอง ความรู้จึงเป็น

กระบวนการภายในที่ผู้อื่นจะรับรู้ได้จากการสังเกตเห็นได้โดยตรงโดยความรู้ อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกไป

2. ทักษะคิด เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงบุคคลนั้นๆ จะคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุสิ่งแวดล้อมโดยทักษะคิดมีรากฐานมาจากความศรัทธาความเชื่อที่ส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทักษะคิดจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้และพฤติกรรม ทักษะคิดของบุคคลสามารถทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี ส่วนประกอบของทักษะคิดด้านความรู้ หรือการรับรู้ และเป็นที่ยอมรับกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ส่วนประกอบอื่นๆ ก็จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าด้านอารมณ์เปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบทางพฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงด้วยได้

3. พฤติกรรม การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้และทักษะคิดของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมต่างกันเนื่องมาจากมีความรู้และทักษะคิดที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้ และทักษะคิดเกิดได้เพราะความแตกต่างจากการเปิดรับข้อมูล และความแตกต่างในการเรียนรู้และแปลสารที่ตนเองได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกันอันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของตนเอง

สรุปแนวคิด KAP ได้ว่า การเรียนรู้ก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึกหรือทัศนคติ
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 นี้ จะเกิดในลักษณะต่อเนื่องกัน คือ เมื่อได้รับสารข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น และสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมในที่สุด ระหว่างนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ก็ขึ้นอยู่กับบริบทส่วนตัวของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับพรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540) ที่พูดว่า ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งแรกที่ต้องทำให้เกิดขึ้นก่อน ซึ่งความรู้ ความเข้าใจจะเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกหรือทัศนคติว่าเชื่อถือได้หรือไม่น่าเชื่อถือ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกโดยการให้ความร่วมมือ หรือปฏิเสธการร่วมมือก็ได้

ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นการกระทำในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ด้านบวกหรือลบก็ตาม ทั้งนี้ก็ล้วนสืบเนื่องมาจากความรู้ ทักษะคิด ของปัจเจกชนนั้นที่สั่งสมมาผ่านวิธีการเรียนรู้ ขัดเกลา รวมไปถึงการโน้มน้าวให้เกิดพฤติกรรมที่กล่าวมานั้น เพื่อที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายคือ การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด โดยมีปัจจัยเงื่อนไขที่ได้รับมาต่างกัน ตั้งแต่อุปนิสัยส่วนตัว สถาบันครอบครัว

จนถึงระดับสังคม ตลอดจนการเรียนรู้ และสอนปรับตัวให้ทันโลก คือ การทันต่อปัญหา รับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม และสิ่งท้าทายต่าง ๆ มีการนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการดูแลตนเอง และปฏิบัติงาน เพื่อให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบัน

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา” เป็นงานที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า

ในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทยจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. จากกลุ่มตัวอย่างที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้เข้ารับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำปีพุทธศักราช 2560

และได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการปลูกฝังค่านิยมไทยผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

- 1.สถานภาพส่วนตัว ประกอบด้วย เพศ, ระดับการศึกษา
- 2.เหตุผลการเข้าอบรม
- 3.จำนวนครั้งที่เข้าอบรม
- 4.เจตคติ
- 5.แรงจูงใจ
- 6.การรับรู้ข่าวสารจากสื่อ

ด้านที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

- 1.การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
- 2.การศึกษาของผู้ปกครอง
- 3.ฐานะของผู้ปกครอง

ด้านที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

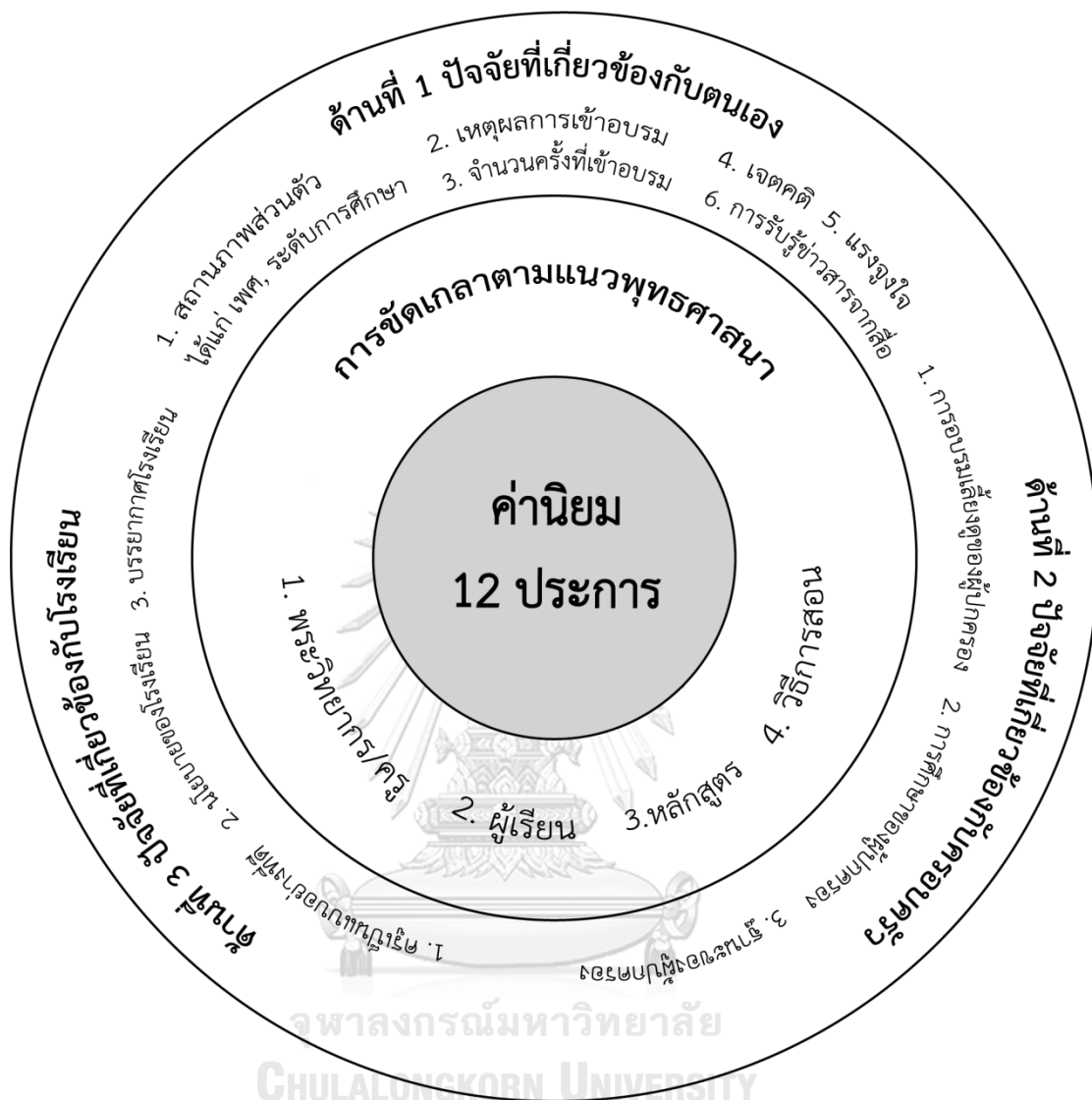
- 1.ครูเป็นแบบอย่างที่ดี
- 2.นโยบายของโรงเรียน
- 3.บรรยากาศโรงเรียน

โดยผ่านกระบวนการชัดเจนตามแนวพุทธศาสนาหลังพุทธกาล ประกอบด้วย

1. พระวิทยากร/ครู
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร (กิจกรรม)
4. วิธีการสอน

จากกรอบแนวคิดตามที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถเขียนสรุปเป็นแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ (1) เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร

ขั้นตอนที่ 1 เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรมซ้ำตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยใช้โรงเรียนที่เข้าร่วมประจำปีพุทธศักราช 2560 เป็นหลัก ได้จำนวน 5 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนที่ 1	จำนวน	500	คน
2. โรงเรียนที่ 2	จำนวน	250	คน
3. โรงเรียนที่ 3	จำนวน	150	คน
4. โรงเรียนที่ 4	จำนวน	130	คน
5. โรงเรียนที่ 5	จำนวน	99	คน

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนผู้เข้าร่วมอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงามฯ เฉพาะระดับมัธยมปลาย ประจำปีพุทธศักราช 2560 เท่านั้น จำนวน 1,129 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของยามานะที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักเรียน อย่างน้อย 406 คน

ขั้นตอนที่ 2 แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ตามขนาดจำนวนของนักเรียนที่เข้าอบรม โดยคิดสัดส่วน 36 เปอร์เซนต์ ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. โรงเรียนที่ 1	มีจำนวนนักเรียน 500	ได้กลุ่มตัวอย่าง	180	คน
2. โรงเรียนที่ 2	มีจำนวนนักเรียน 250	ได้กลุ่มตัวอย่าง	90	คน
3. โรงเรียนที่ 3	มีจำนวนนักเรียน 150	ได้กลุ่มตัวอย่าง	54	คน
4. โรงเรียนที่ 4	มีจำนวนนักเรียน 130	ได้กลุ่มตัวอย่าง	46	คน
5. โรงเรียนที่ 5	มีจำนวนนักเรียน 99	ได้กลุ่มตัวอย่าง	36	คน
		รวม	<u>406</u>	คน

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างนักเรียนแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

ผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผู้เกี่ยวข้องแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 3 ท่าน จำนวน 5 โรงเรียน และพระวิทยากร จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้น 16 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ครูผู้สอนประจำชั้น
3. ครูผู้ดูแลประสานงานเข้าร่วมโครงการอบรม
4. พระวิทยากรลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

1. พระครูศัพทสุนทร
ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม, คณะกรรมการสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ
2. นายชัชวาล อธิมากุล
ตัวแทนสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สภาการศึกษา
3. นายสัมฤทธิ์ ชวาลวิวัฒน์
รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระเกศ

4. พระมหาอภิชาติ ธมมาภินนโท

ตัวแทนพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม

5. นางกฤษฏีกา ศักดิ์ไทยสมบุรณ์

ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 อย่าง ได้แก่

1. แบบวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ
2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และครูผู้ดูแลประสานงาน
3. แบบร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทย

2.1 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1.1 ในส่วนที่เป็นแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประมวลสังเคราะห์แล้วพัฒนาเป็นแบบวัดค่านิยมไทย โดยใช้เรื่องราวเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเชิงจริยธรรม คือ คำถามเชิงสถานการณ์ เป็นข้อคำถามกระตุ้นให้ผู้ตอบ ตอบสนองจากความรู้สึกของตน ประกอบด้วยตัวเล็ก 4 ตัวเล็กที่ให้คะแนนหลายค่าตั้งแต่ 1-4 คะแนน ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ชนิกานต์ สุขใจ, 2559; สิริอร นามโสม, 2553; ภาณุภัทร ลิ้มจรรยา, 2551; ออมสิน ศรีพลัง, 2549; สมชัย จันทริมา, 2549; บุญญา ชมศิริ, 2547; เอมอร สังเว, 2547) พร้อมขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์เนื้อหาบางอย่างให้ทันสมัย การใช้ภาษาเพื่อจะเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมไทย 12 ประการ ในงานวิจัยนี้คือ แบบวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ แบ่งเป็น 3 ตอน ซึ่งมีลักษณะโครงสร้าง ดังนี้

ตารางที่ 15 ลักษณะโครงสร้างแบบวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ

โครงสร้าง	ข้อคำถามสำหรับ	ลักษณะคำถาม
	นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไป	1. เพศ 2.ระดับการศึกษา 3.เหตุผลการเข้าร่วมอบรม 4.เคยเข้าร่วมอบรมกี่ครั้ง	เป็นแบบเลือกตอบ (checklist)

ตารางที่ 15 ลักษณะโครงสร้างแบบวัดผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ (ต่อ)

โครงสร้าง	ข้อคำถามสำหรับ	ลักษณะคำถาม
	นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
ตอนที่ 2 ความรู้ ทศนคติ และ พฤติกรรมที่แสดงออก ถึงความเป็นผู้มีค่านิยมไทย	พฤติกรรมที่แสดงออกที่สะท้อนถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่ตอบแบบ วัดค่านิยมไทย 12 ประการ จำนวน 36 ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และเติมข้อความ ความเห็นข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะ

ลักษณะคำถามที่ให้เลือกเป็นคำถามเชิงสถานการณ์ตามกรอบค่านิยม 12 ประการ ทั้งหมด 12 ตอน 36 ข้อ ให้เลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้น

2) ผู้วิจัยได้นำร่างแบบวัดค่านิยมไทยพร้อมแนบตารางสังเคราะห์ที่มาของตัวแปร และค่านิยมตัวแปร ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของ โครงสร้างเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของปริมาณคำถาม และความสอดคล้อง ระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (item objective congruence : IOC) และพิจารณา ความเหมาะสมของสำนวนการใช้ภาษา รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

(1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ

อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(2) รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ แกมเกตุ

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

(3) นางสาวพิลัยพร ดอกมะขาม

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนวัดสระเกษ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

และผลการตรวจสอบค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้ค่าเท่ากับ 0.65 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และจากนั้นปรับปรุงแก้ไข และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกหนึ่งครั้ง

3) นำแบบวัดที่มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตรของ Cronbach's Alpha โดยใช้โปรแกรม SPSS PC Windows ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ก่อนนำมาใช้จริงต่อไป

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริการ ครู และครูผู้ประสานงานโครงการ จะมีลักษณะมีกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. ใน 3 ด้านคือ ด้านที่ 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ด้านที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ด้านที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยฯ

2.1.3 แบบร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทย เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะของแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเก็บข้อมูลทั้งแบบวัดค่านิยมไทยและแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยได้ค้นข้อมูลโรงเรียนที่เข้าร่วมอบรมทั้งหมดประจำปี พุทธศักราช 2560 จนได้โรงเรียนที่อยู่ในขอบเขตของงานวิจัยจำนวน 5 โรงเรียน จากนั้นได้ขอจดหมายนำจากคณะครุศาสตร์ โดยโรงเรียนในกรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังแต่ละโรงเรียนแล้วเดินทางไปด้วยตนเอง ส่วนโรงเรียนในต่างจังหวัดผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์แล้วส่งแบบวัดค่านิยมไทยและจดหมายนำไปทางไปรษณีย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนและครูประจำชั้นและแจ้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและให้ครูผู้ประสานงานช่วยเหลือในการแจกแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการทั้ง 2 ครั้ง คือก่อนและหลังการอบรม

3.1.2 จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้ประสานงานแต่ละโรงเรียนเพื่อไปรับแบบวัดคืน เฉพาะโรงเรียนในกรุงเทพฯได้เดินทางไปรับด้วยตนเอง ส่วนโรงเรียนในต่างจังหวัดได้ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ให้ส่งแบบวัดค่านิยมไทยกลับมาทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้โอนเงินค่าใช้จ่ายไปให้ดำเนินการดังกล่าว

3.1.3 ผู้วิจัยได้ใช้เวลาประมาณ 1 เดือนในการสัมภาษณ์เดี่ยว เนื่องด้วยช่วงนั้นเป็นช่วงเวลาใกล้สอบของนักเรียนและจะปิดเทอม บางโรงเรียนครูมีภาระงานราชการ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีส่งแบบสอบถามแล้ว เดินทางไปสัมภาษณ์เพิ่มอีกครั้ง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดค่านิยมไทยและการสัมภาษณ์

3.2.1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการในตอนที่ 1 โดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

3.2.2 ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการเรียนรู้ค่านิยม (pre-test post-test) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย

3.51 – 4.00	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมสูง
2.51 – 3.50	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมค่อนข้างสูง
1.51 – 2.50	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมน้อยมาก

3.2.3 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนนแบบมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับของแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ ดังนี้

ระดับ 4	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมสูง
ระดับ 3	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมค่อนข้างสูง
ระดับ 2	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	นักเรียนมีระดับค่านิยมน้อยมาก

3.2.4 เกณฑ์การตรวจให้คะแนนจากข้อคำถามเชิงสถานการณ์ของแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการ มีดังนี้ (ชนนิกานต์ สุขใจ, 2559)

ระดับขั้นที่ 1 ที่มีเหตุผลดีหรือไม่ดีเป็นผลมาจากการที่เด็กจะเชื่อฟังกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ตรวจให้คะแนน 1 คะแนน

ระดับขั้นที่ 2 ที่มีเหตุผลดีหรือไม่ดีเป็นผลมาจากการที่เด็กสนใจทำตามกฎข้อบังคับเพื่อรางวัลหรือคำชม ตรวจให้คะแนน 2 คะแนน

ระดับขั้นที่ 3 ที่มีเหตุผลดีหรือไม่ดี เป็นผลมาจากความคาดหวังและการยอมรับของสังคมสำหรับ “เด็กดี” ตามความคาดหวังของพ่อแม่ คุณครู เพื่อนวัยเดียวกัน หรือบุคคลอื่น

พฤติกรรมที่ดีที่ถูก คือพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ ไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะผิดหวังหรือเป็นไปตามที่บุคคลอื่นคาดหวัง ตรวจสอบให้คะแนน 3 คะแนน

ระดับขั้นที่ 4 ที่มีเหตุผลดีหรือไม่ดี เป็นผลมาจากจะทำถูกหรือดีเมื่อเขาทำตามหน้าที่ ทำตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ หรือหลักธรรมทางศาสนา นั่นคือ เขาจะประพฤติปฏิบัติตามเกณฑ์และระเบียบของสังคมที่ตั้งไว้ ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือพวกพ้อง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นระเบียบของสังคม ตรวจสอบให้คะแนน 4 คะแนน

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงและจดบันทึกย่อไว้ด้วยลายมือ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ช่วงเวลาต่อไป เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ถอดเทปแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการ ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงและจดบันทึก โดยได้สรุปโดยการจำแนกประเภทชนิดข้อมูลเปรียบเทียบข้อมูลความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของแนวทาง และข้อเสนอแนะรวมไปถึงเนื้อหาปัจจัยเงื่อนไข ที่เกี่ยวข้องแล้วแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ทั้งนี้หากมีการกล่าวซ้ำในประเด็นเดียวกันจะบันทึกเป็นค่าความถี่ไว้

4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช.

1.1 แจกแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 โรงเรียนที่เคยเข้าร่วมอบรมกับกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมฯ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา รายงานผลการวิจัย การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย และนำผลการเรียนรู้ค่านิยมไทยจากแบบวัดมากำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และผู้ประสานงานโครงการ โดยขอความเห็นในประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคสช. ผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

2.1 นำข้อมูลผลที่รวบรวมได้ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคสช.ผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

2.2 นำร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคสช.ผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน แล้วปรับปรุงเพื่อให้ได้ข้อสรุป

2.3 จัดทำรายงานเล่มสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (1) เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้แบ่งเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

- 1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
- 1.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ตอนที่ 2 การนำเสนอปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

- 2.1 ร่างแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา
- 2.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทย
ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความ
สงบแห่งชาติ

1.1 ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียนและสภาพรวม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ เปรียบเทียบทั้ง 5 โรงเรียน จำแนกตามสภาพทั่วไป ได้แก่เพศ
ระดับการศึกษา เหตุผลและจำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรม และผลรวม โดยได้นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยร้อยละ ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 สรุปผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม
(n=406 คน)

ผลการเรียนรู้ค่านิยม														
รายการ	N	โรงเรียน ที่ 1	N	โรงเรียน ที่ 2	N	โรงเรียน ที่ 3	N	โรงเรียน ที่ 4	N	โรงเรียน ที่ 5	N	ผลรวม	แปลผล	
เพศ	ชาย	180 (100.0)	3.11 (15.55)	16 (17.8)	2.98 (14.90)	17 (31.5)	2.85 (14.25)	15 (32.6)	2.73 (13.65)	36 (100.0)	3.18 (15.92)	264 (65.0)	3.07	ค่อนข้างสูง
	หญิง	-	-	74 (82.2)	3.13 (15.65)	37 (68.5)	3.10 (15.50)	31 (67.4)	3.11 (15.55)	-	-	142 (35.0)	3.12	ค่อนข้างสูง
รวม	180 (100.0)	3.11 (15.55)	90 (100.0)	3.10 (15.50)	54 (100.0)	3.02 (15.10)	46 (100.0)	2.99 (14.95)	36 (100.0)	3.18 (15.92)	406 (100.0)	3.08	ค่อนข้างสูง	

ตารางที่ 16 สรุปผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ค่านิยม														
รายการ	N	โรงเรียน ที่ 1	N	โรงเรียน ที่ 2	N	โรงเรียน ที่ 3	N	โรงเรียน ที่ 4	N	โรงเรียน ที่ 5	N	ผลรวม	แปลผล	
ระดับ การศึกษา	ม.4	133 (73.9)	3.06 (15.30)	47 (52.2)	3.07 (15.35)	4 (7.4)	2.80 (14.00)	5 (10.9)	2.78 (13.90)	14 (38.9)	3.16 (15.80)	203 (50.0)	3.07	ค่อนข้างสูง
	ม.5	3 (1.7)	3.05 (15.25)	36 (40.0)	3.13 (16.65)	35 (64.8)	3.08 (15.40)	24 (52.2)	2.99 (14.95)	7 (19.4)	3.24 (16.20)	105 (25.9)	3.09	ค่อนข้างสูง
	ม.6	44 (24.4)	3.19 (15.95)	7 (7.8)	3.14 (15.70)	15 (27.8)	2.98 (14.90)	17 (37.0)	3.04 (15.20)	15 (41.7)	3.16 (15.80)	98 (24.1)	3.12	ค่อนข้างสูง
รวม	180 (100.0)	3.11 (15.55)	90 (100.0)	3.10 (15.50)	54 (100.0)	3.02 (15.10)	46 (100.0)	2.99 (14.95)	36 (100.0)	3.18 (15.90)	406	3.08	ค่อนข้างสูง	
เหตุผล การ เข้าอบรม	สมัครใจ	57 (31.7)	3.20 (16.00)	55 (61.1)	3.12 (15.60)	30 (55.6)	3.04 (15.20)	8 (17.4)	3.00 (15.00)	13 (36.1)	3.26 (16.30)	163 (40.1)	3.14	ค่อนข้างสูง
	ระบียบ โรงเรียน	99 (55.0)	3.07 (15.35)	30 (33.3)	3.11 (15.55)	19 (35.2)	3.08 (15.40)	20 (43.5)	2.97 (14.85)	20 (55.6)	3.18 (15.90)	188 (46.3)	3.08	ค่อนข้างสูง
	ผู้ปกครอง บังคับ	6 (3.3)	2.92 (14.60)	-	-	-	-	-	-	1 (2.8)	2.83 (14.15)	7 (1.7)	2.90	ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 16 สรุปผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ค่านิยม														
รายการ		N	โรงเรียน ที่ 1	N	โรงเรียน ที่ 2	N	โรงเรียน ที่ 3	N	โรงเรียน ที่ 4	N	โรงเรียน ที่ 5	N	ผลรวม	แปลผล
เหตุผล	ตาม	13	3.08	1	3.11	1	2.69	7	3.05	-	-	22	3.06	ค่อนข้างสูง
	เพื่อน	(7.2)	(15.40)	(1.1)	(15.55)	(1.9)	(13.45)	(15.2)	(15.25)			(5.4)		
การ เข้าอบรม	อื่นๆ	5	3.07	4	2.76	4	2.67	11	2.97	2	2.79	26	2.87	ค่อนข้างสูง
		(2.8)	(15.35)	(4.4)	(13.80)	(7.4)	(13.35)	(23.9)	(14.85)	(5.6)	(13.95)	(6.4)		
	รวม	180	3.11	90	3.10	54	3.02	46	2.99	36	3.18	406	3.08	ค่อนข้างสูง
		(100.0)	(15.55)	(100.0)	(15.50)	(100.0)	(15.10)	(100.0)	(14.95)	(100.0)	(15.90)	(100.0)		
จำนวน ครั้งที่ เข้าร่วม	1 ครั้ง	120	3.10	55	3.08	35	3.04	25	2.95	3	3.12	238	3.07	ค่อนข้างสูง
		(66.7)	(15.50)	(61.1)	(15.40)	(64.8)	(15.20)	(54.3)	(14.75)	(3.3)	(15.60)	(58.6)		
อบรม	2 ครั้ง	42	3.12	25	3.15	12	2.95	16	3.00	3	3.14	98	3.09	ค่อนข้างสูง
		(23.3)	(15.60)	(27.8)	(15.75)	(22.2)	(14.75)	(34.8)	(15.00)	(3.3)	(15.70)	(24.1)		
รวม	3 ครั้ง	18	3.09	10	3.07	7	3.05	5	3.09	30	3.19	70	3.13	ค่อนข้างสูง
		(10.0)	(15.45)	(11.1)	(15.35)	(13.0)	(15.20)	(10.9)	(15.45)	(83.3)	(15.95)	(17.2)		
	รวม	180	3.11	90	3.10	54	3.02	46	2.99	36	3.18	406	3.08	ค่อนข้างสูง
		(100.0)	(15.55)	(100.0)	(15.50)	(100.0)	(15.10)	(100.0)	(14.95)	(100.0)	(15.90)	(100.0)		

จากตารางที่ 16 พบว่า โรงเรียนที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายล้วน รวมทั้งสิ้น 180 คน มีระดับการศึกษา คือ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 133 คน (ร้อยละ 73.9) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.7) มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน (ร้อยละ 24.4) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม ได้แก่ สมัครใจ จำนวน 57 คน (ร้อยละ 31.7) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 99 คน (ร้อยละ 55.0) ผู้ปกครองบังคับ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 3.3) ติดตามเพื่อนๆ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 7.2) และมีเหตุผลอื่นๆนอกจากนี้ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 2.8) ซึ่งมีนักเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 120 คน (ร้อยละ 66.7) เข้าร่วมอบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 42 คน (ร้อยละ 23.3) และ ได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 18 คน (ร้อยละ 10.0)

พบว่า โรงเรียนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 16 คน (ร้อยละ 17.8) และ นักเรียนหญิง จำนวน 74 คน (ร้อยละ 82.2) รวมทั้งสิ้น จำนวน 90 คน ซึ่งแบ่งเป็นนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 47 คน (ร้อยละ 52.2) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 36 คน (ร้อยละ 40.0) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 7 คน (ร้อยละ 7.8) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม คือ สมัครใจ จำนวน 55 คน (ร้อยละ 61.1) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 30 คน (ร้อยละ 33.3) ติดตามเพื่อนๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.1) และเหตุผลอื่นๆ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 4.4) ซึ่งไม่มีนักเรียนที่มีเหตุผลด้าน ผู้ปกครองบังคับ และมีนักเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 55 คน (ร้อยละ 61.1) เข้าร่วม อบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 25 คน (ร้อยละ 27.8) และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 10 คน (ร้อยละ 11.1)

พบว่า โรงเรียนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 17 คน (ร้อยละ 31.5) และ นักเรียนหญิง จำนวน 37 คน (ร้อยละ 68.5) รวมทั้งสิ้น จำนวน 54 คน แบ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 4 จำนวน 4 คน (ร้อยละ 7.4) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน (ร้อยละ 64.8) และมัธยมศึกษา ปีที่ 6 จำนวน 15 คน (ร้อยละ 27.8) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม ได้แก่ สมัครใจ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 55.6) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 19 คน (ร้อยละ 35.2) ติดตามเพื่อนๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.9) และเหตุผลอื่นๆ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 7.4) ซึ่งไม่มีนักเรียนที่มีเหตุผลด้านผู้ปกครอง บังคับ และมีนักเรียนที่ได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 35 คน (ร้อยละ 64.8) เข้าร่วมอบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 12 คน (ร้อยละ 22.2) และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 7 คน (ร้อยละ 13.0)

พบว่า โรงเรียนที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 15 คน (ร้อยละ 32.6) และ นักเรียนหญิง จำนวน 31 คน (ร้อยละ 67.4) รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน ซึ่งแบ่งเป็นนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10.9) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 24 คน (ร้อยละ 52.2) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 17 คน (ร้อยละ 37.0) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม คือ สมัครใจ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 17.4) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 43.5) ติดตามเพื่อนๆ

จำนวน 7 คน (ร้อยละ 15.2) และเหตุผลอื่นๆ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 23.9) ซึ่งไม่มีนักเรียนที่มีเหตุผลด้านผู้ปกครองบังคับ และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 25 คน (ร้อยละ 54.3) เข้าร่วมอบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 16 คน (ร้อยละ 34.8) และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 5 คน (ร้อยละ 10.9)

โรงเรียนสุดท้าย โรงเรียนที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายล้วน รวมทั้งสิ้น จำนวน 36 คน ซึ่งแบ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 14 คน (ร้อยละ 38.9) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 7 คน (ร้อยละ 19.4) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน (ร้อยละ 41.7) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม คือ แบบสมัครใจ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 36.1) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 55.6) ผู้ปกครองบังคับ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.8) และเหตุผลอื่นๆ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 5.6) ซึ่งไม่มีนักเรียนที่มีเหตุผลด้านติดตามเพื่อนๆ และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 3 คน (ร้อยละ 8.3) เข้าร่วมอบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 3 คน (ร้อยละ 8.3) และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 30 คน (ร้อยละ 83.3)

และสภาพทั่วไป โดยภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นนักเรียนชาย จำนวน 264 คน (ร้อยละ 65.0) และนักเรียนหญิง จำนวน 142 ร้อยละ (35.0) แบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 203 (ร้อยละ 50.0) มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 105 (ร้อยละ 25.9) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 98 (ร้อยละ 24.1) โดยมีเหตุผลที่เข้าร่วมอบรม ได้แก่ สมัครใจ จำนวน 163 คน (ร้อยละ 40.1) ตามระเบียบโรงเรียน จำนวน 188 คน (46.3) ผู้ปกครองบังคับ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 1.7 คน) ติดตามเพื่อนๆ จำนวน 22 คน (ร้อยละ 5.4) และเหตุผลอื่นๆ จำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.4) โดยรวมได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 1 ครั้ง มี 238 คน (ร้อยละ 58.6) เข้าร่วมอบรม จำนวน 2 ครั้ง มี 98 คน (ร้อยละ 24.1) และได้เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มี 70 คน (ร้อยละ 17.2)

และจากตารางที่ 16 สามารถนำเสนอผลการเรียนรู้ค่านิยม โดยจำแนกตามโรงเรียน และภาพรวมได้ ดังต่อไปนี้

โรงเรียนที่ 1 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายล้วน ซึ่งมีผลการเรียนรู้ในระดับค่อนข้างสูง (3.11) และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ทุกระดับการศึกษามีผลค่อนข้างสูง โดยมีมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนรู้ค่านิยมสูงสุด (3.19) และมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการเรียนรู้ค่านิยมน้อยสุด (3.05) ด้านเหตุผลการเข้าร่วมอบรม ได้แก่ สมัครใจ มีผลการเรียนรู้ค่านิยมสูงสุด (3.20) โดยมีเหตุผลผู้ปกครองบังคับมีผลการเรียนรู้ค่านิยมน้อยสุด (2.92) และจำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรม พบว่า ทุกครั้งมีผลการเรียนรู้ค่านิยมค่อนข้างสูง และโดยรวมผลการเรียนรู้ค่านิยมของโรงเรียนที่ 1 มีผลการเรียนรู้ค่อนข้างสูงโดยมีค่าเฉลี่ย 3.11

สรุปโดยภาพรวมนั้น ด้านเพศ พบว่า นักเรียนหญิงมีผลการเรียนรู้ค่านิยมที่สูงกว่านักเรียนชายก็จริง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียนแล้ว พบว่า โรงเรียนที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายล้วน 2 โรงเรียนนั้น ก็มีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นกัน

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ภาพรวมมีผลการเรียนรู้ที่ระดับค่อนข้างสูง โดยมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 5 มีค่าเฉลี่ยสูงตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นนักเรียนใกล้บรรลุนิติภาวะสุดเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบชั่วดี อย่างไรก็ตามมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก็ยังมีผลการเรียนรู้ในระดับค่อนข้างสูงเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียนแล้ว มีอยู่ 2 โรงเรียนเท่านั้นที่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการเรียนรู้ค่านิยมสูงกว่าชั้นอื่นๆ แต่โดยสรุปทุกระดับชั้นมีผลการเรียนรู้ที่ค่อนข้างสูง

ด้านเหตุการณ์เข้าร่วมอบรม พบว่า ภาพรวมสมัครใจเข้ารับการอบรม มีผลการเรียนรู้ที่สูงสุด รองลงมาคือ ตามระเบียบโรงเรียน และติดตามเพื่อนๆ ส่วนผู้ปกครองบังคับและมีเหตุผลอื่นๆ เช่น เข้าร่วมอบรมโดยไม่มีเหตุผล พบว่า มีผลการเรียนรู้ที่น้อยสุด ทั้งนี้โดยสรุปทุกเหตุผลที่เข้าร่วมอบรมมีผลการเรียนรู้ที่ระดับค่อนข้างสูง

และด้านจำนวนที่เข้าร่วมอบรม พบว่า ภาพรวมนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมทุกครั้งมีผลการเรียนรู้ที่ค่อนข้างสูง โดยจำนวน 3 ครั้ง 2 ครั้ง และ 1 ครั้ง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียนพบว่า มีอยู่ 2 โรงเรียนที่นักเรียนเข้าร่วมอบรม 2 ครั้งมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่า อย่างไรก็ตามถึงแม้จะเข้าร่วมอบรมเพียง 1 ครั้ง ผลการเรียนรู้ที่ได้นั้นก็ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงเช่นกัน

1.2 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการ โดยได้นำเสนอเปรียบเทียบแต่ละโรงเรียน ซึ่งได้จำแนกผลการเรียนรู้ตามค่านิยมข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 12 ข้อคำถาม 36 ข้อ และผลการเข้าอบรมก่อนและหลัง โดยนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยร้อยละเป็นรายชื่อ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม

คำถามแบบวัด ค่านิยมไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล ค่านิยม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
	2.94 (14.70)	3.49 (17.45)	2.96 (14.80)	3.35 (16.75)	2.81 (14.05)	3.24 (16.20)	3.28 (16.40)	3.20 (16.00)	3.05 (15.25)	3.45 (17.25)	2.98 (14.90)	3.40 (17.00)		
คำถามที่ 1 เมื่อรวมกิจกรรมที่มีการร้องเพลงชาติ นักเรียนจะร้องออกเสียงจนซึ่งไปตามเนื้อเพลงเพราะอะไร	3.61 (18.05)	3.19 (15.95)	3.37 (16.85)	3.15 (15.75)	3.47 (17.35)	2.84 (14.20)	3.42 (17.10)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	ก่อน ข้างสูง
	3.48 (17.40)	3.56 (17.80)	3.28 (16.40)	3.24 (16.20)	3.64 (18.20)	3.17 (15.85)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง			
คำนิยามข้อที่ 1 (ต่อ)	2.94 (14.70)	3.49 (17.45)	2.96 (14.80)	3.35 (16.75)	2.81 (14.05)	3.24 (16.20)	3.28 (16.40)	3.20 (16.00)	3.05 (15.25)	3.45 (17.25)	2.98 (14.90)	3.40 (17.00)	ก่อน ข้างสูง
	3.39 (16.95)	3.31 (16.55)	3.07 (15.35)	3.20 (16.00)	3.42 (17.10)	2.93 (14.65)	3.31 (16.55)	3.31 (16.55)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	3.40 (17.00)	
คำนิยามข้อที่ 2	3.14 (15.70)	3.27 (16.35)	3.08 (15.40)	3.68 (18.40)	3.31 (16.55)	3.51 (17.55)	3.52 (17.60)	3.44 (17.20)	3.53 (17.65)	3.73 (18.65)	3.23 (16.15)	3.45 (17.25)	ก่อน ข้างสูง
	3.13 (15.65)	3.60 (18.00)	3.43 (17.15)	3.35 (16.5)	3.53 (17.65)	3.16 (15.80)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	
คำนิยามข้อที่ 3 “สมเด็จพระเทพรัตนฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคาร ของโรงเรียนแห่งหนึ่งและพระราชทาน อุปกรณ์การเรียนเพิ่มเติม” นักเรียน รู้สึกอย่างไรเมื่อได้ยินข่าวนี้	3.14 (15.70)	3.27 (16.35)	3.08 (15.40)	3.68 (18.40)	3.31 (16.55)	3.51 (17.55)	3.52 (17.60)	3.44 (17.20)	3.53 (17.65)	3.73 (18.65)	3.23 (16.15)	3.45 (17.25)	ก่อน ข้างสูง
	3.13 (15.65)	3.60 (18.00)	3.43 (17.15)	3.35 (16.5)	3.53 (17.65)	3.16 (15.80)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	3.33 (16.65)	

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
คำนิยามข้อที่ 2 (ต่อ)	3.14 (15.70)	3.27 (16.35)	3.08 (15.40)	3.68 (18.40)	3.31 (16.55)	3.51 (17.55)	3.52 (17.60)	3.44 (17.20)	3.53 (17.65)	3.73 (18.65)	3.23 (16.15)	3.45 (17.25)	3.45	ก่อน ข้างสูง
	3.37 (16.85)		3.80 (19.00)		3.63 (18.15)		3.59 (17.95)		3.86 (19.30)		3.34 (16.70)	3.57 (17.85)		
คำถามที่ 2 ระบุว่ายังไม่เป็น พอจึงพาวรรณูเข้าไปอีกว่าขนำ ขณะฝึกเธอรู้สึกเหนื่อยมาก แต่ก็ ฝึกจนครบเวลา ถ้าฝึกเรียนเป็น วรรณูจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.30 (16.50)		3.64 (18.20)		3.48 (17.40)		3.39 (16.95)		3.83 (19.15)		3.17 (15.85)	3.46 (17.30)	3.46 (17.30)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
คำนิยามข้อที่ 3	2.76 (13.80)	3.33 (16.65)	2.76 (13.80)	3.21 (16.05)	2.80 (14.00)	2.99 (14.95)	3.04 (15.20)	3.06 (15.30)	2.88 (14.40)	3.34 (16.70)	2.81 (14.05)	3.23 (16.15)	3.23 ค่อน ข้างสูง
คำถกที่ 1 ครูแนะนำให้วิธีใช้ แท็บและสมงานเก็บงานในวิชา ศิลปะ โดยเขาสามารถประเมิน งานของตนเองและนำข้อบกพร่อง มาปรับปรุง หากนักเรียนเป็นวิธีนี้ จะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.19 (15.95)		2.67 (13.35)		2.50 (12.50)		3.63 (18.15)		3.14 (15.70)		2.42 (12.10)	2.91 (14.55)	2.91 ค่อน ข้างสูง
คำถกที่ 2 จากข่าว “เด็กชาย ยากจนขออนุญาตครูช่วงพัก กลางวันออกป้อนข้าวแม่พิการ” หากนักเรียนเป็นเด็กชายคนนี้ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไร ที่ทำเช่นนั้น	3.42 (17.10)		3.73 (18.65)		3.65 (18.25)		3.52 (17.60)		3.56 (17.80)		3.13 (15.65)	3.54 (17.70)	3.54 สูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมเจ้าพนักงานตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล คำนิยาม	
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม					
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
	2.76 (13.80)	3.33 (16.65)	2.76 (13.80)	3.21 (16.05)	2.80 (14.00)	2.99 (14.95)	3.04 (15.20)	3.06 (15.30)	2.88 (14.40)	3.34 (16.70)	2.81 (14.05)	3.23 (16.15)	3.23	ก่อน ข้างสูง
คำนิยามข้อที่ 3 (ต่อ)														
คำถกที่ 3 บรรจง อยู่บ้านกับ ยายที่ตาบอด เขาดูแลและคอย ช่วยเหลือ จนทำให้ต้องขาด เรียนบ่อยๆถ้าเป็นนักเรียนเป็น บรรจบจะทำอย่างนั้นหรือไม่	3.38 (16.90)	3.22 (16.10)	2.83 (14.15)	3.02 (15.10)	3.44 (17.20)	2.89 (14.45)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	3.24 (16.20)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านนิยามไทย 12 ประการการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
คำถามข้อที่ 4	3.04 (15.20)	3.45 (17.25)	2.94 (14.70)	3.52 (17.60)	3.00 (15.00)	3.33 (16.65)	3.08 (15.40)	3.09 (15.45)	3.42 (17.10)	3.56 (17.80)	3.05 (15.25)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	ก่อน ข้างสูง
	3.48 (17.40)		3.59 (17.95)		3.50 (17.50)		3.24 (16.20)		3.64 (18.20)		3.08 (15.40)		3.49 (17.45)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 2 ทักษะเรียนของ นักเรียนจะนำนักเรียนออกไป ทัศนศึกษาทุกภาคเรียน นักเรียนจะเข้าร่วม กิจกรรม เพราะเหตุใด	3.54 (17.70)		3.56 (17.80)		3.33 (16.65)		3.17 (15.85)		3.69 (18.45)		3.16 (15.80)		3.49 (17.45)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด ค่านิยมไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล ค่านิยม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
คำถามข้อที่ 4 (ต่อ)	3.04 (15.20)	3.45 (17.25)	2.94 (14.70)	3.52 (17.60)	3.00 (15.00)	3.33 (16.65)	3.08 (15.40)	3.09 (15.45)	3.42 (17.10)	3.56 (17.80)	3.05 (15.25)	3.43 (17.15)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 3 อภามีภควนเพื่อน ใช้บริการพัธภัณฑ์ สถานที่ สำคัญ ส่วนพฤษศาสตร์ หรือ แม้แต่สัมภาษณ์ผู้รู้ในห้องถื่น ในการใช้เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า หากเป็นอาภา จะมี เหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น	3.33 (16.65)	3.42 (17.10)	3.42 (17.10)	3.42 (17.10)	3.17 (15.85)	3.17 (15.85)	2.87 (14.35)	2.87 (14.35)	3.53 (17.65)	3.53 (17.65)	2.92 (14.60)	3.30 (16.50)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
คำถามข้อที่ 5	2.74 (13.70)	3.00 (15.00)	2.68 (13.40)	2.97 (14.85)	2.38 (11.90)	2.72 (13.60)	2.49 (12.45)	2.87 (14.35)	2.55 (12.75)	2.86 (14.30)	2.64 (13.20)	2.93 (14.65)	2.93	ก่อน ข้างสูง
	3.11 (15.55)		2.87 (14.35)		2.83 (14.15)		2.74 (13.70)		3.00 (15.00)		2.78 (13.90)	2.97 (14.85)		
คำถามที่ 1 บงกต์ให้วีดิทัศน์โดยปลาย นิ้วชี้จรดระหว่างคิ้วให้พระด้วยปลาย นิ้วชี้จรดส่วนบนของหน้าผาก หากเป็น บงกต์จะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.06 (15.30)		3.04 (15.20)		2.72 (13.60)		3.17 (15.85)		2.94 (14.70)		2.67 (13.35)	3.01 (15.05)	3.01	ก่อน ข้างสูง
	2.84 (14.20)		2.99 (14.95)		2.59 (12.95)		2.70 (13.50)		2.69 (13.35)		2.48 (12.40)	2.81 (14.05)		
คำถามที่ 2 อรรถาขรมเพื่อนไล่เสียด่า เรียบร้อยมิดชิดออกไปทำบุญวัน สงกรานต์ เป็นโอรตจะทำเช่นนั้น เพราะเหตุใด	3.11 (15.55)		2.87 (14.35)		2.83 (14.15)		2.74 (13.70)		3.00 (15.00)		2.78 (13.90)	2.97 (14.85)	2.97	ก่อน ข้างสูง
	3.06 (15.30)		3.04 (15.20)		2.72 (13.60)		3.17 (15.85)		2.94 (14.70)		2.67 (13.35)	3.01 (15.05)		
คำถามที่ 3 ปัจจุบันวัยรุ่นนิยมใช้คำว่า “ครีจ” แทน “ครีบ” นักเรียนจะใช้คำ เช่นนี้ในการสื่อสารหรือไม่เพราะเหตุใด	2.84 (14.20)		2.99 (14.95)		2.59 (12.95)		2.70 (13.50)		2.69 (13.35)		2.48 (12.40)	2.81 (14.05)	2.81	ก่อน ข้างสูง
	3.11 (15.55)		2.87 (14.35)		2.83 (14.15)		2.74 (13.70)		3.00 (15.00)		2.78 (13.90)	2.97 (14.85)		

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมเจ้าหน้าที่แผนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด ค่านิยมไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล ค่านิยม	
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม					
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง				
	2.85 (14.25)	3.14 (15.70)	2.63 (13.15)	2.89 (14.45)	2.88 (14.40)	2.72 (13.60)	2.96 (14.80)	3.21 (16.05)	2.54 (12.70)	2.94 (14.70)	2.79 (13.95)	3.07 (15.35)	3.07 (15.35)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 1 ศึกษาเห็นเพื่อนกำลัง วาดการ์ตูนลงบนโต๊ะที่เต็มไปด้วย ข้อความขบขัน หากเป็นศิษย์ นักเรียนจะทำอย่างไร	3.06 (15.30)		2.82 (14.10)		2.94 (14.70)		3.04 (15.20)		2.94 (14.70)		2.98 (14.90)		2.98 (14.90)	ก่อน ข้างสูง
	3.24 (16.20)		2.94 (14.70)		3.26 (16.30)		3.22 (16.10)		3.06 (15.30)		3.16 (15.80)		3.16 (15.80)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 3 ขณะที่สังคม กำลังเล่น กับเพื่อน พ่อติครูประจำชั้นเดินผ่าน มา ถ้านักเรียนเป็นสมคิดจะทำ อย่างไร	3.11 (15.55)		2.91 (14.55)		3.07 (15.35)		3.37 (16.85)		2.81 (14.05)		3.06 (15.30)		3.06 (15.30)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล คำนิยาม	
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม					
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง				
	1.73 (8.65)	1.98 (9.90)	1.76 (8.80)	1.97 (9.85)	1.72 (8.60)	1.99 (9.95)	1.74 (8.70)	1.99 (9.95)	1.69 (8.45)	1.91 (9.55)	1.73 (8.65)	1.97 (9.85)	1.97	น้อย
คำถามข้อที่ 7	1.91 (9.55)		1.93 (9.65)		1.94 (9.70)		1.98 (9.90)		2.08 (10.40)		1.88 (9.40)	1.94 (9.70)	1.94 (9.70)	น้อย
	2.08 (10.40)		2.04 (10.20)		2.11 (10.55)		2.02 (10.10)		1.89 (9.45)		1.81 (9.05)	2.05 (10.25)	2.05 (10.25)	น้อย
คำถามที่ 3 นิยาม ทำการบ้านไม่เสร็จ คิดจะลอกเพื่อนที่โรงเรียน เมื่อเพื่อนไม่ อยู่ จึงค้นกระเป๋ามาเพื่อนเอากลับมา ลอก ถ้านิยามจะทำอย่างนั้นหรือไม่	1.94 (9.70)		1.93 (9.65)		1.93 (9.65)		1.96 (9.80)		1.75 (8.75)		1.51 (7.55)	1.92 (9.60)	1.92 (9.60)	น้อย
	1.94 (9.70)		1.93 (9.65)		1.93 (9.65)		1.96 (9.80)		1.75 (8.75)		1.51 (7.55)	1.92 (9.60)	1.92 (9.60)	น้อย

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมเจ้าแม่ตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
คำนิยามข้อที่ 8	1.81	2.14	1.71	2.08	1.85	2.12	1.79	2.28	1.86	2.23	1.79	2.15	2.15	น้อย
	(9.05)	(10.70)	(8.55)	(10.40)	(9.25)	(10.60)	(8.95)	(11.40)	(9.30)	(11.15)	(8.95)	(10.75)		
คำถามที่ 1 อนาคตนำโทรศัพท์มือถือ ขึ้นมาส่งไลน์ระหว่างเรียนซึ่งทาง โรงเรียนกำหนดให้ใช้ในคราวจำเป็น หากเป็นนักเรียนจะ <u>ไม่ทำ</u> เช่นนั้น เพราะเหตุใด	2.12		2.11		2.19		2.07		2.19		1.85	2.13	2.13	น้อย
	(10.60)		(10.55)		(10.95)		(10.35)		(10.95)		(9.25)	(10.65)		
คำถามที่ 2 เรายังคงเห็นการใช้ โทรศัพท์ในโรงภาพยนตร์อยู่บ่อยๆ แม้ทุกครั้งก่อนภาพยนตร์ฉายจะมี การเตือนแล้วก็ตาม หากนักเรียนเจ้า ชมภาพยนตร์ นักเรียนจะทำอย่างไร	2.15		2.11		2.13		2.57		2.33		1.84	2.20	2.20	น้อย
	(10.75)		(10.55)		(10.65)		(12.85)		(11.65)		(9.20)	(11.0)		

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด ค่านิยมไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล ค่านิยม	
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม					
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
ค่านิยมข้อที่ 8 (ต่อ)	1.81 (9.05)	2.14 (10.70)	1.71 (8.55)	2.08 (10.40)	1.85 (9.25)	2.12 (10.60)	1.79 (8.95)	2.28 (11.40)	1.86 (9.30)	2.23 (11.15)	1.79 (8.95)	2.15 (10.75)	2.15	น้อย
คำถามที่ 3 บ่อยครั้งรังสิมา จะนั่งที่ นั่งสำหรับพระภิกษุเมื่อขึ้นรถประจำ ทาง โดยมักจะไม่ลุกขึ้น เมื่อมี พระภิกษุขึ้นมา หากนักเรียนเป็น รังสิมา มีเหตุผลเช่นไรที่ ไม่ทำ เช่นนั้น	2.16 (10.80)		2.01 (10.05)		2.06 (10.30)		2.22 (11.10)		2.17 (10.85)		1.71 (8.55)	2.21 (11.05)	2.21 (11.05)	น้อย

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมเจ้าพนักงานตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
คำนิยามข้อที่ 9	2.74 (13.70)	3.31 (16.55)	3.21 (16.05)	3.40 (17.00)	3.15 (15.75)	2.89 (14.45)	3.12 (15.60)	3.20 (16.00)	3.18 (15.90)	3.51 (17.55)	2.94 (14.70)	3.31 (16.55)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 1 รุจิราบ้านที่กการบ้านและ ภาระงานที่ต้องทำในแต่ละวันลงสมุด บันทึกเพื่อไม่ให้ลืม หากนักเรียนเป็น รุจิรา จะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.43 (17.15)		3.67 (18.35)		3.33 (16.65)		3.24 (16.20)		3.47 (17.35)		3.09 (15.45)	3.45 (17.25)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 2 วิกานตานำโทรศัพท์มือถือ มาชาร์จไฟของโรงเรียน อยู่บ่อยๆ หาก นักเรียนเป็นวิภา นักเรียนจะ ไม่ทำ เช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.23 (16.15)		3.11 (15.55)		2.87 (14.35)		3.07 (15.35)		3.44 (17.20)		2.82 (14.10)	3.16 (15.80)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 3 วัตเห็นเพื่อนโพสรูปพร้อม ข้อความที่ไม่เหมาะสมในเฟซบุ๊ก หากเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร	3.27 (16.35)		3.43 (17.15)		3.24 (16.20)		3.28 (16.40)		3.58 (17.90)		2.92 (14.60)	3.33 (16.65)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมเจ้าหน้าที่แผนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		ผล รวม (n=406)	แปลผล คำนิยาม	
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง			
	2.65 (13.25)	3.24 (16.20)	3.12 (15.60)	3.27 (16.35)	3.12 (15.60)	2.76 (13.80)	3.14 (15.70)	3.04 (15.20)	3.01 (15.05)	3.44 (17.20)			2.86 (14.30)
คำถามข้อที่ 10	3.46 (17.30)		3.40 (17.00)		3.35 (16.75)		3.15 (15.75)		3.50 (17.50)		3.09 (15.45)	3.40 (17.00)	ก่อน ข้างสูง
	3.17 (15.85)		3.20 (16.00)		3.22 (16.10)		2.98 (14.90)		3.31 (16.55)		2.74 (13.70)	3.17 (15.85)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ มัธยมศึกษาปีที่ 3.ชอบบันทึกกิจกรรมที่ ต้องทำในรอบเดือนไว้ในสมุดปฏิทิน ทำ ให้เธอสามารถเตรียมความพร้อมได้เป็น อย่างดี มีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น	3.09 (15.45)		3.20 (16.00)		2.80 (14.00)		3.00 (15.00)		3.53 (17.65)		2.75 (13.75)	3.11 (15.55)	ก่อน ข้างสูง
	3.17 (15.85)		3.20 (16.00)		3.22 (16.10)		2.98 (14.90)		3.31 (16.55)		2.74 (13.70)	3.17 (15.85)	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 3 ภาคภูมิมีโทรศัพท์มือถืออยู่ เครื่องหนึ่งแต่เห็นโฆษณาสมากร์ที่เพื่อนรุ่น ใหม่ขาย จึงอยากเปลี่ยนใหม่ เป็น นักเรียนจะ Limit เช่นนั้นเพราะเหตุใด	3.09 (15.45)		3.20 (16.00)		2.80 (14.00)		3.00 (15.00)		3.53 (17.65)		2.75 (13.75)	3.11 (15.55)	ก่อน ข้างสูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำนิยามไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด คำนิยามไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)		ผล รวม	แปลผล คำนิยาม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม			
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
คำถามข้อที่ 11	2.99 (14.95)	3.45 (17.25)	3.09 (15.45)	3.53 (17.65)	3.12 (15.60)	3.44 (17.20)	3.26 (16.30)	3.36 (16.80)	3.43 (17.15)	3.68 (18.40)	3.10 (15.50)	3.48 (17.40)	3.48	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 1 หลังเลิกเรียน ขณะเพื่อน ๆ เล่นฟุตบอลที่สนามของโรงเรียน ดูเห็นเพื่อนชวนกันไปสูบบุหรี่ในห้องน้ำถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร	3.39 (16.95)	3.48 (17.40)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	3.30 (16.50)	3.67 (18.35)	2.98 (14.90)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	3.43 (17.15)	3.43	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 2 บ้านญาติ ของสมบองจัดงานวันเกิด มีการจัดเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่ม และญาติชวนดื่มสุราโดยบอกว่าดื่มทีเดียว ถ้าไม่กินเรียนจะดื่มหรือไม่	3.44 (17.20)	3.41 (17.05)	3.52 (17.60)	3.41 (17.05)	3.54 (17.70)	3.72 (18.60)	3.09 (15.45)	3.54 (17.70)	3.72 (18.60)	3.09 (15.45)	3.48 (17.40)	3.48 (17.40)	3.48	ก่อน ข้างสูง
คำถามที่ 3 หลังจากเลิกเรียน ทศพรจะรีบทำงานบ้านให้เสร็จก่อนไปซื้อของฝากทุกวัน ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่	3.53 (17.65)	3.69 (18.45)	3.37 (16.85)	3.69 (18.45)	3.22 (16.10)	3.67 (18.35)	3.21 (16.05)	3.22 (16.10)	3.67 (18.35)	3.21 (16.05)	3.52 (17.60)	3.52 (17.60)	3.52	สูง

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้คู่ค่านิยมไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

คำถามแบบวัด ค่านิยมไทย	โรงเรียน ที่ 1 (n=180)		โรงเรียน ที่ 2 (n=90)		โรงเรียน ที่ 3 (n=54)		โรงเรียน ที่ 4 (n=46)		โรงเรียน ที่ 5 (n=36)		รวม (n=406)	ผล รวม	แปลผล ค่านิยม
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม				
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
คำถามข้อที่ 12	2.85 (14.25)	3.46 (17.30)	2.99 (14.95)	3.34 (16.70)	2.96 (14.80)	3.20 (16.00)	3.19 (15.95)	3.21 (16.05)	3.07 (15.35)	3.49 (17.45)	2.95 (19.75)	3.38 (16.90)	3.38 ค่อนข้างสูง
	3.31 (16.55)	3.09 (15.45)	3.09 (15.45)	3.28 (16.40)	3.26 (16.30)	3.36 (16.80)	2.92 (14.60)	3.25 (16.25)	3.25 (16.25)	3.44 (17.20)	3.25 (16.25)	3.38 (16.90)	
คำถามที่ 2 ญาติใช้เวลาว่างในการ ไปนั่งสนทนาเป็นเพื่อนกับผู้สูงอายุ ที่อยู่ใกล้บ้าน หากนักเรียนเป็นญาติ นักเรียนจะทำเช่นนี้เพราะเหตุใด	3.49 (17.45)	3.57 (17.85)	3.37 (16.85)	3.09 (15.45)	3.22 (16.10)	3.24 (16.20)	3.00 (15.00)	3.44 (17.20)	3.61 (18.05)	3.00 (15.00)	3.44 (17.20)	3.44 (17.20)	3.44 ค่อนข้างสูง
	3.59 (17.95)	3.37 (16.85)	3.37 (16.85)	3.22 (16.10)	3.13 (15.55)	3.56 (17.80)	2.94 (14.70)	3.44 (17.20)	3.56 (17.80)	2.94 (14.70)	3.44 (17.20)	3.44 (17.20)	

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านนิยมนไทย 12 ประการก่อนและหลังเข้าอบรมจำแนกตามโรงเรียน และในภาพรวม (ต่อ)

ภาพรวม	โรงเรียน ที่ 1	โรงเรียน ที่ 2	โรงเรียน ที่ 3	โรงเรียน ที่ 4	โรงเรียน ที่ 5	รวม (n=406)	ผล รวม	แปลงผล ค่านิยม							
	(n=180)	(n=90)	(n=54)	(n=46)	(n=36)										
	เข้าอบรม		เข้าอบรม		เข้าอบรม										
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง							
	2.69	3.11	2.74	3.10	2.68	3.02	2.90	2.99	2.88	3.18	2.74	3.08	3.08	ก่อน	ข้างสูง
ผลรวม	(13.45)	(15.55)	(13.70)	(15.50)	(13.40)	(15.10)	(14.50)	(14.95)	(14.40)	(15.90)	(13.70)	(15.40)	(15.40)		

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทยทั้ง 12 ประการ หลังเข้ารับการอบรมแล้ว นั้น โดยภาพรวมมีผลการเรียนรู้ค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีผลการเรียนรู้ที่สูงสุด โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่

ค่านิยมข้อที่ 11 มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา (3.48)

ค่านิยมข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม (3.45)

ค่านิยมข้อที่ 4 ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (3.43)

ค่านิยมข้อที่ 1 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (3.40)

ค่านิยมข้อที่ 12 คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (3.38)

ค่านิยมข้อที่ 9 มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (3.31)

ค่านิยมข้อที่ 3 กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ (3.23)

ค่านิยมข้อที่ 10 รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3.23)

ค่านิยมข้อที่ 6 มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน (3.07)

ค่านิยมข้อที่ 5 รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม (2.93)

และมีผลการเรียนรู้น้อยสุด จำนวน 2 ข้อ

ค่านิยมข้อที่ 7 เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ถูกต้อง (1.97)

ค่านิยมข้อที่ 8 มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ (2.15)

และเมื่อเปรียบเทียบผลรายข้อเป็นรายโรงเรียนก็พบว่า โรงเรียนที่ 5 ซึ่งเป็นโรงเรียนชายล้วน และสอดคล้องกับมีเหตุการณ์เข้าร่วมอบรมสมัครใจโดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งรวมแล้วมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่าโรงเรียนอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 และพบว่า ค่านิยมข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.73

และพบว่า โรงเรียนที่ 4 ซึ่งรวมแล้วมีผลการเรียนรู้น้อยกว่าโรงเรียนอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และพบว่า มีเหตุการณ์เข้าร่วมอบรมโดยติดตามเพื่อน ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดของทุกเหตุผล

แต่พิจารณาโดยภาพรวมทุกโรงเรียนมีผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 11 ข้อ คือ มีผลการเรียนรู้ค่อนข้างสูงทุกข้อ และมีผลการเรียนรู้น้อย จำนวน 2 ข้อ ทุกโรงเรียนเช่นเดียวกัน

1.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้การปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ใน 3 ด้าน 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องจากโรงเรียนและพระวิทยากร รวม 16 ท่าน

2.1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

ด้านเจตคติ การอบรมการแนะนำพร้าสอนสำหรับนักเรียน การมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อมต่อพระวิทยากร การเปิดใจรับ ความสนใจเฉพาะตน การมีความรู้ที่ถูกต้อง รวมไปถึงการมีศรัทธาต่อการเรียนรู้กับสิ่งนั้นๆ และการได้รับการอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่เด็ก เรียกได้ว่า เป็นปัจจัยอันดับแรกของการขัดเกลา จนนำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำคุณงามความดีด้วยตนเอง

“...จากการสังเกตพฤติกรรม ปัจจัยส่วนตัวเด็กเป็นหลัก การมีศรัทธามีใจที่จะลงมือทำ ประกอบกับระเบียบโรงเรียนด้วย ผู้ปกครองก็รับรู้ ดูแลช่วยกันไปฝึกเขาเอาใจใส่ร่วมกัน...”

(ครูโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“...จริงๆแล้ว เขามีการเปลี่ยนจากภายในตัวนักเรียนเอง อาจจะต้องสิ่งแวดล้อมส่วนรวม และได้ฝึกสมาธิเพิ่มขึ้น การเรียนก็ดีขึ้น แต่ไม่ฟันธงว่าเกิดจากการอบรมอย่างเดียว จริงๆก็ตัวเขาเองนั่นแหละ...”

(ครูโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

“...ควรปลูกฝังในแต่ละวัยให้เป็นที่ละระดับวัย ให้นักเรียนตระหนักในหน้าที่ของตนเองมากขึ้น นักเรียนมีความเสียสละต่อส่วนรวมมากขึ้น มีเหตุมีผลที่จะทำงานเพื่อตนเองและเพื่อสังคม และการทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อพระ ต่อผู้สอนต่อการทำงาน การเรียน และอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 2, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

“...นักเรียนชายหญิงจะมีความชอบแตกต่างกัน ความต้องการความกล้า แสดงออกก็ต่างกัน ผู้หญิงออกแนวเรียบง่าย ประดิดประดอย กิจกรรมสบายๆ ทำ วัตรสวดมนต์ ผู้ชายอาจจะเป็นแนวลุยๆที่เขาแสดงออกได้ พระวิทยากร ครูสอนก็ ตามต้องมีการเรียนการสอนที่เหมาะสม...”

(ครูโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561)

“...นักเรียนที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว อะไรก็ง่าย การอยู่ร่วมกับ เพื่อนคนอื่นคิดดีต่อกันสามัคคีกัน ยิ่งการปลูกฝังตามแบบพระพุทธแล้ว คนที่ใจเอาก็มาเร็วเรียนรู้เร็ว เข้าหาพระอาจารย์เป็นว่าเล่นไม่เบื่อเรียนธรรมะ...”

(ครูโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 16 พฤษภาคม 2561)

“...เด็กๆมีความหลากหลายทางความคิดความอ่าน แต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่ แตกต่างกัน ควรใช้วิธีการสร้างศรัทธาความเลื่อมใส แล้วเสริมสร้างความรู้ให้ถูกต้องให้ ควรการนำไปปฏิบัติได้ตามวัยบ้างเพศบ้างช่วงเวลาบ้าง...”

(พระวิทยากร, สัมภาษณ์: 13 พฤษภาคม 2561)

ด้านแรงจูงใจ โรงเรียนกิติ การจัดอบรมโดยทีมพระวิทยากรกิติ ควรสร้างความ ตระหนักให้เด็กนักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญในการกระทำความดี ละเว้นสิ่งไม่ดีให้ได้มากที่สุด การ ให้รางวัล มอบเกียรติบัตร รวมถึงการให้คะแนนการทำความดี ก็ถือว่าสร้างแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายใน กระตุ้นให้ลงมือเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ

“...จะมีการตักบาตรประจำวันพฤหัสบดี โดยนิมนต์พระมาครั้งละรูปสลับ ผลัดเปลี่ยนกันมาโดยให้เด็กนักเรียนแต่ละชั้น เป็นเจ้าภาพร่วมกันทำกิจกรรม เด็กผู้ชายตั้งใจถือของมาทำบุญโดยไม่เขินอาย เป็นภาพที่น่าชื่นชมมาก แบบนี้ก็ให้ คะแนน มีคะแนนการตั้งใจแล้วทำดี...”

(ครูโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 16 พฤษภาคม 2561)

“...บางครั้งก็ต้องมีเพิ่มคะแนนพิเศษบ้างสำหรับการทำดี ไม่ใช่การจ้างทำ จ้างไปอบรม แต่ที่ทำคือ ให้คะแนนเด็กๆไว้ เพื่อประเมินมากกว่า เราอธิบายให้ เข้าใจได้ ยกตัวอย่างคนทำดีให้เห็น นั่นคือ การตอบแทนความดี สิ่งที่ทำเป็นความดี คนในสังคมเห็นรับรู้...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 29 มีนาคม 2561)

“สร้างความตระหนักรู้ร่วมกันให้มีความสำคัญกับเด็กที่มีคุณธรรมเชิดชูเขา
เหล่านั้น โรงเรียนเราได้มีพิธีมอบเกียรติบัตร กล่าวชื่นชมยินดี และก็มีมอบรางวัล
ด้วยแล้วแต่กรณี...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 20 มีนาคม 2561)

ด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ นักเรียนรับสารมาจากช่องทางต่างๆกันการ
แยกแยะถูกผิดต่างกัน การรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้น การรับรู้ข่าวสารทางลบของพระสงฆ์ของศาสนา จึงเป็น
สิ่งที่ครูผู้สอนพระวิทยากร ต้องสร้างความเข้าใจด้วยการแนะนำอยู่บ่อยๆอธิบายให้รู้รับทราบตาม
เหตุผลในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้เข้าใจถึงและแก้ไขได้ทันเวลา

“...สื่อออนไลน์รอบด้าน เด็กมีมือถือมีช่องทางรับข้อมูลเยอะมากการ
แนะนำพวกเขาทั้งเรื่องดีและไม่ดีต้องคอยดูแลแบบไม่ห่างจะดีมาก ก็เหมือนดาบ
สองคม พอเขาได้เห็นได้ฟังอะไรไม่ดีมา ครูเอง พระวิทยากรเองต้องเอาใจใส่สอนให้
เข้าถึงเด็กให้ได้และแก้ไขช่วยกัน...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 17 พฤษภาคม 2561)

“...เด็กรับข่าวด้านลบของศาสนาบ้าง ทำให้เกิดfeedbackต่อพระวิทยากร
และส่งผลต่อการแสดงออกของเด็กๆบ้าง ต่อศรัทธาของพวกเขาบ้าง จึงเป็นสาเหตุ
ให้การเปิดใจรับลดน้อยได้...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

2.1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

ด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถานศึกษา
อันดับที่หนึ่ง นักเรียนมีพฤติกรรมทั้งดีไม่ดีที่เป็นผลกระทบจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครองที่เอาใจ
ใส่และไม่เอาใจใส่ ครอบครัวที่แตกแยก รวมไปถึงการที่ผู้ปกครองตามใจบุตรหลานจนเกินไป จึงเป็น
ปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ ต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นโรงเรียนร่วมกับผู้ปกครองควร
ร่วมมือในการอบรมดูแล

“...ทางเราก็รายงานให้ผู้ปกครองรับทราบในพฤติกรรมของเด็กทุกๆปี ถ้า
พูดง่าย ๆ มองง่าย ๆ ก่อนนะท่าน กลุ่มเด็กที่ผู้ปกครองเอาใจใส่กับงานกิจกรรม
โรงเรียน โดยรวมเอาใจใส่การเรียน พฤติกรรมดี คนที่ไม่ดีเท่าไร มีดักเตือน มีอบรม
หน่อยก็พอไหว...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 2, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561)

“...เห็นได้ชัดจากเด็กที่มีผู้ปกครองเอาใจใส่ร่วมกิจกรรมกับเรา เด็กก็จะมีนิสัยใจคอดีแต่นี้อาจจะเป็นการอบรมดูแลหรือที่บ้านเขาเลี้ยงดูกันมาดีด้วย ผู้ปกครองมีความรู้ ก็อีกแบบเพราะเขาก็มีวิธีการสอนลูก สังคมของเขาก็จะมีพบปะสังคมนั้นต่างกันออกไป บางส่วนก็ส่งผลถึงการเรียน การเลือกห้องเรียนเลือกคบเพื่อน...”

(ผู้ดูแลโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“...พ่อแม่ไม่ตามใจบุตรหลานจนเกินไปก็จะดีนะครับ เพราะบางคนเอาใจมากไปเด็กก็ได้ฝึกตัวเอง แต่โดยมากเด็กโตแล้วก็เป็นเรื่องนิสัยส่วนตัวของเขา เป็นส่วนใหญ่ผู้ปกครองก็ดูแลค่อนข้างลำบาก บ้างผู้ปกครองไม่มีเวลาทำงานมากกว่าจะได้เจอลูก...”

(ครูผู้ดูแลโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

“มาเป็นอันดับต้นๆเลยท่าน เพราะถ้าเด็กขาดผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ปู่ย่าตายายก็ตาม เด็กจะมีปัญหาเกิดจากจิตใจของเด็ก คิดว่าเขาทำอะไรไปต่างจากเพื่อนๆคนอื่น เด็กจะหาวิธีเรียกร้องความสนใจ บางครั้งอาจเลือกพฤติกรรมที่ผิดบ้าง...”

(ครูโรงเรียนที่ 2, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

2.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ด้านครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูผู้สอนในห้องเรียน พระวิทยากรที่อบรมแนะนำนั้น จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในและนอกโรงเรียน และควรลงมือปฏิบัติให้นักเรียนเห็นด้วยทั้งนี้ รวมถึงการมีวัฒนธรรมการทำคุณงามความดีจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องเป็นการสานสัมพันธ์อันดี ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง

“...คณะครูวางตัวเป็นตัวอย่าง ในกลุ่มสาระเราใช้วิธีการสอนแบบโยงหลักธรรมเข้าไปด้วย นำสาระความรู้ที่แตกต่างหลายๆ มิติออกไปมาสอน ส่วนนอกห้องก็เหมือนพ่อแม่คนหนึ่ง เพื่อนคนหนึ่ง สามารถเป็นที่ปรึกษาให้ได้ทุกเรื่อง...”

(ครูโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 17 พฤษภาคม 2561)

“...พระท่านมาสอนมาอบรมช่วยเราท่านก็ปฏิบัติหน้าที่ของท่านเป็นแบบอย่างให้ทั้งคณะครูและเด็กๆ เราทั้งหมดในโรงเรียน ก็ต้องทำหน้าที่ต่อเพราะถือว่าเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กๆ ดังนั้นหน้าที่จำเป็นต้องให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างทั้งในและนอกโรงเรียน เพราะสิ่งเหล่านี้ก็จะสอนเขา...”

(ครูโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“...เด็กอบรมช่วงเวลาหนึ่งได้ idea ได้สัมผัสบรรยากาศได้อารมณ์การทำ ความดี แต่ในการสอนครูต้องเป็นแม่พิมพ์ต้องเป็นตัวอย่างต่อด้วย ที่โรงเรียนให้ สอบธรรมศึกษา สอบธรรม กับเด็กนักเรียนด้วย และเวลาเข้าค่ายอบรมกับกลุ่มก็ ร่วมปฏิบัติและดูแลไปในตัวด้วย ประมาณว่า อบรมครูคุณธรรมตัวอย่างก็ว่าได้...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

“...ใช้การวางตนเป็นตัวอย่าง ของรุ่นพี่ๆทำเป็นตัวอย่างสืบมาเป็น วัฒนธรรมโรงเรียน ใช้กิจกรรมคืนสู่เหย้า พี่รุ่นเก่าพาน้องทำกิจกรรมสายสัมพันธ์ ทำความดี พี่พาน้องทำบุญเป็นต้น...”

(ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

“...มีกิจกรรมบวชเณรภาคฤดูร้อนและมีนักเรียนส่วนอื่นไปดูแลด้วย เพื่อ ปลุกฝังความใกล้ชิดของศาสนา ปลุกฝังความมีจิตอาสาผ่านกิจกรรมสำคัญทาง ศาสนา เด็กเล็กให้สวดสรภัญญะ พวกเด็กโตก็ช่วยงานในวัดจัดงาน...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“...มีพระมาช่วยเป็นแบบอย่าง เพราะถ้าได้อยู่กับผู้ชี้แนะในทางที่ดีก็ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น กิจกรรมที่ทำต่อเนื่องหลังจากอบรมมาก็ นิมนต์พระวิทยากรมาสอนธรรมเทศนา จัดกิจกรรมอบรมให้พระท่านเป็นผู้นำพา ทำจะดีกว่าโรงเรียนทำเองโดยไม่มี การช่วยเหลือ...”

(ครูโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 17 พฤษภาคม 2561)

“...นิมนต์ทีมพระอาจารย์ที่ท่านเคยทำงานด้วยกัน เราก็เห็นผลงานพระ เก่งด้วยมีวิธีการสื่อสารที่ดี มีความรู้ความสามารถ เด็กชอบพระอาจารย์น่ารักน่า เลื่อมใส เอาใจใส่เข้าถึงเด็กให้ได้...”

(ครูผู้ดูแลฯโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561)

“...ความเป็นแม่พิมพ์สำคัญมากๆ ผู้เป็นแบบอย่างทุกส่วนตระหนักต่อหน้าที่ของตนเอง พาคิดพาทำเต็มที่ให้ความรักเอาใจใส่ นักเรียนเข้าถึงได้ง่าย สมกับที่พุทธภาษิตว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก...”

(พระวิทยากร, สัมภาษณ์: 13 พฤษภาคม 2561)

ด้านนโยบายของโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การจัดปฏิทินการศึกษาให้ชัดเจนเป็นประจำทุกปีสอดคล้องกับทำเนียบปฏิบัติวัฒนธรรมโรงเรียน และเหมาะสมกับวัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนโดยเฉพาะการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียนจำนวนมาก การวางแผนให้เกิดความพร้อมทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

“...ผู้บริหารโรงเรียนกับทุกฝ่ายต้องวางแผนงานนโยบาย และทำงานร่วมครูสอนให้ช่วยกันจัดกิจกรรมต่อเนื่องหลายๆปี โดยใช้หลักธรรมบ้าง เชิญตำราวจให้ความรู้เสริมแก่นักเรียนในเรื่องโทษและพิษภัยของยาเสพติดและผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สินของผู้อื่นเข้าไปเกี่ยวข้องในการเล่นพนันอบายมุขต่างๆบ้าง เป็นการอบรมจริยธรรมอีกทางเพื่อสร้างเด็กของเราให้สมบูรณ์ตามวัยตามสถานการณ์ให้ชัดเจนที่สุด ในฐานะที่ทำหน้าที่ตรงนี้มองว่า การกำหนดนโยบายให้ชัดต้องมาก่อน...”

(ผู้แทนผู้บริหารโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 12 มีนาคม 2561)

“...ส่งเสริมคุณธรรมเป็นหลัก เน้นคนดีก่อนคนเก่ง จัดกิจกรรมอบรมลงในปฏิทินโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองเพิ่มเติมตามนโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจโรงเรียนและจุดเน้นที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอื่นๆก็พาทำกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมจิตอาสาการ กล่าวคำปฏิญาณหน้าเสาธง ถอดบทเรียนจากลูกเสือบ้าง จากการเล่นกีฬาบ้าง...”

(ครูโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

“นโยบายการเข้าร่วมอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรมทุกชั้นเรียน เป็นนโยบายโรงเรียนทุกปี และก็เข้าตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธด้วย สอบธรรมศึกษามีพระอาจารย์มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ก็ได้เชิญวิทยากรต่างๆสลับกันไป ส่วนกรณีนักเรียนประพฤติไม่เหมาะสมมีบ้าง ก็ต้องไปนอกสถานที่อีกครั้ง ให้จำในวัดนอนวัดหรือถ้าแบบกลุ่มผู้ชายยังไม่ปรับปรุงตัวนำส่งแนวค่ายทหาร...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561)

“...ถ้าสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการทำงานเป็นทีม ร่วมไม้ร่วมมือ สุขภาพดี สามัคคี จะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้...”

(พระวิทยากร, สัมภาษณ์: 13 พฤษภาคม 2561)

ด้านบรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความรู้สึกของนักเรียนแต่ละช่วงชั้น บรรยากาศการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมที่พึงประสงค์มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่พักที่อาศัย มีห้องพระห้องปฏิบัติธรรม สำหรับจัดทำพิธีทางศาสนา ห้องเรียนสะอาดสะอ้านร่มรื่นน่าอยู่ และสภาพแวดล้อมทางวิชาการมีห้องสมุดสำหรับค้นคว้า ธรรมะทางพระพุทธศาสนา ครูและเพื่อนรุ่นพี่มีน้ำใจต่อกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในฐานะผู้นำจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดบรรยากาศของโรงเรียน

“...โดยมากสถานที่จัดกิจกรรมในโรงเรียนเป็นหลัก นิมนต์ทีมพระวิทยากรมา อบรมที่โรงเรียนก็จัดสะดวกอีกแบบคือ จัดอุปกรณ์ จัดบรรยากาศแบบไหนก็ได้ จัด นิทรรศการความรู้ เรื่องคุณธรรมจริยธรรมประกอบบ้าง และง่ายต่อการดูแลและ ควบคุมครูอาจารย์หลายท่านก็ได้ช่วยกัน บางครั้งผู้ปกครองก็ได้มาสังเกตด้วย ...”

(ครูผู้ดูแลโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

“...โดยมากที่ให้เข้าอบรมเน้นช่วงชั้น ม.1-3 และช่วงชั้น ม.4-6 และ อบรมรวม ม.1ถึงม.6 บางปีงบประมาณน้อยบ้าง จัดในหอประชุมโรงเรียน มีความพร้อมพอควร สะดวกที่พักห้องน้ำห้องท่าและสถานที่สภาพแวดล้อม ควรมีห้องพระ ห้องปฏิบัติธรรมและใช้โซเชียลมีเดียต่างๆเข้ามาช่วยมีวิถีทัศน์บ้าง สื่อข่าวสารงาน ทำบุญการทำความคิด สื่อธรรมะออนไลน์ เกมธรรมะ เป็นต้น...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“การสอนจัดสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยคณะพระอาจารย์บ้าง พาทำ กิจกรรมจิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์ทำความสะอาดโรงเรียน ชุมชน และวัด จัด กิจกรรมธนาคารความดีให้นักเรียนได้สะสมความดี ธนาคารขยะ ต้องแบบพยายาม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้หลากหลาย เพราะนักเรียนบางวัยชอบคนละแนว...”

(ครูโรงเรียนที่ 2, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

“...เราอบรมทุกปีไว้ใจทีมงานพระวิทยากร ไปอบรมในค่ายที่ต่างจังหวัด
ถือว่าสถานที่เหมาะสมแก่การอบรม เด็กๆก็เปลี่ยนบรรยากาศ...”

(ครูโรงเรียนที่ 3, สัมภาษณ์: 11 พฤษภาคม 2561)

ด้านงบประมาณ โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานโครงการประจำปีการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ในสถานที่เข้า
อบรมได้อย่างเหมาะสมในระยะเวลาที่สมควรไม่ส่งผลเสียต่อการเรียนภาคปกติ

“...การจัดโครงการจำเป็นอย่างมาก กึ่งงบประมาณนี้แหละเป็นส่วนหนึ่ง
ที่จะทำให้ได้จัดกิจกรรมหลากหลายมิติแนวพุทธศาสนาเป็นหลัก และก็ศิลปะบ้าง
แนวประวัติศาสตร์บ้าง งบที่มีก็พอสมควร แต่ถ้าเยอะกว่านี้จะสามารถไปได้หลายๆ
ที่ จัดสรรเรื่องอำนวยความสะดวกได้มากกว่า...”

(ครูผู้ดูแลโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 16 พฤษภาคม 2561)

“...โรงเรียนจัดกลางเทอมหนึ่งของปีส่วนค่าใช้จ่ายเป็นงบประมาณจากรายหัว
นักเรียน และให้มีโครงการรองรับทุกปีให้ชัดเจน ส่วนใหญ่จัดที่โรงเรียนก็ลด
ค่าใช้จ่ายถือว่าเพียงพอ ถ้าออกนอกสถานที่ก็มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม ใกล้สุดก็จัดที่วัดใน
ระยะเวลาสั้นๆ...”

(ผู้บริหารโรงเรียนที่ 2, สัมภาษณ์: 23 พฤษภาคม 2561)

ด้านการประเมินผล การวัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการ
เรียนรู้ อย่างหนึ่ง โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงามควรประเมินผลการเรียนรู้ค่านิยมของ
นักเรียนก่อนเข้าอบรมและหลังการอบรม เพื่อให้ทราบถึงผลการเรียนรู้จากการอบรมก่อน
และหลัง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขได้และพัฒนาร่วมกัน

“...นักเรียนแต่ละรุ่นมีความตื่นตัวความต้องการไม่เท่ากันช่วงต้น ม.1 และช่วง
ปลาย ม.4 ที่เข้าใหม่ พอเข้าอบรมคณะครูที่ดูแลฝ่ายอบรมก็ช่วยกันประเมินภายใน
ดูพฤติกรรม ดูการเข้าร่วมกิจกรรมความต้งอกต้งใจเรียนรู้กับพระวิทยากร ทาง
โรงเรียนก็ประมาณนี้...”

(ครูโรงเรียนที่ 5, สัมภาษณ์: 10 พฤษภาคม 2561)

“...ไม่ได้มีการประเมินหรือตรวจสอบนักเรียนที่อบรมแต่เป็นลักษณะดูพฤติกรรมมากกว่า มีของทิมพระอาจารย์ที่ท่านมีแบบสอบถามความพอใจ และสัมภาษณ์เด็กๆถึงความรู้สึกได้อะไรจากการอบรมบ้าง ทั้งนี้โรงเรียนพระวิทยากร ทุกๆฝ่ายควรร่วมมือกันประเมินถึงข้อดีข้อเสีย ความต้องการก่อนหลังการอบรม ของนักเรียนด้วย...”

(ครูผู้ดูแลโรงเรียนที่ 1, สัมภาษณ์: 18 พฤษภาคม 2561)

“การประเมินไม่ได้มีเท่าไร นอกจากหลังจากอบรมมาหรือทำกิจกรรม จะให้คะแนนเข้ากับวิชาพระพุทธเป็นคะแนนชื่นชมให้เต็มหมด...”

(ครูโรงเรียนที่ 4, สัมภาษณ์: 17 พฤษภาคม 2561)

“...ถือว่าเป็นการกรองข้อดีข้อบกพร่อง และความต้องการของเด็กๆได้อย่างถูกต้อง ควรมีการประเมินผลร่วมกันทุกฝ่ายแบบบ้านวัดโรงเรียนก็ได้...”

(พระวิทยากร, สัมภาษณ์: 13 พฤษภาคม 2561)

ตารางที่ 18 สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
ด้านเจตคติ		
• การมีศรัทธาทั้งต่อศาสนาและต่อการทำดี	✓	
• การเปิดใจรับที่จะเรียนรู้	✓	
• ความสนใจเฉพาะตนเอง	✓	
• การมีทัศนคติในทางบวกต่อพระวิทยากร	✓	
• การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง	✓	
• ได้รับอบรมสั่งสอนที่ดีตั้งแต่เด็ก	✓	
ด้านแรงจูงใจ		
• ครูให้คะแนนพิเศษการทำความดี	✓	
• พิธีมอบเกียรติบัตรแสดงความชื่นชม	✓	
ด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ		
• การเสพข้อมูลข่าวสารด้านลบของศาสนา		✓

ตารางที่ 18 สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้จากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> • การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ • ครอบครัวแตกแยก • ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ • ผู้ปกครองตามใจจนเกินไป 	✓	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโรงเรียน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยอุปสรรค
<p>ด้านครูเป็นต้นแบบที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่อง • มีพระสงฆ์ช่วยอบรมพิเศษประจำในโรงเรียน • การมีรุ่นพี่เป็นแบบอย่างสานสัมพันธ์รุ่นสู่รุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ 	
<p>ด้านนโยบายโรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> • โรงเรียนมีนโยบายเข้าอบรมประจำปี • โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจน <p>ด้านบรรยากาศโรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> • มีห้องพระห้องปฏิบัติปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม • สื่อที่แสดงออกถึงการทำความดี <p>ด้านงบประมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> • โรงเรียนมีควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ <p>พอสมควรแก่การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <p>ด้านการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> • การประเมินผลนักเรียนก่อน และหลังการเข้าอบรมมีการติดตามในระยะยาว 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ 	

ตอนที่ 2 การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการ
 ชัดเภาตามแนวพุทธศาสนา

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 2 การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
 ผ่านการชัดเจนตามแนวพุทธศาสนา

2.1 ร่างแนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา
 ตารางที่ 19 ที่มาร่างแนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

จากผลการวิจัย	ร่างแนวทาง
จากข้อมูลแบบวัดค่านิยม เพศ พบว่า โดยรวมนักเรียนหญิงมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่านักเรียนชาย และจากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนชาย/หญิง เปิดใจรับที่จะเรียนรู้แตกต่างกัน	ข้อที่ 1 ควรแยกจัดอบรมเฉพาะกลุ่มนักเรียนชายหญิงและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ
จากข้อมูลแบบวัดค่านิยม ระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 4	ข้อที่ 2 ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย
จากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีพระสงฆ์ช่วยสอนและอบรมพิเศษประจำในโรงเรียน และการมีศรัทธาทั้งต่อศาสนาและต่อการทำดี การมีทัศนคติในทางบวกต่อพระวิทยากร	ข้อที่ 3 ควรมีพระวิทยากรช่วยสอนและแนะนำในโรงเรียน
จากการสัมภาษณ์ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ครอบครัวยุคใหม่ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล ผู้ปกครองตามใจจนเกินไป การได้รับอบรมสั่งสอนที่ดีตั้งแต่เด็ก	ข้อที่ 4 โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน
จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่องมีพระสงฆ์ช่วยแนะนำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนการมีรุ่นพี่เป็นแบบอย่างสานสัมพันธ์รุ่นสู่รุ่น	ข้อที่ 5 ควรมีการสร้างครุต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างและจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน
จากข้อมูลแบบวัดค่านิยม นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจำนวน 3 ครั้ง พบว่า มีผลการเรียนรู้ที่สูงที่สุดกว่า การเข้าร่วมอบรม 2 ครั้ง และ 1 ครั้ง จากการสัมภาษณ์ พบว่า นักเรียนที่มีความสนใจเฉพาะตนเองอยู่แล้วควรส่งเสริมให้ได้รับการปลูกฝังต่อเนื่อง และควรมีพิธีมอบเกียรติบัตร แสดงความชื่นชมยินดี โรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณให้พอสมควรแก่การดำเนินงานทำกิจกรรม	ข้อที่ 6 โรงเรียนควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่องประจำปี

ตารางที่ 19 ที่มาร่างแนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัด
เกลาตามแนวพุทธศาสนา (ต่อ)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีห้องพระห้องปฏิบัติปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม ควรมีสื่อที่แสดงออกถึงการทำความดี	ข้อที่ 7 โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศโรงเรียน และจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสม
จากการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีการประเมินผลนักเรียนก่อน และหลังการ เข้าอบรมมีการติดตามในระยะยาว และมีการ ประเมินผลเป็นคะแนน	ข้อที่ 8 ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้า ร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post- test)

จากตารางที่ 19 สรุปได้ ดังนี้

1) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า นักเรียนหญิงมีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่านักเรียนชาย และพบว่า นักเรียนชายและหญิงมีการเปิดใจรับที่จะเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมแยกให้นักเรียนชายและหญิงได้เรียนรู้ในลักษณะที่เฉพาะเพศบางกิจกรรม เพื่อที่จะได้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของนักเรียน อย่างไรก็ตาม เบื้องต้นอาจจะรวมกลุ่มใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกันก็ได้ แล้วจึงแยก เช่น นักเรียนหญิงควรจัดกิจกรรมในร่มเป็นหลัก นำเสนอ การบวชชีพราหมณ์สำหรับนักเรียนหญิง การเรียนการสวดสวดมนต์ บทธรรมเรื่องการดูแลตนเอง การรักษานวลสงวนตัว การประดิษฐ์สื่อธรรมะ เป็นต้น ส่วนนักเรียนชายมีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน และในลักษณะนอกสถานที่ได้ลงมือปฏิบัติจิตอาสาใช้พลังกำลังกายต่อการเข้าถึงความเป็นนักเรียนชาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสื่อสารเฉพาะกลุ่มที่ตรงเป้าหมายมากขึ้น และช่วงสุดท้ายของกิจกรรมร่วมกันอีกครั้ง เช่น การขอขมาครู ไหว้ครู การทำความสะอาดสถานที่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ชายควรปฏิบัติกับผู้หญิงอย่างไร ผู้หญิงจะดูแลตนเองอย่างไร

2) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของนักเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ค่านิยมไทย โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนรู้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 4 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูพบว่า เด็กๆในวัยหนุ่มสาวมีความหลากหลายทางความคิดความอ่าน แต่ทุกคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน จึงควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับของเขาเหล่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เพลิดเพลินกับกิจกรรมกล้าที่จะแสดงออกอย่างมีความสุข สามารถปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ และตรงกับความรู้สึกรักมีเพื่อน ๆ มีความต้องการตามวัยเดียวกัน เช่น การเรียนธรรมศึกษาที่อยู่ในระดับวัยของชั้นมัธยมศึกษา และกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อยเข้าฐานธรรมะบ้าง เจริญจิตภาวนา อธิษฐานจิต และเสริมด้วยกิจกรรมเรื่องของการรักในวัยรุ่นและความรักรูปแบบอื่นๆให้แสดงออกอย่างไรอย่างเหมาะสม

และมีตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ รู้เท่าทันสถานการณ์สังคม เรียนรู้ที่จะเสพสื่อเสพข่าวด้วยเหตุผล ใช้สื่ออย่างมีประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น

3) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า การมีศรัทธาทั้งต่อศาสนา ต่อพระสงฆ์ และต่อการทำดี รวมถึงการมีทัศนคติในทางบวกต่อพระวิทยากร เป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้น จึงควรส่งเสริม การสร้างกำลัง ศรัทธาให้กับทุกฝ่ายก่อนแล้ว จึงขยายผลไปยังการให้ความรู้ เพราะว่าการขัดเกลานั้นขึ้นอยู่กับ ทัศนคติที่ดีต่อการกระทำความดีและอยากจะทำด้วยความรู้ควบคู่กับสติปัญญา เพื่อจะได้ ย้ำเตือนตนเองว่า โรงเรียนได้นำพาทำคุณงามความดีอยู่ตลอดซึ่งก็ตรงกับผลที่ได้จากการศึกษาว่า นักเรียนที่มีเหตุผลการเข้าร่วมอบรมแบบสมัครใจ มีผลการเรียนรู้สูงกว่าเหตุผลอื่น ซึ่งถึงว่าเป็นผล มาจากการที่นักเรียนมีศรัทธาต่อพระวิทยากรแล้วการเรียนรู้ก็เข้าถึงได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับการ สัมภาษณ์ครู พบว่า ควรให้พระสงฆ์เข้ามาช่วยอบรมสอนในโรงเรียน ดังนั้น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องใน ทุกภาคเรียนโรงเรียนควรจัดให้มีพระวิทยากรช่วยสอนและทบทวนบทเรียนเพื่อเสริมสร้างศรัทธา ให้แก่นักเรียนและกำลังใจแก่คณะครูบุคลากรของโรงเรียน เช่น ในรายวิชาพระพุทธศาสนาควบคู่กับ วิชาหน้าที่พลเมือง เป็นต้น หรือช่วยแนะนำบุคคลกรและนำนักเรียนจัดกิจกรรม เช่น จัดทำบุญตัก บาตรประจำวันพระ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญ เป็นต้น

4) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองของเด็กนักเรียนเป็นชุด ความรู้ชุดแรก ฉะนั้น การได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีตั้งแต่เด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ครอบครัวยุคใหม่ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล รวมทั้งผู้ปกครองตามใจจนเกินไปก็มี พฤติกรรมทั้งดีและ บกพร่องที่นักเรียนได้รับซึ่งเป็นผลกระทบจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อ การเรียนรู้ ต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการเข้าอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักเรียนแล้วควรให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆ สังเกตพฤติกรรมและร่วมกัน ประเมินผลการเรียนรู้ของบุตรหลานเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูในฐานะ ผู้ปกครอง เช่น ให้มีการแจ้งกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมประจำปีถึงผู้ปกครอง การเข้าร่วมจัด กิจกรรม ร่วมสมทบทุน สังเกตการณ์และประเมินผล เป็นต้นนั้น ก็จะได้ช่วยกันทั้งสองฝ่ายหาจุดเชื่อม ที่ทำให้เด็กเข้าใจผู้ปกครองและครู ทั้งนี้ผู้ปกครองและครูก็ได้มีวิธีดูแล และช่วยกันแก้ไขบุตรหลาน ได้ในทิศทางเดียวกัน

5) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น คือครูผู้สอนในห้องเรียนและ พระวิทยากรที่อบรมด้วย จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างทั้งในและนอกโรงเรียน และ ควรลงมือปฏิบัติให้นักเรียนเห็นด้วยทั้งนี้ และโรงเรียนที่มีรุ่นพี่เป็นแบบอย่างสานสัมพันธ์รุ่นสู่รุ่นเป็น

การเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียน เพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องเข้าใจเข้าถึงเด็กในสถานการณื นั้นๆได้จริง ดังนั้น จึงควรมีการสร้างครุต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างและจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน โดยการคัดเลือกตัวแทนคณะครูแล้วเข้าร่วมอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ครุมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของการอบรมความต้องการของเด็กๆ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมภายในโรงเรียนได้ เต็มเต็มขยายผลต่อยอดให้กับนักเรียนและจัดอบรมได้สอดคล้องกับการอบรมของพระวิทยากร เป็นต้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมเสริมได้สำหรับเรียนร้ระหว่างภาคเรียนได้อีกช่องทางหนึ่ง

6) ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 3 ครั้ง มีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่านักเรียนที่เข้าอบรม 2 และ 1 ครั้ง เพราะว่าการได้สั่งสมความรู้ทัศนคติที่ถูกต้องอยู่บ่อยๆ ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง นี้ถือได้ว่า เป็นการสร้างความสำเร็จทางจิตใจอย่างยั่งยืน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีหลักประกันความสำเร็จนั้นไว้ คือ ควรมีนโยบายด้านการนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมประจำทุกปีงบประมาณ และจัดตั้งคณะทำงานดูแลประสานงาน โดยยกระดับความเข้มข้นร่วมกับแนวทางข้ออื่นๆ และนำไปต่อยอดกิจกรรมเสริมในโรงเรียนหลังจากเข้าร่วมอบรมแล้ว และควรเสริมสร้างแรงจูงใจเพิ่มต่อคนทำดี จึงควรมีพิธีมอบเกียรติบัตรแสดงความชื่นชมยินดีประจำปี โดยจัดทำโครงการบรรจุไว้ในปฏิทินการศึกษา รวมไปถึงการจัดงบประมาณให้เหมาะสมด้วย

7) จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า บรรยาภาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความรู้สึกของนักเรียนแต่ละช่วงชั้น บรรยาภาศการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความคิดจิตใจและคุณธรรมที่พึงประสงค์ และควรมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น มีห้องพระ ห้องปฏิบัติธรรม ลานธรรมะ ตลอดถึงโดยรวมที่พักที่อาศัย ห้องเรียนสะอาดสะอาดอันร่มรื่นน่าอยู่ และสภาพแวดล้อมทางวิชาการมีห้องสมุดสำหรับค้นคว้า สื่อธรรมะ สื่อที่แสดงออกถึงการทำความดี กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ทั้งครูและเพื่อนรุ่นพี่ควรมีสายสัมพันธ์มีน้ำใจต่อกัน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในฐานะผู้นำจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดบรรยาภาศของโรงเรียน ดังนั้นจึงควรจัดบรรยาภาศสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ให้เหมาะสมซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอารมณ์ความรู้สึก และเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดให้มีห้องสำหรับปฏิบัติธรรมไหว้พระสวดมนต์ สถานที่ร่มรื่น มีระเบียบ ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย มีเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น และสภาพแวดล้อมทางวิชาการ เช่น ห้องสมุดง่ายสำหรับการค้นคว้า มีวีดีทัศน์ มีสื่อออนไลน์ ธรรมะและจัดบรรยาภาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ใหม่ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยาภาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส น่าเรียนรู้ ครูเป็นที่ปรึกษาให้ได้ทุกเรื่อง โดยไม่ให้มีบรรยาภาศแห่งความกลัววิตกกังวลเรื่องเรียนและความเป็นอยู่ในโรงเรียน

8) จากการสัมภาษณ์ พบว่า การวัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงาม ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) เช่น ในปีการศึกษาหนึ่งโรงเรียนต้องการปลูกฝังด้านกตัญญูและความอดทน เป็นต้น ควรที่จะประเมินความรู้ ทักษะคิดและทักษะเรื่องกตัญญูและความอดทนของนักเรียนก่อนเข้าอบรม แล้วจึงประเมินหลังอบรมอีกครั้งว่ามีผลการเรียนรู้เป็นอย่างไร ทั้งอาจจะนำเสนอให้เป็นลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมก็ได้ เช่น มีเวทีให้แสดงออกถึงความกตัญญู จัดกิจกรรมสายสัมพันธ์ผู้ปกครอง โรงเรียนและนักเรียนร่วมกัน เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาร่วมกัน

2.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาต่อผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปร่างแนวทาง จากนั้นนำร่างดังกล่าวเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ และให้ความคิดเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ โดยการสัมภาษณ์แล้ว ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 สรุปข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

ร่างแนวทาง	ความเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ	ผลสรุป
แนวทาง ข้อที่ 1 ควรแยกจัดอบรมเฉพาะกลุ่ม นักเรียนชายหญิงและจัด กิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 เห็นว่า เริ่มต้นกิจกรรมควรรวมกันทั้งนักเรียน ชายและหญิง และแยก สุดท้ายจึงสรุป ร่วมกันทำกิจกรรม	ควรแยกจัดอบรมเฉพาะ นักเรียนชายและหญิงแต่ ให้มีช่วงกิจกรรมรวมกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
แนวทางข้อที่ 2 ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรม ที่เหมาะสมกับช่วงวัย	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย	ควรจัดอบรมโดยใช้ กิจกรรมที่เหมาะสมกับ ช่วงวัย
แนวทางข้อที่ 3 ควรมีพระวิทยากรช่วยสอน และแนะนำในโรงเรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย	ควรมีพระวิทยากรช่วย สอนและแนะนำใน โรงเรียน
แนวทางข้อที่ 4 โรงเรียนควรสนับสนุน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน กิจกรรมและโครงการของ โรงเรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 และ 5 เห็น ว่า การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน กิจกรรมควรที่จะกำหนดบทบาท ร่วมกันให้ชัดเจนเพราะผู้ปกครอง อาจจะมีเวลาร่วมลำบาก เช่น การ แจ้งกำหนดการที่ชัดเจน การร่วม สังเกตการณ์และประเมินผล และร่วม หาวิธีแก้ไขข้อบกพร่อง	โรงเรียนควรสนับสนุน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน กิจกรรมและโครงการ ของโรงเรียน และควร กำหนดบทบาทและ กำหนดการ ให้ผู้ปกครอง อย่างชัดเจน และร่วมหาวิธีแก้ไข ข้อบกพร่อง เป็นต้น
แนวทางข้อที่ 5 ควรส่งเสริมการสร้างครู ต้นแบบด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบ อย่างที่ดีจัดกิจกรรมเสริม ภายในโรงเรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย	ควรส่งเสริมการสร้างครู ต้นแบบด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็น แบบอย่างที่ดีจัดกิจกรรม เสริมภายในโรงเรียน

ตารางที่ 20 สรุปข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา (ต่อ)

ร่างแนวทาง	ความเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ	ผลสรุป
แนวทางข้อที่ 6 โรงเรียนควรมีนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนให้เข้า ร่วมอบรมอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกปี	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 และ 2 เห็นว่า การจัดกิจกรรมให้ได้อย่างต่อเนื่องนั้น ควรให้บุคลากรโรงเรียนเข้าอบรมด้วย ควร จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสม เพื่อความสมดุลและต่อเนื่อง	โรงเรียนควรมีนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนให้ เข้าร่วมอบรมอย่าง ต่อเนื่องเป็นประจำ ทุกปี
แนวทางข้อที่ 7 โรงเรียนควรสร้าง บรรยากาศโรงเรียน และ จัดสถานที่อบรมให้ เหมาะสม	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 และ 1 มีความเห็นว่า การจัดบรรยากาศโรงเรียนและสถานที่ อบรม บางแห่งมีบริเวณจำกัด ดังนั้น ควร ขอความร่วมมือเข้าอบรมร่วมกันกับ โรงเรียนที่มีวัยเดียวกัน และมีความต้องการ อบรมในระยะเวลาเดียวกันซึ่งมีสถานที่ ที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพื่อจะได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้และลดงบประมาณลงได้	โรงเรียนควรสร้าง บรรยากาศโรงเรียน และจัดสถานที่อบรม ให้เหมาะสม
แนวทางข้อที่ 8 ควรมีการประเมิน นักเรียนก่อนเข้าร่วม อบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test)	ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านพิจารณาเห็นด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 และ 3 เห็นว่า การประเมินนั้น ควรจัดสรรเวลา ประสานงานให้สอดคล้องกันและลงตัว เพื่อทำงานได้รวดเร็ว ดังนั้น กลุ่มเพื่อชีวิตดี งามและโรงเรียนควรร่วมกันวางแผนใน ระยะยาว ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 และ 5 เห็น ว่าควรให้ประเมินนักเรียนในรูปแบบการ แสดงออก เช่น จัดกิจกรรม จัดโครงการที่ นักเรียนเป็นคนลงมือร่วมกันทำเอง	ควรมีการประเมิน นักเรียนก่อนเข้าร่วม อบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) และควรติดตาม ประเมินผลในระยะ ยาว

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ไปพิจารณาปรับปรุงแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

แนวทางปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา คือ การที่โรงเรียนร่วมกับหลายภาคส่วนร่วมกันจัดโครงการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการ นอกจากนี้การปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนานั้น จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาด้วย ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการปลูกฝังค่านิยมไทยฯ ดังนั้นแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา จึงสามารถนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1) ควรแยกจัดอบรมเฉพาะกลุ่มนักเรียนชายหญิงและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมแยกให้นักเรียนชายและหญิงได้เรียนรู้ในลักษณะที่เฉพาะเพศบางกิจกรรม เพื่อที่จะได้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของนักเรียน อย่างไรก็ตาม เบื้องต้นอาจจะรวมกลุ่มใหญ่ทำกิจกรรมรวมก่อนก็ได้ แล้วจึงแยก เช่น นักเรียนหญิงควรจัดกิจกรรมในร่มเป็นหลัก นำเสนอ การบวชชีพราหมณ์สำหรับนักเรียนหญิง การเรียนการสวดสรภัญญะบ้าง อบรมเรื่องการดูแลตนเอง การรักษานวลสงวนตัว การประดิษฐ์สื่อธรรมะ เป็นต้น ส่วนนักเรียนชายมีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน และในลักษณะนอกสถานที่ได้ลงมือปฏิบัติจิตอาสาใช้พลังกำลังง่ายต่อการเข้าถึงความเป็นนักเรียนชาย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสื่อสารเฉพาะกลุ่มที่ตรงเป้าหมายมากขึ้น และช่วงสุดท้ายของกิจกรรมรวมกันอีกครั้ง เช่น การขอขมาครู ไหว้ครู การทำความสะอาดสถานที่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ชายควรปฏิบัติกับผู้หญิงอย่างไร ผู้หญิงจะดูแลตนเองอย่างไร

2) ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เด็กๆในวัยหนุ่มสาวมีความหลากหลายทางความคิดความอ่าน แต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน จึงควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับของเขาเหล่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เพลิดเพลินกับกิจกรรมกล้าที่จะแสดงออกอย่างมีความสุข สามารถปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ และตรงกับความรู้สึกรู้สึกมีเพื่อนๆที่มีความต้องการตามวัยเดียวกัน เช่น การเรียนธรรมศึกษาที่อยู่ในระดับวัยของชั้นมัธยมศึกษา และกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อยเข้าฐานธรรมะบ้าง เจริญ

จิตภาวนา อธิษฐานจิต และเสริมด้วยกิจกรรมเรื่องของการรักในวัยรุ่นและความรักในรูปแบบอื่นๆ ให้แสดงออกอย่างไรอย่างเหมาะสม และมีตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ รู้เท่าทันสถานการณ์สังคม เรียนรู้ที่จะเสพสื่อเสพข่าวด้วยเหตุผล ใช้สื่ออย่างมีประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น

3) ควรมีพระวิทยากรช่วยสอนและแนะนำในโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมการสร้างกำลัง ศรัทธาให้กับทุกฝ่ายก่อนแล้ว จึงขยายผลให้ต่อเนื่อง เพราะว่าการขัดเกลานั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติที่ดีต่อ การกระทำความดีและอยากจะทำด้วยความรู้ควบคู่กับสติปัญญา เพื่อจะได้ย้าเตือนตนเอง ว่า โรงเรียนได้นำพาทำคุณงามความดีอยู่ตลอดซึ่งก็ตรงกับผลที่ได้จากการศึกษาว่า นักเรียนที่มี เหตุผลการเข้าร่วมอบรมแบบสมัครใจ มีผลการเรียนรู้สูงกว่าเหตุผลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากการ ที่นักเรียนมีศรัทธาต่อพระวิทยากรแล้วการเรียนรู้ก็เข้าถึงได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครู พบว่า ควรมีพระสงฆ์เข้ามาช่วยอบรมสอนในโรงเรียน ดังนั้น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกภาคเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีพระวิทยากรช่วยสอนและทบทวนบทเรียนเพื่อเสริมสร้างศรัทธาให้นักเรียน และกำลังใจแก่คณะครูบุคลากรของโรงเรียน เช่น ในรายวิชาพระพุทธศาสนาควบคู่กับวิชาหน้าที่ พลเมือง เป็นต้น หรือช่วยแนะนำบุคคลกรและน่านักเรียนจัดกิจกรรม เช่น จัดทำบุญตักบาตร ประจำวันพระ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญ เป็นต้น

4) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน คือ พฤติกรรมที่ดีและบกพร่องที่นักเรียนได้รับซึ่งเป็นผลกระทบจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง จึง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ ต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น โรงเรียนควรสนับสนุนให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการเข้า อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนแล้วควรให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆ สังเกต พฤติกรรมและร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของบุตรหลานเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการ อบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง กล่าวคือ ให้มีการแจ้งกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมประจำปีถึง ผู้ปกครองให้ชัดเจน แจ้งการเข้าร่วมจัดกิจกรรม การร่วมสมทบทุน การสังเกตการณ์และประเมินผล เป็นต้น ก็จะได้ช่วยกันทั้งสองฝ่ายหาจุดเชื่อมที่ทำให้เด็กเข้าใจผู้ปกครองและครู ทั้งนี้ผู้ปกครองและ ครูก็จะได้มีวิธีดูแล และช่วยกันแก้ไขบุตรหลานได้ในทิศทางเดียวกัน

5) ควรส่งเสริมการสร้างครุต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีจัดกิจกรรม เสริมภายในโรงเรียน ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น คือครูผู้สอนในห้องเรียนและพระวิทยากรที่อบรม ด้วย จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างทั้งในและนอกโรงเรียน และควรลงมือปฏิบัติให้ นักเรียนเห็นด้วยทั้งนี้ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องเข้าใจ เข้าถึงเด็กในสถานการณ์นั้นๆ ได้จริง ดังนั้น จึงควรมีการสร้างครุต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อ

เป็นแบบอย่างและจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน โดยการคัดเลือกตัวแทนคณะครูแล้วเข้าร่วมอบรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของการอบรมความต้องการของเด็กๆ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมภายใน โรงเรียนได้ เติมเต็มขยายผลต่อยอดให้กับนักเรียนและจัดอบรมได้สอดคล้องกับการอบรมของพระ วิทยากร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมเสริมได้สำหรับเรียนร้ระหว่างภาคเรียนได้อีกช่องทางหนึ่ง

6) โรงเรียนควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี การได้สั่งสมความรู้ ทักษะที่ถูกต้องอยู่บ่อยๆ ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง นี่ถือได้ว่าเป็นการสร้างความสำเร็จทางจิตใจอย่างยั่งยืนดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีหลักประกันความสำเร็จนั้นไว้ คือ ควรมีนโยบายด้านการนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมประจำปีงบประมาณ และจัดตั้งคณะทำงานดูแลประสานงาน โดยยกระดับความเข้มข้นร่วมกับแนวทางข้ออื่นๆ และนำไปต่อยอดกิจกรรมเสริมในโรงเรียนหลังจากเข้าร่วมอบรมแล้ว และควรเสริมสร้างแรงจูงใจเพิ่มต่อคนทำดี จึงควรมีพิธีมอบเกียรติบัตรแสดงความชื่นชมยินดีประจำปี โดยจัดทำโครงการบรรจุไว้ในปฏิทินการศึกษา การจัดกิจกรรมให้ได้อย่างต่อเนื่องนั้น ควรให้บุคลากรโรงเรียนเข้าอบรมด้วย ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสม เพื่อความสมดุลและต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในฐานะผู้นำจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดนโยบายดังกล่าว

7) โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศโรงเรียน และจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสม บรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความรู้สึกของนักเรียน บรรยากาศการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมที่พึงประสงค์รวมทั้งครูและเพื่อนรุ่นพี่ควรมีสายสัมพันธ์มีน้ำใจต่อกัน ดังนั้นจึงควรจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอารมณ์ความรู้สึกและเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดให้มีห้องสำหรับปฏิบัติธรรมไหว้พระ สวดมนต์ ลานธรรมะ สถานที่ร่มรื่น มีระเบียบ ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย มีเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น และสภาพแวดล้อมทางวิชาการ เช่น ห้องสมุดง่ายสำหรับการค้นคว้า มีวีดิทัศน์ มีสื่อออนไลน์ ธรรมะ สื่อที่แสดงออกถึงการทำความดีให้นักเรียนได้ศึกษา เกมธรรมะ หรือ สื่อกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส น่าเรียนรู้ ครูเป็นที่ปรึกษาให้ได้ทุกเรื่อง โดยไม่ให้มีบรรยากาศแห่งความกลัววิตกกังวลเรื่องเรียน และความเป็นอยู่ในโรงเรียน และควรขอความร่วมมือเข้าอบรมร่วมกันกับโรงเรียนที่มีวัยเดียวกัน และมีความต้องการ ระยะเวลาเดียวกันซึ่งมีสถานที่ที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลดงบประมาณลงได้

8) ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) การวัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) เช่น ในปีการศึกษาหนึ่งโรงเรียนต้องการปลูกฝังด้านกตัญญูและความอดทน เป็นต้น ควรที่จะประเมินความรู้ทัศนคติและทักษะเรื่องกตัญญูและความอดทนของนักเรียนก่อนเข้าอบรม แล้วจึงประเมินหลังอบรมอีกครั้งว่ามีผลการเรียนรู้เป็นอย่างไร ทั้งอาจจะนำเสนอให้เป็นลักษณะการแสดงผลทางพฤติกรรมก็ได้ เช่น มีเวทีให้แสดงออกถึงความกตัญญู จัดกิจกรรมสายสัมพันธ์ผู้ปกครอง โรงเรียนและนักเรียนร่วมกัน เป็นต้น และควรจัดสรรเวลาประสานงานให้สอดคล้องกันและให้ลงตัว เพื่อทำงานได้รวดเร็ว ดังนั้น กลุ่มเพื่อชีวิตดีงามและโรงเรียนควรวางแผนร่วมกันในระยะยาว ควรให้ประเมินนักเรียนในรูปแบบการแสดงผลออก เช่น จัดกิจกรรม จัดโครงการที่นักเรียนเป็นคนลงมือร่วมกันทำเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาร่วมกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ (1) เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งจากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

สำหรับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช.

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยม 12 ประการ ซึ่งมีข้อคำถามเชิงสถานการณ์ โดยแต่ละข้อจะมี 3 คำถามรวมเป็น 36 ข้อ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 406 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่, ร้อยละ, หาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), T-test โดยสรุปผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านสภาพทั่วไป พบว่า นักเรียนหญิงมีผลการเรียนรู้ค่านิยมโดยรวมมากกว่านักเรียนชาย ระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนรู้ที่สูงกว่าชั้นอื่นๆ เหตุผลที่เข้าร่วมอบรม พบว่า เหตุผลที่เข้าร่วมอบรมแบบสมัครใจ มีผลการเรียนรู้ที่สูงที่สุด และนักเรียนที่เข้าร่วมอบรมจำนวน 3 ครั้งมีผลการเรียนรู้ที่สูงที่สุด ส่วนผลการเรียนรู้ค่านิยม โดยรวมมีผลการเรียนรู้ค่านิยมค่อนข้างสูง (3.08) และเมื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. พบว่า มีจำนวน 10 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ

ค่านิยมข้อที่ 11 มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา (3.48)

ค่านิยมข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม (3.45)

ค่านิยมข้อที่ 4 ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (3.43)

ค่านิยมข้อที่ 1 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (3.40)

ค่านิยมข้อที่ 12 คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (3.38)

ค่านิยมข้อที่ 9 มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (3.31)

ค่านิยมข้อที่ 3 กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ (3.23)

ค่านิยมข้อที่ 10 รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3.23)

ค่านิยมข้อที่ 6 มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน (3.07)

ค่านิยมข้อที่ 5 รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม (2.93)

และผลการเรียนรู้ค่านิยมก่อนและหลังเข้ารับการอบรม (pre-test post-test) พบว่า หลังเข้าร่วมการอบรมมีผลการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ (3.08) สูงกว่า ก่อนเข้าร่วมการอบรม ซึ่งมีผลการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ (2.74)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน คือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ได้แก่ 1) เจตคติที่ดีของนักเรียนมีศรัทธาต่อการอบรมสั่งสอน การมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อมต่อครูผู้สอน รวมไปถึงการมีศรัทธาต่อการเรียนรู้กับสิ่งนั้นๆเรียกได้ว่า เป็นปัจจัยอันดับแรกของการขัดเกลตามแนวพุทธศาสนานำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำคุณงามความดีด้วยตนเอง 2) แรงจูงใจ โรงเรียน กิติ การจัดอบรมของพระวิทยากรกิติ ควรสร้างความตระหนักให้เด็กนักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญในการกระทำความดีละเว้นสิ่งไม่ดีให้ได้มากที่สุดสร้างแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในกระตุ้นให้ลงมือเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาอันดับที่หนึ่ง พฤติกรรมทั้งดีไม่ดีที่นักเรียนได้รับจากการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขัดเกลตามแนวพุทธศาสนา

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 1) ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูผู้สอนในห้องเรียนพระวิทยากรที่อบรมแนะนำนั้น จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างทั้งในและนอกโรงเรียนและควรลงมือปฏิบัติให้นักเรียนเห็นด้วยทั้งนี้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง 2) นโยบายของโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การจัดปฏิทินการศึกษาให้ชัดเจนสอดคล้องกับทำเนียบปฏิบัติ วัฒนธรรมโรงเรียนและเหมาะสมกับวัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนโดยเฉพาะการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียนจำนวนมาก การวางแผนให้เกิดความพร้อมทุกด้าน ย่อมเป็นผลดีต่อทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านบรรยากาศโรงเรียน มีอิทธิพลต่อ

การรับรู้หรือความรู้สึกของนักเรียนในโรงเรียน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมที่พึงประสงค์โดยประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในฐานะผู้นำจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดบรรยากาศของโรงเรียน 4) ด้านงบประมาณ โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานโครงการประจำปีการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ในสถานที่เข้าอบรมได้อย่างเหมาะสมในระยะเวลาที่สมควรไม่ส่งผลเสียต่อการเรียนภาคปกติ 5) ด้านการประเมินผล การวัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ อย่างหนึ่ง โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงามควรประเมินผลการเรียนรู้ค่านิยมของนักเรียนก่อนเข้าอบรม และหลังการอบรม เพื่อให้ทราบถึงผลการเรียนรู้จากการอบรมก่อนและหลัง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขได้และพัฒนาาร่วมกัน

สำหรับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา

การนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผลการเรียนรู้ค่านิยมไทย 12 ประการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาต่อผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปร่างแนวทาง จากนั้นนำร่างดังกล่าวเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและให้ความคิดเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ โดยการสัมภาษณ์และมีข้อสรุปเป็น 8 แนวทาง ดังนี้

1) ควรแยกจัดอบรมเฉพาะกลุ่มนักเรียนชายหญิงและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเพศ ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมแยกให้นักเรียนชายและหญิงได้เรียนรู้ในลักษณะที่เฉพาะเพศบางกิจกรรม เพื่อที่จะได้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของนักเรียน อย่างไรก็ตาม เบื้องต้นอาจจะรวมกลุ่มใหญ่ทำกิจกรรมรวมก่อนก็ได้ แล้วจึงแยก เช่น นักเรียนหญิงควรจัดกิจกรรมในร่มเป็นหลัก นำเสนอ การบวชชีพราหมณ์สำหรับนักเรียนหญิง การเรียนการสวดสรภัญญะบ้าง อบรมเรื่องการดูแลตนเอง การรักษานวลสงวนตัว การประดิษฐ์สื่อธรรมะ เป็นต้น ส่วนนักเรียนชายมีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน และในลักษณะนอกสถานที่ได้ลงมือปฏิบัติจิตอาสาใช้พลังกำลังง่ายต่อการเข้าถึงความเป็นนักเรียนชาย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสื่อสารเฉพาะกลุ่มที่ตรงเป้าหมายมากขึ้น และช่วงสุดท้ายของกิจกรรมรวมกันอีกครั้ง เช่น การขอขมาครู ไหว้ครู การทำความสะอาดสถานที่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ชายควรปฏิบัติกับผู้หญิงอย่างไร ผู้หญิงจะดูแลตนเองอย่างไร

2) ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เด็กๆในวัยหนุ่มสาวมีความหลากหลายทางความคิดความอ่าน แต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน จึงควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับของเขาเหล่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เพลิดเพลินกับกิจกรรมกล้าที่จะแสดงออกอย่างมีความสุข สามารถปรับพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ และตรงกับความรู้สึกมีเพื่อนๆที่มีความต้องการตามวัยเดียวกัน เช่น การเรียนธรรมศึกษาที่อยู่ในระดับวัยของชั้นมัธยมศึกษา และกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อยเข้าฐานธรรมะบ้าง เจริญจิตภาวนา อธิษฐานจิต และเสริมด้วยกิจกรรมเรื่องของความรักในวัยรุ่นและความรักในรูปแบบอื่นๆให้แสดงออกอย่างไรอย่างเหมาะสม และมีตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ รู้เท่าทันสถานการณ์สังคม เรียนรู้ที่จะเสพสื่อเสพข่าวด้วยเหตุผล ใช้สื่ออย่างมีประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น

3) ควรมีพระวิทยากรช่วยสอนและแนะนำในโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมการสร้างกำลังศรัทธาให้กับทุกฝ่ายก่อน ดังนั้น จึงขยายผลให้ต่อเนื่อง เพราะว่าการขัดเกลานั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติที่ดีต่อการกระทำความดีและอยากจะทำด้วยความรู้ควบคู่กับสติปัญญา เพื่อจะได้ย้าเตือนตนเองว่า โรงเรียนได้นำพาทำคุณงามความดีอยู่ตลอดซึ่งก็ตรงกับผลที่ได้จากการศึกษาว่า นักเรียนที่มีเหตุผลการเข้าร่วมอบรมแบบสมัครใจ มีผลการเรียนรู้สูงกว่าเหตุผลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากการที่นักเรียนมีศรัทธาต่อพระวิทยากรแล้วการเรียนรู้ก็เข้าถึงได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครูพบว่า ควรมีพระสงฆ์เข้ามาช่วยอบรมสอนในโรงเรียน ดังนั้น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกภาคเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีพระวิทยากรช่วยสอนและทบทวนบทเรียนเพื่อเสริมสร้างศรัทธาให้แก่ นักเรียนและกำลังใจแก่คณะครูบุคลากรของโรงเรียน เช่น ในรายวิชาพระพุทธศาสนาควบคู่กับวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นต้น หรือช่วยแนะนำบุคลากรและน่านักเรียนจัดกิจกรรม เช่น จัดทำบุญตักบาตรประจำวันพระ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญ เป็นต้น

4) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน คือ พฤติกรรมที่ดีและบกพร่องที่นักเรียนได้รับซึ่งเป็นผลกระทบจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ ต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการเข้าอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนแล้วควรให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆ สังเกตพฤติกรรมและร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของบุตรหลานเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง กล่าวคือ ให้มีการแจ้งกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมประจำปีถึงผู้ปกครองให้ชัดเจน แจ้งการเข้าร่วมจัดกิจกรรม การร่วมสมทบทุน การสังเกตการณ์และประเมินผล เป็นต้น ก็จะได้ช่วยกันทั้งสองฝ่ายหาจุดเชื่อมโยงที่ทำให้เด็กเข้าใจผู้ปกครองและครู ทั้งนี้ผู้ปกครองและครูก็จะได้มีวิธีดูแล และช่วยกันแก้ไขบุตรหลานได้ในทิศทางเดียวกัน

5) ควรส่งเสริมการสร้างครุภัณฑ์แบบด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น คือครูผู้สอนในห้องเรียนและพระวิทยากรที่อบรมด้วย จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างทั้งในและนอกโรงเรียน และควรลงมือปฏิบัติให้นักเรียนเห็นด้วยทั้งนี้ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องเข้าใจ เข้าถึงเด็กในสถานการณ์นั้นๆ ได้จริง ดังนั้น จึงควรมีการสร้างครุภัณฑ์แบบด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างและจัดกิจกรรมเสริมภายในโรงเรียน โดยการคัดเลือกตัวแทนคณะครูแล้วเข้าร่วมอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของการอบรมความต้องการของเด็กๆ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมภายในโรงเรียนได้ เติมเต็มขยายผลต่อยอดให้กับนักเรียนและจัดอบรมได้สอดคล้องกับการอบรมของพระวิทยากร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นโยบายต่อการจัดกิจกรรมเสริมได้สำหรับเรียนร้ระหว่างภาคเรียนได้อีกช่องทางหนึ่ง

6) โรงเรียนควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี การได้สั่งสมความรู้ ทักษะที่ถูกต้องอยู่บ่อยๆ ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง นี่ถือได้ว่าเป็นการสร้างความสำเร็จทางจิตใจอย่างยั่งยืนดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีหลักประกันความสำเร็จนั้นไว้คือ ควรมีนโยบายด้านการนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมประจำทุกปีงบประมาณ และจัดตั้งคณะทำงานดูแลประสานงาน โดยยกระดับความเข้มข้นร่วมกับแนวทางข้ออื่นๆ และนำไปต่อยอดกิจกรรมเสริมในโรงเรียนหลังจากเข้าร่วมอบรมแล้ว และควรเสริมสร้างแรงจูงใจเพิ่มต่อคนทำดี จึงควรมีพิธีมอบเกียรติบัตรแสดงความชื่นชมยินดีประจำทุกปี โดยจัดทำโครงการบรรจุไว้ในปฏิทินการศึกษา การจัดกิจกรรมให้ได้อย่างต่อเนื่องนั้น ควรให้บุคลากรโรงเรียนเข้าอบรมด้วย ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสม เพื่อความสมดุลและต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในฐานะผู้นำจึงเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดนโยบายดังกล่าว

7) โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศโรงเรียน และจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสม บรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความรู้สึกของนักเรียน บรรยากาศการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความคิด จิตใจและคุณธรรมที่พึงประสงค์รวมทั้งครูและเพื่อนๆ รุ่่นพี่ ควรมีสายสัมพันธ์มีน้ำใจต่อกัน ดังนั้นจึงควรจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอารมณ์ความรู้สึกและเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดให้มีห้องสำหรับปฏิบัติธรรมไหว้พระสวดมนต์ ลานธรรมะ สถานที่ร่มรื่น มีระเบียบ ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย มีเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น และสภาพแวดล้อมทางวิชาการ เช่น ห้องสมุดง่ายสำหรับการค้นคว้า มีวีดิทัศน์ มีสื่อออนไลน์ ธรรมะ สื่อที่แสดงออกถึงการทำความดี สื่อกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส นำเรียนรู้ ครูเป็นที่ปรึกษาให้ได้ทุกเรื่อง โดยไม่ให้มีบรรยากาศแห่งความกลัววิตกกังวลเรื่องเรียน และความเป็นอยู่ในโรงเรียน และ

ควรขอความร่วมมือเข้าอบรมร่วมกันกับโรงเรียนที่มีวัยเดียวกัน และมีความต้องการ ระยะเวลาเดียวกันซึ่งมีสถานที่ที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลดงบประมาณลงได้

8) ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) การวัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงาม ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) เช่น ในปีการศึกษาหนึ่งโรงเรียนต้องการปลูกฝังด้านกตัญญูและความอดทน เป็นต้น ควรที่จะประเมินความรู้อัตนคติและทักษะเรื่องกตัญญูและความอดทนของนักเรียนก่อนเข้าอบรม แล้วจึงประเมินหลังอบรมอีกครั้งว่ามีผลการเรียนรู้เป็นอย่างไร ทั้งอาจจะนำเสนอให้เป็นลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมก็ได้ เช่น มีเวทีให้แสดงออกถึงความกตัญญู จัดกิจกรรมสายสัมพันธ์ผู้ปกครอง โรงเรียนและนักเรียนร่วมกัน เป็นต้น และควรจัดสรรเวลาประสานงานให้สอดคล้องกันและให้ลงตัว เพื่อทำงานได้รวดเร็ว ดังนั้น กลุ่มเพื่อชีวิตติงามและโรงเรียนควรวางแผนร่วมกันในระยะยาว ควรให้ประเมินนักเรียนในรูปแบบการแสดงออก เช่น จัดกิจกรรม จัดโครงการที่นักเรียนเป็นคนลงมือร่วมกันทำเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาาร่วมกัน

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้ค่านิยมภาพรวมค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ได้ผ่านการอบรม 2 ถึง 3 ครั้ง อันดับแรกอาจเป็นเพราะระเบียบข้อบังคับโรงเรียนให้เข้าอบรมให้ร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามถือได้ว่า เด็กนักเรียนได้ฝึกฝนได้รู้ได้เห็นมีประสบการณ์ เมื่อทำบ่อยๆก็สามารถที่จะสังเคราะห์ธรรมะนำไปเป็นข้อคิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าได้รับปัจจัยเสริม จากสถาบันทางสังคมอื่นๆด้วย โดยเฉพาะจากสื่อสังคมออนไลน์ สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ควรใช้โซเชียลมีเดีย สื่อธรรมออนไลน์เข้ามาช่วยด้วยเป็นการเปิดโลกการศึกษาการเรียนรู้ใหม่ให้เด็กนักเรียนอีกช่องทางดังแนวคิดของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) ที่ให้แนวคิดไว้ว่าสื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเผยแพร่การมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมได้ดีที่สุดที่สำคัญต้องใช้สื่อไปในทางที่ถูกต้องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่การใช้สื่อปลุกกระแสคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ต้องดูความเหมาะสมหลายๆด้านและให้ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรพงษ์ คล้อยดี และคณะ (2558) ที่ศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การผลิตสื่อสร้างสรรค์ส่งเสริมความตระหนักค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการนั้น ถือว่าเป็นการส่งเสริมการใช้สื่อเพื่อปลุกกระตมให้เกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงทางจิตใจ ฉะนั้น การที่จะส่งเสริมการปลูกฝังค่านิยมที่

มีอยู่แล้วนั้น ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ทั้งปัจจัยส่วนตัวของเด็กทั้งปัจจัยเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทางสังคมบ้านเมือง การมีช่องทางสื่อสารใหม่ๆ ประสานกับวิธีการเก่าแบบการขัดเกลตามแนวพุทธศาสนาเพื่อให้เข้าถึงจิตใจเด็ก โดยทั่วไปแล้วเมื่อก้าวถึงเด็กนักเรียนไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนก็ดี การอบรมเลี้ยงดูก็ดี เป็นเรื่องพื้นฐานสากลอันดับแรกก็ว่าได้ จำเป็นที่จะต้องลงมือทำอย่างระมัดระวัง เพราะว่าถ้าพื้นฐานเหล่านี้ผิดพลาดไปย่อมจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตในอนาคต เพราะฉะนั้นการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต้องมาก่อน ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า การสร้างศรัทธาความเลื่อมใส เป็นแม่บทเป็นรากฐานของการทำคุณงามความดี สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า เริ่มต้นตั้งแต่การตีก ชกหัว หมายความว่า พระวิทยากรผู้อบรมสั่งสอนต้องเข้าใจ เข้าถึงหัวใจของเด็กก่อนด้วยสร้างแรงจูงใจที่ดี สร้างศรัทธาก็ดี เปรียบได้เหมือนการตีก และหลังจากนั้นจึงควรนำไปสู่โหมดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม และเมื่อพิจารณาจากเหตุผลการเข้าอบรมพบว่า เด็กนักเรียนที่มีเหตุผลสมัครใจเข้าอบรม 2 ครั้ง 3 ครั้งบ้างมีผลการเรียนรู้ที่ค่อนข้างสูงทั้งหมดนั้นจึงอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม ชีวิตจิตใจแล้ว การสร้างศรัทธาคว่คู่กับการให้ความรู้ต้องมาก่อน และผลการเรียนรู้ข้างต้นนั้น อาจจะเป็นเพราะการอบรมตามหลักสูตรของกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม โดยมีพระวิทยากรเป็นผู้อบรมซึ่งมุ่งเน้นการสอน และทำกิจกรรมที่สอดแทรกหลักธรรมที่เข้าใจได้ง่ายต่อการปฏิบัติ และให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ควบคู่กับการเสริมสร้างศรัทธาจนนำไปสู่การมีทักษะที่ดี และนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540) ที่พูดว่าความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งแรกที่ต้องทำให้เกิดขึ้นก่อน ซึ่งความรู้ ความเข้าใจจะเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกหรือทัศนคติ และความรู้สึกส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ อีกประการ คือ แนวทางการปลูกฝังของโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับวิธีการที่ได้อบรมมาแล้วยังมีครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดถึงมีนโยบายให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะว่า การขัดเกลเด็กนักเรียนนั้น ความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ บางคนอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการสั่งสม กว่าที่จะสามารถดึงศักยภาพในตัวออกมาได้ เมื่อบาปอกุศล หรือทุกข์โศกโรคร้ายเข้ามาผจญในชีวิต การฝึกฝนการอบรมอยู่เนืองนิตย์เท่านั้นจึงจะเป็นกุญแจที่จะเปิดเอาความรู้ความสามารถที่ได้สั่งสมอบรมมาบ่อยๆ นั้นออกมาใช้ได้ทันทั่วทั้งที่ จนเกิดเป็นนิสัยปฏิบัติได้อยู่ตลอดในชีวิตประจำวัน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการปลูกฝังค่านิยมไทย พบว่า มี 3 ด้านคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และโรงเรียน และเมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่า อิทธิพลหลักสำหรับเด็กนักเรียนคือ ปัจจัยที่มาจากตนเองเป็นอันดับแรก โดยผู้บริหาร ครู พระวิทยากรก็ดี มีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัจจัยที่คอยสนับสนุนมีการเปิดใจรับที่จะเรียนรู้ การมีศรัทธาต่อศาสนาและต่อการทำความดีเป็นทุนเดิม รวมไปถึงด้านครอบครัวการอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครองอย่างดูแลเอาใจใส่มาตั้งแต่เด็ก แต่ที่น่าเป็นห่วง คือ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบมากจาสถาบันครอบครัว

มีความเห็นตรงกันได้แก่ ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองไม่มีเวลา หรือเอาใจตามใจบุตรหลานมากเกินไป และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ด้วยความแตกต่างของพื้นฐานดังกล่าวนี้ ภาระหน้าที่จึงมาตกที่โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบช่วยหาวิธีการ ช่วยหาแนวทางการขัดเกลาเด็กนักเรียนเหล่านั้น ก่อนที่จะออกไปสู่สังคมในระดับสถาบันอื่นๆ ผู้บริหาร ครู ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมถึงแนวทางการช่วยเหลืออบรมดูแลเด็กนักเรียนเหล่านั้นว่า ภาคส่วนต่างๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ควรที่จะเข้ามามีส่วนรู้เห็นการเรียนการสอน การอบรมบุตรหลาน เพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ที่บ้านได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพาสกส์ (2540) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน คือการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีเหตุผล มีการปฏิบัติตามหลักค่านิยมพื้นฐานสูงกว่าการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เห็นได้ชัดว่า กาลเวลาผ่านไปเท่าไร การอบรมเลี้ยงดูจากผู้ปกครองมีส่วนสำคัญเบื้องต้นที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีทัศนคติไปในแง่บวกที่ถูกฝึกฝนได้ ส่วนที่น่าชื่นชม คือ สถาบันการศึกษา โรงเรียนมีปัจจัยที่คอยสนับสนุนเป็นส่วนใหญ่ เช่น การมีนโยบายให้อบรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่า เห็นด้วยอย่างมากที่เห็นบุตรหลานได้เรียนรู้ธรรมะ เข้าอบรมฝึกฝนปฏิบัติตนให้มีศีลธรรมถึงแม้จะเป็นเพียงระยะสั้นก็ตาม เปรียบเสมือนต้นกล้าที่กำลังจะออกดอกออกผลไปในอนาคตถ้าได้รับการให้ปุ๋ยเป็นธรรมชาติ น้ำพรวนดินคือการฝึกอยู่บ่อยๆ ก็จะช่วยส่งเสริมการปลูกฝังความเป็นคนดีได้ นอกเหนือจากนโยบายของโรงเรียนแล้วการประเมินผลที่ดี ที่ผู้บริหารกล่าวว่า ควรที่จะมีความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ พระวิทยากร ผู้ปกครอง และทางโรงเรียนนั้น อาจจะเป็นไปได้ว่า การอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมเป็นเรื่องยากลำบากและต้องใช้เวลาใช้บุคลากรที่สำคัญทั้ง 3 ฝ่ายมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนอันจะเป็นประโยชน์อย่างมากเมื่อได้ร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนา เพราะฉะนั้นการที่จะมีแนวทางร่วมกันระหว่างบ้าน ชุมชน โรงเรียนแล้วให้วัดที่นำโดยพระสงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนผ่านกิจกรรมการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ก็จะเป็นแนวทางที่ดีอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือดูแลบุตรผู้เป็นอนาคตของชาติให้มีความรู้ความสามารถคู่คุณธรรมต่อไป

และจากการนำเสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ควรจัดอบรมโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) กำหนดให้ดำเนินกิจกรรมปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมไทย 12 ประการได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งกำหนดแนวปฏิบัติในสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรการส่งเสริมเพื่อให้บรรลุผลทางนโยบาย โดยให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมไทย 12 ประการให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืนซึ่งให้มีการพัฒนาและประเมินอย่างเข้มข้นในแต่ละระดับชั้น

2. โรงเรียนควรมีนโยบายสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่องประจำปี สอดคล้องกับกรณีการ ภิรมย์รัตน์ (2555) และกรณีการ ชุมภูเมือง (2548) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมให้เน้น ควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ เพื่อจะได้ซึมซับและติดตัวไปตลอดและเด็กนักเรียนจะได้มีความกระตือรือร้นอยู่เรื่อยๆ ส่วนคุณธรรมจริยธรรมที่มีในตนนั้น จะแสดงออกมานั้นก็ขึ้นอยู่กับเวลาที่จะช่วยให้สั่งสมและแสดงออกได้ในสถานการณ์ เวลาที่เหมาะสม

3. ควรมีพระวิทยากรช่วยสอนและแนะนำในโรงเรียน สอดคล้องกับกรณีการ ชุมภูเมือง (2548) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ พบว่า ควรใช้วิธีการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกวันสุดสัปดาห์หรือทุกสิ้นเดือน การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาให้ความรู้ และควรมีการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมทุกภาคเรียนหรือทุกปีการศึกษา

4. โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียน คือ พฤติกรรมที่ดีและบกพร่องที่นักเรียนได้รับซึ่งเป็นผลกระทบจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ ต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในกิจกรรมและโครงการของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการเข้าอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนแล้วควรให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆ สังเกตพฤติกรรมและร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของบุตรหลานเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง กล่าวคือ ให้มีการแจ้งกำหนดการดำเนินงานกิจกรรมประจำปีถึงผู้ปกครองให้ชัดเจน แจ้งการเข้าร่วมจัดกิจกรรม การร่วมสมทบทุน การสังเกตการณ์และประเมินผล เป็นต้น ก็จะได้ช่วยกันทั้งสองฝ่ายหาจุดเชื่อมโยงที่ทำให้เด็กเข้าใจผู้ปกครองและครู ทั้งนี้ผู้ปกครองและครูก็จะได้มีวิสัยทัศน์ และช่วยกันแก้ไขบุตรหลานได้ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับสุรางค์รัตน์ ตรีเหรา (2558) ที่ได้ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการประเมินและการปรับปรุงพัฒนาการเรียนให้ดีขึ้น และให้โรงเรียนจัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับพิเชษฐ ยศปัญญา (2552) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านความมีวินัยและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พบว่า ครู ผู้ปกครองประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และควรจัดให้เข้าค่ายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองนักเรียนต้องได้รับการฝึกทักษะการวิเคราะห์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์จัดกิจกรรมประกวดแข่งขัน เข้าค่ายวิชาการ จัดทัศนศึกษาออกสถานที่

5. โรงเรียนควรสร้างบรรยากาศโรงเรียนและจัดสถานที่อบรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับ ทัศนัย สุคันธา (2549) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ พบว่า ต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม มีการสอดแทรกหลักธรรมใน กิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา รวมไปถึงสื่อเรียนรู้ที่ทันสมัยเพียงพอแก่การจัดกิจกรรม และมีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย

6. ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม (Pre-test/Post-test) การ วัดผลหรือการประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนร่วมกับกลุ่มเพื่อชีวิตดี งาม ควรมีการประเมินนักเรียนก่อนเข้าร่วมอบรมและหลังอบรม เช่น ในปีการศึกษาหนึ่งโรงเรียน ต้องการปลูกฝังด้านกตัญญูและความอดทน เป็นต้น ควรที่จะประเมินความรู้ ทัศนคติและทักษะเรื่อง กตัญญูและความอดทนของนักเรียนก่อนเข้าอบรม แล้วจึงประเมินหลังอบรมอีกครั้งว่ามีผลการเรียนรู้ เป็นอย่างไร ทั้งอาจจะนำเสนอให้เป็นลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมก็ได้ เช่น มีเวทีให้ แสดงออกถึงความกตัญญู จัดกิจกรรมสายสัมพันธ์ผู้ปกครอง โรงเรียนและนักเรียนร่วมกัน เป็นต้น และควรจัดสรรเวลาประสานงานให้สอดคล้องกันและให้ลงตัว เพื่อทำงานได้รวดเร็ว ดังนั้น กลุ่มเพื่อ ชีวิตดีงามและโรงเรียนควรวางแผนร่วมกันในระยะยาว ควรให้ประเมินนักเรียนในรูปแบบการ แสดงออก เช่น จัดกิจกรรม จัดโครงการที่นักเรียนเป็นคนลงมือร่วมกันทำเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมา ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาร่วมกัน สอดคล้องกับมาโนช โพลีไสย (2558) ที่ได้กล่าวว่า แนวทาง พัฒนาการบริหารการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนต้องกำกับติดตาม อย่างสม่ำเสมอ นิเทศติดตามการจัดทำโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนำผลการประเมินมาพัฒนา และ ลำดับแรก คือ ผู้บริหารมอบหมายให้ครูรายงานผลการประเมินการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน ผู้บริหารมีแผนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษรรวมทั้ง สื่อสารให้ทราบอย่างทั่วถึง และโรงเรียนมีระบบการนิเทศและติดตามการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนา ตามแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน จากวิกฤตการณ์ความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ตามที่สุเชาว์ พลอยชุม (2547) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางแก้ไขวิกฤตทางคุณธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งในทางกายทางใจ และทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจคือคุณธรรมและด้านปัญญาคือ ต้องทำความรู้ความเข้าใจฉะนั้น แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมทางสังคม จึงต้องดำเนินการทั้งทางกาย ทางใจ และทางปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางตามหลักการของไตรสิกขาในคำสอนของพระพุทธศาสนา กล่าวสั้นๆ คือ ต้องดำเนินการปลูกฝังอย่างบูรณาการหรือแบบองค์รวมจึงจะเกิดผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดี ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัยแวดล้อม ในปัจจุบันจึงควรที่จะบูรณาการแนวทางการ ปลูกฝังค่านิยมไทยต่างๆที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาร่วมกับวิธีการ

สมัยใหม่ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องอันเกิดจากปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆแล้วหาวิธีการที่ดีที่สุดให้บรรลุเป้าหมาย นี่จึงถือว่าเป็นช่องทางการปลูกฝังค่านิยมไทยอีกช่องทางหนึ่งเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนนำผลการวิจัยและแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการไปใช้ ควรคำนึงถึงความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพราะผลการวิจัยและแบบวัดค่านิยมไทย 12 ประการนี้เป็นผลการวิจัยและเป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาเฉพาะเจาะจงบางกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น

1.2 สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสถาบันครอบครัว ควรกำหนดทิศทางความร่วมมือกันให้ชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกับแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยสำหรับเด็กนักเรียน เพื่อจะได้แก้ไข้ปัญหาและพัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 กระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สามารถกำหนดเป็นนโยบาย โดยนำรูปแบบและกระบวนการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายที่มีอยู่แล้วได้ เพื่อปลูกฝังค่านิยมไทย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นการสนองนโยบายของภาครัฐด้วย

2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ควรรับภารธุระกำหนดเป็นนโยบาย โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนช่วยดำเนินการในการฝึกอบรมพระสงฆ์สามเณรให้มีความรู้ความสามารถเป็นพระวิทยากรที่สมบูรณ์ เพื่อรองรับการอบรมปลูกฝังค่านิยมไทย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กนักเรียน จากสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆได้อย่างเพียงพอ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยมจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยของคสช. เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 406 คนเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการเรียนรู้ด้วย

3.2 การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยม เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมอบรมจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาโดยกลุ่มเพื่อชีวิตติงามเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมจากพื้นที่อื่นเพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการเรียนรู้

3.3 การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจไปที่นักเรียนที่เข้าร่วมอบรมการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาข้อมูลจากนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมอบรม เพื่อให้เห็นว่ามีความแตกต่างของผลการเรียนรู้หรือไม่และจะได้หาแนวทางในการปลูกฝังที่แตกต่างกัน

3.4 การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ค่านิยม เป็นการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบวัดเชิงสถานการณ์เท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเก็บข้อมูลจากเครื่องมืออย่างอื่น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการเรียนรู้

3.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ปัจจัยจำนวน 3 ด้าน คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างอื่นเพิ่มเติม

3.6 การศึกษาครั้งนี้จำกัดเพียงการศึกษาแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมเท่านั้น แต่ยังไม่ได้นำแนวทางไปประยุกต์ใช้จริง ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบของการนำแนวทางไปใช้จริงเพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุง และกำหนดเป็นทิศทางการปลูกฝังผ่านการขัดเกลาตามแนวพุทธศาสนาต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2559). *กรมการศาสนากับการส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นำชาติมั่นคง ยั่งยืน ในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรณีการ์ ชุมภูเมือง. (2548). *แนวทางการพัฒนาคุณ จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสันกลางวิทยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- กรณีการ์ ภิมย์รัตน์. (2555). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา), มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *ศธ.รับลูกคสช.บรรจุ 12 ค่านิยมคนไทยลงแผนปฏิรูปการศึกษา*. Retrieved from <http://www.moe.go.th/moe/th/home/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤติกา ลีลาพตะ. (2544). *การศึกษารความนิยมไทยและแนวทางในการเสริมสร้างความนิยมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม. (2559). *"คู่มือพระวิทยากร" กระบวนการฝึกอบรมบนฐานไตรสิกขาและการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร: หจก.แอลซีพี ฐิติพรการพิมพ์.
- เกริก ท่วมกลาง. (2558). *ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เล่ม 1 พัฒนาชาติไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- จันทนา เริ่มสินธุ์. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมชีวิตของนักศึกษาครุมหาวิทยาลัยราชภัฏ : การวิเคราะห์และประเมินพหุระดับ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญ สุขทรัพย์. (2558). *การสร้างค่านิยมหลักของคนไทย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างสรรคประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติ ให้มีค่านิยมไทย 12 ประการ*. Retrieved from

http://personnel.obec.go.th/personnel/index.php?option=com_content&view=article&id=664

- ชนนิกานต์ สุขใจ. (2559). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขาวลิต สู่โลมานดี. (2543). การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตาวี พานิช. (2545). การรับรู้ข่าวสาร ทักษะคิดและพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้รถยนต์เกี่ยวกับโครงการรณรงค์การเติมน้ำมันเบนซินที่มีค่าออกเทนที่เหมาะสมกับเครื่องยนต์. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทัศนัย สุกันธา. (2549). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนโรงเรียน สังกัดเทศบาลจังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธัญญวรรณ เกิดสมบัติ. (2524). ความรู้ ทักษะคิด แนวโน้มพฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการหยุดเพิ่มความร้อนในกรุงเทพฯ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี. (2550). แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรม ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาตลอดจนคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นิวัต กลิ่นงาม และคณะ. (2539). ศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาทางสังคมในจังหวัดสงขลา. (รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนปี 2537 กระทรวงศึกษาธิการ), มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- บุญยภา ชมศิริ. (2547). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอโพธารอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ผาสุกสันต์ ไหมทิพย์. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เพชรวิทย์ ฤทธิแพทย์. (2542). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของค่านิยมความมีอาวุโสของข้าราชการไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ พิมพ์สินธุ์. (2540). *ภาพพจน์ที่สัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์กับภาพพจน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพฤกษ์.
- พระครูปริยัติธรรมวงศ์. (2557). *การพัฒนาสังคมไทยบนฐานพุทธธรรม : ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ*. บทความวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต]. (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต]. (2540). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต]. (2541). *ธรรมะกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมรินทร์ โภคากรณ์. (2555). *การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระราชาธรรตน์รังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์)*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต]. (2542). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ [ป.อ. ปยุตฺโต]. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี และคณะ. (2559). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์หลักสูตรโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมค่าย DEAR Camp ของกลุ่มเพื่อชีวิตติงามปีงบประมาณ 2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์. CHULALONGKORN UNIVERSITY
- พระมหาไฉน แก้วสด. (2551). *อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวิทยาเขตมหามกุฏราชวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาทองสุรีย์ สุริยโชโต. (2533). *แนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.สีพวิ้ง.
- พระราชวรมุนี [ป.อ.ปยุตฺโต]. (2530). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชวรมุนี [ป.อ.ปยุตฺโต]. (2531). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิเชษฐ ยศปัญญา. (2552). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านความมีวินัยและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านด่านดู่สังข์*

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภิญญามล กระต่ายแก้ว. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ. (2551). การพัฒนาชุดเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ พลไพรินทร์. (2541). คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- มาโนช โปธิไสย. (2558). การศึกษาสภาพการบริหารการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- รัฐพงษ์ บุญญนุวัตร. (2557). เดินหน้าประเทศไทย กับการสร้างค่านิยม 12 ประการ. Retrieved from <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1406629526>
- โรงเรียนอพ.คลองน้ำใส. (2559). รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการที่สอดคล้องกับช่วงวัย ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. สระแก้ว: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2.
- วรารคนาง ชูแก้ว. (2551). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระวรรณ อามระดิษ. (2522). ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรพงษ์ คล้อยดี และคณะ. (2558). กลยุทธ์การขับเคลื่อนค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศักดิ์สิทธิ์ อินทพย์. (2546). บทบาทของครูในการปลูกฝังและสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2534). การเรียนรู้ของผู้เรียนกับการวัดและประเมินผลการศึกษาจิตวิทยา และสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชัย จันทริมา. (2549). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมบัติ มหารศ และคณะ. (2540). คำนิยมที่ควรคงไว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ฝ่ายวิชาการศูนย์ เอกสารและตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- สวนดุสิตโพล. (2557). จากดัชนีการเมืองสู่ค่านิยม 12 ประการ. Retrieved from <http://suandusitpoll.dusit.ac.th/WEB/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). ข่าวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน: ส่งรายผลการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างค่านิยมหลัก 12 ประการ. Retrieved from <http://www.obec.go.th/index.php#>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). Retrieved from http://www.nesdb.go.th/more_news.php?cid=297
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). เอกสารประกอบการอบรม ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระพัฒนาที่ 4: ระบบค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีและมนุษย์ที่ สมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำเนียง ประถมวงษ์. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคขยะที่มีกิ่งสำเร็จรูปของประชาชน ในเขต อำเภอกำแพงใหม่ จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริอร นามโสม. (2553). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุเชาว์น พลอยชุม. (2547). การปลูกฝังคุณธรรมของสังคมตามแนวพุทธศาสนา. (สถาบันภาษาศาสตร์ และวัฒนธรรมศึกษาราชชนครินทร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), กรุงเทพมหานคร.

- สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ. (2557). *ค่านิยม 12 ประการแต่นักเรียน*. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2014/11/56372>
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์รัตน์ ตรีเหรา. (2558). *การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านกุดฝิ่งแดง*. กภาพสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.
- ออมสิน ศรีพลัง. (2549). *การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ็นเตอร์พอยท์*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). *คุณธรรมนำความรู้*. กรุงเทพมหานคร: พรีมาเขต.
- อาทิตย์ญา โพธิ์สว. (2550). *การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอมอร สั้งเว. (2547). *การสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา
อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ แกมเกตุ
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นางสาวพิลัยพร ดอกมะขาม
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนวัดสระเกษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์

1. พระครูศัพทสุนทร
ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม, คณะกรรมการสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ
2. นายชัชวาล อัจฉากุล
ตัวแทนสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สภาการศึกษา
3. นายสัมฤทธิ์ ชวาลวิวัฒน์
รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระเกษ
4. พระมหาอภิชาติ ธมมาภินนโท
ตัวแทนพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม
5. นางกฤษณา ศักดิ์ไทยสมบูรณ์
ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน

แบบวัดค่านิยม

“แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลา
ตามแนวพุทธศาสนา”

แบบวัดค่านิยมต่อไปนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้ใส่เครื่องหมาย

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเชิงสถานการณ์ที่ระบุถึงค่านิยมไทย โดยให้ใส่เครื่องหมาย ×

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

และใคร่ขอความกรุณาให้ท่านใส่เครื่องหมายในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่านอย่างตรงไปตรงมา
ทั้งนี้เพื่อให้เกิดคุณค่าทางวิชาการอย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้.

พระมหาเดวิทย์ หมายมั่น

นิสิตปริญญาโท สาขาพัฒนศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. ระดับการศึกษา

1. ม.4 2. ม.5 3. ม.6

3. เหตุผลการเข้าร่วมอบรม

1. สมัครใจ   2. ระเบียบโรงเรียน   3. ผู้ปกครองบังคับ
4. ตามเพื่อนๆ   5. อื่นๆ โปรดระบุ .....

4. เคยเข้าอบรมกับกลุ่มเพื่อชีวิตติงมาฯ กี่ครั้ง

1. 1 ครั้ง   2. 2 ครั้ง   3. 3 ครั้ง

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ที่ระบุถึงค่านิยมไทย

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามเชิงสถานการณ์นี้ตามความเป็นจริง จำนวน 36 ข้อ โดยใส่เครื่องหมาย

X ในคำตอบหมายเลขที่ 1-4 เพียง 1 คำตอบเท่านั้น

ค่านิยมข้อที่ 1

1. เมื่อร่วมกิจกรรมที่มีการร้องเพลงชาติ นักเรียนจะร้องออกเสียงซาบซึ้งไปตามเนื้อเพลงเพราะเหตุใด

1. อยากให้กิจกรรมออกมาดี
2. เข้าใจความหมายของเพลง
3. กลัวครูตำหนิว่าทำไม่เต็มที่
4. อยากเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนๆ

2. อรุณาไม่สวมกระโปรงที่สั้นกว่าหัวเข่า เนื่องจากนับถือศาสนาหนึ่งที่ห้ามสวมใส่กางเกงหรือกระโปรงสั้น หากนักเรียนเป็นอรุณา มีเหตุผลเช่นไรถึงทำอย่างนั้น

1. ทำตามคำสั่งของพ่อแม่
2. คนอื่นก็แต่งกายเช่นเดียวกัน
3. เป็นสิ่งดีงามและจะได้รับคำชม
4. ปฏิบัติตามหลักศาสนาจนเป็นนิสัย

3. “สมเด็จพระเทพพระรัตนฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารของโรงเรียนแห่งหนึ่ง พร้อมกับพระราชทานอุปกรณ์การเรียนเพิ่มเติม” นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้ยืมขานี้

1. อยากมีโอกาสรับเสด็จบ้าง
2. ชื่นชมในการทรงงานพระราชกรณียกิจ
3. อยากทำดีเพื่อผู้อื่นอย่างพระองค์ท่าน
4. หากเป็นนักเรียนในโรงเรียนนั้นคงตื่นเต้นมาก

คำนิยามข้อที่ 2

1. ตามระเบียบของโรงเรียนได้กำหนดช่วงเวลาที่นักเรียนสามารถซื้ออาหารรับประทานได้ หากนักเรียนมีเวลาว่างหรือหิวมากๆ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ ไม่ซื้อ อาหารรับประทานก่อนเวลา

1. กลัวครูเห็นแล้วถูกลงโทษ
2. อยากได้รับคำชื่นชมจากคุณครู
3. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน
4. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ทานอาหารก่อนเวลาพัก

2. วิทยาลัยวุ่นวายน้ำไม่เป็น พ่อจึงพาวิทยาลัยไปฝึกว่ายน้ำ ขณะฝึกเธอรู้สึกเหนื่อยมาก แต่ก็ฝึกจนครบเวลา ถ้านักเรียนเป็นวิทยาลัยจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. อายเพื่อนที่ว่ายน้ำไม่เป็น
2. อยากให้เพื่อนชมว่าเก่ง จึงตั้งใจฝึก
3. ความอดทนจะนำไปสู่ความสำเร็จ
4. กลัวเสียศักดิ์ศรี

3. หากนักเรียนมีเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใส่แล้ว แต่ยังมีอยู่ในสภาพดีเป็นจำนวนมาก นักเรียนจะอย่างไร

1. ให้เพื่อนที่อยากได้
2. นำไปให้ผู้ขาดแคลนเสื้อผ้า
3. ขายมือสองเพื่อนำเงินไปซื้อใหม่
4. เก็บสะสมไว้

คำนิยามข้อที่ 3

1. ครูแนะนำให้วินิจใช้แฟ้มสะสมงานเก็บงานในวิชาศิลปะ โดยเขาสามารถประเมินงานของตนเอง และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง หากนักเรียนเป็นวินิจ นักเรียนจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. อยากได้คะแนนดี ๆ
2. ทำตามที่ครูมอบหมายอย่างเต็มที่
3. ได้พัฒนางานของตนเอง
4. ใครๆจะได้เห็นพัฒนาการของเรา

2. จากข่าว “เด็กชายยากจนขออนุญาตครูช่วงพักกลางวันออกป้อนข้าวแม่พิการ” หากนักเรียนเป็นเด็กชายคนนี้ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

1. ไม่อยากให้อาณาตีผู้ใหญ่อำนาจ
2. อยากให้แม่ภูมิใจในตัวเรา
3. อยากทดแทนบุญคุณต่อผู้เลี้ยงเรามา
4. อยากได้รับคำชมเชยจากผู้พบเห็น

3. บรรจง อยู่บ้านกับยายที่ตาบอด เขาดูแลและคอยช่วยเหลือ จนทำให้ต้องขาดเรียนบ่อยๆ ถ้าเป็นนักเรียนเป็นบรรจงจะทำอย่างนั้นหรือไม่

1. ทำ ถ้าไม่มีใครช่วย
2. ทำ เพราะยายเป็นญาติคนเดียวที่เหลืออยู่
3. ทำ เพราะครูอนุญาตให้ขาดเรียนดูแลได้
4. ทำ เพราะเป็นหน้าที่ของบุตรหลาน

คำนิยามข้อที่ 4

1. ธนวรรษอ่านเนื้อหาที่จะเรียนล่วงหน้า พร้อมฝึกทำโจทย์ก่อนเสมอ หากนักเรียนเป็นธนวรรษ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

1. เอาใจใส่ทุ่มเทกับการเรียน
2. กลัวถูกถามคำถามในห้องเรียน
3. ถ้าเพื่อนขอให้ช่วย จะได้ช่วยเพื่อนได้
4. หากตอบครูได้ในห้องอาจได้คะแนน

2. หากโรงเรียนของนักเรียนจะนำนักเรียนออกไป ทักษะศึกษาทุกภาคเรียน นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเหตุใด

1. เพื่อนๆในกลุ่มไปกัน
2. ทำตามกำหนดของโรงเรียน
3. อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในห้องเรียน
4. อยากได้คะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม

3. อาจารย์ชวนเพื่อนใช้บริการพิพิธภัณฑ์ สถานที่สำคัญ สวนพฤกษศาสตร์ หรือแม้แต่สัมภาษณ์พูดคุยผู้รู้ในท้องถิ่น ในการใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า หากนักเรียนเป็นอาสา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

1. อยากได้คะแนนดีๆ
2. ทำตามที่ครูแนะนำ
3. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ
4. อยากได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือจึงเลือกศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริง

คำนิยามข้อที่ 5

1. บงกตไหว้ผู้ใหญ่โดยปลายนิ้วชี้จรดระหว่างคิ้วและไหว้พระด้วยปลายนิ้วชี้จรดส่วนบนของหน้าผาก หากนักเรียนเป็นบงกต จะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. อยากได้คำชมว่าไหว้สวย
2. ไม่อยากถูกผู้ใหญ่ตำหนิว่าไหว้ไม่สวย
3. อยากเป็นที่ยอมรับในเรื่องการมีมารยาท
4. เป็นคนไทยก็ต้องปฏิบัติตามมารยาทไทยอย่างถูกต้อง

2. ไอรดาชวนเพื่อนใส่เสื้อผ้าเรียวยาวมิดชิดออกไปทำบุญวันสงกรานต์ หากนักเรียนเป็นไอรดาจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. พ่อแม่จะได้ไม่บ่นว่าแต่งตัวโป๊
2. คนส่วนใหญ่นิยมสวมเสื้อผ้าโป๊
3. อยากแต่งตัวให้ดีพ่อแม่จะได้อนุญาตให้ไปเล่น
4. ปฏิบัติตามประเพณีสงกรานต์ที่ต้องสวมใส่เสื้อผ้าสุภาพมิดชิด

3. ปัจจุบันวัยรุ่นนิยมใช้คำว่า “ครัช” แทน “ครับ” นักเรียนจะใช้คำเช่นนี้ในการสื่อสารหรือไม่ เพราะเหตุใด

1. ใช้ เพราะถ้าสื่อความได้เหมือนกันก็ใช้ได้
2. ใช้ เพราะหากใช้ถูกกาลเทศะคงไม่เป็นอะไร
3. ไม่ใช่ เพราะเป็นห้วงกวีภาษาไทยจะวิบัติ
4. ไม่ใช่ เพราะควรใช้ให้ถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างให้เพื่อนทำตามกัน

ค่านิยมข้อที่ 6

1. ศักดาเห็นเพื่อนกำลังวาดการ์ตูนลงบนโต๊ะที่เต็มไปด้วยข้อความหยาบคาย หากนักเรียนเป็นศักดา นักเรียนจะอย่างไร

1. ทำโต๊ะให้สะอาด ครูจะได้ชมเชย
2. เตือนเพื่อนว่า “เดี๋ยวครูจะทำโทษ”
3. เตือนเพื่อนว่าเราควรรักษาทรัพยากรส่วนรวม
4. เป็นตัวอย่างให้เพื่อนเห็นว่าเราไม่วาดรูปลงบนโต๊ะ

2. ปรัชญา กำลังทำข้อสอบ ปราณีแอบส่งกระดาษคำตอบให้ลอก แต่ปรัชญาก็ไม่ยอมลอก ถ้านักเรียนเป็นปรัชญามีเหตุผลอะไรจึงไม่ทำเช่นนั้น

1. กลัวครูจับได้แล้วปรับตก
2. เพื่อนจะได้รู้ว่าทำข้อสอบได้
3. การลอกคนอื่นถึงได้คะแนนมากก็ไม่ภูมิใจ
4. กลัวเพื่อนเยาะเย้ยเมื่อทราบความจริง

3. ขณะที่สมคิด กำลังเล่นกับเพื่อน พอดีครูประจำชั้นเดินผ่านมา ถ้านักเรียนเป็นสมคิดจะอย่างไร

1. เล่นตามปกติ เหมือนไม่มีอะไร
2. ยกมือไหว้ ด้วยความนอบน้อม
3. ยกมือไหว้ เพราะกลัวครูสั่งไว้
4. ยกมือไหว้ เมื่อมีเพื่อนไหว้

คำนิยามข้อที่ 7

1. เมื่อนักเรียนชั้นทุกชั้น ประชุมกันและมีมติว่า จะต้องสละเงินคนละ 300 บาท เพื่อจัดทำหนังสือที่ระลึกรุ่นให้กับโรงเรียน ถ้านักเรียนอยู่ในห้องนั้นจะอย่างไร

1. ไม่เสียสละเงินเพราะไม่เห็นด้วย
2. เสียสละเงินเพราะเพื่อนก็ทำทุกคน
3. เสียสละเพราะยอมรับมติที่ประชุม
4. เสียสละเงินเพราะจะได้มีหนังสือรุ่นไว้

2. ระเบียบของโรงเรียนกำหนดให้ทุกคนใส่เสื้อม่อฮ่อมมาโรงเรียนวันพฤหัสบดี แต่นิสิตไม่ชอบเพราะสีไม่สวย ถ้านักเรียนเป็นนิสิตจะอย่างไร

1. ใส่ทุกวัน เพราะกลัวครูว่า
2. ใส่มา เพราะเพื่อนใส่ทุกคน
3. ใส่บางครั้ง เพราะไม่ชอบ
4. ใส่ทุกวัน เพราะเป็นระเบียบของโรงเรียน

3. นิภา ทำการบ้านไม่เสร็จ คิดจะลอกเพื่อนที่โรงเรียน ขณะที่เพื่อนไม่อยู่ จึงค้นกระเป๋าค้นเพื่อนเอากการบ้านมาลอก ถ้าเป็นนักเรียนนิภา จะทำอย่างไรหรือไม่

1. ทำ เพราะเป็นเพื่อนสนิท
2. ไม่เป็นไร เพราะไม่มีใครเห็น
3. ไม่ทำ เพราะถ้าครูรู้จะถูกหักคะแนน
4. ไม่ทำ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิ์ของเพื่อน

คำนิยามข้อที่ 8

1. ชนกฤตนำโทรศัพท์มือถือขึ้นมาส่งไลน์ระหว่างเรียน ซึ่งทางโรงเรียนกำหนดให้ใช้ในคราวจำเป็น หากนักเรียนเป็นชนกฤตนักเรียนจะ ไม่ทำ เช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. กลัวครูยึดโทรศัพท์
2. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อน
3. อยากได้รับคำชื่นชมจากคุณครู

4. เราต้องปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนให้ได้
2. เรายังคงเห็นการใช้โทรศัพท์ในโรงภาพยนตร์อยู่บ่อยๆ แม้ทุกครั้งก่อนภาพยนตร์ฉายจะมีการเตือนแล้ว ก็ตาม หากนักเรียนเข้าชมภาพยนตร์ นักเรียนจะอย่างไร
  1. ปฏิบัติตามคนหมู่มาก
  2. ปิดเครื่องเพราะไม่อยากถูกตำหนิ
  3. ปิดแค่เสียงเพราะ อาจมีธุระสำคัญ
  4. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
3. บ่อยครั้งรังสีมา จะนั่งที่นั่งสำหรับพระภิกษุเมื่อขึ้นรถประจำทาง โดยมักจะไม่ลุกขึ้น เมื่อมีพระภิกษุขึ้นมา หากนักเรียนเป็นรังสีมา นักเรียนมีเหตุผลเช่นไรที่ **ไม่ทำ** เช่นนั้น
  1. ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
  2. คนอื่นๆ ก็ไม่ปฏิบัติเช่นนี้
  3. กลัวถูกผู้ใหญ่บนรถตำหนิ
  4. ไม่อยากต้องเปลี่ยนที่ไปมา

ค่านิยมข้อที่ 9

1. รุจิราได้บันทึกการบ้านและภาระงานที่ต้องทำในแต่ละวันลงสมุดบันทึกเพื่อให้ไม่หลงลืม หากนักเรียนเป็นรุจิรา นักเรียนจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด
  1. อยากให้ครูชมเชย
  2. จะได้มีงานส่งเหมือนเพื่อนคนอื่น
  3. หากไม่มีการบ้านส่ง ครูจะทำโทษ
  4. เอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. วิกานดานำโทรศัพท์มือถือมาชาร์จไฟของโรงเรียน อยู่บ่อยๆ หากนักเรียนเป็นวิกานดา นักเรียนจะ **ไม่ทำ** เช่นนั้นเพราะเหตุใด
  1. อยากให้ครูชมเชย
  2. อยากเป็นแบบอย่างให้เพื่อนๆ
  3. ไม่ควรใช้ทรัพยากรของส่วนรวมเกินไป
  4. หากครูเห็นจะถูกตำหนิหรือถูกยึดโทรศัพท์

3. วดีเห็นเพื่อนโพสรูปพร้อมข้อความที่ไม่เหมาะสมในเฟซบุ๊ก หากนักเรียนเป็นวดี นักเรียนจะทำอย่างไร

1. ไม่แสดงตัว เพราะกลัวมีปัญหา
2. ดูเฉยๆ เพราะเป็นเรื่องของเพื่อน
3. เตือนวดีให้ตรวจสอบข้อความให้ดีก่อนจะโพส
4. ไม่เข้าไปแสดงความคิดเห็น เพื่อไม่เป็นการส่งเสริมเพื่อนๆ

ค่านิยมข้อที่ 10

1. ณัฐพรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขาบันทึกกิจกรรมที่ต้องทำในรอบเดือนไว้ในสมุดปฏิทิน ทำให้เธอสามารถเตรียมความพร้อมได้เป็นอย่างดี หากนักเรียนเป็นณัฐพร นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

1. อยากให้ผลการเรียนออกมาดี
2. อยากเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนๆ
3. เป็นการวางแผนการใช้ชีวิตประจำวัน
4. กลัวลืมทำกิจกรรมใดแล้วจะถูกตำหนิ

2. หากนักเรียนไปสั่งอาหารอย่างหนึ่ง แต่แม่ครัวกลับทำให้อีกอย่างหนึ่ง นักเรียนจะทำอย่างไร

1. ตำหนิแม่ครัว
2. ให้เพื่อนที่รับประทานได้
3. ขอให้แม่ครัวทำให้ใหม่
4. ไม่กล่าวโทษแม่ครัวและเข้าใจว่าทุกคนผิดพลาดได้

3. ภาคภูมิมีโทรศัพท์ที่ใช้อยู่เครื่องหนึ่ง แต่เห็นโฆษณาสมาร์โฟนรุ่นใหม่ๆวางจำหน่าย จึงอยากเปลี่ยนใหม่ หากนักเรียนเป็นภาคภูมิ นักเรียนจะ **ไม่ทำ** เช่นนั้นเพราะเหตุใด

1. กลัวพ่อแม่ตำหนิ
2. ไม่อยากใช้เงินค่าขนมมาซื้อ
3. คิดว่าต้องใช้ของทุกอย่างให้คุ้มค่า
4. เพื่อนหลายๆ คนก็ใช้โทรศัพท์รุ่นเก่า

ค่านิยมข้อที่ 11

1. หลังเลิกเรียน ขณะเพื่อนๆ เล่นฟุตบอลที่สนามของโรงเรียน ตู่เห็นเพื่อนชวนกันไปสูบบุหรี่ในห้องน้ำ ถ้านักเรียนเป็นตู่จะอย่างไร

1. ทำเป็นไม่รู้ ไม่เกี่ยวกับเรา
2. เฉยๆ เพราะถึงห้ามเพื่อนก็ไม่ฟัง
3. ห้ามเพื่อน ไม่ให้สูบ เพราะเป็นสิ่งไม่ดี
4. ห้ามเพื่อน ไม่ให้ เพราะกลัวครูรู้

2. บ้านญาติ ของสมปองจัดงานวันเกิด มีการจัดเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่ม และญาติของสมปองชวนดื่มสุรา โดยบอกว่าดื่มนิดเดียวไม่เมาหรอก ถ้านักเรียนเป็นสมปองจะดื่มหรือไม่

1. ไม่ดื่ม เพราะเป็นสิ่งไม่ดี
2. ไม่ดื่ม เดี่ยวคนอื่นมองไม่ดี
3. ลองดื่ม เพราะดื่มนิดเดียวไม่เป็นไร
4. ลองดื่ม เพราะญาติชวน

3. หลังจากเลิกเรียน ทศพรจะรีบทำงานบ้านให้เสร็จก่อนไปซ้อมกีฬาทุกวัน ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่

1. ทำ เพราะครูจะได้ชม
2. ทำ เพราะเล่นกีฬาทำให้มีเพื่อนเยอะ
3. ทำ เพราะเล่นกีฬาทำให้ร่างกายแข็งแรง
4. ไม่ทำ เพราะทำงานบ้านเหนื่อยแล้ว

ค่านิยมข้อที่ 12

1. หากหัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องไม่มาโรงเรียน ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกในห้อง นักเรียนจะทำอย่างไร

1. ถ้ามีเพื่อนช่วยทำก็จะทำ
2. ถ้าเพื่อนๆอยากให้แทนก็จะทำ
3. รอครูประจำชั้นมอบหมายงาน

4. อาสาทำหน้าที่แทนหัวหน้าหรือรองหัวหน้า
2. ญาติใช้เวลาว่างในการไปนั่งสนทนา เป็นเพื่อนกับผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้าน หากนักเรียนเป็นญาติ นักเรียนจะทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด
1. ได้ทำให้ผู้อื่นมีความสุข
  2. คิดว่าอาจได้เงินหรือขนมตอบแทน
  3. อยากเป็นที่รักของคนในชุมชน
  4. ครูเคยสอนให้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
3. จากข่าว “นักร้องหนุ่ม ตูน บอดี้สแลม วิ่งโครงการก้าวคนละก้าวเพื่อ 11 โรงพยาบาลทั่วประเทศ” นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อข่าวดังกล่าว
1. อยากทำเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างนักร้องหนุ่ม
  2. ชื่นชมตูน บอดี้สแลม จนอยากทำกิจกรรมเช่นนี้บ้าง
  3. อยากทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
  4. ตื่นตัวกับการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ของดารานักร้อง

ส่วนที่ 3 ความเห็น ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขอเจริญพรขอบคุณผู้ตอบแบบวัดทุกท่าน

คะแนนแบบวัดค่านิยม

“แนวทางการปลูกฝังค่านิยมไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการขัดเกลา
ตามแนวพุทธศาสนา”

ค่านิยม ข้อที่ 1 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	2	4	1	3
2	2	1	3	4
3	2	4	3	1

ค่านิยม ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	2	4	3
2	2	3	4	1
3	2	4	3	1

ค่านิยมข้อที่ 3 กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	4	2	3
2	1	3	4	2
3	1	2	3	4

ค่านิยมข้อที่ 4 ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	4	1	3	2
2	2	3	4	1
3	1	3	2	4

ค่านิยมข้อที่ 5 รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	2	3	1	4
2	3	2	1	4
3	3	4	2	1

ค่านิยมข้อที่ 6 มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เพื่อแม่และแบ่งปัน

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	2	3	4	1
2	2	3	4	1
3	1	4	3	2

ค่านิยมข้อที่ 7 เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	2	4	3
2	3	2	1	4
3	2	1	3	4

ค่านิยมข้อที่ 8 มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	3	2	4
2	3	1	2	4
3	4	3	1	2

ค่านิยมข้อที่ 9 มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	3	2	1	4
2	2	3	4	1
3	2	1	4	3

ค่านิยมข้อที่ 10 รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส

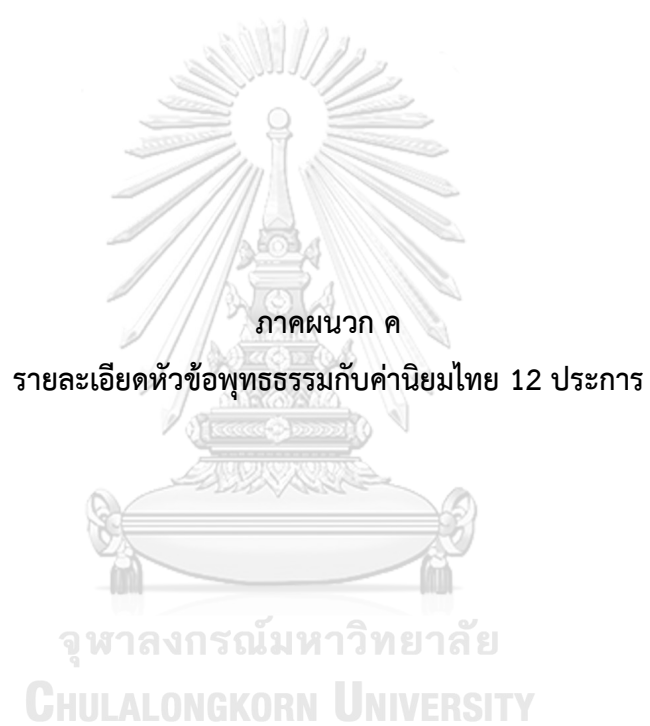
ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	3	4	2
2	2	4	1	3
3	2	1	4	3

ค่านิยมข้อที่ 11 มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	2	4	3
2	4	3	1	2
3	3	2	4	1

ค่านิยมข้อที่ 12 คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ข้อที่	คะแนนตัวเลือก			
	1	2	3	4
1	1	3	2	4
2	4	1	2	3
3	1	2	4	3

รายละเอียดหัวข้อพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ

หัวข้อพุทธธรรม
<p>บุคคลหาได้ยาก 2 ประการ</p> <p>1.บุพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน</p> <p>2.กตัญญูทเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและทำตอบแทน</p>
<p>ธรรมคุ้มครองโลก 2 ประการ หมายถึง ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย</p> <p>1.หิริ ความละอายบาป</p> <p>2.โอตตปปะ ความเกรงกลัวบาป</p>
<p>ธรรมมีอุปการะมาก 2 ประการ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดความพลั้งเผลอ หรือความผิดพลาด</p> <p>1.สติ ความระลึกได้</p> <p>2.สัมปชัญญะ ความรู้ตัว</p>
<p>โสภณธรรม หรือ ธรรมอันทำให้งาม 2 ประการ หมายถึง คุณธรรมที่ทำให้บุคคลให้งามด้วยกิริยา วาจา และใจ เป็นหลักธรรมระดับบุคคลให้มีความงามในภายใน</p> <p>1. ขันติ ความอดทน</p> <p>2.โสรัจจะ ความเสถียร</p>
<p>ฆราวาสธรรม 4 อย่าง หมายถึง คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก</p> <p>1.สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์</p> <p>2.ทมะ คือ การฝึกตน</p> <p>3.ขันติ คือ ความอดทน</p> <p>4.จาคะ คือ ความเสียสละ</p>
<p>สังคหัตถ์ 4 ประการ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน</p> <p>1.ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมแก่คนอื่นช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวแบ่งปันกัน</p> <p>2.ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะพูดดีต่อกัน</p> <p>3.อถกจริยา การช่วยเหลือ สงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น</p> <p>4.สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติดัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวให้ ดีต่อกัน</p>

รายละเอียดหัวข้อพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ (ต่อ)

หัวข้อพุทธธรรม
<p>สัปปุริสธรรม 7 ประการ หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ธัมมัญญู เป็นผู้รู้จักเหตุ 2. อตถัญญู เป็นผู้รู้จักผล 3. อัตตัญญู เป็นผู้รู้จักตน 4. มัตตัญญู เป็นผู้รู้จักประมาณ 5. กาลัญญู เป็นผู้รู้จักกาล 6. ปริสัจญู เป็นผู้รู้จักชุมชน 7. บุคคลัญญู หรือ บุคคลปโรปรัญญู เป็นผู้รู้จักบุคคล
<p>อปทานิยธรรม 7 หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม 7 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. พร้อมเพียงกันประชุม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว 4. เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี 5. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี 6. สักการะเคารพปูชนียสถาน 7. ให้การอารักขา ค้ำครองบรรพชิต พระภิกษุสงฆ์ ดูและพระพุทธศาสนา
<p>อริยมรรค 8 ประการ หมายถึง แนวทางดำเนินอันประเสริฐของชีวิต หรือกาย วาจา ใจ เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ เรียกว่า อริยมรรค แปลว่า ทางอันประเสริฐ เป็นข้อปฏิบัติที่มีหลักไม่อ่อนแอ จนถึงกับตกอยู่ใต้อำนาจ ความอยากแห่งใจ แต่ก็ไม่แข็งตึงจนถึงกับเป็นการทรมานกาย ให้เหือดห่างจากความสุขทางกาย เพราะฉะนั้น จึงได้เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจถูกต้อง 2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความใส่ใจถูกต้อง 3. สัมมาวาจา คือ การพูดจาถูกต้อง 4. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำถูกต้อง 5. สัมมาอาชีวะ คือ การดำรงชีพถูกต้อง 6. สัมมาวายามะ คือ ความพากเพียรถูกต้อง 7. สัมมาสติ คือ การระลึกไว้ประจำใจถูกต้อง 8. สัมมาสมาธิ คือ การตั้งใจมั่นถูกต้อง

รายละเอียดหัวข้อพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ (ต่อ)

หัวข้อพุทธธรรม
<p>ทศพิธราชธรรม 10 ประการ หมายถึง เป็นหลักธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์จะพึงถือปฏิบัติมาแต่โบราณจารย์ กล่าวว่า ประชาชนสามารถนำไปถือปฏิบัติได้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทาน คือ การให้ หมายถึงการสละทรัพย์ สิ่งของ เพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยและอ่อนแอกว่า 2. ศีล คือ การตั้งอยู่ในศีล หมายถึง มีความประพฤติดีงาม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป 3. บริจาค คือ บริจาค หมายถึงการเสียสละความสุขสำราญของตนเพื่อประโยชน์สุขของหมู่คณะ 4. อาชชวะ คือ ความซื่อตรง หมายถึง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจ ไม่กลับกลอก 5. มัทวะ คือ ความอ่อนโยน หมายถึง มีกิริยาสุภาพ มีสัมมาคารวะ วาจาอ่อนหวาน 6. ตบะ คือ ความเพียร หมายถึง การเพียรพยายามไม่ให้ความมัวเมาเข้าครอบงำจิตใจ 7. อักโธระ คือ ความไม่โกรธ หมายถึง มีจิตใจมั่นคง มีความสุขุม เยือกเย็น อดกลั้น 8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน หมายถึง ไม่กดขี่ข่มเหง กลั่นแกล้งรังแกคนอื่น 9. ขันติ คือ ความอดทน หมายถึงการอดทนต่อสิ่งทั้งปวง สามารถอดทนต่องานหนักความลำบาก 10. อวิโรธนะ คือ ความเที่ยงธรรม หมายถึง ไม่ประพฤติผิด ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความดีงาม ไม่หวั่นไหวในเรื่องดีเรื่องร้าย
<p>มงคล 38 ประการ หมายถึง เหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> มงคลข้อที่ 1 (อะเสวะนา จะ พาลานัง) การไม่คบคนพาล คนชั่ว มีจฉาที่ภูฏี มงคลข้อที่ 2 (ปณิติตานัญจะ เสวะนา) การคบบัณฑิต มงคลข้อที่ 3 (ปุชา จะ ปุชนะนิยานัง) บูชาบุคคลที่ควรบูชา มงคลข้อที่ 4 (ปะภูฏูปะเทสะวาโส จะ) อยู่ในสถานที่หรือท้องถิ่นที่เหมาะสม มงคลข้อที่ 5 (ปุพเพ จะ กะตะปุญญะตา) มีบุญวาสนามาก่อน มงคลข้อที่ 6 (อัตตะสัมมาปะณิธิ จะ) การตั้งตนไว้ชอบ มงคลข้อที่ 7 (พาหุสัจจัญจะ) เป็นผู้เรียนรู้มาก มงคลข้อที่ 8 (สิปปัญจะ) มีศิลปะในการใช้ชีวิต มงคลข้อที่ 9 (วินะโย จะ สุกฺขิโต) มีหลักการศึกษาที่ดีมีวินัย มงคลข้อที่ 10 (สุภาสิตา จะ ยา วาจา) มีวาจาอันเป็นสุภาสิต คือ พูดสิ่งที่ดีงาม มงคลข้อที่ 11 (มาตาปัตตูปัฏฐานัง) ดูแลบำรุงมารดา บิดา มงคลข้อที่ 12 (ปุตตะสังคะโห) ดูแลสงเคราะห์บุตรหลาน มงคลข้อที่ 13 (ทาระสังคะโห) ดูแลสงเคราะห์ภรรยา สามี

รายละเอียดหัวข้อพุทธธรรมกับค่านิยมไทย 12 ประการ (ต่อ)

หัวข้อพุทธธรรม
มงคล 38 ประการ (ต่อ)
มงคลข้อที่ 14 (อะนาถา จะ กัมมันตา) ทำการงานไม่ให้คั่งค้าง
มงคลข้อที่ 15 (ทานัญจะ) ให้ทาน
มงคลข้อที่ 16 (ธัมมะจะรียา จะ) ประพฤติปฏิบัติธรรม
มงคลข้อที่ 17 (ญาคะกา นัญจะ สังคะโห) ช่วยเหลือสงเคราะห์ญาติพี่น้อง
มงคลข้อที่ 18 (อะนะวัชชานิ กัมมานิ) ทำการงานที่ไม่มีโทษ
มงคลข้อที่ 19 (อาระตี วิระตี ปาปา) ละเว้นการทำบาป
มงคลข้อที่ 20 (มัชชะปาณา จะ สัญญะโม) สำรวมจากการดื่มน้ำเมา
มงคลข้อที่ 21 (อัปปะมาโท จะ ธัมเมสุ) ไม่ดำรงอยู่ในความประมาท
มงคลข้อที่ 22 (คาระโว จะ) ทำความในเคารพในบุคคลหรือสิ่งที่ควรเคารพ
มงคลข้อที่ 23 (นิวาโต จะ) การมีความเคารพรักและอ่อนน้อมถ่อมตน
มงคลข้อที่ 24 (สันตุญฺฐิ) มีความสันโดษ ยินดีพอใจ พอประมาณในสิ่งที่ตนมี
มงคลข้อที่ 25 (กะตัญญุตตา) มีความกตัญญู
มงคลข้อที่ 26 (กาเลนะ ธัมมัสสะวะนัง) ฟังธรรมะตามกาล
มงคลข้อที่ 27 (ขันตี จะ) มีความอดทน
มงคลข้อที่ 28 (โสวะ จัสสะตา) เป็นผู้ว่าง่าย
มงคลข้อที่ 29 (สะมะณานัญจะ ทัสสะนัง) ได้เห็นสมณะ หรือได้พบปะพระสงฆ์
มงคลข้อที่ 30 (กาเลนะ ธัมมะสากัจฉา) สนทนาธรรมตามกาล
มงคลข้อที่ 31 (ตะโป จะ) บำเพ็ญตบะ
มงคลข้อที่ 32 (พรัหมะจะรียัญจะ) ประพฤติพรหมจรรย์
มงคลข้อที่ 33 (อะริยะสัจจานะทัสสะนะ) เห็นอริยสัจ
มงคลข้อที่ 34 (นิพพานะสัจฉิกิริยา จะ) ทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน
มงคลข้อที่ 35 (พญูญฺสสะ โลกะธัมเมหิ จิตตัง ยัสสะ นะ กัมปะตะ) มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม
มงคลข้อที่ 36 (อะโสกัง) มีจิตไม่เศร้าโศก
มงคลข้อที่ 37 (วิระชัง) มีจิตปราศจากธุลี สภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมอง ย่อมไม่ติดอยู่ในจิตที่ฝักติ
มงคลข้อที่ 38 (เขมมัง) มีจิตเกษม คือ สภาพที่มีจิตใจที่เป็นสุข มีจิตเกษมก็คือว่ามีจิตที่เป็นสุขในที่นี้หมายถึงการละแล้วซึ่งกิเลส

กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งชาติ พระศาสนา
พระมหากษัตริย์

คำอธิบายรูปแบบ และตัวอย่างกิจกรรมกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม

กลุ่มเพื่อชีวิตดีงามจัดกิจกรรมภายใต้การพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา และผสมผสานแนวคิดทางด้านการจัดการอารมณ์ตามแบบจิตวิทยา การผสมผสานนี้ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมไตรสิกขา พระพุทธศาสนาเน้นหลักการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดดุลยภาพที่เกื้อกูลกันระหว่างตนเองและสังคม สิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการจัดกิจกรรมไตรสิกขาจึงเน้นไปที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการสร้างสติ เสริมธรรมะ และการกำจัดความหลงยึดติดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ศีล คือ หลักความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุและสังคม อย่างเกื้อกูลต่อกัน ไม่ทำร้ายเบียดเบียน และให้เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา โดยเป้าหมายของศีลจึงเป็นไปเพื่ออบรมกายและวาจา คือเป็นการพัฒนาพื้นฐานของการรับรู้ผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ว่าจะป็นรับข่าวสารต่างๆ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ก็ได้ หรือก่อโทษก็ได้เช่นกัน แต่หากเรารู้จักมีสติในการควบคุม ก่อนจะใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย เสพอะไรก็ตามต้องเรียนรู้ที่จะสร้างสติ เพื่อคอยเตือนและตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอ ฉะนั้น การฝึกศีลจึงเป็นกระบวนการสร้างสติเพื่อใช้ประกอบในการสัมผัสต่อโลกภายนอก ยังมีสติมากเท่าไร ยิ่งสามารถตรวจสอบการเสพสัมผัสของเราได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมเน้นศีล เพื่อสร้างสติในการดำเนินชีวิต คือ 1. กตภาชีวิต 2. กตภาสัจญาใจ

1.2 สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจให้ยกระดับขึ้น โดยเป้าหมายเพื่อให้เกิด

1) มีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา กตัญญูตา หิริ โอตตปปะ เป็นต้น

2) มีสัมถึยะ คือความสามารถ หรือความเข้มแข็ง เช่น วิจารณ์ (ความเพียร) ซันติ สติ สมาธิ เป็นต้น

3) ความสุข เช่น ปราโมทย์ ปิติ สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส มีอริยสุข และความสุขอย่างประณีตต่างๆ เป็นต้น

กิจกรรมเน้นสมาธิ เพื่อลดละความโกรธ และสร้างธรรมะให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต คือ 1. มอบตัวเป็นศิษย์ 2. จุดเทียนอุตมการณ์

1.3 ปัญญา คือ ความรู้เข้าใจ เข้าถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย โดยความรู้้นั้นเป็นการศึกษาที่พัฒนาชีวิตให้ดำเนินก้าวหน้าไป โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ใช้ชีวิตด้วยปัญญาและมีจิตใจเป็นอิสระจากกิเลส คือ รู้เข้าใจความจริงไปตามลำดับจนจบอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค)

กิจกรรมเน้นปัญญา เพื่อลดละความหลง และเป็นอิสระจากกิเลส คือ 1. ศีลธรรมนำชีวิต 2. ชีวิตกับความรัก 3. วิชิตเพื่อชีวิตดีงาม 4. ชีวิตกับความผืนไฟ

2. กิจกรรมเชิงจิตวิทยา หลักจิตวิทยานั้นเน้นในเรื่องพฤติกรรมอันเกิดจากการแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งถูกจัดออกเป็น 5 ประเภท คือ

- ก. อารมณ์ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้า (arousal) โกรธ กลัว
- ข. อารมณ์ที่มีลักษณะรับรู้ด้านศีลธรรม เมตตา กรุณา
- ค. อารมณ์ที่มีลักษณะผูกพันยึดมั่น (attachment) ความรัก
- ง. อารมณ์ที่มีลักษณะจัดลำดับชั้น (ranking) อารมณ์คูหมั่น เหยียดหยาม การแบ่งชั้น

วรรณะ สร้างความสามัคคี และสันติสุข

- จ. อารมณ์ที่มีลักษณะเบา-สงบ/หนัก-รุนแรง (clam/violent) ปิติพอใจในตัวเอง/ขุ่นมัว

และกิจกรรมของกลุ่ม จึงเน้นไปที่หลักทางจิตวิทยาที่กำจัดอารมณ์ที่ไม่ต้องการและสร้างอารมณ์ที่ต้องการขึ้นบน 3 ฐาน คือ ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ด้วยอาศัยหลักการช่วยเหลือที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า "กัลยาณมิตร" ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการคือ ปิโย น่ารัก, ครุ น่าเคารพ, ภาวนิโย นายก่ย่อง, วตตา จ รู้จักพูด, วจนกขโม อดทนต่อถ้อยคำ, คมกิริยจ กถ กตตอ อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย, โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำเรื่องเสียหาย (พระพรหมคุณาภรณ์ ฉะนั้ การจัดกิจกรรมจิตวิทยาจึงเน้นไปที่พหุชนทั้งหมดได้เรียนรู้กันและกัน โดยรูปแบบกัลยาณมิตร เพื่อลดละอคติ ความโกรธ เพื่อสร้างความเมตตา กรุณา ความสามัคคีและสันติ ดังนี้

2.1 ศีลธรรม คือลักษณะทางด้านพฤติกรรมที่ดีงามทางกายและวาจา การสร้างศีลธรรมจึงเป็นการส่งเสริมอารมณ์ที่มีลักษณะผูกพันยึดมั่น (attachment) คือเมตตา กรุณา

กิจกรรมเน้นศีลธรรม คือ 1. ชีวิตจิตใจ 2. สายน้ำแห่งชีวิต 3. เพื่อชีวิตดีงาม

2.2 คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม, สภาพที่เกื้อกูล การสร้างคุณธรรมจึงเป็นการจำกัดอารมณ์ที่มีลักษณะกระตุ้นเร้า (arousal) คือความโกรธและอคติ

กิจกรรมเน้นคุณธรรม คือ 1. ธรรมะรับอรุณ 2. ข้อคิดก่อนนิทรา 3. ธรรมะวาไรตี้

2.3 จริยธรรม คือ การประพฤติคือการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม การสร้างจริยธรรมจึงเป็นการจำกัดอารมณ์จัดลำดับชั้น (ranking) และความรุนแรง (clam/violent) และสร้างความสามัคคีและสันติ

กิจกรรมเน้นจริยธรรม คือ 1. นิทานประสาณใจ 2. ดี 500

ตัวอย่างกิจกรรม หมวดศีล

1. แนวคิด

บารมีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือปรมัตถบารมี แต่การสร้างปรมัตถบารมีไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะปัญหาสำคัญ คืออุปสรรคที่คอยบั่นทอนความตั้งใจของผู้บำเพ็ญ ฉะนั้น เหล่าผู้บำเพ็ญปรมัตถบารมีจึงจำเป็นต้องมีสติยึดมั่นต่อหลักธรรมบางอย่างไว้ และผู้เป็นต้นแบบในการบำเพ็ญบารมีก็ คือ พระโพธิสัตว์จึงเป็นเครื่องทำให้พระโพธิสัตว์ที่เป็นต้นแบบของการบำเพ็ญบารมีหลุดพ้นไปได้

ในมหาชนกชาดก พระมหาชนกได้บำเพ็ญวิริยปรมัตถบารมีในหลายคราว คราวหนึ่งเมื่อเรื่องที่พระองค์อาศัยไปเกิดแตกด้วยคลื่นลม น้ำเริ่มเข้ามา เรือค่อยๆ จมลงกลางมหาสมุทร ขณะที่ฝูงชนพากันร้องไห้คร่ำครวญ ไหว้เทวดาเพื่อขอชีวิต แต่พระองค์กลับทำอะไรมากกว่าออกไป คลุกน้ำตาลกรวดเข้ากับเนยเสวยจนอิ่มก่อนจะชุบน้ำด้วยน้ำมัน นุ่งแล้วเกาะเสากระโดงเรือก่อนจะกระโดดไปตามทิศทางที่พระองค์เห็นว่าจะเป็นที่ปลอดภัย หลังจากนั้นก็ออกแรงว่ายน้ำ

ในชาดกเล่าว่าพระองค์ต้องอยู่ในท้องทะเลถึงเจ็ดวัน ถึงอย่างนั้นพระองค์ก็ยังสังเกตเห็นเวลาว่าหากวันไหนเป็นวันพระหรือวันอุโบสถก็จะบ้วนพระโอษฐ์แล้วสมาทานศีล พอหวังจากล่องเจ็ดวัน นางมณีเมขลาผู้ตรวจตรามหาสมุทรก็ได้ลงมาพบมหาชนกว่ายน้ำอยู่จึงถามขึ้น "นี่ใครกัน แม้ไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหพยายามว่ายน้ำอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ท่านไม่รู้หรือว่ามีประโยชน์ที่พยายามว่ายน้ำอยู่นั้น"

พระองค์จึงตอบไปว่า "เราไตร่ตรองเห็นปฏิปทาแห่งโลกและอานิสงส์แห่งความเพียร ฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่ง เราก็ต้องพยายามว่ายน้ำอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรอยู่ดี"

นางมณีเมขลา ก็ถามซักให้เสียกำลังใจต่อไปว่า "ฝั่งมหาสมุทรลึกจนประมาณไม่ได้ ย่อมไม่ปรากฏแก่ท่าน ความพยายามอย่างลูกผู้ชายของท่านก็เปล่าประโยชน์ ท่านไม่ทันถึงฝั่งก็

จักตาย" พระมหาชนกตอบถึงความตั้งใจจริงของท่านว่า "บุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ชื่อว่าไม่เป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติเทวดา และบิดามารดา อนึ่งบุคคลเมื่อทำกิจอย่างลูกผู้ชาย ย่อมไม่เดือดร้อนในภายหลัง" แม้ครั้งที่สาม เทพธิดาก็ยังตัดทอนกำลังใจต่อไปอีกว่า "การงานอันใด ยังไม่ถึงที่สุดด้วยความพยายาม การงานอันนั้นก็ไร้ผล มีความลำบากเกิดขึ้น การทำความพยายามในฐานะอันไม่สมควรใด จนความตายปรากฏขึ้น ความพยายามในฐานะอันไม่สมควรนั้นจะมีประโยชน์อะไร"

พระมหาชนกจึงตรัสถึงความตั้งใจสูงสุดว่า "ผู้ใดรู้แจ้งว่าการงานที่ทำ จะไม่ลุล่วงไปได้จริงๆ ชื่อว่าไม่รักษาชีวิตของตน ถ้าผู้นั้นละความเพียรในฐานะเช่นนั้นเสีย ก็จะพึงรู้ผลแห่งความเกียจคร้าน คนบางพวกในโลกนี้เห็นผลแห่งความประสงค์ของตน จึงประกอบกิจการงานทั้งหลาย การงานเหล่านั้นจะสำเร็จหรือไม่ก็ตามท่านก็เห็นผลแห่งกรรมประจักษ์แก่ตนแล้วมิใช่หรือคนอื่นๆ จมในมหาสมุทรหมด เราคนเดียวยังว่ายข้ามอยู่ และได้เห็นท่านมาสถิตอยู่ใกล้ๆ เรา เรานั้นจักพยายามตามสติกำลังจักทำความเพียรที่บุรุษควรทำไปให้ถึงฝั่งแห่งมหาสมุทร"

ทั้ง 3 วลีตอบโต้กันนี้ชี้ให้เห็นปัญหาในชีวิตของเราที่ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จ คือ 1. คิดว่าทำไม่สำเร็จ 2. พยายามไปก็ไร้ประโยชน์ 3. ถ้าตายก่อนสำเร็จจะมีประโยชน์อะไร แต่พระโพธิสัตว์มีความตั้งใจอย่างจริงจังว่า 1. ความพยายามเท่านั้นดีที่สุด ถึงไม่สำเร็จก็ต้องพยายาม 2. เพียรพยายามจนตายจะได้ไม่เสียชาติเกิด และไม่มีใครว่าได้ 3. คนที่ไม่ทำเพราะรู้ว่าไม่สำเร็จก็เพราะไม่กล้าหรือขี้เกียจ แต่สำหรับมนุษย์ควรทำเท่าที่ทำได้

ฉะนั้น มหาชนกจึงมีหลักธรรมประจำจิตใจคือความเพียร และสำหรับผู้มีธรรมะประจำใจไม่ว่าจะคิด พูด หรือทำอะไรก็แสดงให้เห็นถึงกำลังแห่งสติที่ประคองไม่ให้ผิตเพี้ยนไปจากธรรมะที่ตนยึดถืออยู่นั้นเลย

กิจกรรม "กตिकाชีวิต" จึงเป็นการดำเนินตามวิถีปฏิบัติแบบพระโพธิสัตว์ โดยเน้นเรื่องสติเป็นเครื่องประคองชีวิต เตรียมพร้อมเสมอสำหรับเหตุการณ์ที่เราควบคุมไม่ได้ ด้วยการประคองธรรมะให้อยู่ในวิถีที่เราปฏิบัติได้แม้อยู่ท่ามกลางปัญหามากมายที่รุมล้อม

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมศีลในรูปแบบของกตिकाชีวิตนี้เน้นเป็นกิจกรรมกตिकाในการดำเนินชีวิต 2 อย่าง คือ

ก. มีกตिकाเป็นข้อกำหนดในการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยนำหลักธรรมที่มีอุปการะแก่หลักธรรมอื่นๆ คือ "สติ" เป็นหลักสำคัญกิจกรรมจะมีการกำหนดคำใดคำหนึ่งเป็นหลักขึ้นเหมือนกับข้ออุปมาเรื่องการเลี้ยงวัวที่พศจำเป็นต้องผูกวัวไว้ให้แน่นด้วยเชือกคือ "สติ" และเมื่อผูกไว้แน่นไม่ว่าอะไรจะมารบกวน วัวก็ยังติดอยู่กับเชือกอยู่ดี ฉะนั้น กิจกรรมจึงเน้นไปที่การสร้างเชือกแห่งสติที่ไม่ว่าอะไรจะมารบกวนก็จะไม่หวั่นไหวไปตามนั้น รูปแบบกิจกรรมจึงนำเอาคำใดคำหนึ่งมาเป็นกตिका เช่น "กิจกรรมพิชชา-ปลาร้า เป็นต้น

ข. มีกติกากในการอยู่ร่วมกัน ถ้าทุกคนมาอยู่ร่วมกันมากๆ จำเป็นต้องมีระเบียบและกติกากในการกำหนด และเป็นหลักธรรมที่ยึดในการอยู่ร่วมกัน

3. วัตถุประสงค์

ก. เพื่ออบรมกายและวาจาด้วยการฝึกสติ กระตุ้นผู้เข้าอบรมมีสติตื่นตัว เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ข. เพื่ออบรมมกายและวาจาด้วยการหาหลักธรรมไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ไม่วอกแวกต่อสิ่งรบกวนต่างๆ ที่จะเข้ามา

4. ขอบเขตเนื้อหา/หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ก. สติ ความระลึกได้ถึงสิ่งที่กำลังจะทำ

ข. ปัญญา พิจารณาคำถามและคำตอบ

ค. ศีล เป็นการสงบกายและวาจา

5. กิจกรรมนำเสนอ

● กิจกรรม "พิชซ่า ปลาร้า"

ก) พระวิทยากรเลือกผู้เข้าอบรมประมาณ 3-4 คนออกมาด้านหน้า

ข) พระวิทยากรอธิบายกติกากให้กับผู้เข้าอบรมให้ชัดเจน ดังนี้

- ให้พระวิทยากรเตรียมความพร้อมผู้เข้าอบรม ด้วยการถามคำถามทั่วไปก่อน เช่น ธงชาติไทยมีกี่สี (ไม่ถาม) แต่ถามว่าสีล่างสุดของธงชาติคือสีอะไร ?, พระรัตนตรัยมีเท่าไร ?, เจ้าชายสิทธัตถะออกบวชเมื่ออายุเท่าไร ?, โรงเรียนนี้มีคำขวัญว่าอะไร ?, เป็นต้น พอเห็นว่าทุกคนตั้งใจฟังคำถามแล้ว ก็ให้เพิ่มเงื่อนไขต่อไป คือ

- “ถ้าถามคำถามธรรมดาให้ตอบว่า “พิชซ่า” แล้วเริ่มต้นถามคำถามที่คิดว่าง่ายๆไปก่อน เมื่อผู้เข้าอบรมตอบจนคล่องแล้ว หรือรู้ทันกติกากที่พระวิทยากรสร้างขึ้นแล้ว ก็ให้เพิ่มกติกากขึ้นว่าอีกหนึ่งข้อ

- “ถ้าถามคำถามแล้ว มีลงท้ายด้วยคำว่า “เอ่ย” ให้ตอบว่า “ปลาร้า” เมื่อตั้งกติกากทั้งสองอย่างแล้ว พระวิทยากรก็พยายามตั้งคำถามให้เร็วขึ้น โดยมีเงื่อนไขอยู่ที่ว่า คำถามนั้นเป็นคำถาม “ธรรมดาทั่วไป” และคำถามนั้นลงท้ายด้วยคำว่า “เอ่ย”

ค) พระวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสรุปถึงข้อดีและข้อเสียของตัวเอง ตลอดถึงวิธีการแก้ไขที่ตัวเองจะพัฒนาต่อไป

ง) ตัวอย่างคำถามในกิจกรรม "พิชซ่า ปลาร้า"

- ชื่ออะไร, นามสกุล, ชื่อเล่น, เป็นคนจังหวัด, เกิดที่..., วัน...,เดือน...,ปี...

- เรามานี่นี่อยากได้อะไร, อนาคตอยากเป็นอะไร, เราอยากแต่งงานมีคู่ครองกับใครเอ่ย
- วันนี้เราอยากกินอะไร, แล้วคิดว่าหน้าตาเราเหมาะสมกับอะไรเอ่ย
- ขอถามเรื่องเคล็ดลับความสวย เราอาบหน้าด้วยอะไร, แล้วล้างหน้าด้วยอะไรเอ่ย
- เราอยากแต่งงานมีคู่ครองกับใครเอ่ย
- ปัญหาบ้างเมืองขณะนี้เพราะอะไร, ต้องใช้อะไรในการแก้ไขปัญหาเอ่ย
- สองบวกสองเป็นสี่, สี่บวกสี่เป็นแปด, แปดบวกแปดเป็นสิบหก, สิบหกบวกสิบหกเป็น...

จ) สรุปกิจกรรม

- ให้ผู้เข้าอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม
- กิจกรรมนี้เน้นไปที่การสร้างสติ คือ

ก. กิจกรรม "พิชช่า ปลาร้า" เน้นที่การมีสติอยู่กับตัว จึงสามารถตอบคำถามที่ถามได้อย่างแม่นยำ ไม่ว่าปัญหาจะมาเป็นรูปแบบไหน จะมีการถามหลอกเพื่อให้เราหลงผิดอย่างไร เราก็จะสามารถควบคุมตัวเองได้ ไม่หลงไปกับเรื่องนั้นๆ และเมื่อพิจารณาคำถามที่อาจเป็นเพียงคำถามธรรมดา หรือลงท้ายด้วย...เอ่ย... ที่มาคอยหลอกให้เราสับสน เราก็จะสามารถตอบคำถามได้อย่างไม่ผิดพลาด เรื่องนี้ต้องการสื่อให้รู้ถึงการมีสติ

ข) กิจกรรมนี้เน้นให้เกิดการรู้จักหลักคิดต่างๆ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของเรา ให้มั่นคงในความดี แม้จะมีอะไรมาทำลายความดีเหล่านั้น เราจะต้องมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ชั่ววอนภายนอก เช่น ถ้าเรายึดมั่นในศีลว่าจะไม่ประทุษร้ายผู้อื่น แม้จะมีความโกรธหรือมีความอยากชักนำให้เราอยากทำร้ายคนอื่น เราก็จะยึดความดีนั้นไว้และไม่ทำตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยหลักธรรมสำหรับกำหนดเป็นกติกาศีวิตโดย เช่น

1) กติกาศีวิตเรื่อง "สติ" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด จะเกิดปัญหา สติมา หมาไม่กัด สติถูกฟัด จะกัดกับหมา"

2) กติกาศีวิตเรื่อง "ธรรมะ" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ธรรมะอยู่กับหมา หมาไม่รู้ธรรมะอยู่กับหมู หมูไม่เห็น ธรรมะอยู่ควาย ควายขาเย็น เกิดเป็นคนไม่มีธรรมะโง่งมโงะใจ"

3) กติกาศีวิตเรื่อง "ทำดี" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ทุกครั้งที่ทำความดี ทุกครั้งที่ทำหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ว่าจะทำมาก ไม่ว่าจะทำน้อยเราจะทำด้วยความเต็มใจ เราจะทำด้วยความตั้งใจ เราจะทำด้วยจิตเลื่อมใส เราจะทำด้วยใจศรัทธา"

4) กติกาศีวิตเรื่อง "กรรม" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีได้ดีกับตัว ทำชั่วไม่ได้ดี ทำดีเพื่อตัวเองอยู่ได้แค่สั้นลม ทำดีเพื่อสังคมอยู่คู่โลกา"

● กิจกรรม "บัวบาน บัวหุบ"

ก) พระวิทยากรเกริ่นนำ ว่าต่อไปจะเป็นกิจกรรมทดสอบคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เข้าอบรมอยู่ในท่าเตรียมพร้อม หายมือขวาไว้บนตักขวา หายมือซ้ายไว้บนตักซ้าย ยกนิ้วชี้ขวาชูขึ้น แล้วจิ้มลงไปที่มีมือซ้ายของเพื่อนที่นั่งอยู่ด้านขวาของตนเอง

ข) พระวิทยากร แจ้งกติกา ให้หุบมือซ้าย เมื่อได้ยินคำว่า "บัวหุบ"

ค) พระวิทยากร ลองพูดคำว่า "บัวหุบ" สังเกตปฏิกิริยาผู้เข้าอบรม เมื่อผู้ที่นั่งข้างๆ หุบมือซ้าย เจ้าของนิ้วชี้ขวา บางคนก็ดึงนิ้วหนี บางคนจิ้มไว้เฉยๆ ให้เพื่อนหุบไปตามสบาย

ง) พระวิทยากร แจ้งกติกาเพิ่มเติมว่า ต้องดึงนิ้วชี้ขวาหนีการหุบของเพื่อนด้วย ไม่ใช่ยอมให้เพื่อนหุบง่ายๆ แต่ละคนต้องทำหน้าที่ 2 อย่าง คือดึงนิ้วชี้ขวาตนเองหนีการหุบของเพื่อน ในขณะที่มือซ้าย ต้องพยายามหุบนิ้วชี้ขวาของเพื่อนอีกคนให้ได้

จ) พระวิทยากร ลองพูด "บัว..ชมพู่ ฟอร์ด" ผู้เข้าอบรมหลายคนจะเผลอหุบมือ ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้พูดคำว่า "บัวหุบ" พระวิทยากร ย้ำกติกา บอกให้อยู่ในท่าเตรียมพร้อมอีกครั้งหนึ่ง และเริ่มเล่นนิทาน "บัวบาน บัวหุบ"

ฉ) ตัวอย่างนิทาน

"กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีผึ้งน้อยตัวหนึ่ง บินไปหาอาหารแต่เข้าตุ่ม มันบินไป..บินไป ทันใดนั้น ก็ไปเจอสระบัว..สระใหญ่ สระหนึ่ง ในสระก็มีดอกบัวมากมาย มีทั้งดอกบัวบาน และก็บัว..ที่ยังไม่บาน มันก็บินไป..บินไป มันก็บินไปเจอดอกบัว ดอกหนึ่ง จะว่าบานก็ไม่ใช่ จะว่า..ไม่บาน..ก็ไม่เชิง มันยังตุ่มๆ อยู่แล้วลมก็พัดมา บัวก็หุบ"

ช) สรุปกิจกรรม

- ให้ผู้เข้าอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม
- กิจกรรมนี้เน้นไปที่การสร้างสติ คือ

ก. กิจกรรม "บัวบาน บัวหุบ" เน้นการมีสติรับฟังและพิจารณาว่าอะไรดี ไม่ดี เพราะชีวิตก็เหมือนกิจกรรมที่ทำ ด้านหนึ่งเหมือนนิ้วชี้ขวา ต้องคอยดึงตัวเองออกมา จากสิ่งไม่ดีที่คอยหุบเรา ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนไม่ดี ความซี้เกียจ เกมส์คอมพิวเตอร์ ฯลฯ เราต้องมีสติตระหนักรู้ ปล่อยให้ห่างสิ่งไม่ดีเหล่านั้น ด้านหนึ่งเหมือนมือซ้าย โอกาสในการทำดีอยู่ตรงหน้าต้องคว้าไว้ให้ได้ มีสติในการรับรู้ รับฟัง สังเกตเสมอ ทำสิ่งที่ควรทำในเวลาที่เหมาะสม ชีวิตจะได้เบิกบานด้วยปัญญา ไม่มีสิ่งใดมาหุบ

ข) กิจกรรมนี้เน้นให้เกิดการรู้จักหลักคิดต่างๆ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของเรา ให้มั่นคงในความดี แม้จะมีอะไรมาทำลายความดีเหล่านั้น เราจะต้องมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ชั่ววูบภายนอก เช่น ถ้าเรายึดมั่นในศีลว่าจะไม่ประทุษร้ายผู้อื่น แม้จะมีความโกรธหรือมีความอยากชักนำให้

เราอยากทำร้ายคนอื่น เราก็จะยึดความดีนั้นไว้และไม่ทำตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยหลักธรรมสำหรับกำหนดเป็นกติกาศีวิตโดย เช่น

1) กติกาศีวิตเรื่อง "สติ" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม “สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด จะเกิดปัญหา สติมา หมาไม่กัด สติถูกฟัด จะกัดกับหมา”

2) กติกาศีวิตเรื่อง "ธรรมะ" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ธรรมะอยู่กับหมา หมาไม่รู้ธรรมะอยู่กับหมู หมูไม่เห็น ธรรมะอยู่ควาย ควายซาเย็น เกิดเป็นคนไม่มีธรรมะ โง่สะใจ"

3) กติกาศีวิตเรื่อง "ทำดี" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ทุกครั้งที่ทำความดี ทุกครั้งที่ทำหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ว่าจะทำมาก ไม่ว่าจะทำน้อย เราจะทำความเต็มใจ เราจะทำความตั้งใจ เราจะทำความดีใจเราจะทำความดีใจศรัทธา"

4) กติกาศีวิตเรื่อง "กรรม" ว่านำแล้วให้ทุกคนว่าตาม "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีได้กับตัว ทำชั่วไม่ได้ดี ทำดีเพื่อตัวเองอยู่ได้แค่สิ้นลม ทำดีเพื่อสังคมอยู่คู่โลก"

ตัวอย่างกิจกรรม หมวดสมาธิ

กิจกรรม "ณ วันที่ฉันตื่น"

1. แนวคิด

เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้บุคคลได้เข้าใจธรรมะนั้น เราอาจพิจารณาจากเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการตรัสรู้และทางเทศนาสอนเหล่าสาวก กล่าวคือ

ก. เหตุการณ์เมื่อพระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อตรัสรู้ โดยได้ทรงอธิษฐานความเพียรว่า เราได้รู้ถึงธรรมสองอย่าง คือ ความไม่รู้จักพอในกุศลธรรมทั้งหลาย และเป็นผู้ไม่ถอยหลังในการตั้งความเพียร เราตั้งความเพียร คือ ความไม่ถอยหลังว่า หนึ่ง เอ็น กระดูก จักเหลืออยู่ เนื้อและเลือดในสรีระจักเหือดแห้งไปก็ตามที เมื่อยังไม่ลุถึงประโยชน์อันบุคคลจะลุได้ด้วยกำลังบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษแล้ว จักหยุดความเพียรนั้นเสียไม่มีเลย ในคำอธิษฐานนี้จึงเป็นแนวทางให้เราเห็นถึงความมุ่งมั่นและให้ความสำคัญต่อคำอธิษฐานจิต เพื่อให้เกิดกำลังสมาธิมากขึ้น เพราะพระพุทธองค์ทรงเห็นว่า สมัยใดสมาธิของเราน้อย สมัยนั้นจักขุก็มีน้อย ด้วยจักขุอันน้อย เราจึงจำแสงสว่างได้น้อย เห็นรูปก็น้อย สมัยใดสมาธิของเรามากไม่มีประมาณ สมัยนั้นจักขุของเราก็มากไม่มีประมาณ ด้วยจักขุอันมากไม่มีประมาณนั้น เราจึงจำแสงสว่างได้มากไม่มีประมาณ เห็นรูปได้มากไม่มีประมาณ ตลอดคืนบ้าง ตลอดวันบ้าง ตลอดทั้งคืนและวันบ้าง ฉะนั้น คุณค่าของคำอธิษฐานก็คือ การตั้งสมาธิจดจ่อต่อธรรมะที่ตั้งไว้เป็นพื้นฐาน และยิ่งกำลังสมาธิกล้าขึ้นย่อมขยายการรับรู้ออกไปไม่มีที่สิ้นสุด

ข. เหตุการณ์เมื่อทรงสอนธรรม พระพุทธองค์ได้ทรงจาริกไปเพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ที่ตั้งกติกากันว่า พระสมณโคดมนี้กำลังมาอยู่ เธอเป็นผู้มักมาก สลัดความเพียร เวียนมาเพื่อความเป็นคนต่ำเสียแล้ว เช่นนั้นเราอย่าไหว อย่าลูกรับ อย่าพึงรับบาตร จีวรของเธอเป็นอันขาด แต่จักตั้งอาสนะไว้ ถ้าเธอปรารถนาจักนั่งได้ แต่พอพระพุทธองค์เข้าไปใกล้ เหล่าภิกษุปัญจวัคคีย์ บางคนก็ลุกขึ้นและรับบาตรจีวร บางคนปูอาสนะ บางคนตั้งน้ำล้างเท้า พระพุทธองค์จึงทรงตรัสว่า เราเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจงเงี้ยวโศดลง เราจักสอนอมตธรรมที่เราได้บรรลุแล้ว เราจักแสดงธรรม เมื่อท่านปฏิบัติอยู่ตามที่เราสอน ในไม่นานทีเดียว จักกระทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยม อันเป็นยอดแห่งพรหมจรรย์ได้ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง" แม้จะไม่เชื่อเนื่องจากปัญจวัคคีย์เห็นพระพุทธองค์ทรงเลิกทำทุกกรกิจในสมัยนั้นถือว่าเป็นวิธีการบรรลุธรรมแล้วหันมารับประทานอาหารแทน แต่พอได้ฟังคำรับรองแบบนั้น เหล่าปัญจวัคคีย์ก็ยอมรับและฟังธรรมจนบรรลุธรรมได้ในที่สุด

กิจกรรม "ณ วันที่ฉันดิน" จึงเป็นการเรียนรู้หลักอริยฐานธรรมเพื่อสร้างสมาธิให้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ถึงการจะเข้าใจสิ่งใดก็ตามได้นั้นจำเป็นต้องยอมรับผู้นั้น เพื่อให้เกิดสมาธิหรือความตั้งใจจดจ่อต่อสิ่งที่ท่านเหล่านั้นจะพูดหรือแนะนำนั่นเอง

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมสมาธิในรูปแบบ "ณ วันที่ฉันดิน" เน้นการยกยกระดับการจดจ่อต่ออารมณ์อันนำไปสู่ความตั้งใจในการปฏิบัติ 2 แบบคือ

ก. การเรียนรู้ในการอธิษฐานจิตเพื่อสร้างสมาธิให้จดจ่อต่อหลักธรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางด้านคุณธรรม ความสามารถในการพัฒนาตน และความสุขในการดำเนินชีวิต

ข. การเรียนรู้ในการยอมรับผู้สอนในฐานะกัลยาณมิตร เพื่อไม่ให้ผู้เข้าอบรมยึดมั่นตนเองเป็นการสร้างสมาธิและความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้าอบรมสนใจในขบวนการแห่งการฝึกฝน

3. วัตถุประสงค์

- ก. เพื่อสร้างสมาธิให้เกิดขึ้นผ่านการอธิษฐานจิต
- ข. เพื่อสร้างสมาธิให้เกิดขึ้นผ่านการยอมรับและรับฟัง ตระหนักรู้ในหลักความเคารพและนอบน้อม

4. ขอบเขตเนื้อหา/หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

- ก. สมาธิ คือ ความจดจ่อต่ออารมณ์ใด อารมณ์หนึ่ง
- ข. อริยฐานบารมี คือ การตั้งใจมั่นต่อสิ่งที่เราปรารถนา
- ค. นอบน้อม (นิวาตะ) และเคารพ (คารวะ) มีกิริยามารยาทในความเป็นศิษย์และในฐานะผู้ไคร่ต่อการศึกษา

5. กิจกรรมนำเสนอ

- กิจกรรม "มอบตัวเป็นศิษย์" เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้จักรับน้อมครูอาจารย์ จัดตอนเริ่มต้นการอบรม

1. การเตรียมอุปกรณ์

- ก) เครื่องสักการะ พานพุ่ม พวงมาลัย หรือชุดดอกไม้ ที่จัดเตรียมไว้จำนวน 2 ชุด เพื่อให้ตัวแทนชาย – หญิง เพื่อถวายแก่ครูบาอาจารย์ในการทำพิธีมอบตัวเป็นศิษย์
- ข) คำกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์
- ค) แฟ้มสำหรับใส่คำกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์
- ง) ที่วางแฟ้มคำกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์ หรืออาจเป็นโต๊ะหมู่ตัวเล็กๆ ที่สามารถวางแล้วผู้อ่านมองเห็นตัวหนังสือได้ชัดเจน

2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ก) จัดเตรียมเก้าอี้ด้านหน้าเวทีตามจำนวนพระวิทยากร
- ข) จัดเตรียมตัวแทนผู้เข้ารับการอบรมชาย – หญิง อย่างละ 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนถวายพานพุ่มในพิธีมอบตัวเป็นศิษย์
- ค) เตรียมตัวแทนผู้เข้าอบรม 1 คนสำหรับอ่านคำมอบตัวเป็นศิษย์ (ควรคัดเลือกคนที่อ่านภาษาไทยได้ชัดเจนถูกต้องมีความสามารถในการใช้ภาษา)
- ง) เตรียมพานพุ่มพวงมาลัย หรือชุดดอกไม้ที่จัดไว้จำนวน 2 ชุด เพื่อให้ตัวแทนผู้เข้าอบรมชาย – หญิง ไถ่ถวายครูบาอาจารย์
- จ) พระวิทยากรนั่งที่เก้าอี้ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อเข้าสู่พิธีมอบตัวเป็นศิษย์ของผู้เข้ารับการอบรม และเป็นสักขีพยานในความตั้งใจที่จะพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นตามแนวทางของพระพุทธศาสนา
- ฉ) ตัวแทนนำกราบพระ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยพร้อมกัน โดยให้ผู้เข้าอบรมที่เป็นตัวแทนออกมานั่งหน้า ส่วนตัวแทนที่อ่านคำมอบตัวเป็นศิษย์นั้นนั่งอยู่ตรงกลางระหว่างคนทั้งสอง
- ช) ตัวแทนกล่าวคำมอบตัวเป็นศิษย์ ในขณะที่ตัวแทนก็ถือเครื่องสักการะ และผู้เข้าอบรมทั้งหมดพนมมือ สรรวมกาย วาจาและใจเพื่อเข้าสู่พิธี
- ซ) เมื่อกล่าวคำมอบตัวเป็นศิษย์จบแล้ว ตัวแทนฝ่ายชาย – หญิง ถวายเครื่องสักการะแก่พระวิทยากรที่เป็นประธาน หรือพระวิทยากรที่นั่งอยู่ตรงหน้าของตนเอง
- ญ) ผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดกราบคณะพระวิทยากรโดยพร้อมเพียงกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนได้ยอมรับที่จะเป็นลูกศิษย์ที่ดีของท่าน
- ฎ) ผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดกล่าวคำอาราธนาศีลพร้อมกัน หลังจากนั้นก็ตั้งใจกล่าวคำสมาทานศีลพร้อมกัน เพื่อจะได้มีหลักในการปฏิบัติในการเข้ารับการอบรมต่อไป

ฎ) เมื่อสมათาน คือรับศีลอันเป็นข้อปฏิบัติจบแล้ว ทั้งหมดกราบคณะพระวิทยากรอีกครั้งหนึ่ง

ฐ) ประธานพระวิทยากรกล่าวให้ความหมายของศีล และกล่าวต้อนรับผู้เข้ารับการอบรม เป็นการปฏิสนธิเบื้องต้น เพื่อเปิดใจผู้เข้ารับการอบรมให้รู้สึกผ่อนคลาย หรือรู้สึกถึงความเป็นครูบาอาจารย์และลูกศิษย์ที่จะต้องเกี่ยวข้องกัน

3. คำกล่าว : คำกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์

(ให้ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรมกล่าว)

ขอนอบน้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า, ผู้เป็นบรมครูของโลก, กราบนมัสการพระอาจารย์, และคณะอาจารย์ที่เคารพอย่างสูงยิ่ง, ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความตระหนักดีว่า, ชีวิตนี้สามารถพัฒนาได้, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, จึงมีความปรารถนา, ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต, ด้วยหลักธรรม, อันจะนำพาชีวิตของพวกข้าพเจ้า, ไปสู่วิถีแห่งคุณงามความดี, ในโอกาสนี้, ถือว่าเป็นความโชคดียิ่ง, สำหรับพวกข้าพเจ้า, ที่จะได้รับการอบรมจากท่านพระอาจารย์, และอาจารย์ทุกท่าน, พวกข้าพเจ้าทั้งหลายตระหนักดีว่า, คณะพระอาจารย์และอาจารย์ทั้งหลาย, ต้องเสียสละความสบายส่วนตัว, เพื่อที่จะมาให้ความรู้แก่พวกข้าพเจ้า, ท่านมิใช่พ่อก็เหมือนพ่อ, มิใช่แม่ก็เหมือนแม่, ที่มีแต่ความหวังดี, ต่อพวกข้าพเจ้าอยู่เสมอ, ด้วยความสำนึกในพระคุณอันยิ่งใหญ่, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, จึงขอน้อมกายและใจ, มอบให้แก่คณะพระอาจารย์, และอาจารย์ทั้งหลาย, เพื่อเป็นศิษย์ที่ดีของท่าน, ข้าพเจ้าทั้งหลายขอให้สัญญาว่า, จะเป็นพุทธบุตรที่ดีของพระศาสนา, เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่, เป็นลูกศิษย์ที่ดีของอาจารย์, เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนๆ, และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตลอดไป,

ขอตั้งจิตปณิธานอย่างหาญกล้า

จะนับถือสักการะพระรัตนตรัย

จะปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนสิ่ง

แม้จะมีผู้ใดมุ่งใส่ชวน

จะแน่วแน่ซื่อตรงองค์พุทธะ

จะทำทาน รักษาศีล ภาวนา

มาเข้าค่ายคุณธรรมน้อมนำจิต

เพื่อเลื่อนขั้น ตัวเองสูงขึ้นไป

ต่อไปนี้มีชื่อว่า “ พุทธบุตร ”

จะรักเกียรติ ศักดิ์ศรีความดีตน

จักเดินตามรอยบาทองค์พระพุทธ

ดวงจิตข้าจะคงมั่นไม่หวั่นไหว

ทั้งกายใจแน่วแน่ไม่แปรปรวน

เพื่อเหนี่ยวรั้งดวงใจไม่ผันผวน

จะไม่ด่วนเปลี่ยนใจไปศรัทธา

ด้วยสัจจะยึดมั่นพระศาสนา

ขอสัญญาถือตรัยรัตนเป็นฉัตรชัย

สิ่งใดผิดพร้อมปรับปรุงและแก้ไข

ยกตนให้สูงกว่าค่า “ คน ”

ไม่ยั้งหยุดตั้งใจฝึกฝน

เพื่อทุกคนเอาอย่างในทางดี

พุทธบุตรย่อมตระหนักในศักดิ์ศรี

ไม่กระทำให้สิ่งตำหนิความอัปรีดิ์
 จักช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
 ทำความดีโดยไม่หวังผลจากใคร
 สูดทำยนี้ลูกขอย้าในคำมั่น
 แม้มีทุกข์ปางตายไม่ทิ้งธรรม
 ณ โอกาสนี้, ขอให้เพื่อนนักเรียนทั้งหลาย, จงตั้งใจกล่าวคำปฏิญาณตนตามข้าพเจ้า,

ดังนี้

“ ข้าแต่พระอาจารย์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบกายและใจ, แต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอสัญญาว่า, จะเป็นลูกศิษย์ที่ดีของพระอาจารย์, และอาจารย์ทุกท่าน, จะตั้งใจศึกษา, เชื่อฟังคำสั่งสอน, และปฏิบัติตามด้วยความเคารพ, ด้วยสัจจะวาจา, ขอให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย, จงมีแต่ความสุข, ความเจริญ, ตลอดกาลนานเทอญ ”

ขอให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกท่านคลุกเข้าขึ้น, เตรียมกราบคณะพระอาจารย์พร้อมกัน, พร้อมแล้ว...อัญชลี วันทา อภิวาท, อัญชลี วันทา อภิวาท, อัญชลี วันทา อภิวาท

4. สรุปกิจกรรม

ก. สรุปด้วยคำกลอน

"เดินตามรอยคนดีที่อยู่หน้า

มือเคยเลี้ยงเรามาจงอย่าเผา

อย่าประทุษร้ายเพื่อนสนิทมิตรของเรา

อีกคนเขลาไร้สติอย่าริตาม"

ข. สรุปด้วยคำพูด เช่น "เมื่อเป็นศิษย์อาจารย์กันในวันนี้ จะเป็นศิษย์อาจารย์กันตลอดไป"

ตัวอย่างกิจกรรม หมวดปัญญา

"จิตวิญญาณแห่งพุทธะ"

1. แนวคิด

พระพุทธองค์หลังจากทรงบรรลุได้พิจารณาต่อเนื่อง 2 เรื่อง คือ เรื่องธรรมะและบุคคลที่จะรู้ธรรม กล่าวคือ

ก. เรื่องธรรมะที่ทรงบรรลุ นั้น เป็นธรรมอันลึก สัตว์อื่นเห็นได้ยาก ยากที่สัตว์อื่นจะรู้ตาม เป็นธรรมระงับและประณีต ไม่เป็นวิสัยที่จะหยั่งลงง่าย ๆ แห่งความตรึก เป็นของละเอียด เป็นวิสัยรู้ได้

เฉพาะบัณฑิต ก็สัตว์เหล่านี้ยังมีความอาลัยเป็นที่ยินดี ยินดีแล้วในอาลัยเพลิดเพลินแล้วในอาลัยยากนักที่จะเห็นปฏิจกสมุปปาทอันมีอาลัยเป็นปัจจัย ยากนักที่จะเห็นธรรมเป็นที่สงบระงับแห่งสังขารทั้งปวง คือธรรมอันถอนอุปธิทั้งสิ้น ความสิ้นตัณหา ความคลายกำหนด ความดับโดยไม่เหลือและนิพพาน หากเราพึงแสดงธรรมแล้วสัตว์อื่นไม่พึงรู้ทั่วถึง ชื่อนั้นจักเป็นความเหน้อยเปล่าแก่เรา เป็นความลำบากแก่เรา

ข. บุคคลที่จะรู้ธรรมนั้น คือ บุคคล 3 ประเภท คือ

1) บุคคลที่ได้เห็นหรือไม่ได้เห็นตถาคตก็ตาม ได้ฟังหรือไม่ได้ฟังธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วก็ตาม ก็หาเข้ามาสู่คลองแห่งกุศลธรรมได้ไม่

2) บุคคลที่ได้เห็นหรือไม่ได้เห็นตถาคตก็ตาม ได้ฟังหรือไม่ได้ฟังธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วก็ตาม ย่อมเข้ามาสู่คลองแห่งกุศลธรรมทั้งหลายได้โดยแท้

3) บุคคลบางคนในโลกนี้ ต่อเมื่อได้เห็นตถาคตหรือได้ฟังธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วก็ตาม จึงเข้ามาสู่คลองแห่งกุศลธรรมทั้งหลายได้ ถ้าไม่ได้เห็นหรือไม่ได้ฟังธรรมวินัย ย่อมไม่มาสู่คลองแห่งกุศลธรรมทั้งหลายได้เลย

เมื่อพิจารณาเห็นว่า การสอนธรรมนั้นยาก แต่ยังมีบุคคลที่ต้องการการชี้แนะ พระพุทธองค์จึงได้ระลึกนึกถึงว่า "นี่เป็นหนทางเครื่องไปทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์หมดจดของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงเสียซึ่งความโศกและปริเทวะ เพื่อความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ทางนี้คือ สติปัญญา 4 คือ ภาชเป็นผู้มีธรรมตามเห็นกายในกาย, เห็นเวทนาในเวทนา, เห็นจิตในจิต, เห็นธรรมในธรรม เป็นผู้มีคามเพียรเผาบาป มีสติ สัมปชัญญะ นำการเพ่งโทษ (อภิชณา) และโทมนัสในโลกออกได้ นี่แหละทางๆ เดียว" ฉะนั้น เมื่อทางสายเดียวนี้มีแต่พระพุทธองค์เท่านั้นที่ทรงชี้แนะได้ จึงเป็นเหตุให้สัทัมบดีพรหมกล่าวว่า พระสุคต ผู้มีธรรมตาเห็นที่สุด คือความสิ้นไปแห่งชาติ ผู้มีพระทัยอนุเคราะห์สัตว์ด้วยความเกื้อกูล ย่อมทรงทราบทางเอก ซึ่งเหล่าพระอรหันต์ ได้อาศัยข้ามแล้วในกาลก่อน และกำลังข้ามอยู่ และจักข้ามซึ่งโอฆะ (กิเลส) ได้

กิจกรรม "จิตวิญญานแห่งพุทธะ" จึงเน้นการเรียนรู้ธรรมะในลักษณะที่สอนน้อง หรือสร้างความเป็นกัลยาณมิตรในการสอนธรรมะแก่ผู้ที่ยังพอแนะได้ ตามหัวข้อธรรม คือสติปัญญา คือ กาย เวทนา จิต ธรรม โดยปรับเนื้อหาให้เข้ากับผู้ฟัง

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมปัญญาใน "จิตวิญญาณแห่งพุทธะ" นี้เป็นลักษณะการศึกษาระดมตามฐาน 4 ฐาน โดยมีหัวข้อธรรมที่กำหนดให้ดังนี้

ก. กาย เป็นการรู้เข้าใจความหมายเรื่องของกายหรืออารมณ์ที่มากระทบกาย โดยจะเน้นไปที่อารมณ์ภายนอกเป็นหลัก

ข. เวทนา เป็นการรู้เข้าใจการปรุงแต่งอารมณ์ที่รัก และเกลียด

ค. จิต เป็นการรู้เข้าใจทุกความคิดทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล

ง. ธรรม เป็นการเข้าใจวิถีของธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิต

3. วัตถุประสงค์

ก. เพื่อเรียนรู้และเข้าใจความหมายของกาย เวทนา จิต ธรรมในแบบบุคคลาธิษฐานคือ เน้นการรู้และเข้าใจเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับสังขม

ข. เป็นการสร้างความรู้ทางธรรมะ ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

4. ขอบเขตเนื้อหา/หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ก. กาย เรียนรู้เรื่องศีล

ข. เวทนา เรียนรู้เรื่องอารมณ์ต่างๆ

ค. จิต เรียนรู้วิธีคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ง. ธรรม เรียนรู้ผ่านหลักธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิต

5. ตัวอย่างกิจกรรม "ฐานธรรมะ สอนศิลปะการใช้ชีวิต"

ฐานกาย ตัวอย่างหัวข้อบรรยายเรื่อง "ศีลธรรมนำชีวิต"

แนวการบรรยาย

ก) เริ่มต้นด้วยคำถาม : หากจำเป็นเราต้องเบียดเบียนใครสักคนเพื่อรักษาคนที่เรารัก เราจะทำหรือไม่ ? ลองฟังเรื่องนี้ดู

มีชายหนุ่มคนหนึ่งรับรู้ว่า แม่ของเขาป่วยหนัก หมอบอกว่าต้องได้นี้อวัยวะสดมาทำ ยาจึงจะช่วยรักษาโรคให้หายได้ พี่ชายของเขาจึงสั่งให้ชายคนนี้เป็นาเพื่อหากระต่าย พ่อเขาเดินไปนาก็เผชิญให้เจอกับกระต่ายตัวหนึ่งเล็มหญ้าอ่อนอยู่ พอเห็นเขาเท่านั้นมันก็รีบวิ่งไปติดอยู่ที่แถววัลย์ ชาย

หนุ่มคนนั้นเดินตามเสียงกระต่ายที่พยายามจะเอาตัวออกจากถาวรวัลย์ พอมาเห็นก็จับกระต่ายไว้แล้ว คิดว่าจะไปทำหญ้าให้แม่ แต่แล้วก็เกิดฉกคิดขึ้นมาได้ว่าไม่เป็นการสมควรสำหรับเขาที่จะทำลายชีวิต สัตว์อื่นแลกชีวิตแม่ของเรา เขาจึงปล่อยมันไป แล้วกลับมาบอกพี่ชายถึงเรื่องนั้น พี่ชายตำหนิเขาเป็นการ ใหญ่ เขาไม่สนใจคำตำหนิ แต่เดินเข้าไปแล้วตั้งสัจจะอธิษฐานว่า ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ เราไม่เคยจง ใจฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเลย พอพูดจบเท่านั้น แม่ของเขาได้หายจากโรคอย่างน่าอัศจรรย์

ถ้าเป็นเราจะทำอย่างไร แนนอนถ้าเป็นพระโพธิสัตว์ย่อมตอบว่าไม่ เพราะพระโพธิสัตว์ ถือศีลข้อ 1 คือไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น อีกทั้งข้อ 3 คือ ถือวาจาสัตย์ ไม่พูดเท็จนั่นเอง

อีกคำถามหนึ่ง (ถามผู้เข้าอบรม) สมมติว่าเราไปกดเงิน เอทีเอ็มแล้วปรากฏว่า มีเงิน ออกมามากกว่าที่เรากด เราจะทำอย่างไร ?

แนวการตอบ : ก. เอาไปคืนเจ้าหน้าที่ ข. เก็บไว้เอง ค. กดอีก เมื่อให้ผู้เข้าอบรมเลือก เสร็จแล้ว เราอาจจะถามเหตุผลว่าทำไมถึงเลือกข้อนั้นก็ได้อีก

ถ้าคนมีศีลก็ต้องไม่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ตามศีลข้อ 2 เพราะถ้าเราเอาของเขาไป ย่อมต้องระแวงและอยู่ไม่เป็นสุข ฉะนั้น เราจะใช้ชีวิตที่ดีและสงบสุขได้ก็ต้องเรียนรู้ที่ "ศีล" ก่อน

ข) โยงกับเนื้อหาในพระพุทธศาสนา "ศีล" แปลว่า ปกติ, เย็น ฉะนั้น "คนที่มีศีล" จึง หมายถึง คนที่สงบและเย็น โดยศีลนั้นเป็นเครื่องควบคุมกายและวาจา เมื่อทุกคนมีศีลการแสดงออก ทางกายและวาจาก็จะดูสงบ และไม่เป็นการเบียดเบียนคนอื่น ในพระพุทธศาสนาคนที่มีศีลเรา สามารถพบลักษณะได้คือ

1) หากใครมีศีลข้อ 1 คือ ห้ามฆ่าและทำร้ายสัตว์ จะทำให้ร่างกายแข็งแรง มีอวัยวะ สมบูรณ์ มีปัญญาฉลาดหลักแหลม มีรูปร่างหน้าตาดี ไม่พิกลพิการ รุปร่าง เป็นที่ชื่นชมของผู้พบเห็น ไม่ค่อยมีศัตรู มีบริวารมาก โรคน้อย ไม่ค่อยพลัดพรากจากสิ่งที่รัก มีอายุยืน

2) ใครมีศีลข้อ 2 คือ ห้ามลักทรัพย์สินของรักของคนอื่น จะทำให้มีเงินทอง ได้สิ่งที่ปรารถนา ไม่มีใครชิงสมบัติไปได้ ไม่ว่าจะป็นภัยใดๆ น้ำ ไฟ โจร หรือผู้อื่น อยู่อย่างมีความสุขไม่ต้องหวาดระแวงผู้อื่น คิดอยากได้อะไรก็ได้สิ่งนั้น

3) ใครมีศีลข้อ 3 คือ ไม่ล่วงละเมิดหญิงที่เป็นภริยาของผู้อื่น จะทำให้ไม่มีศัตรู เป็นที่รักของทุกคน นอนตื่นสบาย ไม่ค่อยโกรธคนอื่น ทำอะไรด้วยความเคารพ เป็นที่รักของคนอื่น มีร่างกาย สมบูรณ์ ไม่ต้องลำบากในชีวิตมาก อยู่อย่างมีความสุข ไม่ต้องกลัวภัยใดๆ และไม่ค่อยพลัดพรากจากคนรัก

4) ใครมีศีลข้อ 4 คือไม่พูดเท็จ จะทำให้มีผิวพรรณผ่องใส พุดจาไพเราะน่าฟัง ไม่อ้วนเกินไป ผอมเกินไป ไม่เตี้ยเกินไป สูงเกินไป มีร่างกายพอดี มีวาจาน่าเชื่อถือ จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน

5) ใครมีศีลข้อ 5 คือไม่ดื่มสุราและน้ำเมาทำให้ขาดสติ จะทำให้มีความปัญญาดี มีปฏิภาณไหวพริบแก้ปัญหาเก่ง ไม่เกียจคร้าน ไม่ง่วง ไม่กลัวสิ่งใด พุดจามีสัจจะ ไม่พูดอะไรเพื่อเจ้า ไม่หยาบคาย มีความกตัญญูทักเตือน ไม่ตระหนี่ เสียสละ ไม่โกรธ มีความระอายแก่ใจ ความเกรงกลัวต่อบาป

ฉะนั้น เมื่อดูจากลักษณะของผู้มีศีลจึงเป็นผู้ที่น่าศรัทธาและเราคงอยากให้คนเหล่านี้มีอยู่มากในสังคมเรา เพื่อความสงบสุขในสังคม

ค) ยกตัวอย่างประกอบ

คำถาม : ศีลข้อไหนสำคัญที่สุด ? ศีลข้อ 5 เพราะทำให้ขาดสติ และเมื่อขาดสติก็อาจทำให้ผิดศีลข้ออื่นได้ง่ายไปด้วย ดังตัวอย่างในครั้งเมื่อพระโพธิสัตว์เกิดเป็นเศรษฐีได้ฝังทรัพย์ไว้จำนวนหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็ทำบุญต่างๆ มีการถวายทานเป็นต้น ก่อนจะตายไปเกิดบนสวรรค์ เศรษฐีมีบุตรคนเดียว พอพ่อตายไปลูกก็ได้รับมรดกเป็นเงินจำนวนหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ได้รับมรดกความดีมาด้วยเลย จึงตั้งวงกินเหล้าทุกๆ วัน เขาจ้างวงดนตรีและมีนักร้องมาร้องเพลง มีคนมาเต้นรำให้ดู ใช้ชีวิตด้วยความประมาทอยู่ทุกวันคืน

ที่สุดทรัพย์สิ้นเงินทองรวมถึงบ้านช่องที่พ่อเศรษฐีฝากเพียรสร้างมาก็หายวับไปในพริบตาหมดไปกับเรื่องไร้สาระที่เกิดจากความขาดปัญญาของลูกชายคนเดียวเท่านั้น พอเงินหมดไปลูกเศรษฐีก็เลยกลายเป็นขอทาน นั่งเศษผ้าเก่าๆ เที้ยวขอเงินและอาหารพอเลี้ยงชีวิต

ฝ่ายพ่อเศรษฐีที่ไปเกิดบนสวรรค์ได้รู้ความเป็นไปของลูกชายที่กำลังตกยาก ก็เกิดความสงสาร จึงลงมาหาแล้วมอบหม้อศักดิ์สิทธิ์ใบหนึ่งให้ขณะที่ลูกชายกำลังหลับพร้อมกับพูดว่า “ลูกพ่อ เจ้าต้องรักษาหม้อนี้ให้ดีนะ อย่าให้แตก แล้วเจ้าปรารถนาอยากได้สิ่งใดก็ล้วงมือลงในหม้อนั้น เจ้าก็จะไม่ต้องอับจนอีกต่อไปเลย และเจ้าอย่าประมาททีเดียว”

พอตื่นขึ้นลูกเศรษฐีได้เห็นหม้อใบนั้น จึงล้วงมือลงไปด้วยความสงสัยแล้วดึงมือออกมา ก็พบว่าเงินทองติดมือมาเป็นจำนวนมาก เขาหัวเราะดังขึ้นด้วยความดีใจที่เห็นเงินทองมากมายอย่างนั้น และไม่ว่าจะปรารถนาอะไร พอล้วงมือเข้าไปก็สามารถดึงสิ่งนั้นออกมาจากหม้อได้ทันที และแทนที่เขาจะคิดถึงสิ่งดีๆ ที่ทำให้มีความสุขอย่างอาหารหรือเสื้อผ้า เขากลับล้วงมือไปในหม้อแล้วดึงสุราออกมาก่อนจะนั่งกินอย่างเอร็ดอร่อย

พอเมาได้ที่ก็ลุกขึ้นกระโดดโลดเต้น โยนหม้อแล้วรับอยู่อย่างนั้น แล้วก็พลาดหม้อตกมาแตกกระจายต่อหน้า แม้ว่าจะพยายามต่อให้เหมือนเดิมอย่างไรก็ไร้ผล เขาจึงต้องกลับมาเป็นขอทานอดมื้อกินมื้ออย่างเดิม ไม่นานก็ตายลงอย่างอนาถา

ชีวิตของลูกชายเศรษฐีนี้คงเป็นอุทาหรณ์ที่ดีสำหรับคนที่มีทุกอย่างพร้อม แต่ขาดสติที่จะช่วยจัดเรียงชีวิตให้เป็นระเบียบ ทุกอย่างก็ล้มพังลงมาทันที การจะรักษาสติให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพจึงจำต้องอาศัยสติที่จะนำไปสู่ปัญญา และปัญญาก็จะนำไปสู่การต่อยอดผลที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากขึ้นไป เหมือนเราจะรักษาต้นไม้สักต้นให้ออกดอกออกผลตามที่ปรารถนานั้น จำเป็นต้องอาศัยทั้งความตั้งใจ และปัญญา ไม่เช่นนั้นต้นไม้อาจตายเสียก่อนหรือไม่งดงามอย่างที่ตั้งใจ

ง. สรุปการบรรยาย

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต กล่าวถึงอานิสงส์ของศีล คือ

- 1) ทำให้อายุยืนปราศจากโรคภัยเบียดเบียน
  - 2) ทรัพย์สินสมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาปล้นจี้มาราวีเบียดเบียนทำลาย
  - 3) ลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสูก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำลักร้ายต่างครองอยู่ร่วมกัน
  - 4) พุดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัจด้วยศีล ด้วยความเป็นสุข
  - 5) เป็นผู้มั่งคั่งปัญญาคีและเฉลียวฉลาด ไม่หลงหน้าหลงหลัง จับโน้นชนนี้เหมือนคนบ้าคนบอบหา สติ ไม่ได้ ผู้มีศีล เป็นผู้ปลุกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลกให้ มีแต่ความอบอุ่นไม่เป็นระแวงสงสัย ผู้ไม่มีศีลเป็นผู้ทำลายหัวใจคนและสัตว์ ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า
- ฉะนั้น หากโลกนี้ปราศจากซึ่งศีลธรรมเสียแล้ว ถึงแม้จะมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัตถุเทคโนโลยีมากมายเพียงใด ก็มีอาจทำให้โลกนี้เป็นโลกที่น่าอยู่ได้ เพราะถ้าหากโลกนี้เต็มไปด้วยการแย่งชิง แข่งขัน เอารอดเอาเปรียบ มองคนอื่นเป็นศัตรู เพื่อที่จะย้าย ห้ำหั่น มองคนอื่นเป็นเหยื่อเพื่อหลอกล่อเอาผลประโยชน์ มองคนอื่นเป็นคู่แข่งเพื่อที่จะเอาชนะ มองไม่เห็นคุณค่าแห่งชีวิตความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนมีเท่าเทียมกันแล้ว จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้อย่างไร ตั้งคำที่หลวงปู่พุทธทาสกล่าวไว้ว่า “ศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ”

(พระวิทยากรนำผู้เข้าอบรมว่าตาม)

อันสตรี ไม่มีศีล ก็สิ้นสวย

บุรุษด้วย ไม่มีศีล ก็สิ้นศรี

ภิกษุเล่า ไม่มีศีล ก็สิ้นดี

ข้าราชการ ศีลไม่มี ก็เลวทราม

ตัวอย่างกิจกรรม จิตวิทยาพระพุทธศาสนา

ศีลธรรม

"เมื่อฉันและเธอมาเจอกัน"

1. แนวคิด

มีแนวคิดหนึ่งที่ต้องการสร้างตัวตนขึ้นมา จนมีภาวะที่เรียกว่า "รอยแยก (split) คือแยกตัวเองออกจากสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงๆ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราตากผ้าไว้ แต่แล้วฝนก็ตกลงมา เรายืนทุกข์กับฝนตกที่ทำให้ผ้าเราเปียก หรือจะไปเก็บผ้าที่ตากไว้ไม่ให้โดนฝน เพราะคนส่วนมากจะทุกข์กับสิ่งภายนอกตัว งานหนึ่งของนักจิตวิทยาการปรึกษา (counselor) ก็คือการทำทุกคนจะต้องเข้าใจรอยแยก เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือใจที่แตกแยกได้กลับมาเต็มอีกครั้ง

สมมติเหตุการณ์หนึ่งว่าเราต้องการปรับพฤติกรรมของนักเรียนบางคนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การปรับอย่างนั้นต้องดูว่าพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นอย่างไร สมมติว่าเขาชอบมาเรียนสาย เขาเห็นปัญหานี้หรือไม่ ถ้าเห็นและเขาอยากมาเช้า เป็นแบบนี้ก็ไม่ยากจะแก้ แต่ถ้าเขาไม่เห็น เราต้องช่วยเขาแต่ไม่ใช่ให้เราไปกำหนดให้เขาทำอย่างที่เราต้องการ เหมือนกับหมอที่เรารักษาโรค บางคนก็หาย บางคนก็ไม่ แต่ถ้าคนไข้จะตายก็ถือว่าหมอได้ทำสุดความสามารถแล้ว เรื่องการตายเป็นเรื่องธรรมดา หรือแม้ขณะที่เราบรรยาย เรารับหน้าที่แค่บรรยาย ส่วนคนฟังจะไม่ฟัง เราก็ต้องทำใจว่า "ได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ได้" เพราะว่าเราจะกำหนดให้ทุกคนเป็นอย่างที่ต้องการไม่ได้ ต้องเปิดใจให้กว้าง ทำใจให้สงบเพื่อทำหน้าที่ของตน

เรามีหน้าที่แค่ประสานรอยแยก (split) เพื่อให้เด็กมีชีวิตที่เต็ม (fully functioning) และการจะผสมใจให้ดีได้ต้องอาศัยความรักและความเข้าใจเท่านั้น ไม่ใช่ความเกลียด ความคาดหวังผิดๆ หรือการทำโทษทุกคนที่ไม่ทำตามที่เราต้องการ

เราต้องใช้ความอ่อนโยน ดังกรณีตัวอย่างว่า

ถาม : มีกรณีนักเรียนคนหนึ่งขาดโรงเรียนไปนาน จนติด "ร" อยู่หลายตัว ก็มาแก้บ้าง ไม่แก้บ้าง จนกระทั่งปลายเทอม ฝ่ายวิชาการก็บอกว่าจะให้โอกาสอีกครั้ง มาแก้ "ร" ให้ครบ เขาก็รับปาก แต่ไม่ทำอย่างที่รับปาก ที่สุดเขาก็ไม่ทำอะไรเลย กรณีอย่างนี้ เราต้องทำใจใช้ไหม?

ตอบ : ใช่ เราต้องทำใจ เพราะมีครูน้อยคนที่จะเข้าใจลูกศิษย์ ครูจึงต้องนั่งคุยกับลูกศิษย์ก่อน และแสดงให้เห็นความห่วงใย เช่น

ครู : นี่เธอ เป็นไงถึงติด "ร" เธอเรียนไม่เข้าใจ หรือว่าเธอเป็นอะไร บอกให้ครูฟังหน่อย

นักเรียน : ไม่อยากเรียน

ครู : ไม่อยากไม่ได้ซี นี่เป็นอนาคตของเธอ ชีวิตเธอ ถ้าไม่รับผิดชอบ ใครจะรับผิดชอบ
ละ (การตอบนี้เป็นคำตอบที่ดูยืดเยียดความคิดของครู)

แต่หากตอบว่า "ไม่อยากจะเรียนเธอ มันเป็นอย่างไร เธอลองเล่าให้ครูฟังหน่อยสิ"

นักเรียน : เรียนไปก็ไม่รู้เรื่อง

ครู : ไหนเธอไม่รู้เรื่องตรงไหน ลองอธิบายสิ (หรือครูตอบว่า เฮงซวยที่สุด มันจะไม่รู้เรื่องตรงไหน คนอื่นทำไมเขารู้เรื่องละ เธอไม่ตั้งใจหรือเปล่า : คำตอบนี้ดูตำหนิ)

แต่ถ้าตอบว่าครูตอบว่า อ้อ.ไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องนะ ยังไง มันติดขัดอะไร ตรงไหน อย่างไร

นักเรียน : อาจารย์เขาฟังเสียง และชอบว่าหนูเรื่อยเลย ตอบผิดหน่อยหนึ่งหรือบางทีก็ชอบหาเรื่องหนู

ครู : อ้อ หนูรู้สึกว่าการเรียน ครูสอนไม่ค่อยดีเท่าไรแล้วครูก็ชอบว่าหนูเวลาตอบอะไรก็ชอบว่า หนูผิด ครูตำหนิ หนูคงอายุไข้ใหม่เวลาถูกตำหนิ

นักเรียน : หนูรู้สึกว่าอาจารย์เขาจับผิดอยู่เรื่อยเลย เลยไม่อยากจะเรียน ไม่ชอบหน้าอาจารย์

ครู : จ๊ะ เวลาเราตอบไม่ได้ครูก็คอยจ้อง เราก็รู้สึกว่า บางที มันทำไมต้องเป็นเรา เราคงรู้สึกอึดอัดที่จะนั่งอยู่ในห้องเรียน และคงรู้สึกเหมือนถูกข่มตลอดเวลาโดยที่เราทำอะไรไม่ได้เลย

การที่จะรู้ว่าเขาติด "ร" เพราะอะไร อันนี้ครูต้องเข้าใจเด็ก จนเขารู้สึกว่า มีคนที่อยากรู้เรื่องเขา และเข้าใจเขา อันนี้เป็นวิธีการให้คำปรึกษาซึ่งต้องมีทั้งความอ่อนโยน เมตตาเป็นสำคัญ เพื่อพูดคุยและทำให้คนที่มีความทุกข์ บอกรายละเอียดของปัญหาออกมาและได้คลี่คลายความรู้สึกของตนเองในที่สุด

กิจกรรม "เมื่อฉันและเธอมาเจอกัน" จึงเป็นการคุยกันด้วยท่าทีที่อ่อนโยน มีเมตตา เพื่อค้นหาปัญหาของคู่สนทนา และให้เขายอมรับ เติมเต็มความรู้สึก แก้ไขปัญหานั้นได้

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมเน้นการฟัง และการสนทนาด้วยความอ่อนโยนและเมตตา เพื่อให้ผู้พูดได้ค้นหาตัวเอง โดยมีรูปแบบคือ

- ก. การสนทนาภายใต้หัวข้อที่กำหนด คือ เรื่องดีใจ เสียใจ
- ข. การวาดรูปชีวิตของตัวเอง
- ค. การให้คนอื่นเขียนถึงตัวเราทั้งในแง่ดี และไม่

3. วัตถุประสงค์

- ก. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง
- ข. เพื่อสร้างการสนทนาที่น่าฟัง และสร้างการยอมรับทั้งผู้ฟังและผู้พูด

4. ขอบเขตเนื้อหา/กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

- ก. เมตตา ความรักที่บริสุทธิ์
- ข. อภัยทาน การไม่ถือโทษกัน ให้อภัยทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

ค. สัมมาวาจา เป็นการใช้วาจาที่ชอบ เป็นไปเพื่อกุศลหรือความดีเป็นหลัก

ง. กัลยาณมิตร เป็นการสร้างปรโตโมหะ คือการรับฟังผู้อื่น และโยนิโสมนสิการ คือการคิดไตร่ตรองอย่างแยกกายภายในใจ

5. กิจกรรมนำเสนอ

● ชีวิตจิตใจ

กิจกรรมชีวิตจิตใจ เป็นกิจกรรมที่ชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนถึงหนทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาว่าได้ประสบกับเหตุการณ์อะไรบ้าง ที่ทำให้ตนเองมักจะระลึกถึงด้วยความรู้สึกที่เบิกบานใจ ภูมิใจ ปลื้มใจ กับชีวิตในช่วงเวลานั้นๆ ทำให้รู้สึกว่าชีวิตของตนเองมีคุณค่าน่ารักษาให้อยู่ต่อไปยาวนานที่สุด เพื่อตนเองและบุคคลที่มองเห็นคุณค่าในชีวิตของเรา เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ตนเองดีใจที่สุดในชีวิตที่ผ่านมา

แต่ในอีกมุมหนึ่งของชีวิตที่ผ่านมาที่ทำให้ชีวิตต้องพบกับความมืดมน โศกเศร้า เสียใจ เป็นเรื่องราวที่อยากจะลืม แต่ยิ่งพยายามลืมหากลับจำได้อย่างแม่นยำ นั่นคือเรื่องราวที่เสียใจที่สุดในชีวิต ทั้งสองเรื่องราวเป็นสิ่งต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้บอกเล่าแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเห็นอกเห็นใจกัน ให้กำลังใจกัน เพื่อจะได้มีกำลังใจยืนหยัดต่อไปได้อย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ก. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนถึงเรื่องราว ที่ดีใจที่สุด และ เสียใจที่สุดในชีวิต
- 2) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกต่อเพื่อนที่นั่งสนทนากัน ด้วยความเข้าใจ
- 3) เพื่อเป็นการประสานใจของผู้เข้ารับการอบรมให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ข. วิธีการ

1) แจกกระดาษให้คนละหนึ่งแผ่น ให้นำมาทบทวน และเขียนเรื่องราวที่ดีใจที่สุดในชีวิต และเรื่องราวที่เสียใจที่สุดในชีวิต การให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เขียนก่อนเล่าเป็นการทบทวนให้มีความชัดเจนกับเรื่องราวมากยิ่งขึ้น เพราะได้ผ่านกระบวนการคิดและเขียน

2) ให้ผู้เข้ารับการอบรมแยกย้ายไปนั่งพูดคุยกับพระวิทยากรประจำกลุ่ม โดยที่พระวิทยากรเป็นผู้เกริ่นนำเพื่อเข้าสู่กิจกรรมและกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับจำนวนสมาชิก โดยให้โอกาสทุกคนได้เล่าเรื่องราวครบถ้วนทุกคนรวมทั้งพระวิทยากรด้วย การเล่าเรื่องอาจจะเริ่มด้วยเรื่อง ดีใจ หรือ เสียใจ ก่อนนั้น ให้ถามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ เสียงส่วนใหญ่เห็นเป็นอย่างไรก็ดำเนินตามนั้น การเริ่มต้นเล่าเรื่องจะเริ่มต้นที่ใครให้สมาชิกสมัครใจก่อน หากไม่มีก็ให้เลือกคนที่ดูแล้วพูดจา สื่อสารได้ดีที่สุด จะทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ไม่ติดขัด เมื่อเล่าจบคนหนึ่งก็เปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ที่ฟัง

อยู่ได้ถ้ามโนในประเด็นที่ไม่ชัดเจน หรือยังสงสัยอยู่ เมื่อจบคนหนึ่งให้เพื่อนๆ ได้ให้กำลังใจ และสาธิตให้เพื่อนพร้อมๆ กัน หนึ่งครั้ง ดำเนินการดังกล่าวไปเรื่อยๆ กระทั่งจบหมดทุกคน

3) เมื่อทุกคนเล่าจบแล้วพระวิทยากรประจำกลุ่มก็ให้ทุกคนได้ช่วยกับสรุปกิจกรรมบอกถึงความรู้สึกที่ได้จากการทำกิจกรรม แล้วพระวิทยากรประจำกลุ่มจึงสรุปปิดท้ายให้ข้อคิด ให้กำลังใจ จากนั้นก็กราบลา แยกย้ายเข้าทำกิจกรรมอื่นต่อไป

ค. ตัวอย่างการดำเนินการภายในกลุ่ม

ขอให้ทุกคนนั่งเป็นครึ่งวงกลม ให้สามารถมองเห็นหน้ากันทุกคนนะ เมื่อทุกคนพร้อมแล้วกราบพระอาจารย์พร้อมกันสามครั้ง พร้อมแล้วกราบๆ ๆ ๆ ให้ทุกคนนั่งสบายๆ แต่เรียบร้อยนะ บรรยากาศที่นี้เป็นอย่างไรบ้าง เป็นธรรมชาติดีไหม นี้อะไรกับบ้างหละ

เอาหละเมื่อก็ตอนอยู่ในห้องประชุม พระอาจารย์ให้พวกเราได้เขียน เรื่องที่ตีใจที่สุด และเรื่องที่เสียใจที่สุด ทุกคนเขียนเสร็จแล้วนะ ต่อไปนี้เราจะมาเล่าสู่กันฟัง โดยที่พระอาจารย์มีกติกาให้เรา คือเมื่อเราเล่าต้องด้วยความตั้งใจ เมื่อเราฟังต้องฟังอย่างตั้งใจนะ ตกลงตามนี้นะ เราจะเริ่มต้นจากใครก่อนดี ใครพร้อมก่อนเล่าก่อนได้เลยนะ เราได้ฟังเพื่อนเราเล่ามา เราได้ข้อคิด และรู้สึกกับเรื่องราวอย่างไรบ้าง ให้แสดงความคิดมาทุกคน

เอาหละเรื่องเล่าทั้งหมดที่พวกเราได้เล่านี้มีทั้งสุขและเศร้า นี่แหละที่เรียกว่ามนุษย์ ขอให้เรารู้เรื่องราวล่านี้ด้วยความเข้าใจ และรู้จักแยกแยะเป็นบทเรียนสำหรับชีวิตของเราต่อไป เรื่องราวที่เป็นกำลังใจขอให้เราได้เก็บเอาไว้ในยามท้อแท้ ส่วนเรื่องราวแย่ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเราก็ขออย่าให้มันเกิดขึ้นอีก ถือเป็นบทเรียนสำหรับชีวิตของเราทุกคน

ง. วิธีการสรุป

- เราแต่ละคนควรมีกำลังใจ และกำลังใจนั้นอาจมาจากคนรอบข้าง
- เราจะเห็นว่า ทุกคนเคยผิดพลาด แต่ทุกความผิดพลาดนั้น จะเป็นครู เป็นบทเรียนคอยเตือนให้เราไม่ผิดอีก
- เรามานั่งสงบและทบทวนคุณค่าภายในตัวเอง

คุณธรรม "มองให้เป็น ก็เห็นค่า"

1. แนวคิด

หลักสำคัญอันหนึ่งของมนุษย์คือ "การให้คุณค่า" โดยการสร้างความรู้สึกถึงคุณค่าในชีวิตว่าตนเองเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็กที่จำเป็นต้องรู้ว่า มีแต่ตัวเขาเท่านั้นที่จะลดคุณค่าของตัวเองที่ซิกมุนด์ ฟรอยด์กล่าวว่า "ภายใต้แรงกระตุ้นแบบไร้สำนึกของเรา แทบทุกวันหรือทุกชั่วโมง เราจะพยายามกำจัดทุกคนที่ขวางทางเรา คนที่ทำให้เราไม่พอใจ หรือคนที่ทำให้เราบาดเจ็บ จริงๆ แล้วจิตไร้สำนึกของเราจะลงมือฆ่าแม้กระทั่งเรื่องเล็กน้อย เป็นที่มาของหลักการที่จะช่วยทำให้เขาเพิ่มคุณค่าตัวเองขึ้นมาด้วยการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีอันเกิดจากความไม่พอใจต่างๆ ด้วยการฝึกหลักการหนึ่งที่ว่า "การป้องกันตัวเองด้วยหลักศีลธรรม" (moral self-defense, MSD) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวใช้มุมมองในการสร้างคุณค่าให้กับชีวิต ดังนี้

ก. การเสียดสี ในประเทศอินเดียมีคนอยู่ 2 บุคคลที่คนอินเดียนับถืออย่างมาก คือ 1. พระพุทธเจ้า 2. มหาตมะ คานธี ในส่วนของวิถีพระพุทธเจ้านั้นเป็นวิสัยแห่งการหลีกเลี่ยงออกจากสังคม แต่ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงประวัติมหาตมะ คานธีเพื่อเป็นการศึกษาผ่านวิสัยโลกหรือสังคบบ้างว่าจำเป็นในการใช้หลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างไร ?

หลังจากที่คานธีได้จบเนติบัณฑิต (Bar) เรียบร้อยแล้วก็ได้เข้าฝึกหัดดำเนินอาชีพทนายความ ในเมืองบอมเบย์ ก่อนจะเดินทางไปแอฟริกาได้ถึง 20 ปี จึงได้รู้ถึงชีวิตอันคับแค้นของเพื่อนร่วมชาติที่ได้รับเกี่ยวกับอุปสรรคในการถือผิว และการเลือกที่รักมักที่ชังในสังคม มีความกดดันอย่างหลากหลายและมีกฎหมายอันไม่เป็นธรรม ซึ่งขัดขวางชาวอินเดียที่ประกอบอาชีพอยู่ในแอฟริกาได้

คานธีพยายามให้ชาวอินเดียพยายามที่จะให้ได้รับสิทธิในการเดินทางชั้นหนึ่ง รวมถึงสวมใส่เครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เขาค้นพบกฎสำคัญระหว่างการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ของคนเหล่านั้น ด้วยวิธีการไม่นิยมความรุนแรงหรืออหิงสา (Non-Violent Movement)

คานธีเดินทางกลับอินเดียและออกเดินทางไปตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้เพื่อศึกษาและรู้เห็นอินเดียอย่างแท้จริง โดยใช้เวลายานทุกชนิด พร้อมด้วย “ดาหุที่เปิดแต่ปากที่ปิด” เขาได้เห็นผู้คนมากมายที่เปลี่ยนความคิดเขา เพราะตอนแรกเขาไปในชุดแบบตะวันตก ทำให้คนไม่ค่อยฟังในสิ่งที่เขาพูด เขาจึงเปลี่ยนเป็นชุดพื้นบ้านสีขาวทอด้วยป่านดิบแบบคนอินเดีย คนจึงเริ่มมองเขาว่าไม่ใช่คนแปลกหน้าอีกต่อไป

มีเหตุการณ์หนึ่งเล่าถึงเหตุการณ์ตอนเดินทางไปทั่วอินเดียของมหาตมะ คานธีว่า ขณะกำลังจะก้าวขึ้นรถไฟ รongเท้าของท่านก็หลุดล่องลงไป ตอนนั้นรถไฟเริ่มเคลื่อนออกจากชานชลาแล้ว

ถ้าเป็นบางคนอาจโมโหและปารองเท่านั้นทั้งเพราะเราคงใช้ต่อไม่ได้ด้วยไม่รู้จะมีไว้ทำไมแค่ข้างเดียว แต่ท่านกลับปารองเท่านั้นไปยังที่ซานชะลาที่รองเท้าท่านตกอยู่ เพื่อว่าใครได้มาเจอจะได้ใช้ได้ ท่านคิดถึงและเผื่อแผ่คนอื่นอยู่ตลอดเวลาอย่างนี้ การกระทำของท่านจึงเป็นไปด้วยมุมมองของนักเสียสละ ที่ให้คุณค่ากับคนอื่นอย่างแท้จริง

ข. อารมณ์ขัน อารมณ์ขันในที่นี้คือมุมมองที่ไม่เป็นไปตามสิ่งที่เราประสงค์ ไม่ใช่การสร้างหัวเราะด้วยกิเลส แต่เป็นการสร้างความเข้าใจความจริง คือเป็นการสร้างระบับอารมณ์โกรธหรือหงุดหงิดไม่พอใจในชีวิตด้วยการเปลี่ยนมุมมองต่อเรื่องนั้น ซึ่งคนอาจมองว่าเป็นอารมณ์ขัน อาจารย์ชยสาโรแห่งวัดป่านานาชาติ ซึ่งเป็นสาขาของวัดหนองป่าพง ท่านใช้คำพูดง่ายๆ ไขปัญหาให้ผู้ฆราวาสที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ท่านทำเรื่องที่ฆราวาสเห็นว่ายุ่งยากให้ง่ายขึ้น

คำถาม "เราจะรู้ได้อย่างไรว่าใครเป็นพระฝ่ายเถรวาทหรือมหายาน"

คำตอบ "ก็ถามท่าน ง่ายจะตาย"

คำถาม "ถ้าเราจะทำหมันสุนัขหรือแมวจะบาปไหมครับ"

คำตอบ "ต้องขออนุญาต ถ้ามันไม่ว่าอะไรก็ไม่บาป"

คำถาม "รู้สึกเบื่อสามี เลยมาปฏิบัติธรรมจะบาปไหมที่หนีสามีมา แต่เขาก็อนุญาต"

คำตอบ "ไม่รู้ว่าเขาจะเบื่อเรามากกว่าเราเบื่อหรือเปล่านะ"

คำถาม "เรื่องการอบรมปฏิบัติธรรมตามโรงเรียน ตอนนี้มีความเห็นแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งควรให้บังคับ อีกฝ่ายให้สมัครใจ ท่านอาจารย์เห็นว่าควรตัดสินใจอย่างไรดีเจ้าคะ"

คำตอบ "ก็เอาทางสายกลางสิ เราก็บังคับเฉพาะคนที่ไม่สมัครใจ"

คำถาม "มาปฏิบัติธรรมที่ไร ผนตลกทุกทีเลยครับ ไม่ทราบว่าเป็นอะไร"

คำตอบ "ก็นี่ถูดุฝนนะ"

ความซบซึ้งของจิตทำให้เรามองทุกอย่างวุ่นวายไปหมด แต่พอฟังคำตอบที่แสนเรียบง่ายของท่านอาจารย์ชยสาโรทำให้เห็นว่าจิตที่มีเครื่องผูกมัดน้อยย่อมเป็นอิสระ เมื่อเป็นอิสระจึงมองเห็นทุกอย่างได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง อีกทั้งยังง่ายอย่างยิ่งในการเข้าใจว่าที่จริงปัญหานั้นไม่ได้ซบซึ้ง มีเพียงใจคนเท่านั้นที่ปรุงแต่งให้ดูซบซึ้งเท่านั้นเอง

อาจารย์พระราชาธรรมาจารย์ (หลวงปู่ดุลย์ อตุโล) เป็นศิษย์อาวุโสรุ่นแรกของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดบูรพาราม จ.สุรินทร์ ลูกศิษย์ท่านได้รวบรวมบันทึกคติธรรมและธรรมเทศนาของท่านไว้ในหนังสือเล่มเล็กๆ ชื่อ "หลวงปู่ฝากไว้"

มีครั้งหนึ่งพระเถระอาวุโสรูปหนึ่งจากกรุงเทพฯสนทนากับท่านถึงข้อกัมมัญฐานกับหลวงปู่ เป็นเวลานาน ลงท้ายก็ถามหลวงปู่สั้นๆ ท่านยังโกรธอยู่ไหม? หลวงปู่ตอบอย่างรวดเร็วว่า "มีแต่ไม่เอา"

เป็นเรื่องธรรมดาที่สุดที่คนจะมีกิเลสเข้ามาไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม เพียงแต่ท่านที่มีสติสามารถเลือกได้ว่าอะไรดีและไม่ดี เลือกจะเอาหรือไม่เอา คำตอบของหลวงปู่ช่วยทำให้เราเห็นว่าทุกอย่างเป็นเรื่องของกรรมจริงๆ เราเลือกแบบไหนเราก็ทำแบบนั้น และทำแบบไหนก็ต้องรับผลแบบนั้นต่อไป

อีกเรื่องหนึ่งเล่าถึงโยมที่เป็นสุภาพสตรีคนหนึ่งเข้าไปหาท่านแล้วเล่าเรื่องความทุกข์ให้ฟังว่า ตอนนี้อยู่ที่ย้ายมาอยู่ที่นี่ ญาติๆ เลยเสนอให้ขายของอย่างนั้นอย่างนี้ จนทำให้เธอเกิดความลังเลว่าตกลงจะขายอะไรดี จึงถามหลวงปู่เพื่อให้ออกความเห็นให้ว่าตกลงเธอควรขายอะไรดี

"ขายอะไรก็ดีทั้งนั้นแหละ ถ้ามีคนซื้อนะ" หลวงปู่ตอบสั้นๆ

คำตอบของหลวงปู่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แค่ออกความเห็นให้ท่านนั้น ไม่ใช่คิดถึงตัวเอง บางคนค้าขายคิดแต่ว่าตนเองมีอะไรจะขายเท่านั้น ลืมคิดไปว่าคนซื้อเขาต้องการอะไร ถ้าเราเอาใจเขามาใส่ใจเรา จะพบคำตอบที่เราค้นหา ไม่ใช่แค่เพียงการค้าขายเท่านั้น แม้แต่ชีวิตของเราเองก็จะประสบความสำเร็จไปด้วย

กิจกรรมนี้จึงเป็นการเล่าเรื่องที่มีค่าในแง่มุมมองหนึ่ง โดยเน้นไปที่เรื่องเล่า และประวัติบุคคลต่างๆ ที่ทำให้แง่คิด แรงบันดาลใจในการทำความดีหรือสร้างมุมมองที่ชวนให้เราเห็นคุณค่าในตัวเอง ไม่ถูกกิเลสต่างๆ ทั้งความโกรธหรืออคตินำพาเราไปได้

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมเน้นไปการปลูกฝังทัศนคติเกี่ยวกับตัวเอง มองตนเองว่ามีคุณค่าด้วยการสร้างความดี และลดละอารมณ์โกรธ อคติ ด้วยเรื่องเล่าใน 2 ช่วงเวลาคือ

กิจกรรมช่วงเช้า : เป็นการเล่าเรื่องเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำ ความดี ซึ่งให้เห็นคุณค่าของตัวเองผ่านการทำดีในทุกมิติ

กิจกรรมช่วงค่ำ : เป็นการเล่าเพื่อตรวจสอบหรือทบทวนสิ่งไม่ได้ที่เราได้ทำไปด้วยอารมณ์ หรืออคติ ซึ่งให้เห็นวิธีเปลี่ยนมุมมองต่ออารมณ์เหล่านั้น และแก้ไขใหม่ในวันต่อไป

3. วัตถุประสงค์

ก. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้กระตุ้นตนเองให้ตื่นตัวพร้อมเรียนรู้เตรียมพร้อมเรียนรู้ในวันใหม่

ข. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนตนเองและแก้ไขข้อผิดพลาดต่อไป

ค. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีความรู้ความสามารถเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมต่างๆ มีคุณธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

4. ขอบเขตเนื้อหา/กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ก. บรรยายให้เห็นคุณค่าของการทำหน้าที่ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น พระอาทิตย์ที่ไม่เคยดับพลั้วต่อการทำหน้าที่ชีวิตเราเมื่อยังมีลมหายใจต้องต่อสู้ดิ้นรนต่อไป

ข. บรรยายให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีคุณค่าพร้อมที่จะเป็นแสงทองของชีวิตให้กับผู้อื่น ด้วยหลักการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

ค. บรรยายให้เห็นสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ ตามทำนองคลองธรรมในการดำเนินชีวิต

ง. บรรยายให้คิดทบทวนถึงวิถีชีวิตกับการแก้ปัญหาในมิติที่ต่างกัน

จ. บรรยายให้เกิดคุณธรรมต่างๆ เกิดขึ้น เช่น ความกตัญญูกตเวที, ความเมตตา เป็นต้น

5. กิจกรรมนำเสนอ

- **ธรรมะรับอรุณ** เป็นการกระตุ้นให้ความดี หรือการต้องการทำบางอย่าง คือเน้นวิธีการในการเลือก หรือแรงบันดาลใจในการทำความดีเป็นหลัก

ตัวอย่างการบรรยาย

ก. ความอยากไม่สิ้นสุด

ในเช้าที่ใครหลายคนกำลังตั้งหน้าตั้งตาออกไปปฏิบัติหน้าที่ เรียบบ้าง ทำงานบ้าง แต่ละหน้าที่อาจมีระดับสุขและทุกข์ที่ต่างกันไป สิ่งที่เหมือนกันที่ทำให้เราใช้ชีวิตอยู่กับความทุกข์ได้ในแต่ละวัน อาจมาจากการที่เรารู้จักเรียนรู้ที่จะสร้างความสุขขึ้นมาเช่นกัน เมื่อเราต้องเผชิญกับทุกข์มากเท่าไร ก็ต้องคิดถึงความสุขให้ทัน ถ้าคิดว่าต้องเจอความทุกข์ ทุก ๆ หนึ่งนาที่ เราก็ต้องคิดถึงความสุขทุกๆ วินาที สุขจะช่วยให้ทุกข์เบาบางลง ลองดูชีวิตของชายรับจ้างคนหนึ่ง เขาอาศัยเรี่ยวแรงกาย แลกกับเศษเงินเล็กๆ น้อยๆ ทุกครั้งเวลาได้เงินมาทีไรนึกทำให้เขารู้จักคุณค่าของเงิน จึงพยายามจะไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แม้จะต้องลำบากจากทำงานอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อเห็นเงินที่ตนเองทำงานมาได้ก็ทำให้เกิดภาคภูมิใจเช่นกัน เขานำเงินที่ได้ไปเก็บไว้ตามชอกตึกที่อยู่ไกลออกไป และนี่อาจเป็นวิธีเก็บเงินที่ดีวิธีหนึ่ง ทั้ง ป้องกันโจรผู้ร้ายที่จะมาปล้นชิงจากเรา และยังป้องกันตัวเองไม่ให้หยิบมาใช้ได้ง่ายๆ ลองดูก็ได้เวลาใครก็ตามมีเงินแล้วเก็บด้วยวิธีนี้จะเป็นเศรษฐีที่มีมั่งมีในอนาคตได้ คือเก็บไว้ไกลๆ ตัวถ้าฝากกับธนาคารก็ไม่ต้องทำบัตร ATM ต้องเดินไปฝาก-ไปถอนเอง ยิ่งธนาคารนั้นไกลเท่าไรยิ่งดี และมีเงินติดตัวให้น้อยที่สุด จะได้ประหยัด เขาใช้วิธีนี้จนมีเงินเก็บไว้จำนวนหนึ่ง ตอนอยู่คนเดียวก็เก็บเงินไว้ไม่ค่อยได้ใช้จ่าย แต่พอเขาเริ่มสนใจผู้หญิงคนหนึ่งที่รับจ้างเหมือนกันก็เลยปรึกษากันว่าจะนำเงินที่มีนี้ไปเที่ยวกัน เลยคิดจะเอาเงินมารวมกัน เพื่อไปเที่ยวในเมือง โดยวางแผนจะกินเท่านั้น เที่ยวเล่นเท่านั้น พอวางแผนเสร็จก็ต่างแยกย้ายไปนำเงินที่เก็บไว้มา

...พออยู่คนเดียวเขาอาจคิดวิธีการเก็บเงินได้ แต่พอเริ่มมีคนอื่นเข้ามาในชีวิต ไม่ว่าจะป็นใคร เรื่องกิน เรื่องเที่ยว เรื่องสังคม ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องเสียเงินก็จะตามมา เราลองสังเกตดู...

ชายหนุ่มคนนั้นก็รีบวิ่งไปยังที่เก็บเงิน พลังก็ร้องเพลงไปด้วย ทั้งที่อากาศก็ร้อนๆ แต่เขาก็กลับมีใบหน้ายิ้มแย้มตลอดเวลา สร้างความสงสัยให้กับพระราชินีที่กำลังประทับยืนอยู่ที่สี่หับัญชร จึง

รับสั่งให้ทหารไปเรียกตัว แต่เขากลับพูดขึ้น "พระราชาก็เป็นใคร ไม่สน เราไม่ได้ทำอะไรผิด เราไม่ไป" ทหารจึงจับตัวเข้ามา พอมาถึงพระราชาก็ให้ทหารปล่อยตัวเขาแล้วถามขึ้น "อากาศก็ร้อนถึงเพียงนี้ ทำไมเจ้าทำไม่รู้สึกรู้สา ยังร้องเพลงอยู่ได้ เจ้าไม่ร้อนหรือ" เขาจึงเล่าเหตุการณ์ให้ฟัง พระราชาเลยถามต่อ "ถ้าอย่างนั้น เจ้าคงมีเงินเก็บไว้เยอะละซิถึงได้คงหลายแสนแน่" "ไม่ถึงหรอกพระองค์" เขาตอบ "ถ้าอย่างนั้นก็ต้องหลักหมื่น" พระราชาท่าย เขาก็ปฏิเสธอีก "ตกลงเจ้ามีเท่าไรแน่" พระราชาถาม "หม่อมฉันมีแค่บาทเดียวเอง" เขาตอบ "มีแค่นี้ทำไมดีใจขนาดนั้น" พระราชาถาม "ก็ความสุขของหม่อมฉันกับพระองค์แตกต่างกัน หม่อมฉันมีเงินเท่านี้ก็มีความสุขเล็กๆ น้อยๆ ตามอัตภาพ และที่สำคัญหม่อมฉันภูมิใจที่ได้เก็บเงินไว้ด้วยความเหนียวยาก ไม่ใช่หาได้ง่ายจึ้ซึ่งถึงคุณค่าของเงินที่มีไม่เหมือนพระองค์ที่สุขสบายมาตั้งแต่เกิด" เขาตอบอย่างภาคภูมิใจพร้อมเหินบพระราชนิดหน่อย

พระราชาไม่ได้โกรธแค้นยังประทับใจในความคิดของชายคนนั้นจึงรับสั่งให้พระราชทานเงินให้เพื่อที่เขาจะได้ไม่ต้องวิ่งร้อนๆ ไปเอาเงินแค่บาทเดียวนั้น แต่เขาก็กังกรานจะไปเอาไม่ว่าจะได้เงินเท่าไรก็ตาม

พระราชาเห็นความมุ่งมั่นของเขายังประทับใจขึ้นไปอีก จึงตัดสินใจมอบราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง ตอนนี้เขาจึงยินยอมรับโดยดี และสืมเงินที่ตนเองฝังไว้ตรงมุดอก อีกทั้งหญิงสาวที่ตนเองจะไปเที่ยวด้วย เขาได้ร่วมราชสมบัติครองราชย์ร่วมกับพระราชอาอย่างมีความสุข

พระราชาทั้งสองพระองค์ก็ครองราชย์ด้วยดีในช่วงแรก แต่ด้วยความที่เขาเคยรับจ้างมาก่อน เคยผ่านความลำบากมา กว่าจะได้เงินมาแต่ก่อนช่างลำบาก ตอนนี้ต้องการอะไรก็ง่ายแสนง่าย ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ นางสนมก็มากมายล้วนแล้วแต่สวยงามทั้งสิ้น

เขาจึงไม่ต้องการแค่ราชสมบัติครึ่งเดียวอีกต่อไป แต่อยากได้ทั้งหมดลื้มีความสุขนี้ได้มาจากใคร กลับคิดคดต้องการอยากครอบครองไว้เสียคนเดียว จึงพกพระแสงดาบติดตัวตลอดด้วยหวังจะปลงพระชนม์พระราชอาเสีย ก็สบโอกาสเมื่อพระราชอาพร้อมเขาได้เสด็จพระราชอุทยานเพื่อเล่นกีฬาร่วมกัน

พระราชาทรงเล่นกีฬาจนเหนื่อยจึงบรรทมหลับไป ปล่อยให้ราชบริพารเล่นกันต่อ เขาเห็นช่องอย่างนั้นจึงชักพระแสงดาบออกมาจากฝัก แล้วก็หวนคิดขึ้นได้ "พระราชอาพระองค์นี้ช่วยเปลี่ยนเราที่เคยเป็นคนจน คนอนาถาให้มีฐานะ มีความสบาย แล้วนี่เรากำลังจะฆ่าคนนี้ได้อย่างไร" พอได้สติก็เลยรีบทิ้งดาบ แต่ความอยากที่มีก็ทำให้เขาหยิบดาบขึ้นอีกครั้งแล้วก็ทิ้งไปอีกหลายครั้ง จึงรีบปลุกพระราชอา ก่อนที่เขาจะควบคุมตัวเองไม่ได้ พอพระราชอาตื่นก็เล่าเรื่องราวทั้งหมดให้ฟัง พระราชาแทนที่จะโกรธกลับให้อภัยในความดีที่เขาสารภาพ จึงพูดขึ้น "เรายกโทษให้ท่าน และถ้าท่านอยากได้ราชสมบัติ เราก็จะให้ท่านครองราชย์ส่วนเราขอเป็นอุปราชคอยดูแลท่านเอง" แทนที่เขาจะรู้สึกอยากได้เหมือนเดิม เขากลับคิดได้ว่า "เพราะราชสมบัตินี้เกือบทำให้เขาต้องฆ่าคนที่มีพระคุณ" เขามาถึงทางตันของชีวิต เมื่อความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ แต่กลับพบว่า ความสุขนั้นเกือบทำให้ต้องทุกข์ตลอด

ชีวิต ถ้าไม่ได้สติเสียก่อน ทำให้ตัวเลือกต่อไปนี้อาจทำให้ความสุขที่แท้กลับมาอีกครั้งคือ.ข้อแรก คือ เขาควรแสวงหาความสุขที่ละเอียดยิ่งขึ้นไปกว่านี้ด้วยการออกบวช เมื่อความสุขที่มีอยู่และที่เราแสวงหาไม่ได้ทำให้เราสบายใจขึ้น กลับยิ่งทำให้ทุกข์มากขึ้น แสดงว่าสุขนั้นไม่ใช่สุขที่แท้จริง สุขที่แท้ อาจมาจากการที่เราตัดความอยากทิ้งไปอย่างสิ้นเชิงเขาทำกัน หรือจะเลือกข้อที่สอง คือ เขาควรย้อนกลับไปหาความสุขก่อนหน้าที่เขาภาคภูมิใจ เป็นสุขที่เกิดจากการได้ผ่านทุกข์ ความอยากความลำบาก จากการได้ลงแรงด้วยตนเอง แม้สุขนั้นจะดูเล็กน้อยในสายตาคคนอื่น แต่ก็ เป็นความสุขที่เพียงพอแล้วกับชีวิตของตนเอง เป็นสุขที่ไม่ได้ไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น และสุขนี้ได้หายไปตอนที่เขาตัดสินใจเลือกราชสมบัติที่เขาคิดว่าน่าจะให้ความสุขได้มากกว่า แต่กลายเป็นว่าเขากลับทุกข์มากกว่าตามไปด้วย

สรุป

ชีวิตของเราตอนนี้ก็คือการเลือกระหว่างความสุขทั้งสองอย่างนี้ จะเลือกหาสุขที่ละเอียดขึ้นไป หรือจะย้อนกลับไปหาความสุขเล็กๆ ที่เกิดจากความภาคภูมิใจที่ได้ทำ ที่ได้มา ทั้งสองความสุขที่ว่ามาล้วนเป็นความละเอียดและเล็กๆ ทั้งสิ้น ไม่ใช่อะไรที่ใหญ่โตอย่างที่เรายากได้กันเลยแม้แต่น้อย ลองเลือกกันดู

จริยธรรม

"รู้โลก อย่างแท้จริง"

1. แนวคิด

แนวคิดที่มองว่าสรรพสิ่งล้วนสัมพันธ์กัน เป็นรูปแบบหรือวิธีการทางจิตวิทยาที่มองถึงความสัมพันธ์กันของสรรพสิ่ง (relationship) ดังที่มหาดมะ คานธีกล่าวว่า น้ำหยดหนึ่งที่แยกตัวมาจากมหาสมุทรย่อมเหือดแห้งไปมิได้ก่อนประโยชน์ แต่หากหยดน้ำนั้นยังคงเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทร ก็สามารถแบกรับกองเรืออันเกรียงไกรไว้ได้อย่างสบาย และสปิโนซ่า (Spinoza) เราจะบรรลุถึงความสมบูรณ์ได้มากแค่ไหนก็อยู่ที่ว่าเราเข้าใจความสัมพันธ์และเครือข่ายมากมายมหาศาลที่เชื่อมโยงโลกทั้งหมดให้รวมกันเป็นหนึ่งเดียวได้มากขึ้นเพียงใด

แต่กลายเป็นว่าในปัจจุบันเรามองแบบแยกส่วน เช่น ถ้าหยิบใบไม้ขึ้นมาหนึ่งใบ แนวคิดในวิชาชีววิทยาแบบจะตะวันตกจะพยายามวิเคราะห์ที่ใบไม้ใบเดียว และแยกวิเคราะห์ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ถ้าเป็นแนวคิดแบบตะวันออกจะมองว่าใบไม้หนึ่งใบเกี่ยวข้องกับอะไรได้บ้าง ดังที่ท่านติชท์ นัท ฮันท์ นักปราชญ์และพระสงฆ์ชาวเวียดนามกล่าวว่า "ในกระดาดแต่ละแผ่น เราอาจแลเห็นสรรพสิ่ง เช่น เมฆ ใบไม้ คนตัดไม้ ข้าพเจ้าหรือท่าน เพราะมีท่านจึงมีข้าพเจ้า ทุกอย่างสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักอิทัปปัจจยตา คือ"เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี

เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ" โดยความสัมพันธ์นั้นทำให้เห็นปัญหาความเชื่อมโยงกันระหว่างสรรพสิ่งในโลกอย่างมีนัยยะ ไม่ว่าจะด้านดี และด้านร้าย เช่นในอรรถกถาธัมมิกสูตรได้อธิบายไว้ 2 นัยคือ

ก. ความสัมพันธ์ด้านร้าย คือในสมัยใด พระราชาทั้งหลายประพฤตินี้ไม่เป็นธรรม ในสมัยนั้น แม้ข้าราชการทั้งหลาย ก็พลอยประพฤตินี้ไม่เป็นธรรม เมื่อข้าราชการประพฤตินี้ไม่เป็นธรรม พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายก็ประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมบ้าง เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายประพฤตินี้ไม่เป็นธรรม ชาวบ้านชาวเมืองก็ประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมไปตามกัน ครั้นชาวบ้านชาวเมืองประพฤตินี้ไม่เป็นธรรม ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ก็โคจรไม่สม่ำเสมอ ครั้นดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ โคจรไม่สม่ำเสมอ ดาวนักษัตรทั้งหลายก็เดินไม่เที่ยงตรง ครั้นดาวนักษัตรทั้งหลายเดินไม่เที่ยงตรง คีรีและวันก็เคลื่อนไป ครั้นคีรีและวันเคลื่อนไป เดือนและปีก็คลาดไป ครั้นเดือนและปีก็คลาดไป ฤดูและปีก็เคลื่อนไป ครั้นฤดูและปีเคลื่อนไป ลมก็พัดผันแปรไป ครั้นลมพัดผันแปรไป ถนนนอกทางก็พัดผิดทาง ครั้นถนนนอกทางพัดผิดทาง เทวดาทั้งหลายก็ปั่นป่วน ครั้นเทวดาทั้งหลายปั่นป่วน ฝนก็ไม่ตกตามฤดูกาล ครั้นฝนไม่ตกตามฤดูกาล ข้าวกล้าทั้งหลายก็สุกไม่เต็ม มนุษย์ทั้งหลายบริโภคข้าวที่สุกไม่เต็ม ย่อมอายุสั้น ฝักรรณก็ไม่งาม กำลังก็ลดถอยและมีอาพาธมาก

ข. ความสัมพันธ์ด้านดี คือในสมัยใด พระราชาทั้งหลายประพฤตินี้เป็นธรรมในสมัยนั้น แม้ข้าราชการทั้งหลายก็ประพฤตินี้เป็นธรรมไปด้วย เมื่อข้าราชการทั้งหลายประพฤตินี้เป็นธรรม พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายก็ประพฤตินี้เป็นธรรมบ้าง เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายประพฤตินี้เป็นธรรม ชาวบ้านชาวเมืองก็ประพฤตินี้เป็นธรรมไปตามกัน ครั้นชาวบ้านชาวเมืองประพฤตินี้เป็นธรรม ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ก็โดยจรสม่ำเสมอ ครั้นดวงจันทร์ดวงอาทิตย์โคจรสม่ำเสมอ ดาวนักษัตรทั้งหลายก็เดินสม่ำเสมอ ครั้นดาวนักษัตรทั้งหลายเดินสม่ำเสมอ คีรีและวันก็ตรง ครั้นคีรีและวันตรง เดือนและปีก็ตรง ครั้นเดือนและปีก็ตรง ฤดูและปีก็สม่ำเสมอ ครั้นฤดูและปีสม่ำเสมอ ลมก็พัดเป็นปกติ ครั้นลมพัดเป็นปกติ ลมในทางก็พัดไปถูกทาง ครั้นลมในทางพัดไปถูกทาง เทวดาทั้งหลายก็ไม่ปั่นป่วน ครั้นเทวดาทั้งหลายไม่ปั่นป่วน ฝนก็ตกตามฤดูกาล ครั้นฝนตกตามฤดูกาล ข้าวกล้าทั้งหลายก็สุกได้ที่ มนุษย์ทั้งหลายได้บริโภคข้าวที่สุกได้ที่ ย่อมมีอายุยืน ฝักรรณงาม มีกำลังและมีอาพาธน้อย

ทุกอย่างล้วนสัมพันธ์กัน การอยู่ในโลกเราสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครูอาจารย์ พระราชา ข้าราชการ คนขับรถ ตำรวจ ทหาร ช่าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ ทุกอย่างล้วนเกี่ยวพันกับเราทั้งสิ้น แม้กระทั่งต้นไม้ ภูเขา ทะเล เหล่านี้ก็ล้วนมีคุณค่ากับตัวเรา ฉะนั้น การอยู่ในโลกนี้จึงเป็นการอยู่โดยอาศัยการพึ่งพากันและกัน ไม่ควรมีใครคิดว่าจะถือเอาทุกอย่างคนเดียว หรือเราสามารถอยู่คนเดียวได้โดยไม่พึ่งพาใคร เพราะทุกคนล้วนต้องพึ่งพากันทั้งสิ้น

กิจกรรม "รู้โลก อย่างเท่าธรรม" นี้จึงเป็นการฝึกให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกัน การรู้จักการเสียสละ การวางแผน และการให้ออกาสในการพูดคุยกันอย่างเปิดกว้าง

2. รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรม "รู้โลก อย่างเท่าธรรม" เป็นกิจกรรมเน้นรูปแบบการทำงานแบบกลุ่มโดยมีเงื่อนไขกำหนดไว้ และเรียนรู้การแก้ปัญหาแบบทีมว่าควรทำอะไร ทั้งนี้กิจกรรมจะเน้นให้แต่ละกลุ่มหาบทสรุปการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ด้วยการวางแผนและกำหนดกันเองในกลุ่ม ไม่มีผิดและถูก แต่เน้นให้แต่ละกลุ่มได้ทำก่อนแล้วประเมินผลที่ตนได้ทำไป กิจกรรมมีการนำเสนอแก่กลุ่มอื่น เพื่อให้กลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น กิจกรรมเน้นให้เกิดประโยชน์และทำได้จริง

3. วัตถุประสงค์

ก. เพื่อการสร้างจริยธรรมจึงเป็นการจำกัดอารมณ์จัดลำดับชั้น (ranking) และความรุนแรง (clam/violent) เป็นการสร้างความสามัคคีและสันติ

ข. เพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา วางแผนงานให้เหมาะกับคน

ค. เพื่อสร้างความเสียสละ

4. ขอบเขตเนื้อหา / หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ก. สามัคคี คือ ความร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นหนึ่งเดียวกัน

ข. กัลยาณมิตร คือการช่วยเหลือกันในฐานะมิตรผู้คิด พูด ทำร่วมกันอย่างมีเมตตา

ค. ความเสียสละ

● ดี 500

กิจกรรม ดี 500 เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เข้าอบรมทำงานร่วมกัน และฝึกการเสียสละ โดยจะให้ผู้เข้าอบรมได้คิดทำโครงการทำความดี ทำได้ ทำง่าย ภายใต้เงื่อนไขว่า เมื่อมีผู้ใหญ่ใจดีมอบทุนให้เรา 500 บาท เราจะทำอะไรกับเงินจำนวนนี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่สังคมใกล้ๆ ตัวเรา กิจกรรมนี้จึงเน้นให้ผู้เข้าอบรมเห็นคุณค่าของเงินว่าจะใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันก็เห็นว่าเงินนั้น เป็นสิ่งภายนอก หากใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะยิ่งเพิ่มคุณค่าให้กับทุกคนทั้งคนลงมือทำ และคนรอบข้าง

ก. สื่อ / อุปกรณ์ / วิธีการ

1) กระดาษขีดหรือกระดาษบุฟู่ เท่ากับจำนวนกลุ่มหรือมากกว่า

2) สีเทียน

3) กระดาษขาว

4) ฉลากประเด็นปัญหาเท่าจำนวนกลุ่ม

5) ฉลากชื่อกลุ่ม

6) ระฆังและนาฬิกาจับเวลา

7) เครื่องเล่นเทปหรือคอมพิวเตอร์

ข. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- 1) พระวิทยากรพาผู้เข้าอบรมให้เบิกบานด้วยกิจกรรมนันทนาการย่อยเพื่อให้เกิดความตื่นตัวพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสดใส
- 2) พระวิทยากรอธิบายกฎกติกาและบอกเวลา โดยให้เวลาคิดและเตรียมประมาณ 45 นาที(ไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง) และนำเสนอประมาณ 5 นาที ไม่เกิน 7 นาที
- 3) ให้ตัวแทนกลุ่มจับฉลากหัวข้อ : ส่วนในกรณีทำโครงการ ดี 500 ให้พระวิทยากรแบ่งกลุ่มตามผู้เข้าอบรม เช่น หากเป็นประชาชนก็ให้อยู่ในชุมชนเดียวกัน หรือเป็นนักเรียนก็ให้อยู่ในชั้นเดียวกัน เป็นต้น แล้วกำหนดหัวข้อทำดี เช่น “หากเราต้องการทำความดีด้วยการแก้ปัญหาใกล้ๆ ตัวเรา และมีทุนเริ่มต้นให้ 500 บาท พวกเราจะทำอะไร”
- 4) พระวิทยากรปล่อยให้ผู้เข้าอบรมออกไปทำงานในกลุ่มด้วยความเรียบร้อย
- 5) พระวิทยากรประจำกลุ่มพาผู้เข้าอบรมนั่งสมาธิ และพูดให้ทุกคนร่วมรวมพลังกายและใจเพื่อที่จะช่วยกันทำงานให้สำเร็จ
- 6) พระวิทยากรปล่อยให้ผู้เข้าอบรมทำงานกันเอง โดยคอยเป็นพี่เลี้ยงและดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะอาจจะเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งและความคิดที่แตกต่างกัน

ค. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- 1) เมื่อผู้เข้าอบรมมาพร้อมกันทุกกลุ่มแล้ว พระวิทยากรกรนำผู้เข้าอบรมสำรวจจิตใจครู่หนึ่ง เพื่อตั้งสติรวบรวมสมาธิให้พร้อมก่อนออกมานำเสนอหน้าเวที
- 2) จับฉลากกลุ่มที่จะได้ออกมาก่อน
- 3) ขณะที่จับฉลากหรือก่อนอ่านชื่อกลุ่มที่จะออกมานำเสนอ อาจเปิดดนตรีที่ตื่นเต้นเพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความตื่นตัว
- 4) ผู้เข้าอบรมนำเสนอทีละกลุ่มจนครบ
- 5) ขอตัวแทนผู้เข้าอบรมและผู้ดูแลกิจกรรมของผู้เข้าอบรม เช่น คุณครู มาสรุปกิจกรรมถึงประสบการณ์ครั้งนี้
- 6) พระวิทยากรสรุปกิจกรรมอีกครั้ง พร้อมทั้งพานั่งสมาธิ แล้วให้ข้อคิดเพื่อทบทวนประสบการณ์ครั้งนี้ที่แต่ละคนได้ร่วมกันทำมาว่าตนเองได้อะไรบ้าง
- 7) ในกรณีที่ทำโครงการ ดี 500 ให้เตรียมเงินตามจำนวนกลุ่ม แล้วแจกให้กับหัวหน้าโครงการที่รับผิดชอบในวันสุดท้ายของการอบรม

ง. สรุปกิจกรรม

1. ตัวอย่างการสรุปกิจกรรมนี้เพื่อให้ทุกคนเกิดความรู้สึกอยากทำดี เสียสละ เช่น เรื่องชายแก่ปลูกต้นมะม่วง มีพระราชากับมหาดเล็กปลอมตัวไปเยี่ยมประชาชนก็เดินไปพบชายแก่คนหนึ่งกำลังขุดดินปลูกต้นมะม่วง พระราชจึงถามขึ้น “ท่านแก่แล้วจะขุดดินปลูกไปทำไม ไม่รู้จะทันได้กิน

หรือเปล่า” ชายแก่เหิงหน้าขึ้นพร้อมตอบว่า “ก็คิดอย่างท่านนี่ไง ประเทศชาติถึงไม่เจริญ เราปลูกไว้ถึงไม่ได้กินเอง ก็ยังมีลูกมีหลานของเรากินได้” ด้วยความประทับใจพระราชาก็ให้มหาดเล็กนำเงินมอบให้ชายแก่ 1 ถุง ชายแก่รับพร้อมกับพูดต่อ “เห็นไหมละท่าน ปกติปลูกต้นมะม่วงต้องใช้เวลาเป็นปีกว่าจะได้กิน นี่แค่ขุดดินก็ได้ผลมาแล้ว 1 ถุง” พระราชาก็ยิ้มกับคำพูดของชายแก่ จึงให้มหาดเล็กมอบให้อีก 1 ถุง ชายแก่รับมาก็พูดอีกว่า “ปกติมะม่วงปีหนึ่งจะออกผลก็แค่ครั้งเดียว นี่ยังไม่ถึงปีได้มาแล้ว 2 ถุง” พระราชาประทับใจมากขึ้นจึงมอบเงินให้อีก 1 ถุง พร้อมกับพูดขึ้น “ท่านไม่ต้องพูดอะไรอีกแล้ว เงินของเราหมดแล้ว” เรื่องนี้ทำให้รู้ว่าการเสียสละเราสามารถทำได้ตลอดเวลา ตั้งแต่หนุ่มยันแก่ และไม่ว่าเรื่องอะไร หากไม่มีเงินก็ช่วยแรง หากมีทั้งเงินทั้งแรงก็ช่วยกัน จะได้ทำให้สังคมเราน่าอยู่ขึ้น

2. หลังจากเสร็จโครงการ ดี 500 ให้พระวิทยากรนำจัดตั้งกลุ่ม DDClub หรือ ชมรมดี มั่นใจ โดยมีประธาน รองประธาน เทรี่ญญิก และเลขานุการ เช่น DDClub สุวรรณภูมิ เป็นต้น โดยแต่ละรุ่นเพื่อจะได้ติดต่อกันได้กับกลุ่มอื่นๆ และอาจมีการประเมินงานในทุกๆปี ผ่านเว็บไซต์

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

พระมหาเดวิทย์ หมายมั่น เกิดวันเสาร์ที่ 16 ธันวาคม 2532 ที่จังหวัดอุบลราชธานี สอบไล่ได้เปรียญธรรม 7 ประโยค สำนักเรียนวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร และสำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2558

ประสบการณ์การทำงาน เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ประจำสำนักเรียนวัดสระเกศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 – ถึงปัจจุบัน

และเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 - ถึงปัจจุบัน

